

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

GAZİANTEP TÜRKÜLERİ ÜZERİNE HALK BİLİMSEL BİR İNCELEME

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÖZGE MAZIRIK

ÖZGE MAZIRIK YÜKSEK LİSANS TEZİ GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ABD 2017

GAZİANTEP
OCAK 2017

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

**GAZİANTEP TÜRKÜLERİ ÜZERİNE HALK BİLİMSEL
BİR İNCELEME**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÖZGE MAZIRIK

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Behiye KÖKSEL

GAZİANTEP
OCAK 2017

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

Gaziantep Türküleri Üzerine Halk Bilimsel Bir İnceleme

ÖZGE MAZIRIK

Tez Savunma Tarihi:

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

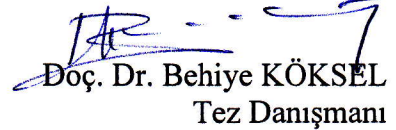
Doç. Dr. Zekiye ANTAKYALIOĞLU
SBE Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları sağladığını onaylarım.

Doç. Dr. Halil İbrahim YAKAR
Enstitü ABD Başkanı

Bu tez tarafımca okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

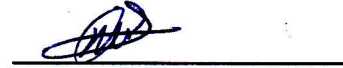
Doç. Dr. Behiye KÖKSEL
Tez Danışmanı

Bu tez tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri:
(Unvanı, Adı ve SOYADI)

İmzası

Prof. Dr. Ahmet DOĞAN

Doç. Dr. Behiye KÖKSEL

Doç. Dr. Mehmet EROL

ÖZET

GAZİANTEP TÜRKÜLERİ ÜZERİNE HALK BİLİMSEL BİR İNCELEME

MAZIRIK, Özge

Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı ABD

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Behiye KÖKSEL

Ocak 2017, 274 sayfa

Gaziantep türkülerini bir çatı altında toplayan akademik bir çalışma bu zaman kadar gerçekleştirilmediğinden tezimizin birinci amacı ilmî bir çalışmanın meydana getirilmesi yönünde olmuştur. Çalışmamızda başta kaynaklarda bulunan Gaziantep türküleri taranmış ve kaynaklara geçmemiş olan türküler derlenerek toplamda varyantlarıyla beraber yüz elli türküye ulaşılmıştır. Ulaşabildiğimiz Gaziantep'te icra edilen türküler; yapısına, konusuna, ezgisine göre incelemiş; hikayeli olanların hikayesine yer verilmiş, türkülerin bağlamsal ve işlevsel açıdan değerlendirmeler yapılmıştır. Çalışmamızın ilk kısmında Gaziantep ve Gaziantep kültürü akabinde Gaziantep türküleri hakkında bilgiler verilmiş, türkü metinleri konusuna göre sıralanmış ve sınıflandırılmış, türkülerin varyantlarına yer verilmiş; Gaziantep türkü icra ortamlarına ve Gaziantep türkülerinin önde gelen türkü icracılarına, türkü sevdalılarına değinilmiş, türküler dil ve üslup bakımından değerlendirilmiş, türkülerde geçen yer adları çıkarılmış ve son olarak işlevsel yöntemle türküler değerlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Gaziantep, Türkü, Varyant, Halk Bilimi

ABSTRACT**AN ETHNOGRAPHIC STUDY ON GAZİANTEP FOLK SONGS**

MAZIRIK, Özge

M. A. Thesis, Department of Turkish Language Litreture

Supervisor: Assist. Prof. Dr. Behiye KÖKSEL

January 2017, 274 pages

As no academic works that gathered and analysed Gaziantep folk songs have been carried out yet, the first aim of this thesis is to create an academic study on this issue. In this study, a total of one hundred and fifty songs including their variants were collected by reviewing literature and compiling Gaziantep folk songs that had not been cited in other works. Accessed folk songs that are performed in Gaziantep were analysed according to their structure, subject and melody, the stories of those with a story were included, and contextual and functional evaluations were carried out. Gaziantep, culture of Gaziantep and Gaziantep folk tales were introduced in the first section of the study, song lyrics were sorted and classified according their theme, variants of songs were included, circles where Gaziantep folk songs are performed and outstanding performers, folk song lovers, were mentioned, and finally folk songs were assessed with functional method.

Key words: Gaziantep, Folk song, Variant, Folklore

ÖNSÖZ

İnsanoğlu sahip olduğu gelenek, inanç, yaşam biçimi, toplumu ilgilendiren ve derinden etkileyen olayları belli bir estetik duyguyla anlatma ihtiyacı duymuştur. Bu anlatım kimi zaman söz ile kimi zaman ezgi ile kimi zaman da saz eşliğinde söz ile olmuştur. İşte bu noktada bu duyguların, düşüncelerin ve melodilerin harmanlandığı türkü meydana çıkmıştır. Geçmiş çok eskilere dayanan bu tür, halkın her anına ayna tutmuştur; geçmişle gelecek arasında köprü oluşturmuştur. Milli kültürün oluşmasında ve bağlarının güçlenmesinde önemli bir önyak olmuştur. Öyle ki sırtlandığı bu görevle her dönemde halkın acılarını, sevinçlerini, öfkelerini, hayattan beklentilerini, göçlerini, Antep Harbi'ni; kısacası tüm duygu, düşünce, hayal ve hayatlarını anlatan en güzel gelenek halini almıştır. Türkü, tohumu geçmişte atılmış halkın yaşamıyla beslenen güçlü bir çınardır. Yaşamı esnasında, bazen birtakım değişiklikler geçiren bazen unutulmaya yüz tutan türküler, ortama uyum sağlayarak varlığını sürdürmektedir. Hayatın ta kendisidir belki de türküler. İnsan duygularında vücut bularak somutlaşır, olgunlaşır, başkalaşır ve sonsuzlaşır. Halk edebiyatının nadide yapı taşlarından biri olan türkülerin önemi yadsınamaz. Türkülere gönül vermiş birçok insan gibi buradaki nihai amacımız, milli değerlerimizi korumak ve türkülerini yazının kalıcılığına emanet etmektir.

Çalışmamızda, tarihi ve kültürel bellek mekânı olarak Gaziantep türkülerini geniş bir alan araştırmasıyla bir çatı altında toplamaya çalıştık. Türkü bakımından zengin ve çok renkli olan Gaziantep, derleme esnasında da bizlere farklı ve köklü bir arşiv sunmuştur. Gaziantep bulunduğu konum itibarıyla çevresinde bulunan kültürlerden etkilenmiştir. Kilis, Urfa ve Adıyaman şehirlerine komşu olan Gaziantep kültüründe bu şehirlerin etkileri görülmektedir. Özellikle kentin belirli bölgelerinde varlığını sürdüren Barak Türkmenlerinin kültürüyle Gaziantep kültürü birbirini kısmen olsa da etkilemiştir ve aralarında birtakım kültür alışverişi meydana gelmiştir. Bunun yanında Barak Türkmenlerinin meydana getirdiği yaratmalarla Gaziantep halkının oluşturduğu yaratmalar arasındaki farklılıklar da böyle bir çalışmanın gerekliliğini göstermiştir. Bu çalışma Gaziantep türkülerini üzerine yapılmış bir inceleme çalışmasıdır. İncelememizde elli üç tanesi kendi derlememiz olan toplam yüz kırk türkü mevcuttur. Bunlardan otuz tanesi hiçbir kaynakta bulunmayan türkülerdir. Gaziantep türkülerini tematik olarak, bağlam açısından, dış yapı, dil ve üslup bakımından incelerken; coğrafya merkezli okumayla türkülerde var olan yer adlarının türkülere yansımalarını da incelemiş bulunmaktayız.

Tezimizin fikir mimarı ve hiçbir zaman desteklerini benden esirgemeyen, bu alandaki engin bilgisiyile yolumu aydınlatan başta değerli hocam Doç. Dr. Behiye Köksel'e; türkülerini notaya geçirmede yardımcı olan, geniş müzik bilgisinden yararlandığım Öğr. Gör. Adil ÇETE'ye; hep yanımda olan, beni destekleyen sevgili hocam Arş. Gör. Ayşe Karakoç'a, hayattaki en büyük şansım olan babam Mehmet Yaşar Mazırık ve annem Necla Mazırık'a; yardımlarını esirgemeyen kıymetli dostum Yazgülü Kılınç'a, dostlarıma ve arkadaşlarıma teşekkürlerimi bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER	iv
KISALTMALAR	vii
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
1.GİRİŞ	1
1.1.DERLEMEYLE İLGİLİ BAZI NOTLAR.....	1
1.2. ÇALIŞMANIN TANIMI VE ÖNEMİ.....	2
1.3. ÇALIŞMANIN AMACI.....	3
1.4. ARAŞTIRMA ALANI İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER.....	3
1.4.1. Gaziantep İli Hakkında Genel Bilgi.....	3
1.4.1.1. Fiziki ve tarihi çevre	3
1.4.1.1.1. Fiziki çevre	3
1.4.1.1.2. Tarihi çevre	5
1.4.1.1.2.1. Antep adının kaynağı	5
1.4.1.1.2.2. Gaziantep'in tarihi	6
1.4.1.1.2.2.1. Türk – İslam hâkimiyeti öncesi	6
1.4.1.1.2.2.2. Türk İslam hakimiyeti.....	7
1.4.1.1.2.2.3. Antep savunması.....	8
1.4.1.2. Sosyal çevre	11
1.4.1.2.1. Nüfus yapısı	12
1.4.1.2.2. Ekonomik ve ticari hayat	14
1.4.1.2.3. Kültürel ve sosyal yapı	14
1.4.2. Gaziantep'te Türk Boyları Aşiretleri	15
İKİNCİ BÖLÜM	17
2.KAYNAK ÖZETLERİ	17
2.1. TÜRKÜLERLE İLGİLİ ÇALIŞMALAR.....	17
2.1.1. Tezler	17
2.1.2. Gaziantep Türküleriyle İlgili Kitaplar ve Dergiler	17
2.1.3. Makale ve Bildiriler.....	19
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	21
3.MATERYAL VE YÖNTEM.....	21
3.1. GEREÇLER.....	21
3.2. YÖNTEMLER.....	21

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	23
BULGULAR VE TARTIŞMA	23
4.1. TÜRKÜ KAVRAMI.....	23
4.2. TÜRKÜ TÜRÜNÜN TARİHÇESİ	26
4.3. GAZİANTEP’TE TÜRKÜ İLE İLGİLİ KAVRAMLAR	30
4.4. GAZİANTEP TÜRKÜLERİNİN BAĞLAM AÇISINDAN	
İNCELENMESİ	31
4.4.1. Gaziantep Türkülerinin İcra Ortamları	31
4.4.1.1 Geçiş törenleri	33
4.4.1.1.1. Nişan.....	33
4.4.1.1.2. Çeyizler	35
4.4.1.1.3. Gelin Hamamları	36
4.4.1.1.4. Kına geceleri.....	38
4.4.1.1.5. Gelinçi (Düğünler)	41
4.4.1.2. Meşk Geceleri	44
4.4.1.3. Şenlikler Kutlamalar	46
4.4.1.4. Türkü Kafeler	47
4.4.2. Gaziantep Türkülerinde Hikayesi Olan Türküler	48
4.4.2.1. Yester’in Hikayesi.....	48
4.4.2.2. Evlerinde Bir İpekten Halı Var	49
4.4.2.3. İhtiyar Edem	50
4.4.2.4. Nuruya	51
4.4.2.5. Deli Şoför	51
4.4.2.6. Neriman	52
4.4.2.7. Bize Derler Bilemçe’nin Uşağı	53
4.5. GAZİANTEP’TE BAZI MAHALLİ TÜRKÜ İCRACILARI	54
4.5.1. Türkü Yakanlar ve İcracıların Genel Özellikleri.....	54
4.5.1.1. Ömer Lök.....	54
4.5.1.2. Ahmet Özoglu.....	55
4.5.1.3. Mükerrerem Çelik.....	55
4.5.1.4. Faruk Lök.....	55
4.5.1.5. Ökkeş Koldar	56
4.6. GAZİANTEP TÜRKÜLERİNİN DIŞ YAPI BAKIMINDAN	
SINIFLANDIRILMASI.....	56
4.6.1. Gaziantep Türkülerinin Yapı Bakımından Sınıflandırılması	59
4.6.1.1. Bentleri bir mısradan oluşan türküler	59
4.6.1.2. Bentleri iki mısradan oluşan türküler	59
4.6.1.3. Bentleri üç mısradan oluşan türküler	62
4.6.1.4. Bentleri dört mısradan oluşan türküler.....	68
4.6.1.5. Bentleri beş mısra olan türküler.....	79
4.6.1.6. Bentleri altı mısradan oluşan türküler	80
4.7. GAZİANTEP TÜRKÜLERİNİN TEMATİK İNCELENMESİ	80
4.7.1. Aşk ve Sevda Türküleri	88
4.7.2. Ayrılık Türküleri.....	110
4.7.3. Öğretici Türküler	129
4.7.4. Övgü Türküleri.....	132
4.7.5. Yergi Türküleri	135
4.7.6. Ölüm Türküleri	136
4.7.7. Olay Türküleri.....	141

4.7.8. Asker (Uğurlama) Türküleri.....	152
4.7.9. Kişilere Söylenmiş Türküler.....	155
4.7.10. Beddua Türküleri.....	158
4.7.11. Mizahi Türküler	162
4.7.12. Arzu/İstek Türküleri.....	172
4.7.13. Meslek ve İşçi Türküleri	175
4.7.14. Tören Türküleri.....	180
4.7.14.1. Nişan (Beklik Takma) Türküleri.....	180
4.7.14.2. Çeyiz Türküleri	183
4.7.14.3. Gelin Hamamı Türküleri	184
4.7.14.4. Kına Türküleri	188
4.7.14.5. Düğün Türküleri.....	194
4.7.15. Meşk Türküleri.....	202
4.7.16. Şikayet/Sitem Türküleri.....	209
4.8. EZGİLERİNE GÖRE TÜRKÜLER	217
4.9. GAZİANTEP TÜRKÜLERİNİN DİL VE ÜSLUP BAKIMINDAN İNCELENMESİ	218
4.9.1. Deyimler	218
4.9.2. Alkış-Kargış	220
4.9.3. Edebi Sanatlar	221
4.9.3.1. Teşbih.....	222
4.9.3.2. Teşhis.....	223
4.9.3.3. İstifham	223
4.9.3.4. Telmih	225
4.9.3.5. Nida	226
4.9.3.6. Tenasüp.....	226
4.9.3.7. Mecaz	227
4.9.3.8. Tezat.....	228
4.9.3.9. Mübalâğa	228
4.9.4. Tekrarlar	229
4.9.5. Klişe Sözler.....	231
4.9.6. Yerel Dille Anlatım.....	233
4.10. GAZİANTEP TÜRKÜLERİNİ COĞRAFYA MERKEZLİ OKUMA	237
4.11.İŞLEVSEL BAĞLAMDA GAZİANTEP TÜRKÜLERİ.....	239
4.12. GAZİANTEP TÜRKÜLERİNİN VARYANTLAŞMASI.....	244
KAYNAKLAR	249
EKLER.....	251
EK A. Sözlük.....	251
EK B. Kaynak Kişiler.....	255
EK C. Fotoğraflar.....	261
EK D. Kendi Derlediğimiz Türkülerin Notaları.....	264
ÖZGEÇMİŞ.....	274
VITAE	274

KISALTMALAR

Bkz. : bakınız

c. : cilt

çev. : çevre

km : kilometre

km² : kilometre kare

m : metre

no : numara

TRT : Türkiye Radyo Televizyon Kurumu

vb. : ve benzeri

yay. : yayınları

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.GİRİŞ

1.1.DERLEMEYLE İLGİLİ BAZI NOTLAR

Gaziantep, bulunduğu coğrafya, tarihi, ekonomisi, gelenek ve görenekleri ile farklılıkları olan bir kenttir. Tarihi dokusu içerisinde etkilendiği diğer milletler ve aldığı göçler hatta kendi bünyesinde barındırdığı Türkmenlerle ilmek ilmek işlenmiş bir folklorik yapıya sahiptir.

Çalışmamız Gaziantep türküleri üzerine olduğu için yaptığımız alan araştırmaları Gaziantep'te gerçekleştirilmiştir. Derleme esnasında Gaziantep kültürünü yaşayan ve devam ettiren kişiler kaynak kişi olarak tespit edilmiş, onlardan randevu alınarak onların istedikleri zamanda ve yerde görüşmeler yapılmıştır. Derleme öncesinde kaynak kişilere sorulacak sorular hazırlanmış ve çalışma için gerekli olan bölümlerle ilgili okumalar ve araştırmalar yapılmıştır. Derleme esnasında kaynak kişilere çalışma hakkında bilgi verilip bunun bir akademik çalışma olduğu söylendikten sonra görüşmeye başlanmıştır. Bazı kaynak kişilerle yönlendirilmiş görüşme yapılırken bazılarıyla da yönlendirilmemiş yapay ve kısmen de doğal ortam görüşmeleri yapılmıştır. Daha sonra kaynak kişilerin bilgileri onlardan izin alınarak ses kaydına geçirilmiştir. Kişilere biyografileri, ürün hakkındaki düşünceleri, öğrendiği bilgileri kimden ve nereden öğrendikleri sorulmuştur. Görüştüğümüz kişilerle yine onların izinleri alınarak fotoğraflar çekilmiştir. Derleme sonrasında ses kayıtları ve videoların içindekiler listesi, fotoğrafların basımı yapılmış ve sözlü bilgiler kaynak kişilerin söylediği şekilde ağız özellikleriyle yazıya geçirilmiştir. Yerel kelime, deyim, atasözleri, alkış ve kargışların anlamları sözlük bölümünde açıklanmıştır. Metinler bütünlüğü bozmayacak şekilde aktarılmış, ses ve görüntü kayıtları çözümlenmiştir.

Sonuç olarak yapılan derlemeler; okumalar, araştırmalar ve edinilen bilgiler doğrultusunda kayıtlardaki yerini almıştır. Yaptığımız alışma Gaziantep kültürüne hkim olmayı gerektiren bir çalışma olduğundan bizler bu alanda yöreyi iyi bilen, yörede yetişmiş kültürü tanıyan insanların yardımıyla çalışmayı sonlandırmış bulunmaktayız.

1.2. ÇALIŞMANIN TANIMI VE ÖNEMİ

Gaziantep'te Şehir merkezi halk türküleri ile ilgili günümüze kadar yapılan çalışmaları gz önüne aldığımız zaman konuyla alakalı bilimsel anlamda kapsamlı ve müstakil bir çalışma olmadığını görmekteyiz. Yapılan çalışmalarda genellikle türküleri kitaplaştırma yoluna gidilmiş ya da belli mecmualarda parça parça türkülere yer verilmiştir. Gaziantep Şehir kültürünü Gaziantep'li olan insanlardan öğrenmek, halk türkülerini kaynaklara geçmiş ve geçmemiş olanları araştırmak, tespit etmek, incelemek ve sınıflandırmak çalışmamızın temel amalarındandır.

Çalışmamız bir saha çalışması, kaynak taraması ve incelemedir. Çalışmamızın birinci bölümünde çalışmanın tanımı, önemi ve amacı vurgulanmıştır. Ardından Gaziantep ilinin tarihi, coğrafı özellikleri ve kültürü hakkında bazı kaynaklardan alınan bilgiler verilmiştir. Çalışmamızın ikinci bölümünde Gaziantep türküleriyle ilgili çalışmalar üzerinde durulmuştur. nc blmde saha çalışması yaparken kullanılan yöntem ve materyallerden bahsedilmiştir. Dördüncü blmde bulgular ve tartışma başlığı altında türkü kavramı ve trk türünün tarihçesi, Gaziantep'te türkü ile ilgili kavramlar, bağlam açısından Gaziantep türkülerinin incelenmesi, Gaziantep türkülerinin icra ortamları ve icracılarına, hikâyesi olan türkülere yer verilmiştir. Ardından Gaziantep türkülerinin biçim, tema, dil ve üslup, işlev yönünden sınıflandırılması yapılmıştır. Bunun yanında Gaziantep türküleri coğrafya merkezli okunmuş, türkülerin varyantlaşması konusuna ve türkülerin işlevlerine değinilmiştir. Çalışmamızın son kısmında ise genel bir değerlendirilme yapılarak sonuca ulaşılmıştır. Daha sonra kaynaklar, ekler ve özgeçmiş kısmına yer verilmiştir. Ekler kısmında da derlediğimiz ancak notaya alınmamış türkülerin notalarına, derlenen bilgi kaynaklarına, çalışma esnasında kaydedilen ses kayıtlarına ve videolara yer vermiş bulunmaktayız.

Çalışmamızın bütününde saha çalışmalarından ve kaynak kişilerden alınan bilgilerde herhangi bir ekleme yapılmadan yazıya geçirilmiştir. Bunun yanında kaynaklardan alınan bilgiler ışığında, halk bilimi yöntemlerinin yardımıyla çalışma incelenmiştir ve tamamlanmıştır.

1.3. ÇALIŞMANIN AMACI

Dünya gitgide küreselleşmektedir. Gelişen teknoloji bizleri sanal hayatın kölesi haline getirmeye ve iletişimi tek boyutlu hale getirmeye başlamıştır. Sahip olduğumuz kültürel öğeler giderek popüler dünyanın etkisine maruz kalmıştır. Ancak sosyal bir varlık olan insan bu değişime ne kadar ayak uydursa da kendi benliğine döndüğünde sahip olduğu değerlerin kırıntılarını içinde barındırdığını fark etmektedir. Bununla beraber hayata tutunmaya ve varlığını sürdürmeye çalışan somut olmayan kültürel miraslarımız olabildiğince direnmeye ve varlığını sürdürmeye gayret etmektedir.

Toplumun sahip olduğu kültür ve geleneği tanımak onu üreten insanları tanımakla doğru orantılıdır. Kültür ve geleneğinden habersiz bir toplumun özgün bir şekilde varlığını sürdürmesi neredeyse imkânsızdır. O halde kültür devamlılığı sağlanmalıdır ki bu da geleneğin gelecek kuşaklara aktarılmasıyla mümkündür. Çalışmamızın temel amacı unutulmaya yüz tutan değerlerimizi, elde ettiğimiz bilgileri şu anki ve sonraki kuşaklara aktarmaktır.

Çalışma, Gaziantep türkülerini ve sınıflandırmalarını işlevsel bağlamda açıklayıp tespit etmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca Gaziantep'teki geleneğin şimdiki durumu hakkında geçerli bilgiler vermeyi gaye edinmiştir. Yaptığımız araştırmalarda icra ortamlarının daha ziyade şehir merkezinde düzenlenen meşk geceleri, şenlikler, kutlamalar, Hıdırellez eğlenceleri, gelin ve damat hamamları olduğu Gaziantep türkülerle ilgili akademik anlamda bir çalışma yapılmamış olduğunun tespitine ulaştık. Amacımız, yaptığımız çalışmaları akademik camiâyaya kazandırmaktır. Bu hedefle yapılan saha çalışmalarıyla elde edilen malzemeleri yazıya geçirirken bunların şu anki ve gelecekteki yerlerini tespit etmeye çalıştık. Böylelikle evrensel kültürün bir parçası olan alt kültürü kendi içersinde kolektif bir biçimde inceleme fırsatı bulduk.

1.4. ARAŞTIRMA ALANI İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

1.4.1. Gaziantep İli Hakkında Genel Bilgi

1.4.1.1. Fiziki ve tarihi çevre

1.4.1.1.1. Fiziki çevre

Gaziantep, Akdeniz Bölgesi ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin birleştikleri noktada yer almıştır. İlin kapladığı alanın büyük bir bölümü Güneydoğu Anadolu'nun batı kısmında bulunmaktadır. Gaziantep Türkiye'nin Suriye komşusu olan bir ilimizdir. Tarihi çağlardan beri Mezopotamya'nın bir uzantısı durumunda olan il toprakları Ortadoğu'nun stratejik bir bölgesi özelliğini de gösterir. İlk çağlardan beri insanlığın yerleştiği bir bölgedir (İlimiz Gaziantep,1985:7).

Gaziantep vilayeti, güneydoğu bölgemize giren vilayetlerimiz arasındadır. Güneyde Suriye sınırı ile sınırlıdır. Sınır çizgisi istasyon binalarını yurdumuzda bırakmak şartıyla demiryolu boyunca uzanır. Yani demiryolunun bir tarafı Türkiye, diğer tarafı Suriye topraklarıdır (Gaziantep, 1959:14).

Gaziantep Arap Yarımadası'ndan başlayıp kuzeyde Toros Dağları'na doğru uzanan Arap çöllerinin sona erdiği yerde, Toros Dağları'nın eteklerinde verimli topraklar yer almaktadır. Arap çöllerini adeta hilal gibi saran bu topraklar binlerce yıldan beri Verimli Ay ya da Verimli Hilal adıyla anılmıştır. Ortadoğu ülkelerinin merkezinde yer alan Verimli Hilal topraklarında Asya, Avrupa ve Afrika kıtaları üzerinden önemli karayolları birbirlerini kesmektedir. Tarih boyunca Verimli Hilal olarak tanımlanan bu bölgede büyük ticaret, sanayi ve kültür şehirleri doğmuş, büyümüş, yıkılmış ve yerlerine yenileri kurulmuştur. Verimli Hilal bölgesinin bir parçası sayılan Gaziantep, bu bölgenin de ortasında stratejik bir mevkide yer almaktadır (Gaziantep İl Yıllığı, 2002:43).

Ayıntab İpek ve İstanbul – Suriye – Hicaz gibi birinci derecedeki mühim ticaret yollarından uzak kalmıştır. Bunun sebebi Ayıntab ile Çukurova arasında büyük bir yükselti meydana getiren Amanos dağlarının, Antakya yakınlarındaki Belen sırtlarında geçit vermesi, önemini çağlar boyunca koruyan Halep ve Suriye'nin, Anadolu ile bağlantısının Antakya üzerinden yapılmasıdır. Ayıntab daha çok doğudaki Diyarbakır ve Urfa gibi geçmiş yüzyılların önemli merkezleri ile irtibatını ancak Fırat Nehri'nin Birecik'te geçit verdiği nispette sağlayabilmiştir (Gaziantep Dört Yanı Dağlar Bağlar, 2007:87).

Ovaları: Barak, Oğuzeli, Araban, Yavuzeli, Tılbaşar

Vadileri ve Yaylaları: Nizip, Sacır, Orul – Mızar

Akarsuları: Fırat, Nizip, Afrin, Karasu, Merzimen

Gölleri: Kara (Emen), Gâvur, Sacır, Alleben, Küveyk (Balık)

Baraj Gölleri: Hancağız, Tahtaköprü

Dağları: Sofdağ, Dülükbaba, Gazibaba, Sarıkaya, Güreniz,

Sam

Şehirdeki Tepeler: Aydınbaba, Kayacık, Tembeltepe, Kürttepe, Mardintepe, Çıksorut, Hacıbaba, Sarımsaktepe, Düztepe, Ünaldı (Bozgeyik,1996:21 - 22).

Akdeniz Bölgesi ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin birleşme noktasında yer alan ilimiz 36° 28' ve 38° 01' doğu boylamları ile 36° 38' ve 37° 32' kuzey enlemleri arasında bulunmaktadır. İlimizin doğusunda Şanlıurfa, batısında Osmaniye

ve Hatay, kuzeyinde Kahramanmaraş, güneyinde Suriye, kuzeydoğusunda Adıyaman ve güneybatısında Kilis illeri bulunmaktadır. İlimiz 6222 km²lik alanıyla Türkiye topraklarının yaklaşık olarak %1'lik bölümünü kapsamaktadır. İlimizde genellikle dalgalı ve engebeli araziler yaygındır. Güneyde Hatay ve Osmaniye sınırını oluşturan Amanos (Nur) Dağları yer almaktadır. Burada tepeler 1527 m.ye kadar yükselmektedir. İlin diğer dağlık kısmı ise bir yandan Nur Dağları'na paralel, İslahiye İlçesi ile Kilis İli arasında, güneyde Suriye'den başlayıp kuzeyde Kahramanmaraş sınırına ulaşmakta, diğer yandan ise ilin kuzey sınırını Kahramanmaraş ve Adıyaman sınırı boyunca, doğu da Fırat Nehri'ne kadar uzanmaktadır. Buradaki tepelerin yükseklikleri güneyden kuzeye doğru; Dormik Dağı 1250 m., İlkiz Dağı 1200 m., Kas Dağı 1250 m., Sarıkaya Dağı 1250 m. ve Gülecik Dağı 1400 metredir. Araban ile Yavuzeli İlçeleri arasında bulunan Karadağ'ın yüksekliği ise 950 metredir. Nur Dağları ile arasında kalan bölgede taban araziler yayılmıştır. Doğu kısmında bu dağlardan doğup Fırat Nehri'ne boşalan Karasu ve Merzimen Çayı boyunca vadi tabanı ve etek araziler göze çarpmaktadır. Gaziantep İlinin geriye kalan güney ve güneydoğusundaki dalgalı ondüleli arazilerin yanında Barak Ovası olarak anılan doğuda Fırat Nehri, güneyde Suriye sınırı boyunca düz ve hafif meyilli taban araziler yayılmış durumdadır (<http://www.gaziantep.gov.tr/cografya-yapi>).

1.4.1.1.2. Tarihi çevre

1.4.1.1.2.1. Antep adının kaynağı

Geçmişte “Deba”, “Aentab”, Ermenice Anthab’h, halk dilinde Antheb, Süryanice Aıntab isimleriyle kaydedilen kent, Yunan coğrafyacısı Ptolemy tarafında Diba, Marcus Tullius Cicero’ya (M.Ö. 106 – M.Ö. 43) göre Tyba, Haçlılar tarafından “Hamtab”, Hititçe, “Khantab”, Aramîce “Ayn dab”, “Ayn depo” (spring of the wolf – kurt yatağı) isimleriyle anılan bugünkü Gaziantep’te ilk yerleşim merkezi, Gaziantep’in 10 km kuzeyinde, kuzey Suriye ile Mezopotamya’yı Orta Anadolu’ya bağlayan yolların geçtiği “Dülük”, “Dolike”, “Doliche”, “Dolike” kentidir. Günümüzde Dülük adıyla bilinen ve aynı zamanda Edessa (Ruha - Urfa) Maraş ve Halep yollarının da kesiştiği bu yerleşimin adına, Asurîler “Babigü”, “Bilabhi”, “Doluk”, Yunan ve Romalılar “Doluchenus”, “Doulichia”, “Doliche”, Bizans kaynaklarında “Tolonbh”, Arap kaynaklarında ise Diba “Daluk” olarak geçmektedir (Pekdoğan,2015:6). Kaynak kişimiz Mustafa Nazmi Bozhüyük’ten Gaziantep’in ilk adı ile ilgili derlediğimiz bilgiler şöyledir:

Gaziantep asırlardan beri varlığını sürdüren, yaşayan bir şehirdir. Kültürü çok zengin bir kenttir. Eskiden Küçük Buhara diye anılırdı Gaziantep. Eskiden beri karşımıza çıkan adlardan ilki “Hantab”tır. Bu isim hanlar şehri anlamında kullanılmıştır ki bu da askeri gücün haricinde kültürlü insanların şehri olduğu içindir. Araplar buraya geldiğinde onlar bu ismi “Ayıntab” olarak söylemiştir ki bu da yine kenti ile ilgili güzel gözlü pınarların şehri demektir. Bu isimler hep birbirini tamamlayarak gelmiştir. En son hali “Antep” olan şehir Kurtuluş Savaşı bitmeden Gazilik unvanını almıştır (K15).

Gaziantep bereketli topraklar üzerine kurulmuş tarihi çok eskilere dayanan bir şehirdir. Gaziantep kentinin gazilik unvanından önce isminin kökeni araştırılmıştır. Ayıntap diye anılan ve tarihi çok eski zamanlara dayanan bu kentin evvelki zamanlarında hüküm süren milletlerden adını aldığı ve daha sonra bu isimlerin Antep ismine dönüştüğü görülmüştür.

1.4.1.1.2.2. Gaziantep’in tarihi

1.4.1.1.2.2.1. Türk – İslam hâkimiyeti öncesi

Gaziantep dünyanın en eski yerleşim merkezlerinden biridir. İklimin güzelliği, toprağının münbit oluşu (verimliliği), Ortadoğu ve Orta Asya ticaret yollarının üzerinde oluşu, bu şehri tarihin her devrinde câzip kılmıştır. Evvelâ, Gaziantep’in kronolojisine bakalım. Şehirdeki Arkeoloji Müzesinde yer alan panoda bu kronoloji şu şekilde sıralanmakta:

- M.Ö. 700.000 – 6500 Paleolitik
- 6500 – 5000 Neolitik
- 5000 – 3000 Kalkolitik
- 3000 – 2000 Eski Tunç
- 1750 – 1400 Orta Hitit
- 1550 – 1450 Hurri – Mitanni
- 1400 – 1200 Hitit İmparatorluk
- 1200 – 700 Geç Hitit
- 700 – 612 Geç Asur
- 612 – 333 Akamenid – Med – Pers
- 333- 64 Selevkoslar
- 64 – 395 Roma
- M.S. 395 – 638 Bizans
- 638 – 661 Dört Halife

661 – 750 Emevi
 750 – 1077 Abbasi
 1084 – 1516 Anadolu Selçuklu Beylikleri
 1516 – 1923 Osmanlı Devleti
 1923 Cumhuriyet Devri (Bozgeyik,1996:32-33)

Görüldüğü üzere Gaziantep temeli çok eskilere dayanan bir yerleşim bölgesidir. Kente birçok millet ve devlet ayak basmış; kent, farklı zamanlarda farklı toplulukların hâkimiyeti altına girmiştir. İslamiyet öncesi Antep, Anadolu topraklarının yine çok tercih edilen bölgesi olmalı ki yaptığımız okumalarda ve araştırmalarda en eski yerleşim yerleri arasında bulunduğunu görmekteyiz. Zaten ismin kökenine baktığımızda bereketin simgesi olan suyun da etkisi ile buraların yaşam alanı olarak tercih edilmesini sağlamıştır.

1.4.1.1.2.2. Türk İslam hakimiyeti

İslam hakimiyetinde olan Antep,
 638 – 661 Dört Halife
 661 – 750 Emevi
 750 – 1077 Abbasi
 1084 – 1516 Anadolu Selçuklu Beylikleri
 1516 – 1923 Osmanlı Devleti
 1923 Cumhuriyet Devri

Bölge Araplar tarafından ilk defa Hz. Ömer'in kumandanlarından İyaz b. Ganm tarafından İslam topraklarına dahil edildi. Osmanlı idaresi sırasında Antep'te önemli bir olay meydana gelmedi. Yalnız diğer Anadolu şehirleri gibi burası da XVII. yüzyıldan itibaren zaman zaman Celali saldırılarına uğradı; yöredeki bazı nüfuzlu şahsiyetler ve mütegalibenin etkisi altına girdi. Şehir, 1839 Haziranında kısa bir süre için Mısır Valisi Mehmed Ali Paşa kuvvetleri tarafından işgal edildi. I. Dünya Savaşı'ndan sonra ilk olarak 17 Aralık 1918'de İngilizler şehre girdi. Yaklaşık bir yıl süren işgalin ardından Fransızlar ile yaptıkları anlaşma gereği burayı terk ettiler (5 Kasım 1919). Gerek Fransızların gerekse onlarla birlikte hareket eden Ermenilerin baskı ve zulümleri halkın direnişini sağladı. Antep – Kilis hattında Şahin Bey liderliğinde büyük bir müdafaa başladı. Onun şehid edilmesinden sonra bu defa Antep çatışmalarına sahne oldu (Türk İslâm Ansiklopedisi,1996:466 – 467).

1.4.1.1.2.2.3. Antep Savunması

Gaziantep, Osmanlı tarihine bakıldığında Osmanlıdaki kozmopolit şehirlerden biridir. Müslüman ve gayrimüslim ahalinin bir arada barış içerisinde yaşanan şehir, Milli Mücadele Döneminde birliğin bozulmasıyla karşı karşıya kalmıştır. Ceyhan; 1914 yılında, Birinci Dünya Savaşı başladığı zaman Gaziantep 83 bin nüfusu bir liva (sancak) merkezi olduğuna, kentin nüfusunun %57'sinin Türk, %43'ünün Ermeni olduğunu ve savaş sırasında Gaziantep'ten 35000 kadar Ermeni'nin Suriye'ye sürüldüğüne; köylerin tamamen Türk olduğuna, Birinci Dünya Savaşı sonunda 30 Ekim 1918'de imzalanan Mondros Mütarekesi Osmanlı İmparatorluğunun ölüm fermanı olduğuna, bu anlaşma üzerine İtilaf devletlerinin paylaştıkları topraklara sahip olmak amacıyla hızla harekete geçtiklerine, İngilizler'in Antep'i işgalinin yaklaşık bir yıl sürdüğüne, Fransızların bu duruma tepki gösterdiklerine, 1919 Eylül'de yapılan antlaşmayla İngilizlerin Musul üzerindeki "Nezaret Hakkı"ndan vazgeçtiklerine; önce Suriye'yi sonra Antep, Urfa ve Maraş'ı boşalttıklarına, 20.10.1919'da başlayan İngiliz tahliyesinin 05.11.1919'da son bulduğuna, İngiliz – Fransız antlaşması sonucunda Antep'in Fransızlara bırakıldığına, bu defa da Fransızların 29 Ekim 1919'da Kilis'i, 5 Kasım 1919'da Antep'i işgal ettiklerine tarihi kaynakları göstererek yer vermiştir." (Ceyhan,1999:107-108).

Gaziantep geçirdiği zorlu mücadeleden sonra Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından takdir görmüş ve "Gazilik" unvanına layık görülmüştür. On bir ay on beş gün süren harp, otuz bin kişilik şehre otuz bin top atılarak kurtarılmaya çalışılan şehirdir. Henüz savaş bitmeden Türkiye Büyük Millet Meclisinde 93 numaralı yasayla dünyada başka hiçbir kente sahip olmayan "Gazi"lik unvanı verilmiştir (K15).

Görüldüğü üzere kendini yeniden var etmiş bir şehir olduğu söylenen Gaziantep için "Devlet gibi şehir" benzetmesi yapılmıştır. Teşkilatlanma konusunda bir hayli çaba gösteren şehir insanı memleket meselesi haline gelen tutsaklığa zor şartlarda karşı çıkmıştır. Çalışmamız esnasında Gaziantep'li olan, meşhur "kutnu kumaşı"ni ilmek ilmek dokuyan, gerek zanaatı gerek musiki bilgisi gerek vatanperverliği ile Mehmet Galip Şerbetçi, yaptığımız görüşmelerde Antep Harbi ile ilgili dedesinin bizzat şahit olduğu olayı anlatmıştır. Onun anlattığı Antep savunması ile ilgili sözlü tarih kaynak bilgileri olarak aynen alıyoruz:

Benim dedem Ataürk'ten altın madalya alan birisidir. Antep Savaşı'na gönüllü gitti. Şu anki savaş müzesinde sekiz kişilik bir fotoğraf var. İkinci adam

dedemdir. Savaş başladığı zaman şimdiki Şehreküstü heykelinin olduğunun yerde çukruk vardı, o çukruğa keçiboynuzundan dışlı yaptılar. Geçen tele de “iğ” denir.

İğde de var bekere de var

Seni eğren kahpede de var

Fransızlar gelince bütün Antep erkekleri savaşa katılmış. Yalnız dedem kalmış. O zamanlar iki yüz kadın şubeye dilekçe vermiş: “Kocalarımız cephede! Eğer bu adam da askere giderse aç kalır çocuklar.” demiş. Antep’te tek askere alınmayan dedemmiş. Rahmetli dedem anlatırdı: “Şehreküstü’den gelirken bir kalabalık var, bir Fransız askeri bir Türk çocuğunu dut ağacına asmış.” Eve bir hışımla gelen dedem dolaptan on beş tane mavzeri yağlamış, kaput bezinde bal mumuyla mumlamış paslanmasın diye. Bir saat sonra gelmiş ki kafası sarılı. Dayımı da almış götürmüş. Ninem demiş: “Sen gidiyorsun, bu yedi yaşında çocuğu nereye götürüyorsun?” demiş. Dedem de: “Götüreceğim, bunu da mı assınlar?” demiş. Dayımın elinden tutmuş, şimdi Bedesten diyorlar oradaki dere kenarından kalpaklı iki Fransız subayı geliyormuş. Dayım küçük, mavzeri kaldıramamış ama atmışlar yine de ikisi de düşmüş attan. Tabakhâne’ye gelmişler ki top düşmüş on bir ölü varmış. Camiden tabut getirmiş, sürüye sürüye taşımış ölüleri. Çok geçmeden on iki tane çocuk denecek yaşta genç toplamış. En büyüğünün yaşı on beş yokmuş. Onları silahlandırıp spor sahasının oraya mevzilendirmiş. Antep’te o zamanlar iki katlı ev yok bütün evler tek katlıymış. Düztepe gözükiyormuş. Fransız askeri hayal meyal görününce ateş açmalarını emretmiş. Birkaçını vurmuş olmalı ki mermi yağmaya başlamış. Kafalarını kaldırmamalarını emretmiş. Çocuklara da beklemelelerini, onlara yemek getireceğini söylemiş. Çocuklar inanmamışlar: “Essah getiricin mi ammi?” demişler. O da: “Getirmezsem gürşun atman oğlum!” demiş. Dedem eve gelmiş; evdeki pilavı, yirmi dört tane Antep ekmeğini sulatmış, almış çocuklara eletmiş. Çocuklar bir garın dokluğuna kurşun atmışlar. Neyse bu Ermeniler de Bey Mahallesi’nde, Eyyuboğlu Camisi’nden çıkınca orada, oturlardı. Bir Ermeni ihbar etmiş, dedem de içinde on tane Antepliyi yakalamışlar. Şimdiki Kurtuluş Cami’nin oraya, mahpusa, annem sefer satılında dedeme yemek götürmüş. Bekereci Ahmet’in kızı olduğunu söylemiş. Fotoğrafları gösteren gardiyan da: “Get gızım get, babanı Halep’e asmaya götürdüler!” demiş. Annem satılı yere çalmış, ağlaya ağlaya eve gitmiş. Bu on askerleri aşlarında Türkçe bilen bir tane Ermeni subay bunları asmaya götürmüş. Rahmatlık dedem bu zamanlarmış ki: “Halep’te bir handa konakladık, bir cuvara yakıcım müsaade etmeyler; ulan zati bunlar bizi öldürmeye götürüy, elinden

tüfeğ aldım vurdum!” dedi. O zaman da Ermeni:” Noluy yav!” demiş. Dedem de: “Cuvara yakıcım müsaade etmeyler” demiş. O zaman o Türkçe bilen Ermeni: “Kalk ateş getir, bunlar Müslüman, on bir saattir yoldalar daha oruç açmadılar.” demiş. Sonra bunları Halep’te iki katlı bir hana hapis etmişler. Eski adamlar şalvarın üstüne kuşak bağlardı. Dedem dokuzunu uç uca bağlamış. Dokuz adamı indirmiş tam kendi inerken devriye gelip ateş etmeye başlamış. İçeri kaçmış ama devriyeler uyanmış. Kaldığı odanın kapısını sürgülemiş. O sırada kapıyı açmaları için Fransızlar zorlamış ama dedem o dokuz adamın kaçması için askerleri oyalamış. Onlara: “Durun yav, ben soyundum, geyiniym açıcım!” demiş. Kapıyı açınca arkadaşların nerde diye sormuşlar. Dedem de: “Yav bana mı teslim ettiniz, benden soruysuz?” demiş. Bir zaman sonra oraya bir Antep’li gelmiş. Dedem Atatürk’e bir mektup yazıp adama vermiş. Mektubu Halep’ten değil Antep’ten atmasını söylemiş. Adam kabul edip gitmiş. On bir ay sonra gardiyan dedeme onu asmaya götürdüklerini söylemiş. Dedem de: “Ben vatanım için çalıştım, oğlum başka bir bildiğin varsa söyle!” demiş. Dedemi bir odaya götürmüşler. Masanın başında bir subayla Fransızca konuşmuşlar, adam tercüme etmiş: “Eğer Fransızlığı kabul edersen seni serbest bırakacağız!” demiş. Dedem: “Ürüm köpek, bizim beşikteğ çocuğumuzun size gürşun atmaya yemini var!” demiş. Adama tercüme edince subay: “Boynuna bir zincir vurun, zindana atın” demiş. Dedem on beş gün boyunca boynunda zincir zindanda kalmış. Bir on beş gün sonra gardiyan yine dedemi asmaya götüreceğini söylemiş, bir vasiyetinin olup olmadığını sormuş. Dedem de: “Bir oğlum var, gelirse üzerimdeki altını ona verin.” demiş. Herkesle helalleşmiş. Yine o subayın karşısına getirmişler dedemi. Subay: “Seni serbest bırakacağız, yeter ki Fransızlığı kabul et!” demiş. Dedem yine aynı cevabı vermiş, ifadesinin değişmediğini söylemiş. Biraz sonra gardiyan: “Affin geldi Antep’li!” diye fısıldamış. Meğer dedemin gönderdiği mektup Atatürk’e ulaşmış. Fransızların da bizi buralarda iki subayı varmış. Atatürk haber yollamış: “Sen bizim bir askerimizi orada öldürürsen ben de sizin iki subayınızı burada öldürürüm!” demiş. Dedem bakmış orda saç sakalı birbirine karışmış iki adam varmış meğer onlar bizde esir olan Fransız subaylarıymış. Dedemi salmışlar, Antep’e gelmiş. Gençlik pazarının arkasında dedemgilin evi vardı, önünde de bir Ermeni arkadaşı ekmekçilik edermiş. O tarafa gitmiş, bir nargile içmek istemiş. Yesai adındaki arkadaşı “Gomşu hoş geldin!” demiş ama şaşırılmış dedemin gelmesine. Dedem içerdeki Ermenilere bakmış ki kiminin dedesiyle kiminin babasıyla savaşmış. Hatta Yesai dedemi evine götürmek için çok ısrar etmiş. Dedem

teklifi geri çevirmiş, eve gelmiş. Benim de sesim çok güzeldi. Ne zaman şu türküyü söylesem annem yaşadıklarını düşünür ağlardı.

Söndürdüler çiramızı

Issız koydular odamızı

Ağlama anam ağlama

Kara yazma bağlama

Ben öldükten sonra

Kötülere bel bağlama (K8)

İşte böyle zor zamanlardan geçen Antep halkı kendini toparlamayı başarabilmiştir. Bütün bu yaşananlar kültürün gidişatında farklı bir dönem yaratmıştır. Özellikle Milli Mücadele Dönemi Gaziantep'in bütünüyle farklı bir dönem yaşamasına sebep olmuştur. O zamanlarda ve o zamanlardan sonra yaşananlar halkı fazlasıyla etkilemiştir. Fakirlik, savaş, şehitler, göçler Gaziantep'in folklorunu dolayısıyla türkülerini de etkilemiştir.

1.4.1.2. Sosyal çevre

Gaziantep sosyal alanda gelişmiş bir şehirdir. Jeopolitik konumu, tarihi ve ev sahipliği yaptığı uygarlıklar ile şekillenmiştir. Yaptığımız araştırmalarda Gaziantep'in ilk yerleşim yerlerinden biri olduğunu görmekteyiz. Bununla beraber Gaziantep tarihin her döneminde yerleşim yeri olarak tercih edilmiş ve sosyal anlamda gelişmeye açık bir kent olmuştur.

Gaziantep'te ilk yerleşim yeri bugünkü kent merkezinden yaklaşık 10 km. uzaklıkta bulunan ve Dülük olarak bilinen Dülük Antik Kenti'dir. Gaziantep'in yaklaşık olarak 5600 yıl önce kurulduğu düşünülmektedir. Bu uzun süreç içinde Romalıların, Bizanslıların, Selçukluların, Memlukların ve Osmanlıların yönetiminde bulunan Gaziantep bütün bu kültürün izlerini taşımaktadır. Gaziantep gerek şehir merkezinde gerekse çevre ilçelerinde yoğun tarihi ve kültürel mirasa sahip şanslı şehirlerdendir. Kent merkezinde kale çevresi kentsel sit alanı olmak üzere iki ana kentsel sit alanı bulunmaktadır. Bu alanlarda çoğu özgün halini koruyan toplam 624 adet tescilli mimarlık örneği yapı yer alır. İpek Yolu ticaret aksı üzerinde konumlanan Gaziantep'te ticaret dokusu da Gaziantep kültürel mirasına önemli eserler katmıştır. Gaziantep şehir merkezinde halen ayakta olan 23 adet han bulunmaktadır. Gaziantep'te kale çevresi ve Kilis yolu olmak üzere iki aks üzerinde yoğunlaşan ticaret aksı kendini büyük ticaret ve konaklama hanlarıyla ortaya koymuştur. Büyük çoğunluğu kale çevresinde bulunan hanlarla bu çevredeki doku da korunmuş ve günümüze kadar taşınmıştır. Gaziantep sosyoekonomik açıdan Güneydoğu Anadolu Bölgesinin en gelişmiş illerindedir. Gaziantep'in sosyal yapısı;

tarımın, imalat sanayinin ve ticaretin ağırlığını yansıtan bir dokuyu ortaya koymaktadır. Kent bugün itibariyle GAP Bölgesindeki toplam imalat ve sanayi katma değerinin %40'ını üretmektedir. Türkiye toplam ihracatının yıllar itibariyle ortalama %7 ile %10'unu gerçekleştiren Gaziantep bölgenin tek ihracat kapısıdır (Işığın Yükseldiği Yer GAP,2005:141 – 142).

Antep Ortaçağ'lardan beri parlak bir ilim ve kültür merkezi olmuştur. "Küçük Buhara" adıyla anılan şehirde başta Bedreddin el-Ayni olmak üzere birçok ilim adamı yetişmiştir. İbn Bali adlı XV. yüzyıl Türk şairi yanında XIX. yüzyılda Mütercim Asım ve Münib efendilerle Maarif Nazım Münif Mehmed Paşa da buralıdır. Öte yandan yine XIX. yüzyılda Antep muhtelif misyonerlerin faaliyetine sahne olmuştur. Burada Fransisken Manastırı ve Amerikalı Protestan misyonerlerin koleji vardı. 1903'te *Maarif Salnâmesi'ne* göre Antep kazasında Protestanlara ait iki idadi, dört rüşdiye, Ermenilere ait bir rüşdiye bulunuyordu. Antep'te bugüne ulaşan tarihi eserler arasında kale, Ömeriye Camii, Boyacı (Kadı Kemaleddin) Camii, Eyyuboğlu Camii, Esenbek (İhsan Bey) Camii, Ali Neccar Camii, Alauddevle Camii, Tahtalı Camii, Ağa Camii, Handaliye Camii, Alaybey Camii, Hacı Nasır Camii, Şeyh Fethullah Camii, Tekke Camii, Ramazaniye Medresesi ve muhtelif han ve hamamlar sayılabilir (İslam Ansiklopedisi,1996:469).

1.4.1.2.1. Nüfus yapısı

Gaziantep bulunduğu konum itibariyle birçok devlete ve kültüre tanık olmuştur. Şehir verimli topraklara sahip olduğu için fazlasıyla göç almıştır. Alınan göçler zamanla şehrin yapısında farklılaşmaya neden olmuş ve Gaziantep gitgide büyüyen bir kent halini almıştır. Farklı zamanlarda yapılan göçler savaş sonrasında toparlanmaya çalışan Gaziantep'in nüfus potansiyelini arttırmış ve kent, sonraki zamanlarda gelişen ve genç nüfusa sahip olan bir il haline gelmiştir.

Şehrin 1960-1970 yılları arasındaki gelişmesi sonucunda, Cumhuriyet'in başında otuz dört olan mahalle sayısı 1968'de elli üçe yükseldi. Aynı yıl belediye sınırları içindeki alan 12.830 hektar, şehirde iskânın kapladığı alan ise 8000 hektardı. Devlet İstatistik Enstitüsü'nün yayınlarına göre Gaziantep, 1966 yılında ev yapımı bakımından Türkiye şehirleri içinde İstanbul'dan sonra ikinci sırada gelmekteydi (bu yıl içinde 806 ev yapılmıştı). Apartman yapımı bakımından ise Gaziantep Türkiye şehirleri arasında onuncu sırada bulunuyordu (aynı yılda şehirde altmış beş apartman

yapılmıştı). Bu hızlı yapılaşma, her sayım devresinde yüz binlerce nüfus artışını beraberinde getirdi. 1970'te 200.000'i geçen (227.652) nüfus 1975'te 300.000 de geçti (300.882). 1980'de 400.000'e (374.290), 1985'te 500.000'e yaklaşan (478.635) şehir nüfusu 1990 sayımında daha hızlı bir sıçrama yaparak 603.434'e ulaştı. Bu arada Gaziantep, 20 Haziran 1987 tarihinde kabul edilen 3398 sayılı kanunla "büyükşehir" statüsüne kavuştu ve şehir içinde Şehitkamil ve Şahinbey belediyeleri kuruldu. Alleben Deresi bu iki belediyeyi birbirinden ayırmaktadır. Şehirdeki en önemli eğitim kuruluşu olan Gaziantep Üniversitesinde (kuruluşu 27 Haziran 1987) günümüzde on beş fakülte, dört enstitü, üç yüksekokul, on meslek yüksekokul ve ayrıca bir devlet konservatuvarı bulunmaktadır. Gaziantep şehrinin merkez olduğu Gaziantep ili Hatay, Adana, Kahramanmaraş, Adıyaman, Şanlıurfa ve Kilis illeriyle çevrilmiştir. Ayrıca güneyden de Suriye ile komşudur. Araban, İslahiye, Karga Kargamış, Nizip, Nurdağı, Oğuzeli, Şahinbey, Şehitkamil, Yavuzeli adlı dokuz ilçeye ayrılmıştır. 6216 km genişliğindeki Gaziantep ilinin 3 Haziran 1995 tarihinde tespit edilen yeni sınırları içerisinde 1990 sayımının sonuçlarına göre 1.009.594 nüfus yaşamaktaydı. Nüfus yoğunluğu ise 162 idi. Diyanet İşleri Başkanlığı'na ait 1995 yılı istatistiklerine göre il ve ilçe merkezlerinde 265, bucak ve köylerde 609 olmak üzere Gaziantep'te toplam 874 cami bulunmaktadır (İslâm Ansiklopedisi,1996:475).

Sene 2016'da Gaziantep deyince sosyal ve kültürel anlamda çok büyük değişmelere uğramış bir kentten söz edilmektedir. Hızla gelişen teknoloji ile kendini geliştiren şehirde TÜİK verileri bize sayısal verileri şöyle vermektedir:

- 31 Aralık 2015 tarihi itibarıyla Türkiye nüfusu 78 741 053 kişi, Gaziantep nüfusu 1 931 836 kişi (TR'nin %2,45'i)
- Gaziantep nüfus bakımından tüm iller içinde 8. sırada yer aldı.
- Gaziantep nüfusu 2015 yılında, bir önceki yıla göre 45 370 kişi arttı.
- Erkek nüfusun oranı %50,53 (976 126 kişi), kadın nüfusun oranı ise %49,47 (955 710 kişi)
- Gaziantep'in yıllık nüfus artış hızı, 2015 yılında %22,2 olarak gerçekleşti.
- Nüfus yoğunluğu bir önceki yıla göre arttı.
- Nüfus yoğunluğu olarak ifade edilen "bir kilometrekareye düşen kişi sayısı" Gaziantep'te 2014 yılında 277 kişi iken, 2015 yılında 283 kişi oldu.
- Gaziantep ili nüfus yoğunluğu bakımından tüm iller içinde 4. sırada

1.4.1.2.2. Ekonomik ve ticari hayat

Gaziantep nüfus yoğunluğunun civar şehirlere göre daha fazla olduğu bir kenttir. Bu yoğunluk, ticari hayatın da gelişmesini sağlamıştır. Gaziantep, geçimini esnaflıktan ve ticaretten kazanan insanların yaşadığı bir coğrafyadır. Bir de Gaziantep'in tarihi İpel Yolu üzerinde bulunması, bu yörede öteden beri şehrin ticaretin merkezi olarak anılmasına neden olmuştur. Hayatını ticaretten kazanan halk, zamanla bunu geliştirmiştir. Gaziantep bulunduğu bölge içerisinde ticarete ilk sırada yer alan şehirler arasına girmiştir. Yaptığımız çalışmalarda Gaziantep'te köklü bir esnaf folklorunun varlığı da gözümüze çarpmaktadır.

Bu bilgilerden yola çıkarak Gaziantep'te aslında izine bile rastlanmakta zorlanılan somut olmayan kültürel mirası ortaya çıkarmak gerekli alan araştırmaları ve çalışmaları yapılarak sağlanabilir.

1.4.1.2.3. Kültürel ve sosyal yapı

Gaziantep, sosyo-kültürel anlamda gelişmiş bir şehirdir. Tarihine baktığımızda yaşadığı şartlardan sonra küllerinden yeniden doğan bir şehirdir. Gaziantep denilince akla gelen yemekler, yemeklere söylenmiş türküler ve maniler, bu türküler eşliğinde yapılan eğlence geceleri, giyim kuşamları, halk müziğine ve halk sanat müziğine verdiği önem ile nadide kentlerden biridir.

Şehrin 1960-1970 yılları arasındaki gelişmesi sonucunda, Cumhuriyet'in başında otuz dört olan mahalle sayısı 1968'de elli üçe yükseldi. Aynı yıl belediye sınırları içindeki alan 12.830 hektar, şehirde iskânın kapladığı alan ise 8000 hektardı. Devlet İstatistik Enstitüsü'nün yayınlarına göre Gaziantep, 1966 yılında ev yapımı bakımından Türkiye şehirleri içinde İstanbul'dan sonra ikinci sırada gelmekteydi (bu yıl içinde 806 e yapılmıştı). Apartman yapımı bakımından ise Gaziantep Türkiye şehirleri arasında onuncu sırada bulunuyordu (aynı yılda şehirde altmış beş apartman yapılmıştı). Bu hızlı yapılaşma, her sayım devresinde yüz binlerce nüfus artışını beraberinde getirdi. 1970'te 200.000'i geçen (227.652) nüfus 1975'te 300.000'i de geçti (300.882). 1980'de 400.000'e (374.290), 1985'te 500.000'e yaklaşan (478.635) şehir nüfusu 1990 sayımında daha hızlı bir sıçrama yaparak 603.434'e ulaştı. Bu arada Gaziantep, 20 Haziran 1987 tarihinde kabul edilen 3398 sayılı kanunla "büyük şehir" statüsüne kavuştu ve şehir içinde Şehitkamil ve Şahinbey belediyeleri kuruldu. Alleben Deresi bu iki belediyeyi birbirinden ayırmaktadır (Türk İslâm Ansiklopedisi,1996:475).

Cumhuriyetin ilk yıllarında ildeki okuma yazma oranı %8'di. Şimdi ise ildeki okur yazarlık oranı %90'ı aşmıştır. İlde çok sayıda okul bulunmaktadır. 1988 yılında ilde 6'sı özel 162 ilköğretim okulu, 5'i özel 14 genel lise, 19 mesleki ve teknik lise, 3 fen lisesi, 2 halk eğitim okulu, 2 çıraklık eğitim merkezi, 1 eğitim araçları donatım merkezi, 1 rehberlik ve araştırma merkezi ve 1 sağlık eğitim merkezi bulunmaktadır. Ayrıca 27 özel kurs ve 1 öğretmenler evi bulunmaktadır. Gaziantep'te şu an 4 tane üniversite bulunmaktadır. Bunlar Gaziantep Üniversitesi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Zirve Üniversitesi ve Sanko Üniversitesidir. Gaziantep Üniversitesi, Kilis ili ve Nizip ve Oğuzeli ilçelerine de yayılarak 17 fakülte, 12 yüksekokul, Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı, 12 enstitü ve 9 meslek yüksek okuluna sahiptir. Sanko Üniversitesi Tıp ve Sağlık Bilimleri Fakültesi ile eğitim – öğretime 2014-2015 eğitim yılında başlamıştır. Gaziantep'te 3 adet kütüphane vardır. Bunlar Gaziantep İl Halk Kütüphanesi, Şahinbey İlçe Halk Kütüphanesi ve Şehitkamil Bilgi Yılı İlçe Halk Kütüphanesidir (Wikipedia).

1.4.2. Gaziantep'te Türk Boyları Aşiretleri

Gaziantep çevresinde bulunan birçok yöreye oranla gerek coğrafi yapısı gerek farklı bir folklor yapısına sahiptir ki bu musiki için de geçerlidir. Yaptığımız araştırmalarda Gaziantep merkezde bulunan folklorik özellikler ilçelerden ve köylerden birçok yönden ayırılır.

Doğu Anadolu'nun güneyindeki Hakkari, Mardin, Urfa ve Gaziantep illeri gelenek ve âdetlerde olduğu gibi halk musikisi bakımından da benzerlik arz ettiğinden Anadolu'nun folklor haritasında belirli bir bölge durumunda görülürler. Fert veya cemiyet halindeki yaşayışlarında göze çarpan bazı hususiyetleriyle öbür bölgelerden adeta iklim farkları nispetinde ayrıcadır. 1936, 1943 – 44 ve 1946 yıllarında ele geçirebildiğim fasıllı fırsatlardan faydalanarak bölgenin muhtelif semtlerinde bazı araştırmalarda bulunabildim. Bunlarda edinebildiğim neticeye göre Gaziantep'in diğer yöreler arasında başlı başına dikkati çeken kendine has bir âlemi vardır. Neticede, şu kitabı sırf ora folkloruna hasretmeyi doğru buldum. Folklor kadrolarının tasnifinde iklimle ilgili özellikler başlı başına bir bütünlük teşkil edebileceklerinden, Gaziantep yöresini iklim ve bünye hususiyetleri bakımından şu üç bölümde incelemek uygun olacaktır:

I- İskân bölgesi

II- İl merkezi

III-Yayla ve dağ bölgeleri.

Türk halk edebiyatında Âşık Garip, Karacaoğlan ve Yanık Kerem hikâyelerinin “âşk yüzünden dağlara düşmüş” yanık kahramanlarını, halk gözünde yiğitliği temsil eden Koroğlu'nun nice menkıbelerini (tamamen veya kısmen) bağrında koruyup yaşatmış olan yerler çokluk bu topraklardır (Arsunar,1962:1).

Barak Türkmenlerinin yaptığımız çalışmalarda göçebe olarak varlığını sürdüren bir topluluk olduğunu görmekteyiz. Yaşamları boyunca kültürlerine bağlı yaşayan Baraklar tarımla uğraşmalarına rağmen örf, gelenekleri ve âdetleri ile bu konar göçer hayatın getirdiği özellikleri de korumuştur. Geniş bir coğrafyada varlığını sürdüren halk, bu coğrafik değişimlerden de etkilenmiştir. Göç ettikleri yerlere kendi kültürünü götürüp bırakırken, oradaki kültürel özellikleri de taşımışlardır. Bütün bunlar onların kültürel zenginliklerine zenginlik katan etkenler olmuştur.

Baraklar, bugün Gaziantep civarında Barak Ovası ve Barakeli olarak da bilinen bölgede bulunmaktadır. Bu bölge Güneydoğu Anadolu bölgesinde Kilis'in güneydoğusundan Gaziantep'in Oğuzeli ilçesinin güneyinden ve Nizip ilçesinin kuzeydoğusunda bulunan Belkıs köyünden başlayarak doğuda Fırat nehri kıyısına ve güneyde Suriye sınırına kadar uzanan oldukça geniş bir alanı içine almaktadır (Yıldırım,2011:1).

Görüldüğü gibi birçok kaynakta Gaziantep folklorunun var olduğu bölgeden de farklılıklar gösterdiği hatta bunların kitaplaştırılmaya değer bulunduğu açık bir şekilde ortadadır. Bütün bunlardan yola çıkarak şiirsel olarak bakıldığında dahi Gaziantep merkez türküleri ile Barak Türkmenlerinin söylediği türkülerin farklılığı ortaya çıkmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM 2.KAYNAK ÖZETLERİ

2.1. TÜRKÜLERLE İLGİLİ ÇALIŞMALAR

2.1.1. Tezler

Kırşehir Türküleri, Fatih Yağmur tarafından Dr. Namık Aslan'ın danışmanlığında hazırlanmış bir yüksek lisans tezidir. Dört yüz yirmi iki türkü metninin yer aldığı tezde, şekil ve yapı incelemeleri; icracı, abdal ve türkü sevdalılarına değinilmiştir.

Çukurova Türkü Söyleme Geleneğinde Hikayeli Türküler (Adana–Osmaniye), Ayhan Karakaş tarafından Dr. Erman Artun'a sunulmuş bir doktora tezidir. Çukurova yöresinde yaşatılmaya devam edilen hikâyeli türkü metnlerinin bağlı buldukları gelenekle birlikte kayıt altına alınmıştır. Sözlü kültürden derlenen metinler; gelenek, biçim, içerik, üslup gibi yönlerden incelenmiştir.

2.1.2. Gaziantep Türküleriyle İlgili Kitaplar ve Dergiler

Çalışmamızda, Gaziantep türküleriyle ilgili kitapları kaynak taraması esnasında inceledik. Kitaplar çalışmamıza ışık tutmuştur. Gaziantep türkülerinin akademik olarak incelenmediğine bir kez daha tanıklık etmiş bulunmaktayız.

Türkülerle ilgili Ferruh Arsunar'ın Gaziantep Folkloru adlı kitabı başat kabul edilecek kaynaklar arasında gösterilebilir. Kitapta kent folkloru ayrıntılı olarak ele alınmış olup Gaziantep merkezi, iskân bölgeleri, yayla ve dağ bölgeleri olarak incelemiştir. Burada türküler de bu sınıflandırma kullanılarak verilmiştir. Türküler, Gaziantep merkez türküleri ve söylendikleri yerlere göre ayrılırken; iskân bölgesi türküleri de kendi içerisinde söylendikleri yere göre ayrılmıştır. Gaziantep merkezinde söylenen türküleri gelenek ile bilgiler verildikten sonra güvey donatma, kına, düğün türkülerine notalarıyla birlikte yer verilmiştir. Gaziantep folklorunu bütüncül olarak görebileceğimiz ve kapsamlı bir çalışma olarak değerlendirebileceğimiz bir çalışmadır.

Cemil Cahit Güzelbey'in çalışmalarına Gaziantep Cemil Cahit Güzelbey Kitaplığından ve oğlu Ragıp Güzelbey'in bize sunduğu arşivinden hareketle inceleme fırsatı bulduk. Kütüphanede mecmua ve dergiler bize yol gösterirken, arşivi kendi daktilo yazılarıyla türkü ile ilgili çalışmaları kapsamaktadır. İncelemelerimiz üzerine Cemil Cahit Güzelbey arşivinde derleme çalışmaları olan Erol Güneyligil'in hayatından ve derlediği 94 türküden bahsetmiştir. Bu türküleri ilk dizeleriyle veren Güzelbey bunların aynısının Gaziantep Kültür Dergisinde de olduğuna değinmiştir. Bu dergiler Gaziantep Üniversitesi Kütüphanesinde mevcuttur. Taramalarımızda karşılaştığımız bu dergiler çalışmamızın içerisinde yer vermiş bulunmaktayız. Dergilerde bulunan Gaziantep folkloru ile ilgili bilgiler bize özellikle Gaziantep türküleri konusunda yol göstermiştir.

Cahit Öztelli'nin Evlerinin Önü adlı kitabında türküler hakkında genele bilgiler verilmiştir. Türkülerin konu yönünden sınıflandırılmasını yapan yazar türküleri şehir şehir ayırmıştır. Burada bulunan Gaziantep türkülerini de çalışmamıza aldık. Yalnız bu kitapta türküler notalarıyla değil sadece nazım halinde verilmiştir.

Melih Duygulu'nun Gaziantep Türküleri adlı çalışması, türkülerin notalarıyla birlikte alfabetik olarak Duygulu'nun derlediği Gaziantep türkülerinden oluşmaktadır. Çalışmada türkülerin hem nota bilgileri hem de edebi olarak şiirsel özellikleri değerlendirilmiştir. Bununla birlikte çalışmanın bir kitap olarak Gaziantep türkülerini bir çatı altında toplanmış olması da elimizde derli toplu bir şekilde olmasını sağlamıştır.

Celal Şenocak'ın Gaziantep Yöresi Halk Türküleri adlı kitabı da Gaziantep türkülerini bir çatı altında toplamayı hedeflemiştir. Sadece anonim değil ferdi türküler de kitapta yer almıştır. Ancak türkülerin kimlerden alındığı ve yalnızca sözleri yazılmıştır.

Savaş Ekici tarafından hazırlanan Gaziantep ve Barak Müzik Kültürü adlı kitapta Gaziantep merkez, ilçe ve köylerin türküleri derlenmiştir. Kitapta Barak, Kilis, İslahiye yöresi âdetleri ve türkülerinden örnekler; Gaziantep ve Barak Bölgesi leylim türküleri, Gaziantep'te çalgı yapımcılığı üzerine araştırmalar, Gaziantep halk müziğine emeği geçmiş bazı kişiler ve derlenen türküler notalarıyla birlikte verilmiştir.

Yöre Dergisi, aylık dergi olup Gaziantep kültürü hakkında hemen hemen her noktaya değinirken gelişen Gaziantep ile ilgili haberlere yer vermiştir. Derginin hemen hemen her sayısında folklor bölümünde bir ay mani, başka bir ay türkü,

musıki, âşıkklar kısmına ayırmıştır. Dergi çalışmamıza ışık tutan en önemli kaynaklardan biri olmuştur. Dergi aracılığı ile türkülerin varyantlarını karşılaştırma fırsatı bulmaktayız.

Gaziantep Kùltür Dergisi, Gaziantep Üniversitesi Cemil Cahit Güzelbey kitaplığında ciltler halinde bulunmaktadır. Bu dergilerdeki folklor bölümü Gaziantep hakkında unutulmaya yüz tutmuş bilgileri bizlere sunmaktadır. Dergilerde Erol Güneyligil tarafından derlenmiş ve hemen hemen hepsi Gaziantep'te derlenmiş türküler yer almaktadır. Bu türküler de bize derlediğimiz türkülerle karşılaştırma ve türkülerini gün yüzüne çıkarma fırsatı vermiştir.

2.1.3. Makale ve Bildiriler

Gaziantep ile ilgili olmasa da türkù hakkında yazılmış makaleleri inceleyip çalışmamıza yön verdik.

Türkçenin Öğrenilmesinde Ninniler ve Türküler adlı Doç. Dr. Behiye Köksel'in makalesinde türkülerin dil öğreniminde şiirsel ve ezgili olması hasebiyle estetik bir duyuşa sahip olduğu ve halk kùltürünü tanıtmaya ve kimlik bulma işlevinin ağır bastığı anlatılmaktadır.

Halk Türkülerinde Avla İlgili Semboller Doç. Dr. Behiye Köksel makalesinde büyük bir bölümü Gaziantep türkülerinden alınan türkülerde avla ilgili semboller hakkında incelemeler yapılmıştır. Çalışmada benzetmeler, semboller, mecazlar, kùltürün zenginliği ile şekillendiği anlatılmaktadır.

Türkù Söyleme Geleneği ile Türkülerde Tür, Şekil ve Tasnif Üzerine Düşünceler, Prof. Dr. Erman ARTUN tarafından türkülerin konu, yapı, söyleyicilerine ve ezgisi bakımından tasnifi hakkında değerlendirmeler yer almaktadır.

Türkülerin Varyantlaşması, adlı makale Merdan Güven tarafından kaleme alınmıştır. Çalışmada türkülerde varyantlaşmadan, çok güçlü sözü ya da ezgisi olan türkülerin daha çabuk varyantının oluştuğundan, türkù göçünden bahsedilmiştir. Bunun yanında varyant, versiyon, sürüm, çeşitleme gibi kavramların açıklamaları yapılmış; aradaki farklar gösterilmiştir. Akabinde türkülerin varyantlaşma sebeplerinden söz edilmiştir.

Eğin Türkülerinin Coğrafi Analizi Coğrafya Merkezli Okuma adlı makalede Emel Kefeli; coğrafyayı tanımlamak, coğrafyanın insanın üzerindeki etkileri, edebiyat ve coğrafya, coğrafya merkezli okumada yöntem başlıkları altında incelemeler yapmıştır. Bir icracının ya da yazarın yaşadığı coğrafya onun ürünlerini

etkilemektedir, diyen Kefeli ürünlerin de mekansal açıdan değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Yazarın hayat coğrafyasının ve eserin coğrafyasının birlikte incelenmesi gerektiğini vurgulamıştır. “ırk ve coğrafya” merkezli disiplinlerarası incelemelerin eserlerdeki örtük anlam katmaları ortaya çıkardığı sonucuna varmıştır.

Türkülerin Gerçekleri ve Yemen Türkülerinin Arka Planı, Hüseyin Özcan tarafından yazılmış bir makaledir. Çalışmada Yemen türkülerinin ortaya çıkışını, türkülerde yer alan fedakar isimsiz kahramanların tarihi çerçevede dinlenilip yad edilmesi gerektiğinin açıklamaları yapılmıştır. Hatta buna benzer türküler de tarihi gerçekler göz önüne alınarak dinlendiği ve incelendiği takdirde türkülerin mesajlarını daha iyi kavrayabileceğimiz sonucuna ulaşılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. GEREÇLER

Çalışmamız, alan araştırması olması hasebiyle çalışma sahasında gerekli olan bütün gereçler tedarik edilip hemen hemen hepsi eksiksiz olarak kullanılmıştır. Sahada notlar alınmış, kaynak kişilerin fotoğrafları çekilmiş, icra esnasında ses kayıt ve video kullanılmıştır. Bunun yanında kaynak kişilerden alınan önemli belgeler de elektronik ortama aktarılmıştır.

Çalışmalarda derlemeleri ve edindiğimiz bilgileri yazıya aktarırken kaynakça bölümünde geçen kitap, dergi ve tezlerden yararlanılmış olup bilgileri elektronik ortama aktarırken dizüstü bilgisayar kullanılmıştır.

3.2. YÖNTEMLER

Çalışmamız; Gaziantep Üniversitesi Kütüphanesi, Gaziantep İl Halk Kütüphanesi ve internet katalog taraması ile başlamıştır. Sonraki aşamada sahada derlemeler yapılmıştır. Derleme çalışmaları sırasında kaynak taramasından elde edilen bilgilere göre düzeltmeler yapılmış ve literatür çalışmaları bir yandan da devam etmiştir. Yaptığımız okumalarda Gaziantep halk kültürü ile ilgili bilgiler ışığında saha çalışmalarımız yönlendirilmiştir.

Halk bilgisi ürünleri, türü ne olursa olsun, belli özelliklere sahiptir. Bu özelliklerin sınıflandırılmasını yaptıktan sonra, bu özelliklerden biri veya birkaçını göz önüne alarak ortaya atılan kuram ve yöntemlerden söz etmenin daha doğru olacağını düşünüyoruz. Bir halk bilgisi ürünü esas itibariyle; “yaratım, icra ve aktarım”, “şekil ve yapı”, “içerik” ve “işlev” özelliklerine sahiptir. Aşağıda tanıtılan çeşitli kuramsal yaklaşımlar ve ilgili yöntemler bu özelliklerden biri veya birkaçının daha önemli kabul edilmesine bağlı olarak ortaya atılmıştır. Bu kuram ve yöntemler “Metin Merkezli” ve “Bağlam Merkezli” olarak iki ana gruba ayrılmıştır (Ekici,2011:100).

Görüldüğü üzere halk bilimi ürünleri belli yöntemler göz önüne alınarak incelenmektedir. Biz de çalışmamızda bağlam merkezli kuram ve yöntemlerini kullanmayı amaçlamaktayız.

Bağlam merkezli kuramların metin merkezleri kuramlardan farkı, metin merkezli kuramlar her sorunu sadece metnin şekil, yapı ve içerik özellikleri çerçevesinde çözmeye çalışırken bağlam merkezli kuramlar hem metnin şekil, yapı ve içerik özelliklerini hem de yaratım, icra ve işlev özelliklerini bir arada değerlendirerek halk bilgisi ürünleri ve bunların sosyal bilimlerin çeşitli alanlardaki kullanım sorunlarını tartışmaya girişimleridir (Ekici,2011:101).

Biz de Gaziantep türkülerini derlerken yapay ve doğal gözlem yaparak, yönlendirilmiş ve yönlendirilmemiş görüşme yöntemlerini kullanarak gerçekleştirdik. Bunun yanında türkülerini bağlamsal yöntemle incelemeyi hedefledik. Türküleri; metni, yapısı, içerik özellikleri, icra ortamları, icracıları, dil ve üslubu, türkülerde geçen yer adları ve işlevleriyle incelemenin daha kapsamlı bir çalışma olabileceğini düşündük.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM BULGULAR VE TARTIŞMA

4.1. TÜRKÜ KAVRAMI

Türkü, halkın ortak duygularını dile getiren sözü sazla birleştiren bir türdür. Türküler; tertemiz duyguları, düşünceleri melodi eşliğinde aktaran halkın ortak ürünüdür. Türkü, kimi zaman bir annenin, kimi zaman bir askerın dilinden dökülen sonra dilden dile gönülden gönüle geçen, bize bizi anlatan dokunaklı türdür.

Türkü, Türk'e özgü anlamındaki "Türkî"den gelmektedir. En çok sekizli, on birli, ölçülerle söylenir. Çoğu anonim halk edebiyatında yer alan türkülerde aşk, güzellik, tabiat, gençlik ve acıklı konular işlenir. Ağızlarda dolaşa dolaşa şekil değişikliğine de uğrar. Koşma şeklinde söylenen beşli, altılı olmayan türküler de vardır. Türkü, bireysel ve toplumsal olaylar karşısındaki duygularımızı dile getirir. Halkımızın tüm yaşantısını türkülerimizden anlayabiliriz. Türküler; çoğunlukla üç mısralık bentlerle, onlara ekli iki mısralık kavuşaklar halindedir. Eski bir filozofa göre: "Bir ulusun türkülerini yapanlar, kanunlarını yapanlardan daha güçlüdür." Âşık Veysel şöyle diyor: "Biz türkülerimizi daima artan bir heyecan ile söyleriz. Halk alâka duyduktan, biz canı gönülden dinledikten sonra biz daha çok taşar ve coşarız (Karaalioğlu,1975:395).

Halkın ortak malı olan bir edebiyat türüdür. Ağızdan ağza dolaşan, kuşaktan kuşağa aktarılan sözlü edebiyatın en güzeli türkülerdir. Türkü, genel edebiyat türleri içinde bir nazım türüdür. Yani ölçülü (vezinli), uyaklı (kafiyeli) dizelerle (mısralarla) meydana gelir. Önceleri kişi yaratmalarıyla meydana çıkan türküler, bir süre sonra toplumun malı olur. İlk yaratıcı kişinin malı iken duygu ve düşünce yönünden halkı ilgilendirirse o zaman ağızdan ağza dolaşmaya başlar. Artık yaratıcı yoktur. Eğer türküde kişilik izleri varsa silinir, daha güzelleşir, yani yeniden az ya da çok işlenerek değişikliğe uğrar. Böylece türkü toplumun malı olarak yaşama gücünü artırır. Halk edebiyatının öteki türleri de bu halk süzgecinden geçerek oluşur (Öztelli,1972:10).

Türk kelimesinden “Türk’e ait, Türk’e mensup, Türk’e mahsus” anlamını verecek bir biçimde türetilen bu kelime, sadece bir şiir şeklini değil, özel ezgileriyle okunan değişik metinleri de anlatmaktadır. Denilebilir ki anonim olsun olmasın, halk şiiri içinde yer alan bütün türlerde ezgi, en çok türkülerde belirleyici bir rol oynayarak ön plana çıkmak zorundadır ve zaten çıkmaktadır da (Gözyayın,1989:25).

Türkü, anonim Türk halk edebiyatında ezgiyle söylenen bir nazım biçimi ve geleni nazım türüdür. Türkü, ezgisiyle diğer türlerden ayrılır. Mani ve koşma nazım şekliyle söylenen şiir, türkü ezgisiyle söylenirse türkü olur. Türkü kelimesinin nereden geldiğiyle ilgili çeşitli görüşler vardır. Bunlardan en önde geleni Türk kelimesine “î” nispet eki eklenerek “türkî” kelimesi elde edilmiş, zamanla Türkçenin ses uyumuyla “türkü” şeklini almış olmasıdır. Batı Türkçesinde yeni bir türkü oluşturma anlamına gelen “türkü yapmak” deyimini kullanılmaktadır. 15. Yüzyıl Çağatay şairlerinden Ali Şir Nevaî, Mizanü’l Evzan adlı eserinde türküden söz eder (Artun,2014:468).

Türkü, halk şiirinde kendine özgü bir ezgiyle söylenen kavuştaklı bir nazım biçimidir. Türkü sözcüğü, Türk sözcüğünden Arapça “î” ekiyle yapılmıştır. Türkî (Türk’e özgü olan). Halk ağzında türkü biçimin almıştır bu sözcük. Türküyü öteki halk şiirinin türlerinden (mani ve koşma tipi biçiminde oluşanlardan) ayıran yan ezgisidir. Bu yönden türkülerin sınıflandırılmasında ezgi bir ölçü olarak kullanılmış, ezgisine göre kümelendirilmiştir türküler. Bunun yanı sıra konu açısından da türküler işlenen duyguya göre ayrı adlar altında toplanmıştır. Bireysel ya da toplumsal bir acıyı, bir sevinci dile getirmesine karşın türkülerin konu haritası oldukça çeşitlilik gösterir: Ninnilerden doğa üzerine söylenen türkülere; aşktan kahramanlık türkülerine göre şekillenir. Ezgi, konu yönünden olduğu gibi, yapılarına göre de (beşliden başlayarak on altılıya değin hece ölçüsünün her kalıbıyla söylenir) kümelendirilmiştir türküler. Manilerden kurulu olanlar, dörtlüklerden kurulu, dördüncü dizeleri kavuştak olanlar, bentleri dörtlük, kavuştağı tek dize olanlar, bentleri dörtlük, kavuştağı iki dizeli olanlar, bentleri dörtlük, kavuştağı üç dize olanlar, bentleri de kavuştakları da dörtlük olanlar, bentleri dörtlük, kavuştakları beşlik olanlar, üçlüklerden kurulu olanlar vb. gibidir(Özdemir,1990:286).

Türkü, halk şarkıları. Şekil bakımından biri ayrılığı yoktur. Âşık edebiyatı türlerinin söyleniş ile ayırt edildikleri gibi bu da söylenişe göre ayrılır (Özön,1954:281).

Türkü teriminin kaynağı Türk kelimesidir. Türk halkının ortaklaşa yarattığı söz ve ezgiden mürekkep bir türdür. Sosyal hayatta başa gelen olayları aşk, hasret, ölüm, gurbet gibi duyguları, kahramanlık ve mertlik gibi milli karakteri, tarihi olayları türkülerin bünyesinde buluruz. İçimizde ne varsa türkülere dökmüş ve onunla teselli bulmuşuz. Diğer halk şiiri türlerinde olduğu gibi türkünün de en büyük ayrımı ezgisindedir. Şekil olarak mani ya da koşma tipindeki bir şiirin bestesini değiştirdiğimizde türkü olur. Türkünün meydana gelmesi, başlangıçta bir olaya bağlıdır. Bu olay, bütün toplumu ilgilendiren cinsten olduğu gibi, belli bir çevreyi içine alabilir. Bu olayları yaşayan veya duyan sanatçının bunları şiire dökmesiyle türküler doğar. Toplumda olaylar zincirleme devam ededurduğundan, türkü yakan sanatçı, yeni türküler yakmaya devam edecektir. Her türküde az çok müşterek vasıflar, izler bulunduğu için zamanla sanatçının adı silinir ve anonimleşir (Köksal,1978:195).

Daha çok söyleyeni belli olmayan ve çeşitli ezgilerle değişik makamlarla icra edilen halk şiiri türü. Hece ölçüsünün yaygın olan kalıplarıyla (7,8,11) söylenir. Toplum hayatında karşılığı olan her şey, türkülere konu olabilir. Ahmet Hamdi Tanpınar, “Türk insanın yazılmayan romanı türkülerde saklıdır.” der. Türküleri dinleyen her insanın “sıcak ekmek gibi insan ıstıرابıyla, azmiyle, hasretle, ölümle” baş başa kaldığını vurgular. Sevilen ve yaygın olan türkünün diğer halk şiiri türlerinden farkı, ezgisidir. Bir koşma ya da mâni ezgiyle söylenirse türkü olur (Karataş,2001:440).

Halk türküsü ezgi ile söylenen halk şiiridir. Halk şiiri ifadesini, hem anonim şiir, hem de âşıklarımızın şiiri anlamında kullanıyorum. Âşıklarımızın şiirleri de bir ezgi ile söylendiği için, yaratıcıları anonim olmadığı halde, onlara da türkü diyoruz: Karac’oğlan türküsü gibi. Bundan başka, aşık şiiri ile halk türküsü arasında sık sık, birinden ötekine geçişler oluyor. Tanınmış bir aşığımızın adı koşmasının son dörtlüğünden düşüyor ve türkü olarak söyleniyor (Başgöz,2008:15)

Türkçe söylenmiş şiir anlamına gelen “Türkü” nün “Türkî” sözünden geldiği görüşü ittifakla kabul edilmiş bir görüştür. Yani “Türk” kelimesine Arapça “î” ilgi ekinin getirilmesiyle vücut bulmuştur. "Türk'e has" anlamına gelen bu söz halk ağzında “Türkü” şekline dönüşmüştür. Halkın ruh halini, derdini, neşesini, zevkini, dünya görüşünü, inancını, karşılaştığı olayları yansıtan; hece ölçüsüyle ve bir veya dört mısralı ana bölümlere çoğu defa bağlantıların getirilmesiyle söylenen; manzum ve ezgili anonim ürünlere türkü denir (Kaya,2004:148).

“Türkmani”, “Varsağı”, “Bayatı”, “Şarkı” kelimeleriyle birlikte değerlendirilip izahının yapılması kaçınılmaz olacaktır. Bize göre “türkü” “Türklere mahsus ezgiler” olup, bir nazım şekli veya türünün adı değildir (Oğuz,2001:16).

Diğer halk şiiri türlerinden ezgisi ile ayrılan, millî nazım ölçüsü hece ile vücuda getirilen, bentlerdeki dize sayısı iki ila dört arasında, bağlantılardaki dize sayısı genellikle bir ila beş ve daha çok sayıda olabilen; halkın durum, fikir ve hissiyatını tüm yönleriyle işleyen Türklere mahsus anonim ürünlere türkü denir (Bekki,2004:26–27).

Halkın ortak malı olan bir edebiyat türüdür. Ağızdan ağıza dolaşan, kuşaktan kuşağa aktarılan sözlü edebiyatın en güzeli, türkülerdir. Türkü, genel edebiyat türleri içinde bir nazım türüdür. Yani, ölçülü (vezin), uyaklı (kafiye) dizelerle meydana gelir. Önceleri kişi yaratmalarıyla meydana çıkan türküler, bir süre sonra toplumun malı olur. Halk edebiyatı içinde toplumun iç âlemini yaşatan, beşikten mezara dek bütün yaşantısını kapsayan en dikkate değer sanat verisi türkülerdir (Elçin,1986:195).

Halk edebiyatı ürünleri içerisinde biçim mi, tür mü olduğu konusunda en çok tartışılan ürün türküdür. “Türkü” terimi konusu, ezgisi ve şekil özelliği ne olursa olsun pek çok anonim manzumeyi içine alabilecek bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Artun,2012:32).

Türkü, duygulu ve ezgili anonim şiirdir. Söyleyeni zamanla unutulmuş, halkın ortak sesi olmuş; arkasında müziği ile daima söylenmiş halk yaratmalarıdır. Türküye bir pasaport belirlemek imkansız olmuştur. O söylendiği yere özgüleşmiştir. Türkü gittiği coğrafyadan, söyleyeninden ve dinleyicilerinden izler taşır. Her türkü bir ayna gibidir; üretildiği kültürün, yaratıcısının ve coğrafyasının işaretlerini olduğu gibi gösterebilmektedir.

4.2. TÜRKÜ TÜRÜNÜN TARİHÇESİ

Türküler, insanın var olduğu her yerde vardır. Temeli çok eskilere dayandığı aşikar olan bu tür, insanoğlunun duygularını ifade etmede kullandığı en özel duygulu ezgidir.

Köprülü: "Türkler arasında, daha İslamiyetin kabulünde önce, dini mahiyeti haiz musikiden başka, kutsilik hassasını bırakarak tamamen bedii bir mahiyet almış başka bir musiki de mevcuttu; şairler ellerinde kopuzları ile dolaşarak, umumi içtimalarda, yahut hususi toplanmalarda eski kahramanların menkıbelerini terennüm ederler; Oğuz Han efsanelerini söyler, yahut yeni hadiseler hakkında yeni türküler

bağlarlardı. Eski Uygur metinlerinde bu terennümlere *yır* denildiğini görüyoruz ki, Abdü'l Kâdir Merâgî'nin *Ir* dediği ve bugün birçok Türk lehçelerinde *cır* şeklinde ve chant karşılığı olarak kullanılan kelime budur; bizdeki ırlamak mastarının da esası budur. Abdü'l Kâdir'in *ır* ile aynı manada olarak bahsettiği *dola* kelimesine gelince, elimizde mevcut Çağatay lugatlerinde böyle bir kelimeye tesadüf etmemekle beraber, bunun dolamak, dolanmak, dolaşmak mastarlarını üreten asıldan gelip nekârat manasını ifade ettiğini farz edebiliriz. Türkler arasında asırlardan beri devam eden ölenklere, yani düğün merasiminde söylenen türkülere gelince, bunların mahiyeti ve tamamıyla halka mahsus bulunduğu düşünülürse, herhalde başlangıcını bilemediğimiz eski bir maziden beri devam ettiği eski devirlerde âdeta izdivaç merasiminin levazımından sayıldığı anlaşılır; gerek eski bir izdivaç ilahisi kalıntısı olan bu ölenkler, gerek yağ ayininde terennüm edilen sagular, önceleri, dini-sihirbazâne mahiyeti haiz Baksılar, Kamlar tarafından icra edilirken, İslâmiyetin Türkler arasında yerleşmesinden sonra, pek tabii olarak daha ziyade kadınlara intikal etmiştir." (Köprülü,2004:115–116).

Tarihin eski devirlerine döndüğümüz zaman sanat, din ve iptidaî şekli sihir olan ilmin beraber doğmuş, beraber yaşamış olduğunu görürüz. Bu hâl Türklerde de böyle olmuştur. Nitekim eski Türk şairleri, aynı zamanda dinî – sihrî bir şahsiyet idiler. Oğuzlar bunlara “ozan” derlerdi. Bunlar halk arasında hürmet görür ve ehemmiyet verilir insanlardı. Muhtelif toy ve şölen (umumî ziyafetlerde, dinî ayinlerde), yağ (matem) merasiminde hazır bulunurlar; kopuzlarını çalar, oynar ve şiir söylerlerdi. Çok eski zamanlarda bile bu şairlerin mevcut olduğunu biliyoruz. Ozanların söylediği bu şiirler zamanla halkın dilinde de dolaşmaya başlamıştır. Halk zamanla söyleyenini unutarak varyantlarının oluştuğu bu şiirleri farklı adlarla anmıştır. Kendi aralarında söyleyeni belli olan ve olmayan diye nitelendirerek adlar vermişlerdir. Halk şiirleri, kimler tarafından söylediklerini bilip bilmediğimize göre iki büyük zümreye ayırırlar. Birinci zümrede mani, türkü, varsağı ve ağıtlar vardır. Manilerde daima, diğerlerinde de ekseriya isim yoktur. İkinci zümrede koşuk, koşma, divan, destan, semaî, kalenderî şekilleri vardır (Ali,1932:26-28).

Türküler canlı varlıklar gibidir. Doğar, az ya da çok yaşar, unutulup giderler. Onun yaşama gücü, birkaç yönden çıkar. Ya konu toplumu derinden ilgilendirir ya ezgisinin dokunaklı oluşu ya da sanat yapısının yüksek oluşuna bağlıdır. Ama hiçbir zaman ilk çıkışlarındaki varlıklarını koruyamazlar. Durmadan az ya da çok değişikliğe uğrarlar. Bu durum yalnız sözlerinde değil, ezgilerinde de

görülür. Bunun nedeni zaman aşımı, kişiden kişiye geçiş sırasında yeni duygulanma ve düşünüş etkisinde kalmadır. Çok yaygın türkülere gelince, kahramanlık, efsane ve menkıbelere dayalı ya da güçlü sevi duygularını dile getiren, toplumu istek ve duygularını dalgalandıran ezgi ve sözü güçlü türkülerdir. Bunlar arasına gelenek ve kurallara sıkı sıkıya bağlı tarikat, özellikle Alevî –Bektaşî semah türkülerini de katmak gerekir. Bunlar kutsal bir emanet gibi kuşaktan kuşağa geçer (Öztelli,1972: 11-12-13).

Türkü, ezgi ile söylenen anonim halk edebiyatı nazım biçimidir. Köken bakımından Türk kelimesinin nisbet eki olarak “Türki” şeklinde oluştuğu, daha sonra Türkçe söyleyişe uydurulduğu kanaati yaygındır. Türküye “şarkı, deyiş, deme, hava, ninni, ağıt” da denilmekte, Anadolu’da türkü karşılığında yer yer “yır” adı da kullanılmakta, Tatar Türklerinin türküye “beyit” dedikleri bilinmektedir. Türküye Azerbaycan Türkçesinde “mahnı”, Başkırtçada “halk yırı”, Kazakçada “türki, türük, halk ani”, Kırgızcada “eldikır, türkü”, Özbekçede “türki, halk kaşığı”, Tatarcada “halk cırı”, Türkmencede “halk aydımı”, Uygurcada “nahşa, koça nahşisi” denilmektedir. Türkü, âşık şiirleri gibi düzenleyicisi bilinmeyen, sözlü gelenekte oluşup gelişen, çağdan çağa ve yöreden yöreye değişip zenginleşen, bazen bozulmalara uğrayan ve her zaman ezgi eşliğinde söylenen şiirlerdir. Türk halk şiirinin de en eski nazım biçimlerinden biridir. Bu adı taşıyan ilk manzumeye XV. Yüzyıl başlarında Horasan’da rastlandığı kaydedilmekte, Anadolu’da ise ilk örnekleri XVI. Yüzyılda görülmektedir. İnsanların yaşadığı her çeşit olayı, bu olayların toplum içindeki yankılarını, kahramanlıkları ve tarihî olayları konu edinen türküler bir kültür hazinesidir. Herkesin anlayabileceği sade, tabii bir dille ve hece ölçüsüyle söylenmiş az sayıda örneğine de rastlanan türkülerin klasik edebiyat nazım biçiminde olanlarına “divan, selis, semâi, kalenderî, satraç” gibi adlar verilmektedir (İslâm Ansiklopedisi,2012:611).

Mizan ül Evzan’da Ali Şir Nevaî türkü ile ilgili ilk tanımını yapmıştır: “O haddinden fazla beğenilen ve ruha ferahlık veren zevk ü sefaya düşkün kimselere faydalı ve meclisleri süsleyici bir şarkı türüdür. Şöyle ki bu türü güzel söyleyen kimseleri sultanlar himaye eder, Türkîgûy lakabıyla meşhurdurlar. Bu da Remel-i Müsemmen-i Mahzûf vezniyle terkip edilir.” (Eraslan,1993:118).

Divanü Lügati’t- Türk’te, türkü için ‘ır’ ve ‘yır’ terimleri kullanılmaktadır (Atalay,1994:3-4).

Anadolu Âşık edebiyatı örnekleri içerisinde hece ölçüsü ile söylenmiş olan ilk türkü örneği, 16. yüzyıl âşıklarından Öksüz Dede'ye aittir:

Gül budanmış dal dal olmuş
Menekşesi yol yol olmuş
Siyah zülfün tel tel olmuş

Biz bu yerlerden gideli
Gurbet illere düşeli

Gül menekşeye karışmış
Küskün olanlar barışmış
Taze fidanlar yetişmiş

Bağlantı

Öksüz Âşık der bu sözü
Hakk'a çevirmiş yüzü
Öldü zannettiler bizi

Bağlantı

Şiirin türkü adını taşıması ve yapı olarak türkü şekline uygun olması türkünün tarihi seyrini takip etmemiz açısından önemlidir (Bekki,2004:34).

Yaptığımız araştırmalarda 17. yüzyılda türkü türüyle ilgili kayıtların yazıya geçirilmediğini ve türkü icracısıyla beraber unutulup gitmiş yani folklor bilinci daha tam anlamıyla oluşmamıştır. Hatta saraya girebilen âşık sayısı da çok az olmuştur.

Türkiye'nin ilk konservatuvarı yeteneğindeki Daru'l-elhan bünyesinde verilen klasik Türk müziği ve kısmen halk müziği eğitiminde verilen Klasik Türk Müziği ve kısmen halk müziği eğitimi, 1926 tekkelerin kapatılmasına koşut olarak kesildi. Bir yıl sonra İstanbul Belediye Konservatuvarı olarak yeniden açılan kurumda yalnızca Batı müziği eğitimi sürdürüldü. Uzun bir süre sonra dönemin konservatuvar müdürü Hüseyin Saadettin Arel döneminde (1943–1948) Türk müziği bölümü yeniden açıldı, halk müziği ise bir dal olarak ele alınmadı resmi düzeyde. 1976'da

kurulan Devlet Türk Musikîsi Konservatuvarı ile ilk olarak halk müziği de bu anlamda resmiyet kazanmış oldu. Gerçi önce 1926–1929 yılları arasında, daha sonrada 1937 yılında yeniden oluşturulan ekiple 1952 yılına dek yoğun olarak yapılan derleme çalışmasıyla yaklaşık on bin ezgi toplanıp arşivlendi ve bunlardan yararlandı. Ancak konservatuar(lar)da bir dal olarak var olamadı. Halk müziği ve folklor araştırmaları bir yanıyla yalnızca resmi olmayan ve birbirinden bağımsız, özel çoğu da bölgesel araştırmacıların çabalarıyla sınırlı kaldı (Karadeniz,1999:18).

Tarihine baktığımızda türkü, halkla özleşmiş bir yaratmadır. Yerini, zamanını ve kişisini zamanla unuttuğumuz bu tür, kendini sürekli yenileyen ve varyantlarının sürekli olduğu bir hale gelmiştir. Kimi zaman konusuna göre, kimi zaman ezgisine göre sınıflandırılan bir tür olan türkü, Anadolu'nun farklı yerlerinde farklılık gösterse de varlığını sürdürmeyi başarmıştır.

4.3. GAZİANTEP'TE TÜRKÜ İLE İLGİLİ KAVRAMLAR

Gaziantep, türkü söyleme geleneğinin varlığını sürdürdüğü yörelerdendir. Halk türkülerine bağlılığını sözlerine dahi yansıtmıştır. Hatta diline, türkülerle ilgili başka yerlerde bulunmayan terimler kazandırmıştır. Bu terimler, yaptığımız derleme esnasında kaynak kişilerden alınmıştır.

Türkü çığırnak: Türkü söylemek

Türkü yakmak: Genellikle ayrılık, hasret, gurbet, ölüm türkülerini söylemek.

Cor gandırnak: Türkü söyleyerek içindekileri dökmek.

Uzun hava yakmak: Genellikle ayrılık, hasret, gurbet, ölüm türkülerini söylemek.

Yah basmak: Düğün, kına, çeyiz, hamam vb. ortamlarda erkeklerin ortada boşluk bırakacak şekilde yuvarlak biçimde bir araya gelerek yah diye bağırması.

Zılgıt çalmak: Yah basmanın ardından kadınların ellerini ağızlarına götürerek çığığa benzer bir ses çıkarması.

İt yola bindi havası: Kırık havalara verilen ad.

İki ayak gedip gelmek: Oynamak, dans etmek

Çibik çalmak: Alkış tutmak.

Halay durmak: El ele tutuşup oynanan oyun.

Lorkey sekmek: Halay çekilirken oynanan bir tür halk dansı.

Çirtiklemek: Ellerini kullanarak çıkarılan ses ile oynamak

Çirtik çalmak: Ellerini kullanarak çıkarılan ses ile oynamak (K1,2,3,4,5)

4.4. GAZİANTEP TÜRKÜLERİNİN BAĞLAM AÇISINDAN İNCELENMESİ

4.4.1. Gaziantep Türkülerinin İcra Ortamları

Türküler, insanın var olduğu her yerde vardır. Mekan olarak düşündüğümüzde, türkünün yer zaman ayrımı yapmadığını görmekteyiz. Türkünün icra ortamı hayat belirtisi olan her yerdir. Evlerimizden tutun da dağ, ova, bayıra varıncaya kadar her yeri dolaşan türkü sonunda ilk vücut bulduğu yere; insanların kalbine dokunur.

Türkü, ilk zamanlar tek elden çıksa da zamanla insanlar arasında söylenerek, dilden dile aktarılarak anonimleşir. Her söylenen türkü icracısının ve ortaya çıktığı coğrafyanın izlerini taşır. Coğrafya, türkü yaratıcısını etkiler; türkü yaratıcısı da türküyü o coğrafyayla bütünleştirir. Ortaya bir yapbozu andıran türkü çıkar. Her türkü coğrafyasını bir ayna gibi yansıtır. Hatta türkü taşındığı coğrafyaya göre şekillenir ve varyantlaşır. Örneğin Gaziantep’te söylenen,

Başındaki poşu mudur

Bu da Antep işi midir

Yanağında güller açmış

Bu da Hakk’ın işi midir (K1)

türküsünde başka bölgelerde “Antep” adı yerine “Halep” olarak söylenebilmektedir. Ayrıca bu türkünün genelde oturak, meşk ve kına gecelerinde söylendiği de kaynak kişilerimizden kaydedilmiştir.

Bir başka türkü ise Mehmet Yaşar Mazırık’tan derlediğimiz ‘Maltıha’ türküsüdür. Türkünün melodisi ‘Helvacı’ ile aynıdır; ancak sözler tamamen birbirinden farklıdır. Sağlam bir ezgiye sahip olan türkü varyantlaşarak şu halini almıştır:

Maltıhanın edası

Cebinde yok parası

Varman kızlar Maltıha’ya

Bulamadı ekmek parası

Gaziantep türkülerini kaynaklardan alırken ve derleme yaparken türkülerin bağlamında ortaya çıkan farklılıkları göz ardı etmemek gerektiğini fark ettik. Örneğin Urfa türküsü olarak söylenen “Ördek Suyu Dal da Gel” türküsünün Gaziantep varyantında bir dördlük daha vardır. Dördlük şöyledir:

Ördek göllerde olur

Şahin çöllerde olur

Yari asker olanın

Gözü yollarda olur (K1)

Gaziantep'te söylenen bu türküyü icra ortamına göre incelerken asker uğurlamalarında ve oturaklarda söylendiğini kaynak kişimizden tespit ettik.

Bir başka türkü olan “Oduncular Dağdan Odun Getirir” türküsü diğer kaynaklarda Rumeli türküsü olarak da alınmıştır. Ancak Gaziantep'te söylenen bu türkünün bir başka bendini de yaptığımız derleme çalışmalarında Halil Birecikligil'den aldık. Bu türkü “Oturak” alemlerinde söylenen türkülerdendir.

Mani tarzı türkülerin yoğunlukta olduğu bölgede kadınların zılgıt çalmadan önce söylediği maniler türküleştirilmiştir. “Gundurama Gum Doldu” türküsünün ezgisi güçlü bir ezgi olduğundan sözler değişse de melodi bakımından aynı kalarak birçok varyantının oluştuğunu fark ettik. Bu ezginin üzerine diğer maniler söylenip türküleştirilmiştir. Hatta kadınlar, içerisinde amiyane sözlerin geçtiği bu türküleri genellikle gelin hamamlarında söyleyip hem eğlenmiş hem de çektiği sıkıntıları protesto etmiştir. Türkünün ezgisi aynı ama sözler mani sözleriyle söylenip varyantlaşmıştır. Örnek şöyledir:

Dolabı açtın gelin

Küfteyi saçtın gelin

On beş günün içinde

Ağzıma ... gelin

Ya da aynı türkü için şu sözler söylenmiş Gaziantep halkının özellikleri vurgulanmıştır ki bu türküler de gelinçi olarak adlandırılan düğünlerde, kınalarda, çeyizlerde, gelin hamamlarında söylenmektedir.

Antepli dedikleri

Baklava yedikleri

Çok hoşuma gidiyor

Ağam yorum dedikleri

Türkü insanının yaşadığı her ortam ve mekânın türkü icra yeri olabileceğini belirtmek gerekir. Çünkü bizde türkülerin mutlaka belirli mekân ve ortamlarda ve belirli zamanlarda söyleneceğine dair bir yaptırım söz konusu değildir. Evinde halı dokuyan nakış işleyen bir genç kız işini yaparken, mutfakta bulaşık yıkayan ev kadını ya da ev erkeği bulaşığını yıkarken, dağda sürülerini otlatan çoban koyunlarını güderken, fabrikada çalışan işçi tezgahının başında işini yaparken, tarlada çalışan

çiftçi tarlasını sürerken, harmanını savururken türkü söyler. O nedenle Türk insanının bulunduğu her yer gerekirse bir türkü icra ortamıdır diyebiliriz (Yakıcı,2007:243).

4.4.1.1 Geçiş törenleri

4.4.1.1.1. Nişan

Nişan evliliğe ilk adımdır. Gaziantep'te nişana beklik denir. Önceden Gaziantep'te kız ile oğlan birbirini görmeden önce oğlanın annesi kızını görürdü. Hatta kadınlar ev ev kapı kapı gelinlik kız olup olmadığını sorarlardı. Daha sonra kızın annesine haber gönderir, müsait olup olmadıkları sorulurdu. Sonra ziyarete gidilir anneler tanışırlardı. Ardından bir gün de oğlan ile kız birbirini görürlerdi. Birkaç gün müddet isteyen kız evi oğlan evini sorar soruştururdu. Eğer beğenmişlerse olumlu cevap verirlerdi. Beraber çarşıya çıkılır, yüzük, kıyafet, hediyeler ve ziynet eşyaları alınır. Akabinde nişan için hazırlıklar başlanırdı. Nişan kız evinde yapılırdı. Oğlan evi gelirken tatlı, meyve, meşrubat getirirdi. Nişan öncesinde bir mani ya da dörtlük söylenir:

Acı balcanın tohumu Mustafa da Hacı Bekir lokumu

Bakkalda üzüm oldu

Bu güzel gız da bizim oldu

İki kelle bi gıç, zılgıt çalmıyan avradın azına s.. (zılgıt)

Al yağlık yeşil yağlık oynayanın eline sağlık (zılgıt)

Lahmacun tava

Hava da bu hava (zılgıt)

Sahanda kaymak

Yaladık barmak barmak

Her ananın harcı deel (değil)

Beyle (böyle) oğlan doğurmak (K5, K8)(Güncel Gazete)

Nişanlılık döneminde “nişan sahresi” yapılır. Oğlan tarafı kız tarafıyla beraber pikniğe gider. Bu piknik Kavaklık'ta olurdu genelde. Nişanlılık süresi Ramazan Bayramı'na denk gelirse oğlan tarafı kız tarafına şeker, çikolata; Kurban Bayramı'na denk gelirse de kurbanlık gönderir. Bunun yanında geline bayramlık kıyafetler, hediyeler alınırdı (K5).

Evlenme törenine yakın bir günde elbise biçme töreni yapılır. Yiyeceklerle bir terzi alınıp elbiseler kız evine götürülür. Bu esnada kız evi de ikramlarını sunar. Bu esnada meydana gelen bir diyalogu kaynak kişimiz şöyle anlatır:

Yine böyle bir yatak biçme merasiminden önce kız ile anne arasında geçen konuşma şöyledir:

Anne: “Evdeki petekli balı süz kızım.” der.

Kız: “Olur anne”

Anne: “Misafirler gelince sana bal getir deyince, hangisinden mumludan mı, mumsuzdan mı diye sor.” der.

Kız: “Tamam.” der.

Bir müddet sonra misafirler gelir, sofralar kurulur. Anne sofraya şöyle bir bakar, kızıyla sözleştiği gibi kızına döner ve der: “Baldan da getir.” Kız: “Hangi baldan anne, mumludan mı mumsuzdan mı?” der. Anne:

“Var evi kerem evi, bura bir senem evi

Mumludan da getir, mumsuzdan da getir.” der.

Halbuki evde sadece bir tabak bal vardır. İşte yokluk olan ailelerde dahi, kendini karşı tarafa varlık gibi gösterme, el kapısına karşı utanç duymaktan çekinme hâkimdir. (K2)

Nişan takma törenine “beklik takma” da denir. Belirlenen günde oğlan tarafı, kız evine tatlı, lahmacun gibi yiyecekler gönderir. Nişan gününden birkaç gün evvel kız evi ile oğlan evi çarşıya çıkarlar. Kıza ve oğlana elbiseler alınır, yüzükler, altınlar beğenilir. Daha sonra, kıza verilmesi kararlaştırılan eşyalarla (beklikle) kız evine gidilir. Birlikte yenilir, içilir. Bu arada iki tarafın yakın akrabaları kıza yüzük, bilezik, kol bağı ve altın gibi hediyeleri takarlar. Beklik bazen çalgı bazen de imamla takılır. Kadın söyleyiciler gazel ve ilahi okur, dua ederler. Bohça ve kutular ortaya getirilir, içindekiler sergilenir. Kız iki arkadaşının kolunda içeri girer, kaynananın elini öper. Kaynana kıza nişan yüzüğünü takar. Kız misafirlerin sırasıyla eline varır. Aynı gün kız evinden bohçayla yüzük, mendil ve gömlek oğlan evine gönderirilir (İlimiz Gaziantep,?:64).

4.4.1.1.2. Çeyizler

Evlenme törenine yakın bir günde elbise biçme töreni yapılır. Yiyeceklerle bir terzi alınıp elbiseler kız evine götürülür. Kızın elbiseleri biçilerek dikime hazırlanır. Sonra yatak biçmek üzere buna benzer bir tören daha yapılır. Kızın çeyiz için yatak, yorgan veya yastıkları hazırlanır. Düğün yaklaşınca, kızın çeyizi törenle oğlan evine taşınır. Oğlan evinin erkekleri araçlarla kız evine gelir. Davul-zurna eşliğinde (erkeklerin “yahları, kadınların zılgıtları ile) çeyiz yüklenir. Oğlan evine götürülen çeyizi bir gün sonra kızın yakınları gelip yerli yerince sererler. Buna “çeyiz serme ya da ev dizme” denir (İlimiz Gaziantep:?,64).

Çeyizler için de Gaziantep’te büyük hazırlıklar yapılırdı. Gündüz oğlan evinde yemekler pişerdi. Sabahtan öğlene kadar oğlan evinde eğlence olurdu. Küçük kürsülerle misafirin çokluğuna göre masalar düzenlenir. Her masanın bir sâkisi olurdu. Sâkiler her masada omzunda bir beyaz havluyla erkeklere hürmet eder. Yiyecek ve içecekleri kontrol ederdi. Sazlar; cümbüş, darbuka, keman, klarnet çalardı. Gazeller okunur, uzun havalar çekilir; arkasından kırık havalar okunur, oynanırdı. Akabinde çalgılarla kız evine gidilir. Orada çeyiz alınmadan önce oyunlar oynanırdı. Maniler söylenirdi:

Ayran mıydı, su muydu?

Gız evi de bu muydu?

Bağlardan üzüm aldık

Bekçiden izin aldık

Düşmanlarım çatlasın

Gelini de biz aldık

Kız evi kahve, şeker ikram ederdi. Çeyiz alındıktan sonra eğlence biterdi. Çok eski zamanlarda löküs lambalarıyla kına ve çeyiz alınmaya gidilirdi. İki kişi önde bu lambaları tutardı (K8) (K12).

Kaynak kişilerimizden şu türkünün söylendiğini öğrendik:

GALANIN ALTI TANDIR

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Mehmet Yaşar MAZIRIK

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan: Adil ÇETE

Kafiye Şeması: aaba ccdc eeefe gghg

Hece Ölçüsü:7

Galanın altı tandır
Yandır Allah'ım yandır
Beni bir çift kuş eyle
Yarin göğsüne kondur

Bağlantı

Kamayı çektim kından
Gel yakından yakından
Koynundaki sinenin
Ben gelirim hakkından

Galanın altı bostan
Yıkılsın Arabistan
Arabistan kızları
Ne don giyer ne fistan

Hadi şişko işine
Yandım altın dişine
Bileydim ayrılık var
Hiç düşmezdim peşine
Aman Allah şişmanım
Şişman sevdim pişmanım
Seni sevdim seveli
Bu Antep'e düşmanım

4.4.1.1.3. Gelin Hamamları

Çeyizin getirilmesinden birkaç gün sonra “gelin hamamı” yapılır. Hamam kültürü Antep'te gelişmiş bir kültürdür. Eski Antep evlerinde banyonun pek yaygın olmaması, insanların eşiklik denilen yerde yıkanması hasebiyle Antep halkı sık sık hamamlara giderdi. Öyle ki, gelin hamamında oğlan annesi yemekleri yapar, hamam

paralarını öderdi. Hamamda kadınlar, çalgılar çalar, oyunlar oynar, köfteler yoğrur ve güle oynaya yıkanır. Bu esnada sürekli maniler söylenir, zılgıtlar çalınırdı. Manilerden bazılarını kaynak kişimiz Halise Kırıcı ve Necla Mazırık'tan derledik:

Tabahanada gala, avratları Allah ala

İrafa sıçan geldi

Saçını açan geldi

Gözün aydın kaynana

Saçına sıçan geldi

Balon patladı, gaynana çatladı

Antebin içinde gala, beyle gaynaneyı da allah ala (zılgıt)

Su gelir millendirir

Çayırı çimlendirir

O sendeki gözellik

Ahrazı dillendirir

Goruklar üzüm oldu, (kızın adı zikredilir) de bizim oldu (K2,K5).

Kaynak kişimiz Necla Mazırık hamamlarda söylenen türkülerden örnekler verdi:

Yoğurt koydum dolaba, lamba da şişesiz yanmaz mı, kuru kastel akıyor vb. türkülerin söylendiğini ve bu türküler söylenirken kadınların hamam taslarını darbuka gibi çaldıklarını ve oynadıklarını; eğer mevcutsa darbuka, tef getirip çaldıklarını, oynadıklarını da anlatmıştır.

Yaptığımız kaynak taramasında Gaziantep Kültür dergisinde rastladığımız bu türkü:

EY HAMAMCI

Yöresi: Gaziantep

Kaynak: Gaziantep Kültür Dergisi

Derleyen: Erol Güneyligil

Notalayan:

Kafiye Seması: aaa b ccc b

Hece Ölçüsü: 15

Ey hamamcı bu hamamagüzellerden kim gelir
Ne bileyim bey efendi günde yüz bin can gelir
Önde halayıklar arkadan sultan gelir

Dört gaziler yaman di yaman gelen sunam kime ne

Hamamın kurna yerine soyunur saçlı melek
Ellerin suya batırmış fincana benzer göbek
Ne kadar yalvardımsa kabul olmadı dilek

Nak

Yar sökmüş sırma saçını hamamda yanmak için
Hamam sana ne devlettir o güzel bastığı için

Nak(Gaziantep Kültür Dergisi)

Bu türkü Erol Güneyligil tarafından derlenmiştir. Biz de Gaziantep türküşlerini derlerken Gaziantep Kültür dergisinde rastladığımız bu türküyü çalışmamıza aldık. Gelin hamamının akabinde kına gecesi yapılır.

4.4.1.1.4. Kına geceleri

Kına geceleri Gaziantep kültürü içerisinde yer alan bir geçiş dönemi olmakla birlikte insanlar tarafından gün içerisinde başlanıp belli safhalarla kutlanan bir ritüeldir. Gaziantep'te yaşayan halk bu geceler için günler öncesinden hazırlık yapar. Gelin ve güvey tarafının karşılıklı çalışmalarıyla ortaya çıkan bu seramoni aslında çiftlerin evlerine bir vedası şeklinde olan bir gecedir. Sabahtan başlayan hazırlıklar güvey tarafının kına alıp gelin evine vermesiyle ve gelin tarafının kınayı yoğurup hazırlamasının ardından başlar. Gelin tarafı kendi bulunduğu mekânda eğlenirken güvey tarafı da kendi evinde eğlenir. Gecenin ilerleyen vakitlerinde kına almak için güvey tarafı gelin evine gelir. Kınayı almaya gelirken türküler söylenir. Türkülerden birini Mehmet Yaşar Mazırık'tan derledik:

Kız bahçeye girdin mi
 Sevdiğini gördün mü
 Sevdiğini görünce
 Saçlarını ördün mü

Ver kınayı gidelim
 Hacıya selam edelim
 Hacının kızını kurt yemiş
 Yolda bayram edelim

Su akar millendirir
 Çayırı çimlendirir
 O sendeki güzellik
 Dilsizi dillendirir (K1)

Kına, oğlan evi tarafından bir gün evvel kız evine gönderilir. Gelin evinde bulunan bütün kızlar toplanarak kınayı yoğururlar. Yoğurulan kınayı, iki tepsiye taksim ederler. Bu tepsilere kına, topak halinde dizilir. Aralarına mumlar dizerek süslerler. Bu iş bittikten sonra tepsilere münasip bir yere konarak halaylar çekilmeye başlar. Yatsı ezanı okunurken oğlan evinden yalnız erkeklerden mükerrep bir grup kız evi kapısına gelir. Bu gruba “kına alıcılar” denir. Grup, kız kapısı önünde durur. Bunların içinden bir erkek, “maya” söylemeye başlar. Bu maya, daha ziyade “mâni” sözleriyle maya tarzıdır(Arsunar,1962:27).

Hazırlıkların bir gün öncesinden başladığı kına gecelerinde oğlan evi, kız evine kına yollar. Kız evinde evin marifetli kadınları kınayı yoğurur, hamur haline getirir, özel süslü bir tepsi içine yuvarlayarak kınaları dizerler. Ardından süslü tepsiye dizilen kınaların üzerlerine mum, çiçek gibi farklı süsleme malzemeleri yerleştirirler. Kına kız evinde akşam saatlerinde başlar, oyunlar oynanır zılgıtlar çalınır. Kına geceleri kış ise evde yaz ise hayat olarak adlandırdıkları bahçede olur. Bu sırada oğlan evi de kendi evlerinde eğlence yaparlar. Geceye doğru oğlan evi kız evine fenerler ve çalgılar eşliğinde kına almaya gelirler. Bu sırada kapı önünde maniler söylenir zılgıtlar çalınır:

Maşa maşaya benzer, güve de paşaya benzer.
 Al yağlık yeşil yağlık, oynayanın eline sağlık.
 Ver kınayı gedek, hocaya selam vererek

Ver kınayı gedek mâşa ver edek

diye bağırırlar. Bu arada kıza yakılmaya başlanır. Kızın yanına arkadaşları olan genç kızlar oturur. Kına yakmadan önce gelin elini açmaz. O sırada kaynana kızın elini açması için bir hediye verir. Kız elini açar, kına yakılmaya başlanır. Bu esnada sesi güzel olan biri gelini ağlatmak için bir türkü söyler. Söylenen türkü genellikle kızın ağlaması için söylenir. Her yerde olduğu gibi Gaziantep'te de gelini ağlatma bir gelenektir. Kıza kına yakılır, oğlan evi kız evinin verdiği kına tepsisini götürür. Oğlana da kendi evinde kına yakılır. Oğlana kına yakarken uzun havalar söylenir. Ardından oynamalar, eğlenceler devam eder. Burada

Ey mizmize mizmize

Kınayı verin bize

Kınayı vermezseniz

Biz de küseriz size (K5)

Çalışmamız esnasında kına gecelerinde kadınlar arasında söylenen İhtiyar Edem türküsünü Sevim Küçükkınacı'dan derledik:

İhtiyar edeme yatak açtım gül gibi

Öpmesi yok sevmesi yok el gibi

Ben güzel idim ben şirin idim ihtiyara verdiler

Verdiler de günahıma girdiler

İhtiyar edeme yatak açtım yatamaz

Akşam olur gel sarılak diyemez

Bağlantı

İhtiyar edemin merdivenden inişi

Maymuna benzer ihtiyar edemin bakışı

Bağlantı

İhtiyar edemin merdivenden çıkışı

Baklava yerken yuvarlandı ön dişi

Ben güzel idim ben şirin idim ihtiyara verdiler
Verdiler de mabalıma girdiler

Anam beni güldürmedi gülmesin
Yedi sene verem olsun ölmesin (K7)

Geline kına yakılırken söylenen türküyü ise kaynak kişimiz İlhan Ural'dan aldık:

Kınayı getir aney
Parmağın batır aney
Bugün misafirim
Koynunda yatır aney (K12)

Türkü geçiş dönemi içerisinde varlığını koruyan ve bu bağlamda sürekli farklılaşan ve yenilenen bir türdür. Gaziantep kına gecelerinin vazgeçilmezi halini almıştır.

4.4.1.1.5. Gelinçi (Düğünler)

Kına gecesinin akabinde düğünler yapılırdı, düğünlere Gaziantep'te "gelinçi" denirdi. Eskiden gelinin akrabaları, arkadaşları gelinin yanına onu süslemeye giderdi. Hatta "ondile" dedikleri saç maşalama işlemini geline yaparlardı. Gelin giydirilir, oturtulurdu. Hatta Gaziantep'te "süzünmek" diye bir kavram vardır: "Hadi bakalım, gelin gibi süzün" derler. İşte gelin üstünü giyer süzünürdü. Çalgılar, çalınır oyunlar oynanırdı. Bu eğlence bazen evde bazen bahçe dedikleri "hayatta" son zamanlarda da düğün salonlarında yapılmaktadır. Mehtap, Lale, ... gibi düğün salonları Gaziantep'in ünlü düğün salonlarından (K3).

Gelinçilerde söylenen türkülerini kaynak kişilerimizden aldık. Bu türküler içerisinde kırık hava olanların hepsi düğünlere söylenirmiş. Onlardan bazıları aşağıda verilmiştir:

BAHÇEDE MİŞ MİŞ

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Mehmet Yaşar MAZIRIK

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notlayan:

Bahçede mişmiş

Sararıp yere düşmüş

Sevdiğim Hattuç Hanım
Aklıma düşmüş

Öyledir öyle
Derdini söyle
Arayıp da bulamazsan
Gel bana söyle

Arabi fellahi
Severem vallahi
Çekerim silahi
Vururum valahi

Bahçede havuz
Ortası yavuz
Elimizde bellur şişe
Mezemiz karpuz

Bağlantı

Bu türkülerden önce maniler söylenirdi:

Aldık oğlumuza gızızı
Azrail görsün yüzüzü (zılgıt)

Bahçelerde pirpirim
Yıkadık birim birim
Hökkeş' I (Ökkeş'i) everdik
Mamed' e (Mehmet'e) Allah kerim

Sandıkta muska, gaynana da ne koska (zılgıt)

NANAY

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Necla MAZIRIK

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan: Adil ÇETE

*Kafiye Seması: aaba cccc aaba**Hece Ölçüsü: 7*

Of of

Antepli dedikleri

Lahmacun yedikleri

Çok hoşuma gidiyor

Â'm yorum dedikleri

Aman başım nanay

Ağrıdı dişim nanay

Çok içmişim nanay

Nanay gülüm nanay

Antepli dedikleri

Baklava yedikleri

Çok hoşuma gidiyor

Â'm yorum dedikleri

Bağlantı

Öğleden sonra gelen bir grup kadın, gelini ortalarına alarak oğlan evine götürürler. Gelin, oğlan evine giderken kurban kesilir. Kurbanın üzerinden atlayan gelin içeri geçer. Kaynanası eli öpüldükten sonra gelinin başından para ve şeker saçar. Bir şeker de gelinin ağzına verir. Burada da eğlenceler devam eder, oyunlar oynanır. Gerdek gecesi güveyin yakın arkadaşları toplanır. Güveyi donatılır (yeni elbiseler giydirilir), oyunlar oynanıp türküler söylenir. Erkekler yah çekerken kadınlar onlara zılgıt ile karşılık verirler. Güveyi bir ara kaybolur, sonra aranıp bulunur. Güveyin iki yanında yanan mumla sağdıç ve önde gazel, ilahi söyleyen okuyucular, arkadaşlarınca yatsı namazına götürülür. Namazdan sonra imam dua

eder, yine merasimle eve dönülür, bu arada güveyin arkadaşları onu korurlar. Güvey, namazda iken geline abdest aldırıp iki rekat namaz kıldırılır. Gelin, köşeye oturtulup övülür. Özel bir ezgi ile söylenen bu övmenin ezgileri şöyledir:

Aç gözünü kıl tamaşa,
Gark oldun türlü kumaşa,
Erin ile hoşça yaşa,
Gerdeğin mübarek ola.

Nedir bu boynunu bükmüş
Yaramaz huyunu değiş,
Bir hilât değer bu övüş,
Gerdeğin mübarek ola.

Gelencinde pişen aşlar,
Hasidin dişini taşlar,
Amin deyin hey gardaşlar!
Gerdeğin mübarek ola. (İlimiz Gaziantep, ty: 63)

Gaziantep'te gelinçiler hayatlarda ya da salonlarda yapılırdı. Erkek çalgıcıların önlerine perde çekilirdi. Salonda ya da hayatta görevli kadınlar olurdu. Halepli Hayce, Halise, Cuudiye, Ayşegül, Çalgıcı Emine... Bu kadınlar hem kadınları eğlendirir hem de kadınların istediği türküleri icracılara bildirirdi. Bu kadınlar Antep düğünleri için vazgeçilmezdi. Sabahtan başlayan düğünlerde ara verilir, ara verilmeden önce bu kadınlar anons ederek: "Herkes çıkınımı açsın! Olanlar olmayanlara versin!" derdi. Yiyecek ve içecekler yenirdi. Ardından yiyecekler toplanır, eğlenmeye devam ederlerdi (K3).

Düğün Gaziantep kültürü içinde türkü icraları bakımından değinilmesi gereken bir mevzuudur. Gaziantep'te geçmişte "gelinçi" olarak da adlandırılan düğünler değişen zamanla modernleşmiştir. Ancak yaptığımız okumalar, alan araştırmaları ve dinlediğimiz kaynak kişilerden de anladığımız kadarıyla düğünler geçmişte Gaziantep halkı için farklı bir ritüel olarak yaşatılmaktaydı.

4.4.1.2. Meşk Geceleri

Sazlar Gaziantep müzik kültürünün olmazsa olmazlarıydı. Bir zamanlar o kadar ilgi görüyorlardı ki sazlar kendi aralarında sınıflara ayrılmıştı: İkinci sazları, akşam sazları, aile sazları gibi. İkinci sazları ikinci zamanına yakın programlarına

başlar, hava karardıktan sonra kapanırdı. Bu sazlara daha çok ekâbir kimseler giderdi. Fasıllar, şarkılar dinlenir, günün yorgunluğu atılır, akşam olunca da sazların müşterileri bir hoşluk içinde evlerinin yolunu tutarlardı. İkinci sazları yalnızca Gaziantep'e ait bir eğlence mekânıydı. İkinci sazlarının yanı sıra akşam sazları, aile gazinoları, pavyonlar, barlar da vazgeçilmez eğlence mekânlarındandı. İkinci sazlarının en meşhur olanı Kırkayak sazı iken bunun yanı sıra; Fındıklı, Şen Saz, Boyacı Halil'in Sazı, Şükrü Kaya'nın Sazı gibi başka sazlar da vardı. Sazların yanı sıra birçok da gazino ve pavyon Gaziantep'in eğlence mekânlarıydı. Bunların bazıları da şunlardı: Çağlayan, Harem, Zümrüt, Demir, Mehtap vs. pavyonlardı. Bunlar gece sabahlara kadar eğlenilen içkili yerleriydi. Aile sazlar ve gazinolara giderek doyarlarken pavyon ve barlara gitmezlerdi. Haftada bir gün bir arkadaşın evinde toplanılarak yapılan, sazlı sözlü eğlencelere meşk geceleri adı verilir. Meşk gecelerinde öncelikle, haftalık olaylar konuşulur ve bu olayların güncel değerlendirilmeleri yapılırdı. Daha sonra tarihi ve musiki sohbetlere geçilerek bu konulardaki bilgiler teyit edilirdi. Bu arada ev sahibinin ikramı olan yemekler yenilip çaylar, kahveler içildikten sonra canlı müzik faslı başlardı. Gaziantep meşk gecelerinde, ağırlıklı olarak klasik Türk müziği ve Türk sanat müziği icra edilirdi. Bu arada yöresel türküler de unutulmazdı. Belli makamlara dayanan Gaziantep türküleri de genellikle Türk sanat müziği sazları eşliğinde ve formunda icra edilirdi. Meşk gecelerinde icra edilen fasıllar, taksimler, saz eserleri, şarkılar ve türküler hem çalıp söyleyenleri hem de dinleyenleri mest ederdi (K15)

Oturak ya da Meşk geceleri diye adlandırılan bu toplantılar Gaziantep'te yapılan ve erkeklerin grup olarak toplandığı gecelere verilen addır. Erkekler bu gecelerde önceden hazırlanarak bir evde toplanır, sohbetler edilir; genellikle içkili olan bu toplantılarda bir adap olur. Bu toplantılara herkes katılmaz, usül bilen ve ortamı bozmayacak olanlar çağırılır. Girişte ev sahibi katılanları karşılar, onların oturacağı yerleri gösterirdi. ortamda bir de saki dedikleri yine arkadaşlardan biri insanların masalarını düzenler, ihtiyaçlarını karşılar. Sohbetler yapılır, yemekler yenir, türküler söylenir. Gecenin bitiminde beyler müsaade isteyerek çıkar, çıkarken arkalarını dönerek değil; ortama arkalarını dönerek çıkmazlar. Ev sahibi onları dışarı kadar uğurlar. Oturakta söylenen türküler ağır havalardan başlar daha sonra kırık havalarla sonlandırılır (K1). Türkülerden örnekler:

Kim vurulmaz şu vabise aslan gibi bağırrır

Gavurdağın yollarında yılan gibi sağılır

Hele gel gel gel
 Deli şoför sen de gel
 Kavaklık'ta oturak var
 Arabanı al da gel
 Başpınarda eğlence var (K1).

Ben yare yaptırdım anam bir gümüş sini
 Üstüne yazdırdım anam yarin ismini
 Yare de gitmek ister gönlüm yollar kış günü

Aman da beyler ben bu elden durmaz giderim
 Feryad ederim

4.4.1.3. Şenlikler Kutlamalar

Şenlikler toplumun vazgeçilmez bir parçasını oluşturmaktadır. İnsanlar günlük faaliyetlerinin birtakım stresini bu günlerde eğlenerek kutlamaktadır. Bunun yanında şenlikler inanışların birer ürünüdür. İnanışlarına bağlı olan Gaziantep halkı sahip olduğu eğlence kültürünü de bunlarla birleştirmiştir. Hıdırellez'de baharın gelişini kutlamak isteyen Antep halkı bu kutlamayı öteden beri Alleben Deresi kıyısında ağaçlık olan kesimlerde, sahre dedikleri şekilde yapmışlardır. Buralarda söylenen türkülerde Alleben Deresi'ne atıflarda bulunulmuş ve eğlence, yeme, içme ve yaşama şekillerini türkülerine yansıtmışlardır.

Özellikle Hıdırellez ile ilgili inanışlar da devam etmektedir. Gaziantepli kadınlar, bu kutlama için geceden hazırlıklar yapmaya başlar, dua ve istekleri için geceden hazırlanır. Bebek isteyen çamurdan bebek yapıp gül ağacına beşikle beraber asalar; ev isteyen ev, evlenmek isteyen eş için duaları kağıtlara yazar; sabah Kavaklık'ta bu yazdıklarını suya atarlardı. Akabinde sahre dedikleri piknik için oturacak yerlere giderlerdi. Buralarda köfteler yoğrulur, salatalar ayranlar yapılır, eğlenmeye başarlardı. Gerek darbuka gerek leğen arkalarıyla ritimler tutulur, şarkılar söylenirdi. Eğlence akşam vakitlerine kadar sürerdi (K12). Kadınlar eğlence folkloru içerisinde alabileceğimiz bu günlerde özellikle türkülerin yerine değinmek gerekmektedir.

Alleben'in daşları
 Sallanır ağaçları
 Gızın göynü olursa

Halt etmiş gardaşları (K1)

Antepli dedikleri

Baklava yedikleri

Çok hoşuma gidiyor

A'm yorum dedikleri (K5)

Gala altında tandır

Yandır Allah'im yandır

Beni bir çift kuş eyle

Yarin göğsüne gondur (K1)

Hıdırellez, Gaziantep'te büyük kutlama halinde hala devam etmektedir. Gaziantep halkı bu kutlamalar zamanında geceden hazırlıklar yapmaktadır. Bu hazırlıkları yaptığımız derlemelerden yola çıkarak Gaziantep'in kültürel dönüşümle beraber halen geleneği sürdürdüğünü söyleyebiliriz.

4.4.1.4. Türkü Kafeler

Küreselleşen dünyada ortaya çıkan bütün kültürlenme durumları, beraberinde öze dönmeyi ve özde bulunan değerlere modern bağlamda da olsa sahip çıkmayı meydana getirmiştir. Önceleri saz söz eşliğinde geceler, modern zamanda yerini türkü kafelere, türkü barlara bırakmıştır. İnsanlar değişen dünyaya ayak uydururken sahip olduğu kültürü de beraberinde götürme isteği içindedir.

Günümüzde türkünün şehirlerdeki icra ortamları olarak tükü evi, türkü kafe, türkühâne, türkü barları karşımıza çıkmaktadır. Çalışmamız esnasında türkü evlerinde de derlemeler yaptık. Oradaki insanlarla ve orada çalışanlarla konuştuğumuzda talebin gayet fazla olduğu gördük. İnsanların özellikler haftasonlarını değerlendirmek için geldiklerini, türkülere eşlik ettiklerini, türkü isteklerini icracılara bildirdiklerini, çay ve kahveleriçtiklerini, yemekler yediklerini kaydettik. Buradaki insanlar sazlara sözle eşlik ederken aynı zamanda kırık hava olan türkülerde kalkıp oynadıklarını, halay çaktiktelerine şahit olduk. Burada çalışan insanların giyiniş tarzı, ortamın dekoru da ilgimizi çekmiştir. Mekânda el dokuması kilimler; çalışanların siyah şalvar, beyaz gömlek, yelek giymeleri ve kuşak bağlamaları hatta içilen kahvelerin otantik bakır kaplarda ikram edildiğini, ortamda eskiden kullanılan gaz lambalarının süs amacıyla konulduğunu, meşhur kutnu

kumaşının masa örtüsü olarak kullanıldığını gördük. Buralarda söylenen türkülerden ilgimizi çekenler şunlardır:

CUMBULLU

Evlerinin önü dardır geçilmez
Soğuktur suları (anam) bir tas içilmez
Anadan geçilir senden geçilmez

Cumbullu cumbullu aslan cumbullu
Cumbulluya diktirmişimheryanıpullu

HAŞIL TÜRKÜSÜ

Alatrik söndü kalhın haşıla
Haşılı da getirin çökün başına
Çifte kurşun değsin nezzik daşına

Gözlerin kör ola ölesin usta
Böyle zulüm mü olur taze galfaya

Türkü evlerinde ortamla birleşen türküler eski zamanlardan izler taşıırken aynı zamanda dinleyicileri de o atmosfer yoğunluğu içinde insanlara kendi kültürünü kısmen de olsa yaşatmaya çalışan mekânlardan olmuştur.

4.4.2. Gaziantep Türkülerinde Hikayesi Olan Türküler

Türküler, bir olay üzerine söylenir; ancak bu hikayeler zamanla değişebilir, varyantları oluşabilir ya da unutulabilir. Çalışmamızın bu kısmında derlediğimiz türkülerden hikayesi olanlara yer verdik. Hikâyelerimizi kaynak kişilerimizden derledik.

4.4.2.1. Yester'in Hikayesi

Eskiler anlatırdı. Gaziantep'te Ermenilerin yaşadığı zamanlarmış. Ester isimli bir Ermeni kız Antep'te bir gence âşık olmuş. Tabi o sıralar âşık olmak ayıp. Kızın amcasının oğlu Nazar kıza görüşmesin diye çok baskı yapmış. Hatta kızın adı bile çıkmış. Kız kötü yola düştü bahanesiyle Nazar tarafından vurulmuş. Ester çok güzelmiş. Antep'liler ona Ester demez Yester derlermiş. Güzel Yester'in ölümü üzerine hemen bir türkü yakılmış (K13). Türkü şöyle:

Yester ölmüş kalkın gidek pazara
Manocular erken çıkar pazara
Bütün Antep nalet eder Nazar'ı

Söyle doktor söyle ölecek miyim
Ölmeden yarimi görecek miyim

Yester'in giydiği hareli kumaş
Yandım doktor yandım derdime ulaş
Nazar'ı görünce köşeyi dolaş
Söyle doktor söyle ölecek miyim
Ölmeden yarimi görecek miyim (K5)

4.4.2.2. Evlerinde Bir İpekten Halı Var

Ahmet adında bir delikanlı bir gün mahallenin birinden geçerken halı silkeleyen bir kız görür. Kıza aşık olur. Sürekli oradan geçer kızı görmek için. Gel zaman git zaman aşkıdan alkol kullanımını artırır. Sesi de güzeldir delikanlının. Bir gün arkadaşlarıyla yine bir eğlence yerindeyken bir arkadaşları bütün herkesi evine yemeğe davet eder. Onlar da Kabul eder. Arkadaşlarının evine yemeğe gittiklerinde delikanlı evi görünce benzi atar. Arkadaşları sorar, Ahmet bir şey diyemez; ancak evin halı silkeleyen kızın evi olduğunu görür. Daha sonra da arkadaşının eşi olduğunu fark eder. Çok üzülür Ahmet. Ama ne faydadır. Yemekler yenir, sohbetler edilir. Derken türkü için arkadaşları ona ısrar edince daha önce kimsenin duymadığı bu türküyü söyler utanarak:

Evlerinde bir ipekten halı var
Şekerlenmiş dudağında balı var
Ben de bildim bir münasip yarı var

Ayıp derler kendi düşen ağlamaz
Ak üstüne karaları bağlamaz

Sepet aldım bağa girdim üzüme
Ay karanlık yar göründü gözüme
Uyma dedim uydun eller sözüne
Bağlantı

Ahmet'i evlendirirler, çocukları olur ama hep içe kapanıktır. Genç yaşta da veda eder hayata.

Yaptığımız çalışma esnasında türkünün TRT repertuarında da olduğunu fark ettik. Ancak türküdeki bir sözcük farklıdır ki bu da türkünün hikayesiyle uyuşmamaktadır. TRT’de :

“Ben de bildim bir vafasız yarım var” diye geçmektedir. Türkünün aslı ise;

“Ben de bildim bir münasip yarı var” olaraktır. Bu da türkülerin yazılış hikayelerinin ne denli önemli olduğunu, türküler derlenirken hatırlanıyorsa hikayelerinin de kaydedilmesi gerektiğini göstermektedir.

4.4.2.3. İhtiyar Edem

Genç bir kızı annesi yaşlı bir adama zengin diye vermiş. Kızcağz bir türlü mutlu olamamış. Her gün sabah kalkar, adama hürmet eder, adamın bakımını yaparmış. Adam hem çok yaşlı hem de eziyetliymiş. Gün geçtikçe çektiği sıkıntıya dayanamayan kız, annesine çok kızgınmış. Böyle bir adamın kahrını çekmek ona göre değilmiş. Gel zaman git zaman bakmış değişen yok, kızın ağzından şöyle bir türkü dökülmüş:

İhtiyar edeme yatak açtım gül gibi

İhtiyar edem altına işemiş sel gibi

Öpmesi yok sevmesi yok el gibi

Ben güzel idim ben şirin idim ihtiyara verdiler

Verdiler de günahıma girdiler

İhtiyar edeme yatak açtım yatamaz

Akşam olur gel sarı lak diyemez

Bağlantı

İhtiyar edemin merdivenden inişi

Maymuna benzer ihtiyar edemin bakışı

Bağlantı

İhtiyar edemin merdivenden çıkışı

Baklava yerken yuvarlandı ön dişi

Ben güzel idim ben şirin idim ihtiyara verdiler
Verdiler de mabalıma girdiler

Bu türkünün devamında annesine serzenişte bulunan kız şu benti beddualı olarak annesine söylemiş:

Anam beni güldürmedi gülmesin
Yedi sene verem olsun ölmesin (K8)

4.4.2.4. Nuruya

Dua ve beddua insanların iyi ve kötü dileklerinin söze dökülmüş halidir. Gaziantep türkülerinde de sıkça kullanılmıştır. Bu türkümüzde de Nuriye Urgan, nenem, Gaziantep'te yaşayan İstiklâl Harbi'nde eşini kaybetmiş. İki çocuğu olduğu için dedemin ailesi onu kayınıyla evlendirmişler. Kayını, dedem, kendisinden küçükmüş. Bir müddet sonra beş tane daha çocukları olmuş. Zaman geçmiş, çocuklar evlenmiş. Aynı hayadın içinde bütün gelinler oturuyorlarmış. Ev kalabalık, yokluk zaten varmış. Nenem de çok mağrifetli. Bütün gelinleri eğitir, tam bir Osmanlı hanımı. Bir gece akşamdan nohudu tandıra ıslamış. Sabaha Antep'in meşhur yemeği yoğurtlu sovan yahnısı bişirecek. Neyse nenem kalkmış sabah yemeği yapmaya başlamış. Nahış kimi işlemiş yemeği amma. Masere gazanında yemeği bişirmiş, sofraya kurulmuş. Büyük gelin, annem, yemeği getirmek istemiş. Nenem: "Dur, elleme! Dökersin. Gulpu yok gazanın" demiş. Annem dinlememiş. Almış gazanı getirirken gazanı ters döndermiş, hayadın yeri de toprakmış. Anca bütün yemeğin suyunu toprak çekmiş. Annemin de dizi baldırı yanmış ama korkudan sesi çıkmıyormuş. Nenem: "Hayvah, ben sana elleme demedim mi? Ganın gurusun!" demiş. Dedem de hayatta oturmuş durumu izliyormuş. Çok güzel maniler söylerdi. Bu olay üstüne hatırladığım kadarıyla bu türküyü söyledi:

Nohut ısladık tandıra
Yahnı döküldü baldıra
Allah Nuruya bes seni
Garşımızdan galdıra

O zaman araya girdi dedem. Gelinin ayağına bak yemek neymiş. Birbirlerini pek sevmezlerdi. Mecburiyetten aynı hayatı paylaştılar (K5).

4.4.2.5. Deli Şoför

Gaziantep'te 1940'lı yılların ve 1950'li yılların başında Hurşit adında, ehliyetini ilk alan şofördür. Hayattan zevk alan, eğlenmeyi seven bir insandır. Arkadaşlarıyla birlikte akşamları içki içen bir insan. Hatta bir söylentiye göre bir gün

arabasına bir cenaze taşımak için yerleştirilen tabut açık kapıdan düşer ve o fark etmez cenazenin düştüğünü. Çok hızlı kullandığı için de Deli Şoför lakabını almıştır. Emekli olduktan sonra motorla gezen Deli şoför, yine alkollü olduğu bir gün kaza yapmış, vefat etmiştir. Türkü şöyledir:

Hele bakın deli şoför Man'a binmiş geliyor
Arabası takviyeli vabisten yol alıyor

Yeri gel gel gel
Deli şoför sen de gel
Başpınar'da eğlence var
Arabanı al da gel
Kavaklıkta eğlence var
Deli şoför sen de gel

Kim vurulmaz şu vabise aslan gibi bağırrır
Gavurdağın yollarında yılan gibi sağılır

Hele gel gel gel
Deli şoför sen de gel
Kavaklık'ta oturak var
Arabanı al da gel
Başpınarda eğlence var

Garsonların eli çabuk masaları dolaşır
Nerde duysa tabak sesi beyim diye ulaşır

Bağlantı (K1)

4.4.2.6. Neriman

Kaynak kişimiz babaannesi Nuriye Urgan'dan dinlediği Neriman türküsünün hikayesini bizimle paylaşmıştır. Neriman bir subay kızıdır. Gaziantep Devlet Hastanesinin oralarda oturmaktadır ve o zamanların orta mektep diye anılan, şimdinin ortaokulu olan, okullardan birine gitmektedir. Sınıf arkadaşlarından Tekin'e aşık olur. Ancak Neriman'ı seven bir de Samet vardır. Neriman çok alımlı bir kızıdır.

O Tekin'i seçer. Okulda ve şehirde herkesin diline dolanan bu türkü böyle ortaya çıkar. Türkü şöyledir:

Ortamektep şanlıdır Tekin delikanlıdır
Yan bakmayın Neriman'a Neriman nişanlıdır

Neriman dolan gel Neriman fırlan gel
Çantan elinde her gün bize gel

Ortamektepte durdum şapkamı yere vurdum
Sermet'imi ararken ben Tekin'e vuruldum

Bağlantı

Hastane yokuşu çık yapışı yapışı
Hastalara şifadır Neriman'ın bakışı

4.4.2.7. Bize Derler Bilemçe'nin Uşağı

Bilemçe adında bir adamın yaşça birbirine yaşça çok yakın iki oğlu varmış, biri on sekiz biri on dokuz yaşındaymış. Birbirinin aynı kıyafetler giyen çocuklar suya sabuna dokunmayan gençlermiş. Bunlar Kozanlı denilen mahallede ikamet ederlermiş. Kozanlı gençleri ile Musullulu gençler sözleşmişler. Bu çocuklar Nafak denilen yere pikniğe gitmişler. Nafak da Düztepe'nin arka tarafında olan bir yerdir. Anneleri: "Oğlum getmen içimde bir sıkıntı var!" demiş. Çocuklar, annelerini ikna edip gitmişler. Yiyecekler içecekler hazırlamış, yemeler içmeler olmuş; ancak birbirlerine sataşan gençler olunca o iki kardeşten biri kavgayı aralamak için araya girince kavgada bıçaklanıp ölmüş. Onu bugünkü Kozanlı'nın arkasındaki Sarı Hastane dedikleri devlet hastanesi var öyle ki hastaneye getirmek için Düztepe'den geçmesi gerekir. Çocuğu at abrasıyla indirmişler. Kardeşlerden biri ölmüş ve üzerine şu türkü yakılmış:

Bize derler Bilemçe'nin uşağı
İki gardaş çif bağlamış guşağı
Düzdepe'den indirdiler aşağı
Yandım anam helal eyle südünü
Cahil idim dinlemedim sözünü

Aşlar bişdi garabiber ekildi
Yeren yoldaş Düzdepe'ye döküldü
Anam duydu babam beli büküldü

Bağlantı (K13)

4.5. GAZİANTEP'TE BAZI MAHALLİ TÜRKÜ İCRACILARI

En eski Türk şairleri; Tonguzların “Şaman”, Yakutların “Oyun (Ouioun)”, Altay Türklerinin “Kam”, Kırgızların “Baksı”, Oğuzların “Ozan” dedikleri şairlerdir. Sihirbazlık, rakkaslık, musikişinaslık, hekimlik gibi birçok vasfı kendinde bulunduran bu şairlerin, halk arasında önemli bir yeri vardı. Çeşitli durumlarda çeşitli vazifeler üstlenen ozanların bir kısmı, hâlâ Kırgızlarda, Altaylılarda ve Kazaklarda yaşamaktadır. Bu ozanlar, ayinlerinde vecd halinde bir takım şiirler okur ve bunları kendi müzik âletleri ile çalarlar; beste ile beraber olan ve sihirli olduğu –o zaman için – düşünülen bu şiirler, Türk şiirinin en eski şeklini teşkil etmektedir (Köprülü,2004:70).

İslamiyet'in etkisiyle ozanların bu özellikleri müstakilleşmiştir. Hastalıkla ilgilenenler; halk hekimi, sihirbazlıkla ilgilenenler; münecimlik, müzik ile ilgilenenler türkü yakıcıları olarak farklılaşmışlardır. Türkü yakıcılar ya da icra edenler gerek yerel ortamlarından gerek farklı ortamlarda türkü söylemeyi sürdürmüşlerdir.

Gaziantep'te bulunan türkü icracılarıyla yaptığımız görüşmelerde onların bu işe çocuk yaşta başladıklarını görmekteyiz. Bunun yanı sıra türkü icracılığını meslek haline getiren ya da bu işi, kendi mesleklerini icra ettikten sonraki arta kalan zamanlarda da yapanlar mevcuttur.

4.5.1. Türkü Yakanlar ve İcracıların Genel Özellikleri

Çalışmamızda yaşayan ve hayatta olmayan türkü icracılarına da yer verdik. Hayatta olan türkü icracılarıyla birebir görüşmeler yaptık, bilgilerini onlardan derledik. Gaziantep'in önde gelen türkü icracılarından olan Ömer Lök'ün bilgilerini oğlu Faruk Lök'ten aldık. Kasım ayında kaybettiğimiz Mükerrerem Çelik ile görüşmemizi temmuz ayında gerçekleştirmiştik.

4.5.1.1. Ömer Lök

Ömer Lök 1940 yılında Gaziantep'in mütevazı dokuz çocuklu bir ailenin sekizinci çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Babası Gaziantep gazisi Memik Lök, annesi Münevver Hanım'dır. Ekonomik nedenlerle ilkokula gidememiştir.

Dokumacılık yapmıştır. Askerdeyken cümbüş çalmayı öğrenmiştir. Değerli hocalardan müzik dersleri almıştır. Gaziantep türküleriyle ilgilenmiş. Birçok türküyü icra ederek varlığını sürdürmüştür. İkinci sazında ağabeyi Sadık Lök ile sahne almıştır. Gaziantep meşk gecelerinin Antep kültürünün bir parçası olduğunu ülkemize duyurmuştur. Kavaklık aile gazinosunda ünlü isimlerle çalışmıştır. Ömer Lök 03.03.2005 yılında hayata gözlerini yummuştur(K14).

4.5.1.2. Ahmet Özoğlu

1941'de Gaziantep'te doğmuştur. 1951'de Gaziantep'e boyacılık yapmak için gelmiştir. Bunun haricinde çeşitli meslekleri de icra etmiştir. En son da inşaat boyacılığı yapmıştır. Pazar günleri de Gaziantep TRT Radyosunda çalışmıştır. Radyoda Fazıl Muhsinoğlu'nun öğrencisi olmuştur. Gaziantep türkülerini icra eden Özoğlu, Kavaklık aile çay bahçesi 1967 – 1968 tarihlerinde çalışmıştır. Düğünlerde de, o zamanlar çok meşhur olan Mehtap sinemasında filmde önce programlar yapmıştır (K15).

4.5.1.3. Mükkerrem Çelik

Mükkerrem Çelik, 1938 yılında Gaziantep'te doğmuştur. Belediyede çalışmıştır. Akşamları da 1960 ile 1980 arasında TRT Gaziantep radyosunda çalışmıştır. Fazıl Muhsinoğlu'nun öğrencisidir. Gaziantep türkülerini uzun yıllar icra etmiş olan Mükkerrem Çelik Gaziantep'e gelen ünlü sanatçılara da bağlama icrasıyla eşlik etmiştir. Sanatçının aynı zamanda derleme çalışmaları da olmuştur. Bu çalışmalarını bizimle paylaşmıştır. Kendisinin arşivinden aldığımız türkülerine çalışmamızda yer vermiş bulunmaktayız. Kasım 2016'da hayata gözlerini yummuştur (K6).

4.5.1.4. Faruk Lök

1964 yılında Gaziantep'te doğmuştur. Ömer Lök'ün oğludur. Müziğe hayatına geç başlamıştır. Sebebi ise halkın bakışının müzisyenlere farklı olmasını. Müzikle ilgili konservatuar eğitimi yoktur. Sonraları özel eğitim merkezinde şan ve nota dersleri almıştır. Yöre kültürünü temsil eden sanatçıyı aileden gelen bir yetenekle bu mesleğe sevk etmiştir. Haşıl grubunu kurmuştur. Düğünlerde, gecelerde sahne alan bu grup özellikle sonbahar döneminde gelen turistlere meşk gecesi düzenlemektedir. Albümleri de bulunan Faruk Lök Gaziantep türkülerini belli mekânlarda icra etmektedir (K14).

4.5.1.5. Ökkeş Koldar

15 Temmuz 1948'de Gaziantep'te doğmuştur. küçük yaşından beri çeşitli mesleklerde çalışmıştır. On üç yaşından beri müzikle uğraşmıştır. Okul hayatı hiç olmamıştır. Ömer Lök'ün yeğenidir. Mahalli havalar, Türk sanat müziği ve halk müziği ilgi alanıdır. Altı yaşında geçirdiği hastalıktan dolayı gözlerini kaybetmiştir. Radyoda kısa bir süre çalışmıştır. Daha çok düğünlerde, gazinolarda klarnet, ritim ve klavye çalmaktadır. Şu an emeklidir. Ayrıca kendisinden birçok türkü almış bulunmaktayız (K10).

4.6. GAZİANTEP TÜRKÜLERİNİN DIŞ YAPI BAKIMINDAN SINIFLANDIRILMASI

I. TÜRKÜLERİN ÖZELLİKLERİ

- A. Beş heceli türküler
- B. Yedi heceli türküler
- C. Sekiz heceli türküler
- D. On bir heceli türküler
- E. On beş heceli türküler

II. TÜRKÜLERİN TASNİFİ

Türküler yapısı bakımından iki bölümden oluşur. Bent adı verilen birinci bölüm türkünün asıl sözlerini, kavuştak/bağlantı adı verilen ikinci bölüm ise bendin sonunda tekrarlanan sözlerini oluşturur (Sakaoğlu-Alptekin:2005,40).

Türkülerin, yapıları bakımından değişkenlik gösteren şiirlerin başında geldiği söylenebilir. Hecenin bütün ölçüleriyle ve aruzla oluşturulmuş olan türkülerin bent ve bağlantıları bakımından da çeşitlilik gösterdiği bilinmektedir. Bu durumun iki temel nedeni olabilir. Bunlardan ilki, türküler sözlü gelenek ürünü oldukları için türkülerin kuralları belirlenmemiş ve sınırları çizilmemiş bir rahatlık içinde hareket edebilmektedirler ya da bir ozanın söylediği sistemli bir deyiş zamanla değişerek vezin ve yapı bakımından daha bağımsız bir biçimde türküleştirebilir (Yakıcı,2007:176-177).

1. Bentleri bir mısradan oluşan türküler
 - a. Bentleri bir, bağlantıları bir mısradan oluşan türküler
 - b. Bentleri bir, bağlantıları iki mısradan oluşan türküler
 - c. Bentleri bir, bağlantıları üç mısradan oluşan türküler
 - d. Bentleri bir, bağlantıları dört mısradan oluşan türküler
 - e. Bentleri bir, bağlantıları beş mısradan oluşan türküler

- f. Bentleri bir, bağlantıları altı mısradan oluşan türküler
2. Bentleri iki mısradan oluşan türküler
 - a. Bentleri iki mısradan oluşan bağımsız türküler
 - b. Bentleri iki, bağlantıları bir mısradan oluşan türküler
 - c. Bentleri iki, bağlantıları iki mısradan oluşan türküler
 - d. Bentleri iki, bağlantıları üç mısradan oluşan türküler
 - e. Bentleri iki, bağlantıları dört mısradan oluşan türküler
 - f. Bentleri iki, bağlantıları beş mısradan oluşan türküler
 - g. Bentleri iki, bağlantıları altı mısradan oluşan türküler
 - h. Bentleri iki, bağlantıları sekiz mısradan oluşan türküler
3. Bentleri üç mısradan oluşan türküler
 - a. Bentleri üç, bağlantıları bir mısradan oluşan türküler
 - b. Bentleri üç, bağlantıları iki mısradan oluşan türküler
 - c. Bentleri üç, bağlantıları üç mısradan oluşan türküler
 - d. Bentleri üç, bağlantıları dört mısradan oluşan türküler
 - e. Bentleri üç, bağlantıları beş mısradan oluşan türküler
 - f. Bentleri üç, bağlantıları altı mısradan oluşan türküler
 - g. Bentleri üç, bağlantıları yedi mısradan oluşan türküler
 - h. Bentleri üç, bağlantıları dokuz mısradan oluşan türküler
1. Bentleri üç, bağlantıları on mısradan oluşan türküler
3. Bentleri dört mısradan oluşan türküler
 - a. Mâni dörtlüklerinden kurulu türküler
 - b. Bentleri dört, bağlantıları bir mısradan oluşan türküler
 - c. Bentleri dört, bağlantıları iki mısradan oluşan türküler
 - d. Bentleri dört, bağlantıları üç mısradan oluşan türküler
 - e. Bentleri dört, bağlantıları dört mısradan oluşan türküler
 - f. Bentleri dört, bağlantıları beş mısradan oluşan türküler
 - g. Bentleri dört, bağlantıları altı mısradan oluşan türküler
 - h. Bentleri dört, bağlantıları sekiz mısradan oluşan türküler
4. Bentleri beş mısradan oluşan türküler
 - a. Bentleri beş mısradan oluşan bağlantısız türküler
 - b. Bentleri beş, bağlantıları iki mısradan oluşan türküler
5. Bentleri altı mısradan oluşan türküler
 - a. Bentleri altı mısradan oluşan bağlantısız türküler

- b. Bentleri altı, bağlantıları üç mısradan oluşan türküler
- c. Bentleri altı, bağlantıları dört mısradan oluşan türküler
- 6. Bentleri yedi mısradan oluşan türküler
- 7. Bentleri sekiz mısradan oluşan türküler (Yakıcı,2007:184-209)

A. YAPILARINA GÖRE TÜRKÜLER

1. Ana metinleri bir mısra olan türküler

- a. Bağlantıları dört mısra / mani olan türküler
- b. Bağlantıları yedi mısra olan türküler

2. Ana metinleri iki mısra olan türküler

- a. Sadece iki mısra olan türküler
- b. Bağlantıları bir mısra olan türküler
- c. Bağlantıları iki mısra olan türküler
- d. Bağlantıları üç mısra olan türküler
- e. Bağlantıları dört mısra olan türküler
- f. Bağlantıları beş mısra olan türküler
- g. Bağlantıları altı mısra olan türküler
- h. Bağlantıları yedi mısra olan türküler
- i. Bağlantıları sekiz ve daha fazla mısra olan türküler
- j. Bağlantıları mısra sonlarında ve mısra aralarında olan türküler

3. Ana metinleri üç mısra olan türküler

- a. Sadece üçlüklerden ibaret olan türküler
- b. Bağlantıları bir mısra olan türküler
- c. Bağlantıları iki mısra olan türküler
- d. Bağlantıları üç mısra olan türküler
- e. Bağlantıları dört mısra olan türküler
- f. Bağlantıları beş mısra olan türküler
- g. Bağlantıları altı mısra olan türküler
- h. Bağlantıları yedi veya daha fazla sayıda mısralı olan türküler
- i. İki bağlantılı türküler
- j. Bağlantıları mısra aralarında olan türküler

4. Ana metinleri dört mısra olan türküler

- a. Sadece dörtlüklerden kurulu türküler
- b. Bağlantıları bir mısra olan türküler
- c. Bağlantıları iki mısra olan türküler

- d. Bağlantıları üç mısra olan türküler
- e. Bağlantıları dört mısra olan türküler
- f. Bağlantıları beş mısra olan türküler
- g. Bağlantıları altı mısra olan türküler
- h. Bağlantıları yedi mısra olan türküler
- i. Bağlantıları sekiz ve daha fazla mısra olan türküler
- j. Bağlantıları mısra aralarında olan türküler
- k. İki bağlantılı türküler
- l. Bağlantıları mısra sonlarında olan türküler

5. Karşılıklı Türküler

- a. İki mısralık bentlerden ibaret atma türküler
- b. Üç mısralık bentlerden ibaret atma türküler
- c. Dört mısralık bentlerden ibaret atma türküler
- d. Beş mısralık bentlerden ibaret atma türküler (Kaya:2004,156-196)

4.6.1. Gaziantep Türkülerinin Yapı Bakımından Sınıflandırılması

Biz de Gaziantep türkülerini yapısı bakımından incelerken şu şekilde sınıflandırırız: Türkülerimiz konu bakımından aşk, sevinç, ayrılık vb. tema özellikleri taşısa da şekil itibariyle birbirinden farklı olduklarını tespit ettik.

4.6.1.1. Bentleri bir mısradan oluşan türküler

Gaziantep türkülerini dış yapı olarak değerlendirirken bentleri bir mısra olan türkülerini ayırarak örneklendirdik.

İnne attım tarlaya
Vay vay zalım zalım

Parıl parıl parlaya
Vay vay zalım zalım
Zeytin yaprağı yeşil
Aman da bir yar elinden

4.6.1.2. Bentleri iki mısradan oluşan türküler

Gaziantep türkülerini dış yapı olarak değerlendirirken bentleri iki mısra olan türkülerini ayırarak örneklendirdik ve her türküden birer örnek verdik.

Bir elinde hıyar hıttır hıttır soyar
Aman Naime gelin Yandım Naime gelin

Bir elinde hıyar nazik nazik soyar
Aman Naime gelin öldüm Naime gelin
Ayrıca bentleri iki mısralı türkülerin bağlantılı olanlarını da aşağıda göstermekteyiz.

Gaşım ağrıyo kaşım ağrıyo kaşına kurban olayım
Sabah bazara varayım kaşına rasdık alayım

Rasdık kaşına fes başına püskülü ben olayım püskülü ben olayım

Damda davar izi var
Sütte kaymak izi var

Yalelli yalelli

İhtiyar edeme yatak açtım gül gibi
İhtiyar edem altına işemiş sel gibi (Öpmesi yok sevmesi yok el gibi)

Ben güzel idim ben şirin idim ihtiyara verdiler
Verdiler de günahıma girdiler

İhtiyar edeme yatak açtım yatamaz
Akşam olur gel sarılak diyemez

Gelir alını gider salını
Saray kadını sevdiğim

Nişanın kutlu olsun
Mübarek olsun

Giydiğim beyaz geceler ayaz
Bu da bir muraz sevdiğim
Nişanın kutlu olsun
Mübarek olsun

Şirin nar dane dane
Gel güzel döne döne

Gül koklamadım
Felek ayırdı gene

Derik saçın örmezler
Seni de bana vermezler

Deriko kaşlar kara
Deriko gözler ela hey

Allı da yemenim şinanay vay
Pullu da yemenim nay gidi nay

Sen de mi hain çıktın
Boş yere yandığım yar

Allı da yemenim şinanay vay
Pullu da yemenim nay gidi nay

Fıstığı var bir avuç
Ayağında mest pabuç

Hışhışı hañçer boynuma lele
Küveli kızlar yanıma

Ben halayın başıyam lele
İncili küpe kaşıyam

Kaleden inişmolur
Ham demir gümüşmolur

Salıney salıney sallan gel

Gelin güzel allı beli meli şallı
Topuğu halhallı yar sevdim

Çay başına vardım gülleri çoktur
Güzeller geliyor sevdiğim yoktur

Şalvarlı gelin yallah
Edalı gelin yallah
Öldürdün beni

Çek deveci develerin engine aman yar yar aman
Şimdi rağbet aman güzel ilen zengine

Develi
Sordum aslın nereli
Dedi iskendereli
Bebek girmiş yaşına
Şapka ister başına
Öndile ister saçına

Çek deveci develerin engine aman yar yar aman
Şimdi rağbet aman güzel ilen zengine

Develi
Sordum aslın nereli
Dedi iskendereli
Bebek girmiş yaşına
Şapka ister başına
Öndile ister saçına

4.6.1.3. Bentleri üç mısradan oluşan türküler

Gaziantep türkülerini dış yapı olarak değerlendirirken bentleri üç mısra olan türkülerini ayırarak örneklendirdik.

Bağa geder üzüm keser getirir
Salkımını ambarlara indirir

Tenesini uşaklara yedirir

Gözlerin kör ola deli emine

Ofonun yurduna çadır kuralım
Martini fişeği düze vuralım
Sen ofosun seni nerden bulalım

Nen eyle nen eyle Iraz nen eyle

Parmakta yüzük
Kolda bilezik
Her yer nazik

Sen sefa geldin

Ay karanlık göremedim yolumu
Soğuk vurmuş ayağımı kolumu

Yaşım küçük ben istemem ölümü

Dört gaziler gelen sunam kimindir

Kara yılan der ki harbe oturakh
Kilis yollarından kelle getirek
Fransız adını birden kaldırakh

Neylemeli Arslan Mulla vuruldu
Menteşeli Mentşeli
Del oldum derde düşeli
Üç gün oldu yar gideli

Kaldım ellerde yalnız yalnız
Evlerinin önü yüce değil mi

Seni okutanlar hoca değil mi
Elmayı verdiğin gece değil mi

Dedim kızım gidelim dedi yok yok

Ayrıca bentleri üç mısralı türkülerde bağlantılı olan türküleri de aşağıda sıraladık:

Kavak kavaktan uzundur
Devekte biten üzümdür
Yâr benim iki gözümdür

Lâle sümbül gülizâre
Can kurban şivekâre

Pınara vurdum kazmayı (Gülüm aman)
Güzeller bağlar yazmayı
Güzel yar terk ede gezmeyi (Gülüm aman)

Aman yar öldürdün beni
Ölmeden alaydım seni

Ufacık taşınan kale yapılmaz
Penceresi yüksektir yare bakılmaz
Bir yar sevmeyinen dünya yıkılmaz

Atma bu taşları ben yareliyem
El alem al giymiş ben kareliyem

Kavak kavaktan uzundur
Tiyekte biten üzümdür
Yar benim iki gözümdür

Lale sümbül gülizâre
Can kurban o şivekâre

Evlerinin önü dardır geçilmez
Soğuktur suları (anam) bir tas içilmez
Anadan geçilir senden geçilmez

Cumbullu cumbullu aslan cumbullu
Cumbulluya diktirişim her yanı pullu

Alatirik söndü kakın haşıla
Haşılı getirdim çökün başına
Çifte gürşun değsin nezzik daşına

Osandım Allah haşıl elinden
Doyup osanmadım datlı dilinden

Bize derler Saçaklı'nın uşağı
İki gardaş çift bağlamış kuşağı
Düztepe'den indirdiler aşağı

Yandım anam helal eyle südünü
Cahil idim sen bişirdin aşımı

Gelinin yükü tutuldu
Oğlan evine yıkıldı
Kız, ananın beli büküldü

Kal evimiz kal kalındı
Şen odalar şen olundu

Yüksek minarede kandiller yanar
Kandilin şavkına bülbüller konar
Herkes sevdiğine böyle mi yanar

Sürümden ayrılan sürmeli koyun
Şafaklar atıyor gel yarım soyun

Ben yare yaptırdım anam bir gümüş sini
 Üstüne yazdırdım anam yarin ismini
 Yare de gitmek ister gönlüm yollar kış günü

Aman da beyler ben bu elden durmaz giderim
 Feryad ederim

Bir hamam yaptırdım altı köşeli
 Altı mermer üstü sedef döşeli
 Üç gün oldu ben yârimden şaşalı

Bilmez misin benim sana yandığım
 İki elim koynumda mahrum kaldığım

Bir oda yaptırdım hurma dalından
 İçini döşettim Acem şalından
 O da benim değil ahbap malından

Hoş bilezik hoş bilezik kolları nazik
 Ben yârimden ayrı düştüm vay bana yazık

Telli durnam göç ederken buradan
 Ayrı düştüm hem anamdan sılamdan
 Her kuluna bir dert vermiş yaradan(2)

Leylim durnam gitmem durnam kaçmam durnam
 Dertli haberimi ilet sılaya durnam durnam durnam
 Evlerinde bir ipekten halı var
 Şeker yemiş dudağında balı var
 Ben de bildim bir vefasız yarım var

Ayıp derler kendi düşen ağlamaz
 Ak üstüne kar eller bağlamaz
 Oduncular amman amman dağdan odun indirir

Çeşmim de yaşı belamı aman değirmenler döndürür
Bu dert beni amman amman iflah etmez öldürür

Konma bülbül belalım amman mezarımın taşına
Yaşım da küçük belalım amman çok iş geldi başıma

Kara imiş şu Antep'in yazısı
Yaktırdı yandırdı bütün âlemin nâsı
Yüreğimden çıkmıyor kardeş acısı

Hani benim mor sümbüllü bağlarım
Antep diye hazin hazin ağlarım

Kara imiş şu Antep'in yazısı
Meleşmiyor koyunuylan kuzusu
Ana, bacı, bacı, kardeş acısı

Nerde benim sarı güllü bağlarım
Antep diye hazin hazin ağlarım

Yoğurt koydum dolaba ellere vay
Bugün başım kalaba ellere vay
Ellere cicom cicom ellere vay

Geyin pembe şalvarı
Sürünsün saçakları yerlere vay
Patlıcandan kadeh oyar
Pirpirimden karnı doyar
İspirtoya bol su koyar

Biz Alleben'in berduşuyuz
Suburcu'nun sarhoşuyuz

Bir oda yaptırdım hurma dalından

İçini döşettim Acem şalından
O da benim değil ahbap malından

Hoş bilezik hoş bilezik kolları nazik
Ben yârimden ayrı düştüm vay bana yazık

Gara dut barmak kimi oy oy
Yar yüzün gaymak kimi
Dayanamam ben

Altın yüssük kol bilenzik
Gollar nazik oy oy
Ben yarimden ayrılmışım
Bana yazık oy

4.6.1.4. Bentleri dört mısradan oluşan türküler

Gaziantep türkülerini dış yapı olarak değerlendirirken bentleri dört mısra olan türkülerini ayırarak örneklendirdik.

Değirmenin oluğu
Kavaktandır kavaktan
Güzel kızım gerdanı (gerdanı gerdanı gerdanı)
Çukulata kaymaktan (ah çukulata kaymaktan)

Gözlerin ferfecir benzer ummana
Seni seven âşık olur divâne
Yanakaların ziya vermiş cihana
Ay ile güneşten güzelsin güzel

Karpuz kestim sulandı
Yine gönlüm bulandı
Mahmur gözlüm başında
Mavi dolak dolandı

Git kaladan kar getir hele yar yar yar
Mendiline koy getir şinanay nay nay

Mendilin kirli kokar hele yar yar yar
Altın tasa koy getir şinanay nay nay

Sofun eteğinde bir gül açılmış
Kadrini kıymetini bilene
Lalesi sümbülü hep birden yetmiş
Cennet kokuları vardır alana

Nohud ısladım tandıra
Yahni döküldü baldıra
Allah nuruya bes seni
Garşımızdan da galdıra

Got pantolon geyersin
Allah belanı versin
Ne boynunu büküyon
Anan seni eversin

Maltıhanın edası
Cebinde yok parası
Varman kızlar maltıhaya
Bulamadı ekmek parası

Gazana bak gazana
Düzene bak düzene
Evde yağnan bulgur yok
Yar ne goysun gazana (Cey ne goysun gazana)

Süt içtim dilim yandı
Döküldü kilim yandı
Ben kilimde değilim
Bahçemde gülüm yandı

Hastaniye vardım doktor yanına

Doktor bileğini aldı eline
Dedi sen düşmüşsün verem derdine
Derdine derdine (babam) zalım derdine

Bahçeden hudar geldi
İçinde biber geldi
Biz bu gelini alana dek
Başımıza neler geldi

Kız bahçeye girdin mi de
Sevdiğini gördün mü
Sevdiğini görünce de
Saçlarını ördün mü

Bahçeye indim ki gülleri derem
Gülün bahanesiyle yarimi görem
Ölüm ucuz diyorlar korkarım ölem(Aaaaaah ahhh ahhhhh korkarım ölem)
Ölmeden yarimi bir daha görem

Gönül gurbet ele varma
Ya gelinir ya gelinmez
Her güzele meyil verme
Ya sevilir ya sevilmez

Gafil gezme şaşkın bir gün ölürsün
Dünya kadar malın olsa ne fayda
Söyleyen dillerin söylemez olur
Bülbül gibi dilin olsa ne fayda

Dama çıkma iz olur emmoğlu emmoğlu emmoğlu
Çuha şalvar toz olur emmoğlu emmoğlu emmoğlu
Gündüz gelme gece gel emmoğlu emmoğlu emmoğlu
Komşularda söz olur

Dostun bahçesini seyran eyledim
Gördüm cemalini kendi görmedi
Halini hatrını sorayım dedim
Ben sual eyledim kendi sormadı

Kova kova indirdiler yazıyı
Tutettiler al kınalı yazıyı
İş başa düşünce bakma kuzuya
Kaç kuzulu ceylan yad avcı geldi

Ayrıca bantleri dört mısralı türkülerin bağlantılı olanlarını da aşağıda
örneklendirdik:

Gönül gurbet ele varma
Ya gelinir ya gelinmez
Her güzele meyil verme
Ya sevilir ya sevilmez

Gel ey gel ey ey

Yürüdüm yola yavaş
Kondurama değdi daş
Kız ben senin yüzünden
Düşmana dedim kardaş

Vay le vay le vay le

El ediy el ediy
Çıkmış dama el ediy
Senin o güzel gözlerin
Beni burada del ediy
Aman aman

Çaldığım bağlama
Gara gözlüm ağlama
Ben buralı değilim

Bana gönül bağlama

Ben de yandım yandım eli zilliyeye

Ben de yandım yandım burun Heyri'ye (zili çalan)

Mangalım var maşam var

Gülüm var menekşem var

Alacaksan al beni

Çok peşime düşen var

Oh aman aman maşallah

Biz kavuşuruz işallah

Çay benim çeşme benim

Ardıma düşme benim

Ben senden dalga geçtim

Sevdiğim başka benim

Amanın yalel yalel

Ben sana yandım yalel

Bağlamamın düğümü

İsterler öldüğümü

Sağ yanım yastık ister

Sol yanım sevdiğimi

Antep kızı kına yakmış eline

Sarılaydım o incecik beline

Bir dalda iki kiraz

Biri al biri beyaz

Kurban olduğum Allah

Şu güzeli bana yaz

Yuvarla da getsin yuvarla da getsin boş cevizi
Ben saramadım eller sarsın gocaman polisi

Koyun gelir yata yata
Çamurlara bata bata
Gelin Ayşe'm sele gitmiş
Yosunları tuta tuta

Aman Ayşe'm yaman Ayşe'm
Dağlarbaşı duman Ayşe'm

Mendilim deste deste
Derdinden oldum hasta
Annem beni vermezse
Mevlamdan beni iste

Gülüm n'olmuş n'olmuş n'olmuş
Yar saraya kâtip olmuş

Lamba da şişesiz yanmaz mı
Cicim bana yar olunmaz mı
Ben bu dertten ölürsem
Yallah bana da acıyan olmaz mı

Alamadım gaşları garayı
Süremedim zevk ile sefayı

Başındaki poşu mudur
Bu da Antep işi midir
Yanağında güller açmış
Bu da hakkın işi midir

Lo lo sana hayran olsun
Lo lo sana kurban olsun

Lambada şişesiz yanmaz mı
Cicim bana yar olunmaz mı, yallah
Ben bu dertten ölürsem
Bana da acıyan olmaz mı, yallah

Alamadım kaşları karayı
Süremedim zevk ile sefayı, yallah

Yemenimin yeşili
Ben kaybettim eşimi
Yemenim sende dursun
Sil gözünün yaşını

Allı da yemenim şınaşına nay
Pullu da yemenim naynini nay

Ördek göllerde olur
Şahin çöllerde olur vay
Yari asker olanın
Gözü yollarda olur

Aman aman aman aman
Çok içmişim halim yaman
Yar sana hayran

Çadır altı minare
El ettim nazlı yâre
Ana gurban ben gurban da
Setire pantolonlu yâre

Helvacı helva
Kendir tohumlu helva
Şeker lokumlu helva

Dama vurdum bir depik
Damın direği kepik
Kız ben seni alırım ley
Korkarım çoban öpük

Hele meyrem meyrem meyrem
Eller kınalı meyrem de
Gözler sürmeli meyrem

Allebenin daşları
Sallanır ağaçları
Kızın göynü olursa
Haltetmiş gardaşları

Amanın başım başım
Ağrıdı dişim dişim
Amanın göbek göbek
Düştü de bebek bebek

Bağa girdim üzüme
Çıbık battı (değdi) gözüme
Çıbık seni keserim
Yar göründü gözüme

Dolana ay dolana
Dolana gün dolana
Şirin canı veririm
Bana yâri bulana

Gundurama gum doldu
Atmaya kürek gerek
Nazlı yarin yanında
Yatmaya yürek gerek

Aman başım nanay
Ağrıdı dişim nanay
Çok içmişim nanay
Nanay gülüm nanay

Kavak önünde durdum
Şapkamı yere vurdum
Ben Antep'in içinde
Güllü kıza vuruldum

Haydi güllü gel bana
Haydi zilli gel bana
Altın yüzük bilezik
Küpe alayım sana

Oy mendil oyalı mendil
Kaldır kolların indir
Hep sözlerin yalandır
Gel de beni inandır

Mendilim allanıyor
Allanıp dallanıyor
Yenile bir yar sevdim
Sevdikçe ballanıyor

Oy güzel güzel güzel han
Güzel maya çoban et oy Amman
Allah beni çoban et çoban et
Vur vur vur vur güzelhan

Galada yılan öter güzel han
Bağdat'ta hurma biter güzel han
Ergen gızın goynunda güzel han
Yapraksız hurma biter güzel han

Kız bahçeye girdin mi de
Sevdiğini gördün mü
Sevdiğini görünce de
Saçlarını ördün mü

Ver kınayı gidelim
Hacıya selam edelim
Hacının kızını kurt yemiş de
Yolda bayram edelim

Bahçalarda mor meni
Verem ettin sen beni
Nasıl verem olmayım
Eller sarıyor seni

Ben sana yandım gelin
Yanağı allı gelin
Gaziantep yolunda
Öldürdün beni gelin

Bahçalarda zerdali
Benim yarım gül dalı
Kiraz gibi dudakları
Şeker ezer dilleri güllü yar

A benim allı yarım
Yanağı güllü yarım
Ben sana git mi dedim
Ellerde yat mı dedim

Karfilem ez beni
Altun tasta süz beni
Sen divit ol ben kalem
Al sinene yaz beni

Fındık fındık fındık
Alamadım şimdik
Ceviz içi badem de
Vay fıstık

Antepli dedikleri
Lahmacun yedikleri
Çok hoşuma gidiyor
Â'm yorum dedikleri

Aman başım nanay
Ağrıdı dişim nanay
Çok içmişim nanay
Nanay gülüm nanay

Bağa girdim üzüme (oy oy)
Çubuk da değdi gözüme (oy oy sanem oy)
Uyma dedim uydun (oy oy)
Sen ellerin sözüne (oy oy sanem oy)

Alacağım oy sanem oy oy
Hele canım oy sanem oy oy
Dünyada güzelim
Oy sanem oy oy sanem oy

Karşıdan gelen karşıdan
Bizim bağın başından
İnşallah kavuşuruz
Gelen ayın başından

Aman aman ham esme
Gözleri ceren esme
Ben sana çoktan yandım
Sen de bana yan esme

Karanfil deste gider (Hah hah ha nay nay)

Kokusu dosta gider

Benim kalbimde sensin

Senin kalbinde kimler

Nay nay nay nay

Nanay ellerin malı

Çürük bellerin bağı

Gün olur devran döner

Bende sararım yâri (Nanay nanay nanay nanay)

Galanın altı bostan

Yıkılsın Arabistan

Arabistan kızları

Ne don giyer ne fistan

Hadi şişko işine

Yandım altın dişine

Bileydim ayrılık var

Hiç düşmezdim peşine

Aman Allah şişmanım

Şişman sevdim pişmanım

Seni sevdim seveli

Bu Antep'e düşmanım

4.6.1.5. Bentleri beş mısra olan türküler

Gaziantep türkülerini dış yapı olarak değerlendirirken bentleri beş mısra olan türkülerini ayırarak örneklendirdik.

Eleyvana yatak serdim yumuşak

Emmim oğlu yanıma geldi bir uşak, bir uşak

Küsmesi yok kızması yok konuşak

Benam beni bir çocuğa verdiler oy, verdiler oy

Verdiler mabalıma girdiler oy, girdiler oy

Ayrıca bentleri beş mısralı türkülerin bağlantılı olanlarını da aşağıda örneklendirdik:

Mecnun sever Leyla'yı
Ben severim Mevlâyı
Kan ağlayı ağlayı
Dergâhına gelmişem
Bali hayran olmuşam

Ya Allah ya Mevlâ

4.6.1.6. Bentleri altı mısradan oluşan türküler

Süt içtim dilim yandı (Amanın amanın)
Döküldü kilim yandı (Ben sana hayranım)
Döküldü kilim yandı (Ben sana kurbanım)
Ben kilimde değilem
Bahçede gülüm yandı
Bahçede gülüm yandı

4.7. GAZİANTEP TÜRKÜLERİNİN TEMATİK İNCELENMESİ

Gaziantep türküleri, tema yönünden oldukça zengin ve farklıdır. Hemen hemen her konu ve başlıkta türkü örneği derleyebildik. Gaziantep kültürünü her yönüyle türkülerden öğrenebilir ve inceleyebiliriz. Öyle ki Gaziantep halkı türkü söyleme geleneğine bağlı ve bu değerine sahip çıkan bir halktır. Neredeyse yaşadığı her olayı türkülere konu eden Gaziantep'li, ata mirası olan bu kültürü yaşayıp yaşatmışlardır. Bu bölümde türkülerle ilgili yapılmış tasniflerden yola çıkarak Gaziantep türkülerini konu yönünden nasıl tasnif edebileceğimize değindik. Öncelikle türkülerle ilgili çalışmalar yapan halk bilimcilerin sınıflandırmasına yer verdik, ardından Gaziantep türkülerini tematik olarak sınıflandırdık.

Ali Yakıcı'nın Tasnifi

1. Aşk/Sevda Konulu Türküler
2. Gurbet/Ayrılık/Hasret Konulu Türküler
3. Beşik/Bebek/Çocuk Türküleri/Ninniler
4. Ölüm Türküleri/Ağıtlar
5. Tören Türküleri
 - 5.1. Düğün Türküleri
 - 5.1.1. Kına Türküleri

- 5.1.2. Gelin alma/Karşılama/Kutlama Türküleri
- 5.1.3. Güvey Türküleri1
- 5.2. Bayram Türküleri
- 6. Asker/Askerlik Türküleri
- 7. Hapishane Türküleri
- 8. Olay Türküleri
 - 8.1. Tarihi Olayları Anlatan Türküler
 - 8.1.1. Savaş Türküleri
 - 8.1.2. Yiğitlik/Kahramanlık Türküleri
 - 8.1.3. Eşkya Türküleri
 - 8.2. Sosyal Olayları Anlatan Türküler
 - 8.2.1. Toplum ve Aile İçi Olayları Konu Alan Türküler
 - 8.2.2. Göç Türküleri
 - 8.2.3. Hastalık Türküleri
- 9. Doğal Çevre İle İlgili Türküleri
 - 9.1. Doğayı Konu Alan Türküler
 - 9.2. Bitki ve Çiçekleri Konu Alan Türküler
 - 9.3. Hayvanları Konu Alan Türküler
- 10. Beslenme ve Yiyecekleri Konu Alan Türküler
- 11. İş ve Meslek Hayatıyla İlgili Türküler
- 12. Övgü Türküleri
- 13. Yergi/Alay/Eleştiri Türküleri
- 14. Şikayet Türküleri
- 15. Eğitici/Öğretici Türküler
- 16. Arzu/İstek Türküleri
- 17. Dinî/Tasavvufi Nitelikli Türküler
- 18. Oyun Türküleri
 - 18.1. Çocuk Oyunlarındaki Türküler
 - 18.2. Kadın Oyunlarındaki Türküler
 - 18.3. Erkek Oyunlarındaki Türküler (Yakıcı,2007:211)

Doğan Kaya'nın Tasnifi

- 1. Tabiat Türküleri
- 2. Aşk Türküleri
- 3. Yiğitlik Türküleri ve Tarihi Olayları Konu Edinen Türküler

4. Tören Türküleri

a. Düğün Türküleri

aa. Kına Türküleri

ab. Baş Övme / Duvak Türküleri

ac. Gelin Alma Türküleri

aç. Gelin Karşılama Türküleri

ad. Güvey Türküleri

ae. Halk Oyunlarında Türküler (Halay, Bar, Horon, Zeybek..)

b. Ayin-i cem Türküleri

c. Sayacı Türküleri

ç. Oturak Türküleri

5. Askerlik Türküleri

6. Yiyecekler Üzerine Söylenmiş Türküler

7. Hayvanlar Üzerine Söylenmiş Türküler

8. Olay Türküleri

9. Bitki ve Çiçeklerle İlgili Türküler

10. Satıcı Türküleri

11. Ekin Türküleri

12. Ramazan Davulcusu Türküleri

13. Kişiler Üzerine Söylenmiş Türküler

14. Keder, Dert ve Hastalık Türküleri

15. Gurbet ve Hasret Türküleri

16. Meslek ve İş Türküleri

17. Eşkıya Türküleri

18. Ölüm Türküleri (Ağıtlar)

19. Ninniler ve Çocuk Türküleri

20. Hapishane Türküleri

21. Mizahi Türküler

22. Yergi Türküleri

23. Öğretici ve Öğüt Verici Türküler (Kaya,2004:192)

Pertev Naili Boratav

A. Bölümünün Çeşitlemeleri

1. Lirik türküleri:

a. Ninniler

- b. Aşk türküleri:
 - c. Gurbet, ayrılık, askerlik, hapisane türküleri
 - d. Ağıtlar
 - e. Çeşitli başkaca duyguluk konular üzerine türküleri
2. Taşlama, yergi ve güldürü türküleri
3. Anlatı türküleri:
- a. Efsane konulu türküleri
 - b. Bölgelere ya da bireylere özgü konuları olan türküleri
 - c. Tarihlik konuları olan türküler.

B. Bölümünün Çeşitlemeleri

4. İş türküleri,
5. Tören türküleri:
- a. Bayram
 - b. Düğün
 - c. Dinlik ve mezheplik törenlere dair türküler
 - ç. Ağıt töreninde söylenen türküler.
6. Oyun ve dans türküleri:
- a. Çocuk oyunlarında söylenenler
 - b. Büyüklerin oyunlarında söylenenler (Boratav,1982:150 – 151)

Hikmet Dizdaroğlu'nun Tasnifi

1. Ninniler ve çocuk türküleri
2. Doğa üzerine türküler
3. Aşk türküleri
4. Kahramanlık türküleri
5. Askerlik türküleri
6. Tören türküleri
7. İş türküleri
8. Eşkîya türküleri
9. Acıklı olaylarla ilgili türküler
10. Güldürücü türküler
11. Karşılıklı (diyaloglu) türküler
12. Oyun türküleri
13. Ölüm türküleri (ağıtlar) (Dizdaroğlu,1969:107)

Cahit Öztelli'nin Tasnifi

1. Ninniler ve çocuk türküleri
2. Doğa ve çoban türküleri),
3. Aşk türküleri,
4. Tören ve mevsim türküleri,
5. İş ve esnaf türküleri,
6. Derebeyi, eşkiya ve cinayet türküler,
7. Kahramanlık türküleri
8. Ağıtlar (ölüm türküleri),
9. Güldürü türküleri,
10. Oyunumsu (dramatik) türküler,
11. Oyun (dans) türküleri (Öztelli,1972:16)

Ali Rıza Yalman (Yalkın)'ın Tasnifi

1. Öğüt
2. Öğüt (Bir olay veya kahramanın hikâyelerinden bahseden övgü parçaları)
3. Ağıt
4. Yiğit
5. Yavuk (Sevgili, güzel)
6. Yağıt (Karaçor / düşman) üstüne söylenmiş türküler.

Mehmet Yardımcı'nın Tasnifi

1. Lirik Türküler
 - a. Aşk ve Seveda Türküleri
 - b. Gurbet Türküleri
 - c. Ağıtlar
 - d. Ninniler
2. Satirik Türküler
 - a. Mizahi Türküler
 - b. Taşlamalar
3. Olay Türküleri
 - a. Tarihî Türküler
 - b. Eşkiya Türküleri
 - c. Hapishane Türküleri
4. Tören ve Mevsim Türküleri
 - a. Düğün ve Kına Türküleri

- b. Tarikat Türküleri
- 5. İş ve Meslek Türküleri
 - a. Esnaf Türküleri
- 6. Pastoral Türküler
 - a. Doğa Türküleri
- 7. Didaktik Türküler
- 8. Oyun Türküleri (Yardımcı,1999:91-101)

Millien'in Tasnifi

- 1. Hikâye şarkıları (kıssalı şarkılar):
 - a. Hayali ya da şairane konular
 - b. Savaş ve kışla şarkıları
 - c. Aile konuları, küçük serüvenler
 - d. Eğlenceli ve gülünç şarkılar
- 2. Kasideler (yanık ve dindarca türküler):
 - a. Dini konular, mucizeler
 - b. Efsanevi dramatik konular
 - c. Tarihi şarkılar (Dizdaroğlu,1969:106)

Fraylıç'in Tasnifi

- 1. Mevsim şarkıları
- 2. Kahramanlık şarkıları
- 3. Aşk şarkıları
- 4. Ölüm şarkıları
- 5. Doğum şarkıları
- 6. Evlenme şarkıları
- 7. Çocuk ninnileri
- 8. Gençlik şarkıları (Dizdaroğlu,1969:106)

Jerom Bujeand'ın Tasnifi

- 1. Ninniler
- 2. Çocuk türküleri
- 3. Tabiat ve hayvan türküleri
- 4. Aşk türküleri
- 5. Evlenme türküleri
- 6. Askerlik türküleri
- 7. Zeybek ve derebeyi türküleri

8. Cinayetler ve acıklı olaylarla ilgili türküler

9. Ölüm türküleri (Dizdaroğlu,1969:106)

Mehmet Özbek'in Tasnifi

1. Link türküler:

İnsani duyguların çok etkili ve coşkun bir şekilde anlatıldığı türküler bu gruba girer.

- a. Aşk, sevda türküleri
- b. Gurbet türküleri (ayrılık, askerlik, mahpushane)
- c. Ağıtlar (ölüm, tabi afetler üzerine türküler)
- d. Ninniler.

2. Satirik türküler:

Kişiyi veya toplumu kınayan, yeren türülür bu gruptadır.

- a. Güldürücü türküler (mizahi türküler)
- b. Taslamalar, ilenmeler.

C. Olay türküleri:

- a. Tarihi türküler (destanlar, kahramanlık ve serhat türküleri)
- b. Eşkıya türküleri (derebeyi, cinayet türküleri).

D. Tören ve mevsim türküleri:

- a. Kına, düğün, esvap giydirme töreni türküleri
- b. itikat ve mezhep törenleri türküleri.

E. İş meslek türküleri:

- a. Esnaf türküleri.

F. Pastoral türküler:

Çoban ve kır yaşamını anlatan, tabiat güzelliklerini konu edinen bu türküler bu gruba girer.

- a. Tabiat türküleri

G. Didaktik türküler:

Dinleyene bir şeyler öğreten, ders veren türkülerdir.

H. Oyun türküleri:

- a. Ritmik dans türküleri
- b. Temsili oyun türküleri (Özbek,1975:85-86)

Salahaddin Bekki'nin Tasnifi

1. Aşk ve sevda üzerine söylenen türküler
2. Gurbet, ayrılık, hasret türküleri

3. Ölüm türküleri (Ağıtlar)
4. Çocuk türküleri (Ninniler)
5. Güzellik ve güzeller üzerine söylenen türküler (Güzellemeler)
 - a. İnsan güzellemeleri
 - b. Hayvan güzellemeleri
 - c. Şehriyer ve toprak üzerine söylenen türküler
6. Kahramanlık türküleri
7. Tabiat türküleri
 - a. Bitki ve çiçekler ile türküler
8. Güldürücü türküler
9. Öğretici ve öğüt verici türküler
10. Dini içerikli türküler
 - a. İlahiler ve devriyeler
11. Kanaat, geçmişe özlem, dilek ve felsefi ağırlıklı konuları işleyen türküler (Bekki,2004:96-117)

Çalışmamızda, Gaziantep türküleri konu bakımından sınıflandırılırken Ali Yakıcı'nın türkü tasnifi göz önünde bulunduruldu:

1. Aşk ve Seveda Türküleri
2. Ayrılık Türküleri
3. Öğretici Türküleri
4. Övgü Türküleri
5. Yergi Türküleri
6. Ölüm Türküleri
7. Olay Türküleri
8. Asker / Uğurlama Türküleri
9. Kişilere Söylenmiş Türküleri
10. Beddua Türküleri
11. Mizah Türküleri
12. Arzu / İstek Türküleri
13. Meslek / İşçi Türküleri
14. Nişan Türküleri
15. Kına Türküleri
16. Düğün Türküleri
17. Oturak Türküleri

18. Şikâyet / Sitem Türküleri

4.7.1. Aşk ve Sevda Türküleri

Sevda türküleri, Anadolu'nun her yerinde söylenegelmiş türkülerdir. Gaziantep, aşk ve sevda konusunda söylenmiş türküleriyle halkın geçmişten bugüne yaşadığı duyguları yansıtmaktadır. Bunu yaparken kendi mizacını ve mizahını da katmıştır türkülerine. Gaziantep halkı aşkı da sevdayı da türkülerinde genellikle gittiği mekânları katarak yansıtmıştır. İlk türkümüz olan ve hiçbir kaynakta bulunmayan Alleben'in Taşları adlı türkümüzde, Gaziantep'inin aşkı yaşarken bile eğlencesinden vazgeçmediğini türkünün ezgisinde ve mizahı çoğu zaman kullandığını da bağlantı bölümünde görebiliyoruz.

ALLEBEN'İN DAŞLARI

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Mehmet Yaşar MAZIRIK

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan: Adil ÇETE

Kafiye Seması: aaxa bb cc ddx d eexe

Hece Ölçüsü: 7

Allebenin daşları

Sallanır ağaçları

Kızın göynü olursa

Haltetmiş gardaşları

Amanın başım başım

Ağrıdı dişim dişim

Amanın göbek göbek

Düştü de bebek bebek

Bebek girmiş yaşına

Şapka ister başına

İsmarladım geliyor

Çıkmaz ayın başına

Yola giderim yavaş
Gondurma değdi daş
Kız ben senin yüzünden
Düşmana dedim gardaş

Bağlantı

NE KADAR METEDEM

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: TRT

Derleyen:

Notalayan:

Kafiye Seması: aaab cccb dddb

Hece Ölçüsü: 11

Gözlerin ferfecir benzer ummana
Seni seven âşık olur divâne
Yanakaların ziya vermiş cihana
Ay ile güneşten güzelsin güzel

Çiğ düşmüş çimene benzer yüzlerin
Mırsın hazinesi değer gözlerin
Âşıkta tatlıdır acı sözlerin
Yusuf'u Kenan'dan güzelsin güzel

Göğsüne kurulmuş bahçeyi vahdet
Hatmolmuş katığa suvayi hikmet
Seni seven âşık istemez cennet
Sen huri gılmandan güzelsin güzel
(Öztelli,1972:163)

BURUN HEYRİ

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Mehmet Yaşar MAZIRIK

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan:

Kafiye Seması: aaba nn ccbc nn ddbd

Hece Ölçüsü: 7

Çaldığım bağlama

Gara gözlüm ağlama

Ben buralı değilim

Bana gönül bağlama

Ben de yandım yandım eli zilliyeye

Ben de yandım yandım burun Heyri'ye (zili çalan)

Çaldığım keman

Hallerim yaman

On iki yar sevdim

Biri birinden yavan

Ben de yandım yandım eli zilliyeye

Ben de yandım yandım burun Heyri'ye (zili çalan)

Bağlantı

Çaldığım udtur

Gayet büyüktür

On iki yar sevdim

Biri birinden küçüktür

Bağlantı

ARAP KIZI

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Ökkeş KOLDAR

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan:

Kafiye Seması: aaba ccca

Hece Ölçüsü: 7

Arap kızı arap kızı
 Sen allar giy ben kırmızı
 Çıkalım dağlar başına
 Sen gül topla ben nergisi

Arap kızı saçın tarar
 Pençe vurur bağrım yarar
 Bir gün durmaz her an anar
 Sana yandım Arap kızı

ŞINGİR MINGİR ÇUL DOKUDUM

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Yöre Dergisi

Derleyen: Yöre Dergisi

Notalayan:

Kafiye Seması: abab nnn cdcd

Hece Ölçüsü: 8

Şingir mingir çul dokudum
 Ben ağamın tazısına
 Uğrun uğrun ev yaptırdım
 Bak alnımın yazısına

Diley diley diley diley
 Dağlar başı duman diley
 Benim halim yaman diley ey

Keçe Han'ın yokuşu
 Kekliğe benzer sekişi
 Yaktı beni kül eyledi
 O yarın yan bakışı

(Bağlantı)

Bir çift keklik seke seke
 Bizim bağı yol eyledi
 Ben kuş dili bilmez idim
 Yar beni bülbül eyledi

(Bağlantı) (Kutlar,1990:19)

BAĞA GİRDİM ÜZÜME

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Mehmet Yaşar MAZIRIK

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan:

Kafiye Seması: aaba ccbc ddbd

Hece Ölçüsü: 7

Bağa girdim üzüme
 Çıbık battı (değdi) gözüme
 Çıbık seni keserim
 Yar göründü gözüme

Dolana ay dolana
 Dolana gün dolana
 Şirin canı veririm
 Bana yâri bulana

Kebaba köz istersin

Güzelsin naz istersin
Bir canım var vereyim
Daha sen ne istersin

Bağlantı

GUNDURAMA GUM DOLDU

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Mehmet Yaşar MAZIRIK

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan:

Kafiye Seması: abcb dddd eefe gghg

Hece Ölçüsü: 7

Gundurama gum doldu
Atmaya kürek gerek
Nazlı yarin yanında
Yatmaya yürek gerek

Aman başım nanay
Ağrıdı dişim nanay
Çok içmişim nanay
Nanay gülüm nanay

Duvara mih çakarım
Sen sallan ben bakarım
Mendilin kirlendikçe
Sen gönder ben yıkarım

Bağlantı

Duvar da elek mi olur
El gızı melek mi olur

Kör olasın ganyana
Kapıda hanek mi olur

Bağlantı

GÜLLÜ KIZ

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Mehmet Yaşar MAZIRIK

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan:

Kafiye Seması: aaba ccde aaba ccde ffgf

Hece Ölçüsü: 7

Kavak önünde durdum
Şapkamı yere vurdum
Ben Antep'in içinde
Güllü kıza vuruldum

Haydi güllü gel bana
Haydi zilli gel bana
Altın yüzük bilezik
Küpe alayım sana

Kapı önünden geçtim
Aşkın şarabın içtim
Ben Antep'in içinde (Ben Güllü kızı görünce)
Güllü kızını seçtim (Kendimden vazgeçtim)

Bağlantı

Yoğurt üstü gaymak
Olur mu yare doymak
Yare doydum diyenin

Caizdir boynun vurmak

Bağlantı

MANGALIM VAR MAŞAM VAR

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Sevim KÜÇÜKKINACI

Derleyen: Özge MAZIRIK Notalayan:

Adil ÇETE

Kafiye Seması: aaba nn ccdc ee fe nn

Hece Ölçüsü: 7 BAĞLANTI 8

Mangalım var maşam var

Gülüm var meneksem var

Alacaksan al beni

Çok peşime düşen var

Oh aman aman maşallah

Biz kavuşuruz işallah

Irbık susuz olur mu

Dibi kumsuz olur mu

Sen orada ben burada

Güzel yarsız olur mu

Bağlantı

Burdan bir dudu geçti

Mendilin yudu geçti

Kurban olam deriko

Yarım ne dedi geçti

Mangal maşaya benzer

Güvey paşaya benzer

....

Bağlantı

YOĞURT KOYDUM DOLABA

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Gaziantep Kültür Dergisi

Derleyen: Erol Güneyligil

Notalayan:

Kafiye Seması: aaba bcc

Hece Ölçüsü: 7

Yoğurt koydum dolaba ellere vay

Bugün başım kalaba ellere vay

Aha ben gidiyorum ellere vay

Buralar kalsın haraba ellere vay

Ellere cicom cicom ellere vay

Giyin pembe şalvarı

Sallasın saçakları yerlere vay

Kalaylı tas yoğurdu

Seni kimler doğurdu

Seni doğuran ana

Bal ilemi yoğurdu

Ellere cicom cicom ellere vay

Giyin pembe şalvarı

Sallasın saçakları yerlere vay

Bal oldum pekmez oldum

Yürekler yakmaz oldum

Evvel gerekirdim ellere

Şimdi gerekmez oldum

Ellere cicom cicom ellere vay

Giyin pembe şalvarı

Sallasın saçakları

Yerlere vay

(Gaziantep Kültür Dergisi)

YOĞURT KOYDUM DOLABA

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Mehmet Yaşar MAZIRIK

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan:

Kafiye Seması: aa aba aaaa aba

Hece Ölçüsü: 11

Yoğurt koydum dolaba ellere vay

Bugün başım kalaba ellere vay

Ellere cicom cicom ellere vay

Giymiş pembe şalvarı

Sallanır saçakları yerlere vay

Kalaylı tas yoğurdu ellere vay

Seni kimler doğurdu ellere vay

Seni doğuran ana ellere vay

Bal ilen mi yoğurdu ellere vay

Ellere cicom cicom ellere vay

Giyin pembe şalvarı

Sallasın saçakları yerlere vay

Bu türkümüz, Yoğurt Koydum Dolaba, Gaziantep'ten ayrılarak il olmuş Kilis türküsü olarak bilinse de coğrafik olarak yakınlıktan ve kültür ortaklığından kaynaklı her iki il tarafından da benimsenmiş ve hala söylenen bir türkü olmuştur.

YÜRÜDÜM YOLA YAVAŞ

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Ökkeş KOLDAR

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan: Adil ÇETE

Kafiye Seması: aaba n ccdc

Hece Ölçüsü:7

Yürüdüm yola yavaş
Kondurama değdi daş
Kız ben senin yüzünden
Düşmana dedim kardaş
Vay le vay le vay le

Giderim ben de ben de
Bir arzum kaldın sende
Ayva gibi sarardım
Hiç insaf yok mu sende

Bağlantı

GALANIN ALTI TANDIR

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Mehmet Yaşar MAZIRIK

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan: Adil ÇETE

Kafiye Seması: aaba ccdc eefe gghg

Hece Ölçüsü:7

Galanın altı tandır
Yandır Allah'ım yandır
Beni bir çift kuş eyle
Yarin göğsüne kondur

Hadi şişko işine
Yandım altın dişine
Bileydim ayrılık var
Hiç düşmezdim peşine

Aman Allah şişmanım
Şişman sevdim pişmanım
Seni sevdim seveli
Bu Antep'e düşmanım

Bağlantı

Kamayı çektim kından
Gel yakından yakından
Koynundaki sinenin
Ben gelirim hakkından

Bağlantı

Galanın altı bostan
Yıkılsın Arabistan
Arabistan kızları
Ne don giyer ne fistan

OY MENDİL

Yöresi: Gaziantep
Kaynak Kişi: Cahit ÖZTELLİ
Derleyen: Özge MAZIRIK
Notalayan:

Kafiye Seması: abbb ccde eede ffgf

Hece Ölçüsü:7

Oy mendil oyalı mendil

Kaldır kolların indir

Hep sözlerin yalandır

Gel de beni inandır

Mendilim allanıyor

Allanıp dallanıyor

Yenile bir yar sevdim

Sevdikçe ballanıyor

Mendili serdim taşa

Vurgunum kara kaşa

Bugün ben yâri gördüm

Sevdiğim sen çok yaşa

Bağlantı

Mendilim iki yoldur

Biri sağ biri soldur

İki kaşın arası

Yâre gidecek yoldur

(Öztelli,1972:52)

ÇAY BENİM

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Necla MAZIRIK

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan: Adil ÇETE

Kafiye Seması:aaaa bb aaca

Hece Ölçüsü:7

Çay benim çeşme benim
 Ardıma düşme benim
 Ben senden dalga geçtim
 Sevdiğim başka benim

Amanın yalel yalel
 Ben sana yandım yalel

Köşe başı beklerim
 Vay benim emeklerim
 Eller yarım dedikçe
 Sızlıyor yüreklerim

Bağlantı

İNNE ATTIM TARLAYA

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Mehmet Yaşar MAZIRIK

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan: Adil ÇETE

Kafiye Seması: aaba cc dc

Hece Ölçüsü: 7

İnne attım tarlaya (Vay vay zalım zalım)
 Parıl parıl parlara (Vay vay zalım zalım)
 Oğlan gızın goynunda (Vay vay zalım zalım)
 Ah dedikçe terleye (Vay vay zalım zalım)

Arık ince geçilmez (Vay vay zalım zalım)
 Su bulanık içilmez (Vay vay zalım zalım)
 Bana derler yardan geç (Vay vay zalım zalım)
 Yar şirindir geçilmez (Vay vay zalım zalım)

BAĞLAMAMIN DÜĞÜMÜ

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Sevim KÜÇÜKKINACI

Derleyen: Özge MAZIRIK Notlayan:

Adil ÇETE

*Kafiye Seması: aaba nn cc dc nn**Hece Ölçüsü: 7 BAĞLANTI 11*

Bağlamamın düğümü

İsterler öldüğümü

Sağ yanım yastık ister

Sol yanım sevdiğimi

Antep kızı kına yakmış eline

Sarılardım o incecik beline

Yaylaya gidesice

Gülleri deresice

Çok hoşuma gidiyor

Koynuma giresice

Aman aman bağlamamın telleri

Açılmıştır has bahçemin gülleri

KARPUZ KESTİM SULANDI

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi:

Derleyen:

Notlayan:

*Kafiye Seması: aaba cc dc**Hece Ölçüsü: 11*

Karpuz kestim sulandı
 Yine gönlüm bulandı
 Mahmur gözlüm başında
 Mavi dolak dolandı

Karşıda kavun yerler
 Biz de varsak ne derler
 Otursak biz de yesek
 Şu şunu sevmiş derler
 (Öztelli,1972:161)

KARPUZ KESTİM SULANDI

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi:

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan:

Kafiye Seması: aaba ccde

Hece Ölçüsü: 11

Karpuz kestim sulandı (Ağam Levâki)
 Yine gönlüm bulandı (Paşam Levâki)
 Mahmur gözlüm başında (Ağam Levâki)
 Mavi dolak dolandı (Paşam Levâki)

Karşıda kavun yerler (Ağam Levâki)
 Biz de varsak ne derler (Paşam Levâki)
 Otursak biz de yesek(Ağam Levâki)
 Şu şunu sevmiş derler (Paşam Levâki)
 (Öztelli,1972:294)

AYA BAKAR

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Gaziantep Kültür Dergisi

Derleyen: Erol Güneyligil

Notalayan:

Kafiye Seması: aaa bb

Hece Ölçüsü: 11

Aya bakar pencerenin kanadı
Kim ısırdı al yanaklar kanadı
Böyle mi idi şu feleğin muradı

En gel anam en gel seveyim seni
Saat beşten sonra beklerim seni

Ben çekerim bu dert benim kime ne
O yar vurdu oku benim sineme
Haber verin benim garip nineme

Bağlantı
(Gaziantep Kültür Dergisi)

KAVAK

Yöresi: Gaziantep
Kaynak Kişi:
Derleyen: Özge MAZIRIK
Notalayan:

Kafiye Seması: aaa nn bbb

Hece Ölçüsü:8

Kavak kavaktan uzundur
Devekte biten üzümdür
Yâr benim iki gözümdür

Lâle sümbül gülizâre
Can kurban şivekâre

Kavak kavağa yaslanır
Dibinde kumru beslenir
Yârim dedikçe seslenir

Bağlantı
(Öztelii,1972:301)

ZEYTİN YAPRAĞI YEŞİL

Yöresi: Gaziantep
Kaynak Kişi: Nevin AKOL
Derleyen: Nevin AKOL
Notalayan: Nevin AKOL

Kafiye Seması: ab ab ab

Hece Ölçüsü: 7

Zeytin yaprağı yeşil
Altında kahve pişir
Beni sana vermezler
Aklın başına devşir

Aman da bir yar elinden
Yar eli yar elinden

Oy seni sallamayım da aman da bir yar elinden
Zülüfünün telinden oy nerelere gidem elinden

Aman bir yar elinden
Yar eli yar elinden

Yar bahçeye girdin mi
Sevdiğini gördün mü
Sevdiğini görünce
Saçlarını ördün mü

PINARA VURDUM KAZMAYI

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Muzaffer SARISÖZEN

Derleyen:

Notalayan: Muzaffer SARISÖZEN

Kafiye Seması:aaa bb ccc

Hece Ölçüsü:7

Pınara vurdum kazmayı (Gülüm aman)

Güzeller bağlar yazmayı

Güzel yar terk ede gezmeyi (Gülüm aman)

Aman yar öldürdün beni

Ölmeden alaydım seni

Pınarın başında havuz (Gülüm anam)

Havuzda oynar kılavuz

Güzel yar evde de yalnız (Gül anam)

DERİK SAÇIN ÖRMEZLER

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Azmi KÖRÜKÇÜ

Derleyen: Muzaffer SARISÖZEN

Notalayan: Muzaffer SARISÖZEN

Kafiye Seması: aa bb cc

Hece Ölçüsü: 7

Derik saçın örmezler

Seni de bana vermezler

Deriko kaşlar kara

Deriko gözler ela hey

Gel seninle gezelim

Ay karanlık görmezler

Derik saçın iki kat

Kes birini bana sat

Kız annenden izin al

Bir gece de bizde yat

GİT KALADAN KAR GETİR

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Oktay GÜZELBEY

Derleyen: TRT

Notalayan: TRT sor

Kafiye Seması: aaaa bbcb

Hece Ölçüsü:

Git kaladan kar getir hele yar yar yar
 Mendiline koy getir şinanay nay nay
 Mendilin kirli kokar hele yar yar yar
 Altın tasa koy getir şinanay nay nay

Kaladan gel kaladan hele yar yar yar
 Altın dişi parlardan şinanay nay nay
 O altın diş değil mi hele yar yar yar
 Bekarları aldatan şinanay nay nay

UFACIK TAŞINAN KALE YAPILMAZ

Yöresi: Gaziantep

Kaynak: TRT

Derleyen: TRT

Notalayan: TRT

Kafiye Seması: nn n nn n nn n

Hece Ölçüsü: 11

Ufacık taşınan kale yapılmaz
 Penceresi yüksektir yare bakılmaz
 Bir yar sevmeyinen dünya yıkılmaz

Atma bu taşları ben yareliyem
 El alem al giymiş ben kareliyem

Kapımın önünden gelir geçersin
 Karanfil kokulu tütün içersin
 Ne beni alırsın ne vazgeçersin

Bağlantı

Kapımın önünde bir yeniçeri
 Ayağı çizmeli başı keçeli

Yalvardım yakardım girmez içeri

KAVAK KAVAKTAN UZUNDUR

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Azmi KÖRÜKÇÜ

Derleyen: Muzaffer SARISÖZEN

Notalayan: Muzaffer SARISÖZEN

Kafiye Seması: aaa bb ccc

Hece Ölçüsü: 8

Kavak kavaktan uzundur

Tiyekte biten üzümdür

Yar benim iki gözümdür

Lale sümbül gülizare

Can kurban o şivekâre

Kavak kavağa yaslanır

Dibinde kumru beslenir

Yarım dedikçe seslenir

EVLERİN ÖNÜ

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Mükerrerem ÇELİK

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan:

Kafiye Seması: aaaa bbb ccc

Hece Ölçüsü: 11

Evlerinin önü yüce değil mi

Seni okutanlar hoca değil mi

Elmayı verdiğin gece değil mi

Dedim kızım gidelim dedi yok yok

Uyumuş uyanmış uykudan kalkmış
Mestan ela göze sürmeler çekmiş
Ak ellere elvan kınalar yakmış

Evlerinin önü reyhan sekisi
Yel estikçe yarin kokusu
Yüce durur yüce beyler yapısı

SOFUN ETEĞİ

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Mükerrerem ÇELİK

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan:

Kafiye Seması: abab acdc

Hece Ölçüsü:11

Sofun eteğinde bir gül açılmış
Kadrini kıymetini bilene
Lalesi sümbülü hep birden yetmiş
Cennet kokuları vardır alana

Sof dediğin yüceden de bir yayla
Güzelleri oğlu balı da kaymak
Yaylada bir oymak kızını sevdim
Gönül durmaz ister yanına varmak

Sofu lale sümbül reyhan bürümüş
Yar sevmesi meğer ne müşkülmüş
Derde düştüm dermanını aradım
Yayla kızı derdim dermanı imiş

4.7.2. Ayrılık Türküleri

Gaziantep halkı; ayrılık türkülerinde genellikle gurbete gidenlere, sevip kavuşamayanlara yer vermiştir. Bu bölümde Gaziantep'teki insanların ayrılıklarını, dertlerini, sıkıntılarını türkülere nasıl yansıttığına şahit olacağız.

GARA DUT

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Necla MAZIRIK

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan:

Kafiye Seması: aab ccde

Hece Ölçüsü: 7

Gara dut barmak kimi oy oy

Yar yüzün gaymak kimi

Dayanamam ben

Altın yüssük kol bilenzik

Gollar nazik oy oy

Ben yarimden ayrılmışım

Bana yazık oy

KÜÇÜK YAŞTA ALDIM SAZI ELİME

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Mehmet Yaşar MAZIRIK

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan:

Kafiye Seması: aaa bb ccc bb ddd

Hece Ölçüsü: 11

Küçük yaşta aldım sazi elime

Dertli dertli vurdum sazın teline

Uyma dedim uydun eller sözüne

Cihan da bilir benim sana yandığım
Ellerin köyünde garip kaldığım

Suya gider su testis elinde
Allar geymiş etekleri belinde
Benim yârim cümle âlem dilinde

Bağlantı

Suya gider su testisi doldurur
Eve de gelir gül benzini soldurur
Bu dert beni iflah etmez öldürür

Bağlantı

BİR HAMAM YAPTIRDIM

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi:

Derleyen:

Notalayan:

Kafiye Seması: aaa bb ccc ddd

Hece Ölçüsü: 11

Bir hamam yaptırđım altı köşeli
Altı mermer üstü sedef döşeli
Üç gün oldu ben yârimden şaşalı

Bilmez misin benim sana yandığım
İki elim koynumda mahrum kaldığım

Allı gelin pullu gelin has gelin
Ayağını nokta nokta bas gelin
Ben evliyim sen selâmı kes gelin

Suya gider su testisi elinde
 Al geymiş etekleri belinde
 Doldur doldur ver içeyim elinde

Bağlantı

Ayağına geymiş kara ediği
 Ağlayı sızlayı aştı ediği
 Yine mi olduğu düşmanların dediği
 (Öztelli,1972:90)

ŞİRİN NAR DANE DANE

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi:

Derleyen: Ferruh Arsunar

Notlayan:

Kafiye Seması: aa ba cc dc ee fe

Hece Ölçüsü:7

Şirin nar dane dane
 Gel güzel döne döne

Gül olup koklamadım
 Felek ayırdı gene

Şirin nar dane dane
 Gel güzel döne döne

Beyaz geyme üşürsün
 Güzellikte menşursun

Şirin nar dane dane
 Gel güzel döne döne

Şirin nar dane dane
Gel güzel döne döne

Neynim güzel olduğun
Yâd enlen konuşursun

Giderim dur diyen yok
Kebap oldum yiyen yok

Şirin nar dane dane
Gel güzel döne döne

Ayrılık gömleğini
Benden başka giyen yok
(Arsunar,17)

BUGÜN BAYRAM GÜNÜDÜR

Yöresi: Gaziantep
Kaynak Kişi: Gaziantep Kültür Dergisi
Derleyen: Erol Güneyligil
Notalayan:

Kafiye Seması: aaaa bbbb

Hece Ölçüsü: 7

Bu gün bayram günüdür hele hele hele
Şinanay
Güzeller düğünüdür hele hele hele hele
hele Şinayım
Herkesin yüzü güler hele hele hele
Şinayım
Bayram neşe günüdür hele hele hele hele
hele Şinayım
Ortadır bayran ola hele..

Kolun boynuma dola hele
Üç gece ayrılığın hele
İşte bu gece anla hele (Gaziantep Kültür Dergisi)

ŞİRİN NAR

Yöresi: Gaziantep
Kaynak Kişi: Gaziantep Kültür Dergisi
Derleyen: Erol Güneyligil
Notalayan:

Kafiye Seması: aaba nn

Hece Ölçüsü: 7

Giderim ben de ben de
Bir ayvam kaldı sende
Ayva gibi sarardım
Din iman yok mu sende

Şirin nar dane dane
Gel güzel döne döne

Gidiyom dur diyen yok
Kebap oldum yiyen yok
Ayrılık gömleğini
Benden başka giyen yok

Bağlantı

Giden ay tutulur mu
Bala tuz katılır mı
Geceler on beş saat
Yalnız yatılır mı

Bağlantı (Gaziantep Kültür Dergisi)

ŞARVALLI GELİN

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Mustafa EKTİ

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan:

*Kafiye Seması: aa nnn bb nnn**Hece Ölçüsü: 11/5*

Çay başına vardım gülleri çoktur

Güzeller geliyor sevdiğim yoktur

Şalvarlı gelin yallah

Edalı gelin yallah

Öldürdün beni

Şu depenin ard ucundan ucundan

Bana gelsen ölür müydün acından

Şarvalli gelin yallah

Edalı gelin yallah

Öldürdün beni

AYINTAP'IN ELLERE TÜRKÜSÜ

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Yöre

Derleyen: Yöre

Notalayan:

*Kafiye Seması: aaba ccde**Hece Ölçüsü: 7*

Kadın ağzından

Çadır kurdum düzlere
 Diken oldum gözlere
 İşte ben gidiyorum
 Ayıntap kalsın sizlere

Cevap
 Yoğurt koydum dolaba
 Bugün başım kalaba
 Yarım küsmüş gidiyor
 Yıkılası Halep'e (Yöre5,1990:16)

DAĞLAR DAĞLADI

Yöresi: Gaziantep
 Kaynak Kişi: Gaziantep Kültür Dergisi
 Derleyen: Erol Güneyligil
 Notlayan:

Kafiye Seması: aaba ccbe
Hece Ölçüsü: 7

Dağlar dağladı beni
 Gören ağladı beni
 Ayırdı zalim felek Haticem
 Derde bağladı beni

Kaynar kazan çaşmaz mı
 Ay gediği aşmaz mı
 Merak etme nazlı da Haticem
 Ayrılan kavuşmaz mı

Kara sandık kilidi
 Üstünü toz bürüdü
 Sen orada ben burada Haticem
 Cahil ömrüm çürüdü
 (Gaziantep Kültür Dergisi)

BAHÇEYE İNDİM Kİ GÜLLERİ DEREM

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Ökkeş KOLDAR

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan: Adil ÇETE

*Kafiye Seması: aaaa bbbb**Hece Ölçüsü: Serbest*

Bahçeye indim ki gülleri derem

Gülün bahanesiyle yarimi görem

Ölüm ucuz diyorlar korkarım ölem (Aaaaah ahhh ahhhhh korkarım ölem)

Ölmeden yarimi bir daha görem

Bahçeye indim ki fidanlar ağlar

Yarimi gördünüz mü yıldızlar aylar

Yarinden ayrılanlar ah çeker ağlar

Ah ah ahhhhh ah çeker ağlar

BEN YARE YAPTIRDIM BİR GÜMÜŞ SİNİ

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Ökkeş KOLDAR

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan:

*Kafiye Seması: aaa bb ccc bb**Hece Ölçüsü:11*

Ben yare yaptırdım anam bir gümüş sini

Üstüne yazdırdım anam yarin ismini

Yare de gitmek ister gönlüm yollar kış günü

Aman da beyler ben bu elden durmaz giderim

Feryad ederim

Ben yare yaptırdım anam bir gümüş kaşık
 Üstüne yazdırdım anam ben sana aşık
 Yare de gitmek ister gönlüm yollar dolaşık

Aman da beyler ben bu elden durmaz giderim
 Feryad ederim

LAMBA DA ŞİŞESİZ YANMAZ MI

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Nail ASLANPAY

Derleyen: Muzaffer SARISÖZEN

Notalayan: Muzaffer SARISÖZEN

Kafiye Seması: aaba cc dded

Hece Ölçüsü: Serbest

Lamba da şişesiz yanmaz mı
 Cicim bana yar olunmaz mı
 Ben bu dertten ölürsem
 Yallah bana da acıyan olmaz mı

Alamadım gaşları garayı
 Süremedim zevk ile sefayı

Asmadan gel asmadan
 Cicim fistan giymiş basmadan
 Gel gaçalım buradan
 Devriyeler basmadan

SÜRMELİ GOYUN

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Mustafa EKTİ

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan:

Kafiye Seması: aaa bb ccc bb dd

Hece Ölçüsü:11

Yüksek minarede kandiller yanar
Kandilin şavkına bülbüller konar
Herkes sevdiğine böyle mi yanar

Sürümden ayrılan sürmeli koyun
Şafaklar atıyor gel yarim soyun

Yüksek minareden attım iki daş
Ne anam var ne babam var ne gardaş
Şimden sonra yoktur bana arkadaş

Sürümden ayrılan sürmeli goyun
Yataklar serdirdim gel yarim soyun

EL EDİY

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Mustafa EKTİ

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan:

Kafiye Seması: aaba ccdc

Hece Ölçüsü: Serbest

El ediy el ediy
Çıkış dama el ediy
Senin o güzel gözlerin
Beni burada del ediy

Aman aman

Su yolunda su yolunda
Galaylı bakraç golunda
Eller gibi bir yar sevdim
O da Anteb'in dilinde

BAŞINDAKİ POŞU MUDUR

Yöresi: Gaziantep
Kaynak Kişi: Mehmet Yaşar Mazırık
Derleyen: Özge MAZIRIK
Notalayan:

Kafiye Seması: aaba nn ccbc dded nn ffgf

Hece Ölçüsü:8

Başındaki poşu mudur
Bu da Antep işi midir
Yanağında güller açmış
Bu da hakkın işi midir

Lo lo sana hayran olsun
Lo lo sana kurban olsun

Gara sandık açamadım
Çeyizimi saçamadım
Ne talihsiz başım varmış
Bir güzele kaçamadım

Ezmeyinen ezmeyinen
Yar bulunmaz gezmeyinen
Mezarımı kızlar kazsın
Altın saplı gazmayinen

Lo lo size gurban olsun loy loy
Lo lo size hayran olsun loy loy

Başındaki tellere
 Bak şu esen yellere
 Kıymet verir kim bakar l
 Sen dururken ellere

HOŞ BİLEZİK

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi:

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan:

Kafiye Seması: aaa bb ccc bb ccc bb ddd

Hece Ölçüsü: 11

Bir oda yaptırdım hurma dalından
 İçini döşettim Acem şalından
 O da benim değil ahbap malından

Hoş bilezik hoş bilezik kolları nazik
 Ben yârîmden ayrı düştüm vay bana yazık

Bir oda yaptırdım yüceden yüce
 İçinde yatmadım üç gün üç gece
 Kurbanlar keserim sardığım gece

Bağlantı

Bir oda yaptırdım dururum diye
 Aldım martinimi vururum diye
 Hiç aklıma gelmedi ölürüm diye

Bağlantı

Bir oda yaptırdım döşedemedim
Kahbe felek ile baş edemedim
Yalvardım yakardım eş edemedim

Bağlantı(Öztelli,1972:608)

GÖNÜL GURBET ELE VARMA

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Hüseyin KIRMIZIGÜL

Derleyen: Muzaffer SARISÖZEN

Notalayan: Muzaffer SARISÖZEN

Kafiye Seması: anan bbbn cccn dddn een

Hece Ölçüsü: 8 (Bağlantı Serbest)

Gönül gurbet ele varma
Ya gelinir ya gelinmez
Her güzele meyil verme
Ya sevilir ya sevilmez

Gel ey gel ey ey

Her güzele meyil verme
Ya sevilir ya sevilmez
Gel güllüm gel gel tellim gel gel nazlım gel
Gel ey gel ey gel ey gel ey

Has bahçenin gül ağacı
Kimi tatlı kimi acı
Benim derdimin ilacı
Ya bulunur ya bulunmaz

Gel ey gel ey gel ey gel ey

Benim derdimin ilacı
 Ya bulunur ya bulunmaz
 Gel güllüm gel gel tellim gel gel nazlım gel
 Gel ey gel ey gel ey gel ey ey

Deryalarda yüzer bahri
 Doldur ver içeyim zehri
 Zalım gurbet elin kahrı
 Ya çekilir ya çekilmez

Gel ey gel ey ey

GÖNÜL GURBETE ELE VARMA

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Hasan Hüseyin KIRMIZIGÜL

Derleyen: Muzaffer SARISÖZEN

Notalayan: Muzaffer SARISÖZEN

Kafiye Seması: aaab cccb dddb

Hece Ölçüsü: 8

Gönül gurbet ele varma
 Ya gelinir ya gelinmez
 Her güzele meyil verme
 Ya sevilir ya sevilmez

Has bahçenin gül ağacı
 Kimi tatlı kimi acı
 Benim derdimin ilacı
 Ya bulunur ya bulunmaz

Deryalarda yüzer bahri
 Doldur ver içeyim zehri
 Zalım gurbet elin kahrı

Ya çekilir ya çekilmez
 Ördük gelir güle güle
 Yüzer suya dal dala
 Güzel sevmek bir sarp kale
 Ya alınır ya alınmaz

Sefil alim güler ağlar
 Her işini hakka bağlar
 Yar senle sürdüğüm demlere
 Ya bulunur ya bulunmaz

BAHÇALARDA GÖR BENİ

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Gaziantep Kültür Dergisi

Derleyen: Erol Güneyligil

Notalayan:

Kafiye Seması: aaba ccdc

Hece Ölçüsü: 7

Bahçelerde gör beni
 Verem ettin sen beni
 Nasıl verem olayım
 Eller saracak senin

Ben sana yandım gelin
 Yanağı allı gelin
 Gaziantep yolunda
 Öldürdün beni gelin

Bahçelerde saz olur
 Gül açılır yaz olur
 Ben yarime gül demem
 Gülün ömrü az olur

Bağlantı

Bahçelerde gül olur
 Dalında bülbül olur
 Vefasız yar sevenler
 Yanar yanar kül olur

Bağlantı

Bahçelerde sarı gül
 Yarı gonca yarı gül
 Tez açılıp tez soldun
 Açmayaydın bari gül

Bağlantı

Bahçelerde meleme
 Yar göğsün düğmeleme
 Benim sevdalım sensin
 Gözlerin sürmeleme

Bağlantı (Gaziantep Kültür Dergisi)

LAMBADA ŞİŞESİZ YANMAZ MI

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Nail ASLANPAY

Derleyen: Muzaffer SARISÖZEN

Notalayan: Muzaffer SARISÖZEN

Kafiye Seması: nn n nn n nn n

Hece Ölçüsü: Serbest

Lambada şişesiz yanmaz mı
 Cicim bana yar olunmaz mı, yallah

Ben bu dertten ölürsem
Bana da acıyan olmaz mı, yallah

Alamadım kaşları karayı
Süremedim zevk ile sefayı, yallah

Asmadan gel asmadan
Cicim fistan geymiş basmadan, yallah
Gel buradan kaçalım
Bizi devriyeler basmadan, yallah

EVLERİNİN ÖNÜ TAHTA DARABA

Yöresi: Gaziantep
Kaynak Kişi: TRT
Derleyen: TRT
Notlayan: TRT

Kafiye Seması :nn n nn n nn n
Hece Ölçüsü: Serbest

Evlerinin önü de yavrum tahta daraba
Zello zello tahda daraba
Gülerim söylerim de yavrum gönlüm haraba
Zello zello gönlüm haraba
Kömür gözlerini de yavrum etmem merhaba
Zello zello etmem merhaba
Yüce dağ başında yavrum kar yiyeyim mi
Zello zello kar yiyeyim mi
Her seni gördükçe yavrum eriyeyim mi
Zello zello eriyeyim mi
Yalvardım yakardım da yavrum kar eylemedi
Zello zello kar eylemedi
Yoksa bu sevdadan yavrum gariyeyim mi
Zello zello gariyeyim mi

BAHÇALARDA ZERDALI

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Hüseyin YIKICI

Derleyen: Muzaffer SARISÖZEN

Notalayan: Muzaffer SARISÖZEN

*Kafiye Seması: aaab cccc dded**Hece Ölçüsü: Serbest*

Bahçalarda zerdali

Benim yarım gül dalı

Kiraz gibi dudakları

Şeker ezer dilleri güllü yar

A benim allı yarım

Yanağı güllü yarım

Ben sana git mi dedim

Ellerde yat mı dedim

Bahçalarda gül dalı

Var git ellerin yarı

Sen bana yar olmazsın

Yüzüme gülme bari güllü yar

ALLI DA YEMENİM

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Yöre Ekibi

Derleyen: Nida TÜFEKÇİ

Notalayan: Nida TÜFEKÇİ

*Kafiye Seması: aa bbcb**Hece Ölçüsü: Serbest*

Allı da yemenim şınaşına nay
Pullu da yemenim naynini nay

Yemenimin yeşili
Ben kaybettim eşimi
Yemenim sende dursun
Sil gözünün yaşını

Bağlantı

Yemenim yele gele
Ben düştüm gurbet ele
Yedi mendil çürüttü
Gözyaşım sile sile

YAR ELİNDEN

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Gaziantep Kültür Dergisi

Derleyen: Erol Güneyligil

Notalayan:

Kafiye Seması: aaba ccdc

Hece Ölçüsü: 8

Yar elinden ben de şaştım
Görünmez dağları aştım
Ne fena talihim varmış
Şu gurbet ele düştüm

Haber salsam yarime gelmez
Gelip şu halimi bilmez
Acı çekmeyen güzelin
Yanağında gülü solmaz

Yüce dağların başına
 Bülbüller konmuş taşına
 Yarım merhamet eylesin
 Akan gözümün yaşına
 (Gaziantep Kültür Dergisi)

4.7.3. Öğretici Türküler

Öğrenmek, hayatın her alanında karşımıza çıkan önemli bir olgudur. Türkülerimiz de insanoğlunun öğrenme ihtiyacını sırtlanan türlerdendir. Üstelik öğrenmeyi gerçekleştirirken hem eğlendirir hem de bilgileri kültürel bellek mekânına kaydeder.

NE GÜZEL YAPILMIŞ

Yöresi: Gaziantep
 Kaynak Kişi: Ökkeş KOLDAR
 Derleyen: Özge MAZIRIK
 Notalayan:

Kafiye Seması:

Hece Ölçüsü: Serbest

Ne güzel yapılmış da anam
 Şu cennetin yapısı of
 Çok aradım da bulamadım kapısın

Aman aman oy oy

Yar yar benim korktuğum da sırat köprüsü
 Cehennem üstüne kurarlar
 Ay efendim ay kurarlar bir gün

Gökteki yıldızın da üçü terazi
 Ah çevre yanı da geldi geçti birazı
 Yar yar mahşer günü de nizam terazi aman terazi oy of
 Cehennem üstüne de kurarlar bir gün

Ay oy aman aman aman oy oy

GAFİL GEZME ŞAŞKIN

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Hasan HÜSEYİN

Derleyen: Yavuz TOP

Notalayan: abab cccb

*Kafiye Seması:**Hece Ölçüsü: 11*

Gafil gezme şaşkın bir gün ölürsün

Dünya kadar malın olsa ne fayda

Söyleyen dillerin söylemez olur

Bülbül gibi dilin olsa ne fayda

Sen söylersin söz içinde sözün var

Çalarsın çırparsın oğlun kızın var

Şu dünyada üç beş arşın bezin var

Tüm bedesten senin olsa ne fayda

Kul Himmet üstadım gelse otursa

Hakkın kelâmını bile getirse

Dünya benim deyi zapta geçirse

Karun kadar malın olsa ne fayda

TELLİ DURNAM

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Mustafa ÇİNKILIÇ

Derleyen: Melih DUYGULU

Notalayan:

*Kafiye Seması: aaa bb ccc bb**Hece Ölçüsü: 11*

Telli durnam göç ederken buradan
 Ayrı düştüm hem anamdan sılamdan
 Her kuluna bir dert vermiş yaradan(2)

Leylim durnam gitmem durnam kaçmam durnam
 Dertli haberimi ilet sılaya durnam durnam durnam

Esti sam yelleri leyli başlara
 Hasret kaldım vatanıma yurduma
 Attı felek beni dağlar ardına

İLAHİ

Yöresi: Gaziantep
 Kaynak Kişi: Gaziantep Kültür Dergisi
 Derleyen: Erol Güneyligil
 Notlayan:

Kafiye Seması: abcb ddbd
Hece Ölçüsü: 11

Hu.. Diyelim gerçeklerin demine
 Gerçeklerin demi nurdan sayılır
 Erenlerin katarına katılan
 Muhammet Ali'ye yardan sayılır

Üç gün imiş şu dünyanın sefası
 Sefasından artık imiş cefası
 Gerçek erenlerin nutku nefesi
 Biri kırktır, kırkı birden sayılır.
 (Gaziantep Kültür Dergisi)

KARANFİLEM EZ BENİ

Yöresi: Gaziantep
 Kaynak Kişi: TRT

Derleyen: S. Yaver ATAMAN

Notalayan: S. Yaver ATAMAN

Kafiye Seması: aaba ccc

Hece Ölçüsü: 7/6

Karfilem ez beni

Altun tasta süz beni

Sen divit ol ben kalem

Al sinene yaz beni

Fındık fındık fındık

Alamadım şimdik

Ceviz içi badem de Vay fıstık

Karafil oylum oylum

Geliyor selvi boylum

Selvi boylum gelince

Şen olur benim gönlüm

Bağlantı

Karanfil kater oldu

Ayrılık yeter oldu

Nazlı yarin kokusu

Burnumda tüter oldu

Bağlantı

4.7.4. Övgü Türküleri

Gaziantep övgüleriyle meşhur bir kenttir ki bunu yaptığımız derlemeler sırasında kaynak kişilerimizden sıkça duyduk. Bu övgüler kimi zaman sevgiliye, geline, kimi zaman yemeklere, kimi zaman da şehrin kendisine yapılmıştır.

NANAY

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Necla MAZIRIK

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan: Adil ÇETE

*Kafiye Seması: aaba cccc aaba**Hece Ölçüsü:7*

Of of

Antepli dedikleri

Lahmacun yedikleri

Çok hoşuma gidiyor

Â'm yorum dedikleri

Aman başım nanay

Ağrıdı dişim nanay

Çok içmişim nanay

Nanay gülüm nanay

Antepli dedikleri

Baklava yedikleri

Çok hoşuma gidiyor

Â'm yorum dedikleri

Bağlantı

YOĞURT KOYDUM DOLABA

Yöresi: Gaziantep kilis

Kaynak Kişi: TRT

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan:

*Kafiye Seması: aab cc**Hece Ölçüsü: 7*

Yoğurt koydum dolaba ellere vay
 Bugün başım kalaba ellere vay
 Ellere cicom cicom ellere vay

Geyin pembe şalvarı
 Sürünsün saçakları yerlere vay

Kalaylı tas yoğurdu ellere vay
 Seni kimler doğurdu Seni doğuran ana
 Balınan mı yoğurdu

Seni doğuran ana Ellere vay
 Olsun bana ganyana Ellere vay

HAN ESME

Yöresi: Gaziantep
 Kaynak Kişi: Mükerrerem ÇELİK
 Derleyen: Özge MAZIRIK
 Notalayan:

Kafiye Seması: aaba ccde eeee
Hece Ölçüsü:7

Karşıdan gelen karşıdan
 Bizim bağın başından
 İnşallah kavuşuruz
 Gelen ayın başından

Aman aman ham esme
 Gözleri ceren esme
 Ben sana çoktan yandım
 Sen de bana yan esme

Yemenim cici mici
 Gezdiğim çayır içi
 Esmе kızın gözleri
 Kavrulmuş badem içi

Bağlantı

Yemenim eski mordur
 Sevda çekmek çok zordur
 Her yiğitler çekemez
 Bu bir incecik yoldur

Yemenim dallanıyor
 Kenarı sallanıyor
 Han Esmе kimin kızı
 Öptükçe ballanıyor

4.7.5. Yergi Türküleri

İnsanlar duygularını ve düşüncelerini sözlerle, ezgilerle, türkülerle anlatma ihtiyacı hissetmişlerdir. Türkü bu noktada halkın sesi olmuştur. Yergi türkülerini derlerken aslında bunların mizahi yönünün ağır bastığını, ezgisel olarak kırık havalara girdiğini fark ettik. Yani Gaziantep halkı yergi türkülerini de eğlenme işlevine dahil etmiştir.

NANAY

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Mert YAVUZ

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan:

Kafiye Seması:aaa nn bbnb cccc

Hece Ölçüsü:7(sor)

Balcandan bardak yaptım
 Çalı diplerinde yattım

Arakıya bol su gattım

Ben Alleben serhoşuyum (Suburcu'nun berduşuyum)

Dolabı açtın gelin

Küfteyi saçtın gelin

On beş günün içinde

Ağzıma sıçtın gelin

Aman başım nanay

Ağrıdı dişim nanay

Çok içmişim nanay

Nanay gülüm nanay

4.7.6. Ölüm Türküleri

Ölüm insanların kaybetme duygusunu en uçta yaşadığı bir olgudur. İnsanlar yakınlarını, sevdiklerini kaybedince bu hislerini dile getirmek için ağlayarak o anki hallerini dillendirir. Ağıtlar yakmaya başlar.

BİZE DERLER DÜZTEPE'NİN UŞAĞI

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Ökkeş KOLDAR

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan:

Kafiye Seması: aaa bb ccc bb

Hece Ölçüsü: 11

Bize derler Düztepe'nin uşağı İki

kardeş yan bağlamış kuşağı Sol

börgünden yimiş yaylı pıçağı

Yandım anam helal eyle südünü

Cahil idim dinlemedim sözünü

Aşlar bişdi karabiber ekildi
 Yaren yoldaş Düztepe'ye derildi
 Anam duydu babam beli büküldü

Yandım anam helal eyle südünü
 Cahil idim dinlemedim sözünü

MENTEŞELİ

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Halil BİRECİKLİGİL

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan:

Kafiye Seması: aaa b ccc b

Hece Ölçüsü:8

Menteşeli Mentşeli

Del oldum derde düşeli

Üç gün oldu yar gideli

Kaldım ellerde yalnız yalnız

Berduş olsam giysem hırka

Kimsem yok ki vermez arka

Dağıttılar şama şarka

Kaldım ellerde yalnız yalnız

BİZE DERLER BİLEMÇE'NİN UŞAĞI

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Halil BİRECİKLİGİL

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan:

Kafiye Seması: aaa bb ccc

Hece Ölçüsü: 11

Bize derler Bilemçe'nin uşağı
İki gardaş çif bağlamış guşağı
Düzdepe'den indirdiler aşağı

Yandım anam helal eyle südünü
Cahil idim dinlemedim sözünü

Aşlar bişdi garabiber ekildi
Yeren yoldaş Düzdepe'ye döküldü
Anam duydu babam beli büküldü

Bağlantı

BİZE DERLER BİLEÇEM'İN UŞAĞI

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi:

Derleyen:

Notalayan:

Kafiye Seması: aaa nn bbb nn

Hece Ölçüsü: 11

Bize derler Bilemçe'nin uşağı
İki gardaş çif bağlamış kuşağı
Sebep oldu Düztepe'nin uşağı

Yandım anam helal eyle sütünü
Cahil idim dinlemedim sözünü

Aşlar bişdi karabiber ekildi
Yaren yoldaş Düztepe'ye döküldü
Anam duydu babam belin büküldü

Yandım anam helal eyle südünü
Cahil idim dinlemedim sözünü

YESTER

Yöresi: Gaziantep
Kaynak Kişi: Yre Dergisi
Derleyen: Yre dergisi
Notalayan:

Kafiye Seması:aaa bb ccc

Hece ls:11

Yester lm kalkın gidek pazara
Manocular erken çıkar pazara
Bütün Antep nalet eder Nazar'a

Söyle doktor söyle ölecek miyim
Ölmeden yarimi görecek miyim

Yester'in giydiği hareli kumaş
Yandım doktor yandım derdime ula
Nazar'ı görünce keyi dola

Söyle doktor söyle ölecek miyim
Ölmeden yarimi görecek miyim (Yre,1990:sayı3, 25)

AğIT

Yöresi: Gaziantep
Kaynak Kişi: Naciye DUYGULU
Derleyen: Melih DUYGULU
Notalayan: Melih DUYGULU

Kafiye Seması: aaaa bbbc dddc

Hece ls:11

Hastaniye vardım doktor yanına
 Doktor bileğini aldı eline
 Dedi sen düşmüşsün verem derdine
 Durdur derdine (babam) zalım derdine

İrahan ekmişem de gül ekmemişem
 Unutup dibine su dökmemişem
 Daha böyle hasretlikler hiç çekmemişem
 Söyle babam söyle yol nerden gider

Şu dağların (babam) nesine geldim
 Bilbiller (bülbul) ötüştü sesine geldim
 Benim babam ölmüş yasına geldim
 Söyle babam söyle yol nerden gider

OFO

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Mükerrerem ÇELİK

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan:

Kafiye Seması: aaab ccc

Hece Ölçüsü: 11

Ofonun yurduna çadır kuralım
 Martini fişeği düze vuralım
 Sen ofosun seni nerden bulalım
 Nen eyle nen eyle İraz nen eyle

Noldun ofom ne oldu sana ne oldu
 Yemenim içi al kanla doldu
 Bizim feleğe de kıran mı girdi

4.7.7. Olay Türküleri

Her milletin tarihinde yer alan ve o milleti etkileyen, kültürün gidişatını etkileyen olaylar vardır. Gaziantep deyince akla gelen “gazilik” unvanı ve Kurtuluş Harbi bu kenti fazlasıyla etkilemiştir. Yaptığımız araştırmalarda şehri teslim etmemek için çabalayan yiğitleri, anaları, kadınları anlatan kaynak kişilerimiz onlar için yakılmış türküleri anlattı.

VURUN ANTEPLİLER

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Mehmet Yaşar MAZIRIK

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan:

Kafiye Seması: aaa b ccc b

Hece Ölçüsü: 11

Anama söyleyin damda yatmasın

Çuha şavralıma uçkur takmasın

Oğlu gelir diye yola bakmasın

Vurun Antepçiler namus günüdür

Anama söyleyin malımı satsın

Kanlı köyneğimi bağrına bassın

Nişanlım gözeldir gardaşım alsın

Vurun Türk uşağı namus günüdür

ODUNCULAR DAĞDAN ODUN

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Halil BİRECİKLİGİL

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan:

Kafiye Seması: aaa bb ccc

Hece Ölçüsü: Serbest

Oduncular amman amman dağdan odun indirir
 Çeşmim de yaşı belamı aman değirmenler döndürür
 Bu dert beni amman amman iflah etmez öldürür

Konma bülbül belalım amman mezarımın taşına
 Yaşım da küçük belalım amman çok iş geldi başıma

Mezarımı amman amman geniş kazın dar olsun
 Etrafında belalım amman lale sümbül gül olsun

Bağlantı

ANTEP SAVUNMASI (FRANSIZLARA KARŞI)

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi:

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan:

Kafiye Seması: aaa bb aaa bb aaa sorrrrr

Hece Ölçüsü: Serbest

Kara imiş şu Antep'in yazısı
 Yaktırdı yandırdı bütün âlemin nâsı
 Yüreğimden çıkmıyor kardeş acısı

Hani benim mor sümbüllü bağlarım
 Antep diye hazin hazin ağlarım

Mağaradan geliyor ağıtlar sesi
 Yaktı yandırdı bütün âlemi nâsı
 Pazarda satılır şehitler fesi

Bağlantı

Kavaklığın şirazesı bozuldu
 Humanız'a kara çadır kuruldu
 Camilerde şehit kabri kazıldı

Bağlantı

Fransızlar her tarafta yürüdü
 Yağ kalmadı yüreklerde eridi
 Nice yiğitler istihkâmlarda çürüdü

Bağlantı

(Öztelli,1972:657)

KARA YILAN

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Ferruh ERSUNAR(s11)

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan:

Kafiye Seması: aaa n bbb n ccc n

Hece Ölçüsü: 11

Kara yılan der ki harbe oturakh
 Kilis yollarından kelle getirek
 Fransız adını birden kaldırakh

Neylemeli Arslan Mulla vuruldu

Fransız topları leylege vurdu
 Salladı salladı Anteb'e vurdu
 Yılan Bey uğruna bekçi mi durdu

Neylemeli Arslan Mulla vuruldu

Atıyor da zalım gavur atıyor
 Mulla Bey'im şehit olmuş yatıyor
 Güççük Mehmet çetelerin kaçıyor

Vur gavuru dayanmaz Mulla Bey

Anama söyleyin damda yatmasın
 Çuha şalvarıma uçkur takmasın
 Oğlum gelir diye yola bakmasın

Neylemeli Arslan Mulla vuruldu

Kara yılan der ki öldüm gaziler
 Kurşun değdi yaralarım sızılar
 Evde yetim kaldı emlik kuzular

Neylemeli arslan Mulla vuruldu

Atına binmiş de elinde dizgin
 Çeteler içinde yılanım azgın
 Olduğu cephede hiç vermez bozgun

Vurun Türk uşağı Antep gidiyor

Gaziantep il merkezinde söylenen tarza göre iki örnek

Antep'in kolleci yücedir yüce
 Topların sesinden yatılmaz gece
 Gözünü sevdiğim savcılı hoca

Neylemeli arslan Mulla vuruldu

Kolumu salladı toplar atıldı
 Kara daş içinde çete kaynadı

Karşıdan göründü düşman kalmadı

Vurun arkadaşlar namus günüdür

Şahın dağı derler bir ova yazı

Yazıda yayılır koyunla kuzu

Gözünü sevdiğim Türk Elif kızı

Neylemeli arslan Mulla vuruldu Hüseyin Eroğlu (10)

ANTEB'İN ÇEVRESİ

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Gaziantep Kültür Dergisi

Derleyen: Erol Güneyligil

Notalayan:

Kafiye Seması: aaa bc ddd

Hece Ölçüsü: 11

Antebin çevresinde bağlar bahçeler HK

Valla Kozandağlı gelmiş de bizi parçalar uy uy

Üleşime döner kuzgun sakçalar uy uy

Bu gençlikte neler vay zalım neler

Geldi başıma belalı başıma uy uy (Nak)

Antebin taşları ağılı karalı

Valla anamdan doğdum da başım belalı

Kara Ahmet sol böğründen yaralı uy uy

Nak.

Kamyonlar da Nurgana'ya yaslandı

Valla sık sık da otomatik paslandı uy

Eller adam vurdu Nahsen seslendi uy

Bağlantı

Nurgana'ya geldiğimizi duydular

Zalım düşmanlara haber verdiler uy

Üleşimi çamurlara uy serdiler uy (Sebep oldu Nurgana'nın kendiri)

Bağlantı

ŞAHİNBEY

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Halil BİRECİKLİGİL

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan:

Antep'in harbine on bir ay oldu

Ganımız gurudu benzimiz soldu

Uyan Şahin uyan bak neler oldu

Sevdiğin Antep'e düşmanlar oldu

Şahin'i sorarsan otuz yaşında

Süngüyle delindi köprü başında

Çeteler toplanmış ağlar başında

Uyan Şahin uyan uyanmaz mısın

Diz çöküp düşmana dayanmz mısın

BİR ARAP GELİYOR

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Gaziantep Kültür Dergisi

Derleyen: Erol Güneyligil

Notalayan:

Kafiye Seması: aaa b ccc

Hece Ölçüsü: 11

Bir Arap geliyor Yemen elinden
Kimseler bilmiyor onun dilinden
Arabın çektiği yar elinden

Aman Arapoğlu yandım Arapoğlu

Atımı bağladım nar ağacına
Kakülüm dolaştı dar ağacına
Benden selam söylen nazlı bacıma

Bağlantı (Gaziantep Kültür Dergisi)

GAZİANTEP

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Ferruh ARSUNAR(s10)

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan:

Kafiye Seması: aaa bb ccc bb ddd bb

Hece Ölçüsü:11

Kara imiş şu Antep'in yazısı
Meleşmiyor koyunuylan kuzusu
Ana, bacı, bacı, kardeş acısı

Nerde benim sarı güllü bağlarım
Antep diye hazin hazin ağlarım

Fransızlar her taraftan geldiler
Top sesinden çocuklar da öldüler
Çok gelinler evde yalnız kaldılar

Nerde benim sarı güllü bağlarım
Antep diye hazin hazin ağlarım

Kavaklığın şirazesini bozuldu
Humanıza kara yazı yazıldı
Camilere şehit kabri kazıldı

Nerde benim sarı güllü bağlarım
Antep diye hazin hazin ağlarım

KOVA KOVA ENDİRDİLER YAZIYI

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Fazıl Hüsnü MAHSUNOĞLU – Ayfer ÜNLÜ

Derleyen: Nida TÜFEKÇİ – Ahmet YAMACI – Durmuş YAZICIOĞLU

Notlayan: Nida TÜFEKÇİ

Kafiye Seması: aaab cccb

Hece Ölçüsü: Serbest

Kova kova indirdiler yazıyı
Tutettiler al kınalı yazıyı
İş başa düşünce bakma kuzuya
Kaç kuzulu ceylan yad avcı geldi

Avcı düşmüş şu ceylanın izine
Al kanları akmış iki dizine
Mor sinekler konmuş ala gözüne
Kaç kuzulu ceylan yat avcı geldi

Süre süre endirdiler dağdan
Mor sümbüllü bahçalardan bağlardan
Kerem der ki şu geçtiğim yollardan
Kaç kuzulu ceylan yat avcı geldi

OTELDEN İNERKEN

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Gaziantep Kültür Dergisi

Derleyen: Erol Güneyligil

Notalayan:

*Kafiye Seması: aaab cccb**Hece Ölçüsü: 11*

Otelden inerken mendil elimde
 Saatin kösteği ince belinde
 Şahinler bekliyor kama elinde
 Omuzdan vuruldum belden yareli

İpek şal kuşanmış halfe geliyor
 Sağına soluna selam veriyor
 Vurmayın halfeyi Antep biliyor
 Omuzdan vuruldum belden yareli
 (Gaziantep Kültür Dergisi)

ELEYVANA YATAK SERDİM

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Azmi KÖRÜKÇÜ

Derleyen: Muzaffer SARISÖZEN

Notalayan: Muzaffer SARISÖZEN

*Kafiye Seması:aaa bb**Hece Ölçüsü: Serbest*

Eleyvana yatak serdim yumuşak
 Emmim oğlu yanıma geldi bir uşak, bir uşak
 Küsmesi yok kızması yok konuşak

Benam beni bir çocuğa verdiler oy, verdiler oy
 Verdiler mabalıma girdiler oy, girdiler oy

BİZE DERLER SAÇAKLI'NIN UŞAĞI

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Kenan ŞAVKLI

Derleyen: Ahmet SEZGİN

Notalayan: Ahmet SEZGİN

*Kafiye Seması: aaa nn bbb**Hece Ölçüsü: 11*

Bize derler Saçaklı'nın uşağı
 İki gardaş çift bağlamış kuşağı
 Düztepe'den indirdiler aşağı

Yandım anam helal eyle südünü
 Cahil idim sen bişirdin aşımı

Aşlar bişdi karabiber ekildi
 Yaren yoldaş Düztepe'ye döküldü
 Kardeşimin şerbeti içildi

Yandım anam helal eyle südünü
 Cahil idim sen bişirdin acını

YEMİN ETTİM

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Gaziantep Kültür Dergisi

Derleyen: Erol Güneyligil

Notalayan:

*Kafiye Seması: aaa bb ccc**Hece Ölçüsü: 11*

Yemin ettim Halep suyu içmeye anam
 İçmeye

Hat boyunda pusulara düşmeye pusulara

Düşmeye

Bilmem ne eyledim anam zalim feleğe

Anam feleğe

Vurma asker vurma düştüm toruna(tuzağına)

Bana acımazsan acı oğluma

Adımı sordunda asker Kullo Hüseyin ağam

Hüseyin

Kurşun yedimde kalmadı beyin

Karder böyle imiş kime ne deyim

Vurma asker vurma düştüm toruna(tuzağına)

Bana acımazsan acı oğluma

(Gaziantep Kültür Dergisi)

KOYUN GELİR YATA YATA (GELİN AYŞE)

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Hasan KÜPELİ

Derleyen: Muzaffer SARISÖZEN

Notalayan: Muzaffer SARISÖZEN

Kafiye Seması: aaba nn cc dc

Hece Ölçüsü:8

Koyun gelir yata yata

Çamurlara bata bata

Gelin Ayşe'm sele gitmiş

Yosunları tuta tuta

Aman Ayşe'm yaman Ayşe'm

Dağlarbaşı duman Ayşe'm

Koyun gelir yozuyunan
 Ayağının tozuyunan
 Gelin Ayşe'm sele gitmiş
 Yanı çifte kuzuyunan

4.7.8. Asker (Uğurlama) Türküleri

ÖRDEK SUYA DAL DA GEL

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Mehmet Yaşar MAZIRIK

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan:

Kafiye Seması: aaba ccc dded ccc

Hece Ölçüsü: 7

Ördek suya dal da gel
 Yardan haber al da gel
 Yarım uykudaysa
 Tut kolundan al da gel

Aman aman aman aman
 Çok içmişim halim duman
 Ben sana hayran

Tanburam rebab oldu
 Ciğerim kebab oldu
 İstedim vermediler
 Bir zalim sebep oldu

Aman aman aman aman
 Çok içmişim halım yaman
 Ben sana hayran

Ördek göllerde olur

Şahin çöllerde olur vay
Yarı asker olanın
Gözü yollarda olur

Aman aman aman aman
Çok içmişim halim yaman
Yar sana hayran

DEPOYA VARDIM

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Gaziantep Kültür Dergisi

Derleyen: Erol Güneyligil

Notalayan:

Kafiye Seması: aaab bbbb ccdb

Hece Ölçüsü: Serbest

Depoya vardım kapalı
Yüzbaşı geliyor eli sopalı
Önüne katmış körü topalı
Dini pir uğruna giden askerler

Deponun uğruna sıra söğütler
Yüzbaşı gelmiş asker öğütler
Analar bacılar yola dökülmüşler
Dini pir uğruna giden askerler

Anbara baktım anbar boş imiş
Ocağı yaktım ocak yaş imiş
Çarşıya vardım üç ekme aldım
Dini pir uğruna giden askerler
(Gaziantep Kültür Dergisi)

SÜT İÇTİM DİLİM YANDI

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: TRT

Derleyen: TRT

Notalayan:

Kafiye Seması: aaabaa cccbcc bbbbbb

Hece Ölçüsü: 7

Süt içtim dilim yandı (Amanın amanın)

Döküldü kilim yandı (Ben sana hayranım)

Döküldü kilim yandı (Ben sana kurbanım)

Ben kilimde değilem

Bahçede gülüm yandı

Bahçede gülüm yandı

Cendermeyim cenderme

Beni yoldan dönderme

Beni yoldan dönderme

Ben bir izinlilyem

Canıma kasteyleme

Canıma kasteyleme

Cenderme çavuşuyam

Yol verin savuşuyam

Yol verin savuşuyam

Beni çavuş sanmayın

Bölüğün başkanıyam

Bölüğün başkanıyam

SÜT İÇTİM DİLİM YANDI

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi:

Derleyen:

Notalayan:

*Kafiye Seması: aaba ccde eeefe**Hece Ölçüsü:7*

Süt içtim dilim yandı

Döküldü kilim yandı

Ben kilimde değilim

Bahçemde gülüm yandı

Cendermeyim cenderme

Beni yoldan dönderme

Ben bir izinliyem

Canıma kasdeyleme

Cenderme çavuşuyam

Yol verin savuşuyam

Beni çavuş sanmayın

Bölüğün başkanıyam (Öztelli,1972:253)

4.7.9. Kişilere Söylenmiş Türküler**DELİ ŞOFÖR**

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Mehmet Yaşar MAZIRIK

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan: Adil ÇETE

*Kafiye Seması: aa bbabab aa bbabab aa**Hece Ölçüsü: serbest*

Hele bakın deli şoför Man'a binmiş geliyor
Arabası takviyeli vabisten yol alıyor

Yeri gel gel gel
Deli şoför sen de gel
Başpınar'da eğlence var
Arabanı al da gel
Kavaklıkta eğlence var
Deli şoför sen de gel

Kim vurulmaz şu vabise aslan gibi bağırır
Gavurdağın yollarında yılan gibi sağılır

Hele gel gel gel
Deli şoför sen de gel
Kavaklık'ta oturak var
Arabanı al da gel
Başpınarda eğlence var

Garsonların eli çabuk masaları dolaşır
Nerde duysa tabak sesi beyim diye ulaşır

Bağlantı

AĞYOLLU DELİ EMİNE

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Halise EKTİ

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan:

Kafiye Seması: aaa b aaa bb

Hece Ölçüsü: 11

Bağa geder üzüm keser getirir
Salkımını ambarlara indirir
Tenesini uşaklara yedirir

Gözlerin kör ola deli emine

Hayada oturmuş hamur yoğurur
Halına bakmadan oğlan doğurur
Gelen gelin ekmek diye gudurur

Gözlerin kör ola deli emine (Ağyolda bostancı Deli Emine)

MALTIHA

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Mehmet Yaşar MAZIRIK

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan: Adil ÇETE

Kafiye Seması: aana

Hece Ölçüsü: Serbest

Maltihanın edası
Cebinde yok parası
Varman kızlar maltıhaya
Bulamadı ekmek parası

GOCA CEY

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Necla MAZIRIK

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan:

Kafiye Seması: aanaa bb

Hece Ölçüsü: 7

Gazana bak gazana
 Düzene bak düzene
 Evde yağnan bulgur yok
 Yar ne goysun gazana (Cey ne goysun gazana)

NAİME GELİN

Yöresi: Gaziantep
 Kaynak Kişi: Halise EKTİ
 Derleyen: Özge MAZIRIK
 Notalayan:

Kafiye Seması: ab ab

Hece Ölçüsü: 12

Bir elinde hıyar hıttır hıttır soyar
 Aman Naime gelin Yandım Naime gelin

Bir elinde hıyar nazik nazik soyar
 Aman Naime gelin öldüm Naime gelin

4.7.10. Beddua Türküleri

Gaziantep türkülerinde dikkatimizi çeken bir diğer konu da dua ve bedduaların türkülerde çokça yer almasıdır. Gaziantep ağzında duaların ve bedduaların varlığı yadsınamaz hatta halkın bunları ironik olarak da kullandığına şahit olduk. Özellikle beddua geçen türkülerin icrasının yapıldığı ortamlarda bedduadan insanların hoşuna gittiği ve yüzlerinde gülümseme olduğunu fark ettik. Burada hem bir protesto işlevi hem de eğlenme işlevi söz konusudur saptaması yapmak mümkündür.

NURUYA TÜRKÜSÜ

Yöresi: Gaziantep
 Kaynak Kişi: Necla MAZIRIK
 Derleyen: Özge MAZIRIK
 Notalayan:

Kafiye Seması: aana

Hece Ölçüsü: 8

Nohud ısladım tandıra
Yahni döküldü baldıra
Allah nuruya bes seni
Garşımızdan da galdıra

GOT PANTOLON

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Necla MAZIRIK

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan:

Kafiye Seması: aana bbnb

Hece Ölçüsü 7

Got pantolon geyersin
Allah belanı versin
Ne boynunu büküyon
Anan seni eversin

Masa üstünde bardak
Yuvarlaktır yuvarlak
Atebin kızları da
Hem dondurma hem gaymak

HAŞIL

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Mehmet Yaşar MAZIRIK

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan: Adil ÇETE

Kafiye Seması: aaa bb ccc bb ddd

Hece Ölçüsü: 11

Alatrik söndü kalhın haşıla
 Haşılı da getirin çökün başına
 Çifte kurşun değsin nezzik daşına

Gözlerin kör ola ölesin usta
 Böyle zulüm mü olur taze galfaya

Ustamın geydiği samanı sarı
 Usta seni soksun al kızıl arı
 Usta paran yoksa etme bu karı

Bağlantı

Haşıl parasından bulgur gaynattık
 Mangal maşasından saçımız gıvrattık
 Ustamın düğününde göbek oynattık

Bağlantı

Bir direzin çektim iki sadirlik
 İçinde gırlıdı zavallı mekik
 Acerini almıya yoktur metelik

Bağlantı

KALEDEN İNİŞ MOLUR

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Selahattin SARIKAYA Ayşe ŞAN

Derleyen: Yücel PAŞMAKÇI

Notalayan: Yücel PAŞMAKÇI

Kafiye Seması: nn n nn n nn n

Hece Ölçüsü: Serbest

Kaleden inişmolur
Ham demir gümüşmolur

Akşamdan söz verip de
Sabaha dönüş molur

Kalenin burcuyam
Dil bilmez Gürcüyem

Felek gözün kör olsun
Ben çirkin hacımıyam

ŞU KARŞIDAN AŞAN DA

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Gaziantep Kültür Dergisi

Derleyen: Erol Güneyligil

Notalayan:

Kafiye Seması: aaa bb ccc

Hece Ölçüsü: 14

Şu karşıdan aşanda güzellerin yoludur
Aman güzel sevmek de koç yiğitin kârıdır
Açma beyaz göğsünü de aklını dağıtır

Uzasın da saçın anan örmesin
Seni benden ayıranlar cennet yüzü görmesin

Dolanı dolanı da yola gel yola
Sıva kollarını da sevdiğim boynuma dola
Seni benden ayıranlar da Mevladan bula
Nak.

(Gaziantep Kültür Dergisi)

4.7.11. Mizahi Türküler

Gülümsemek, insanoğlunun hayat felsefesidir. Hayatın her anında gülümsemek için çeşitli kültür öğelerinden yararlanır. Bunların başında da türkülerimiz gelmektedir. Çünkü oynama, gülme ve eğlenme ihtiyacı mizahi türkülerle karşılanmaktadır.

İHTİYAR EDEM

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Sevim KÜÇÜKKINACI

Derleyen: Özge MAZIRIK Notalayan:

Kafiye Seması: aaa bb cc bb dd bb dd bb ee bb

Hece Ölçüsü: Serbest

İhtiyar edeme yatak açtım gül gibi
Öpmesi yok sevmesi yok el gibi

Ben güzel idim ben şirin idim ihtiyara verdiler
Verdiler de günahıma girdiler

İhtiyar edeme yatak açtım yatamaz
Akşam olur gel sarılak diyemez

Bağlantı

İhtiyar edemin merdivenden inişi
Maymuna benzer ihtiyar edemin bakışı

Bağlantı

İhtiyar edemin merdivenden çıkışı
Baklava yerken yuvarlandı ön dişi

Ben güzel idim ben şirin idim ihtiyara verdiler
Verdiler de mabalıma girdiler

Anam beni güldürmedi gülmesin
Yedi sene verem olsun ölmesin

DUT AĞACI DEĞİLİM

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Gaziantep Kültür Dergisi

Derleyen: Erol Güneyligil

Notalayan:

Kafiye Seması: aaaa bbbb

Hece Ölçüsü: 7

Hey hey

Dut ağacı değilim

Yel vurdukça eğilem

Eğil eğil öpeyim

Can alıcı değilim

Tabağa koydum reçel

Bugünler gelir geçer

Gün olur Mevlam döner

Elin elime geçer

Aman başım nanay

Ağrıdı dişim nanay

İyilere göbek

Kötülere kötek

Dut ağacı dut verir

Yaprağını kıt verir

Bekar oğlan bekar kız

Sarıldıkça tat verir

Bağlantı

Değirmenin oluğu

Kavaktadır kavaktan

Bekar kızın memesi
Kaymaktadır kaymaktan

Bağlantı

Kundurma kum doldu
Atmaya kürek gerek
Bekar kızın memesini
Öpmeye yürek gerek

Bağlantı

Kale kaleye karşı
Kalenin altı çarşı
Gel sarılıp yatalım
Dosta düşmana karşı

Bağlantı

Kalenin o yüzünde
Ceylan gezer düzünde
Benim bir nişanım var
Üç beni var yüzünde

Bağlantı

Kalenin altı tandır
Yandır Allah'ım yandır
Beni bir çift kuş eyle
Yarin göğsüne kondur

Bağlantı

Feneri yanık koydum
Yarı uyanık sandım

Girdim yarin koynuna
Açılmış pamuk sandım

Bağlantı

Alıca yılan girdi
Kızlara kıran girdi
Kör olası herif
Avrat acından öldü

Bağlantı

(Gaziantep Kültür Dergisi)

NERİMAN

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Gaziantep Kültür Dergisi

Derleyen: Erol Güneyligil

Notalayan:

Kafiye Seması: aaba ccbc

Hece Ölçüsü: 6

Neriman dolan gel
Neriman fırlan gel
Her gün bizim eve
Çantaylan gel

Keçehane yokuşu
İbo aldı öpüşü
İbo gözün kör ola
Müdür duydu bu işi

Neriman dolan gel
Neriman fırlan gel

Her gün bizim eve
 Çantaylan gel
 (Gaziantep Kültür Dergisi)

FES BAŞINA

Yöresi: Gaziantep
 Kaynak Kişi: Mehmet Yaşar MAZIRIK
 Derleyen: Özge MAZIRIK
 Notalayan:

Kafiye Seması: nn n nn n nn n

Hece Ölçüsü: Serbest

Fes başına fes başına püskülü ben olayım püskülü ben olayım

Başım ağrıyo başım ağrıyo başına kurban olayım
 Sabah bazara varayım başına bir fes alayım

Gaşım ağrıyo kaşım ağrıyo kaşına kurban olayım
 Sabah bazara varayım kaşına rasdık alayım

Rasdık kaşına fes başına püskülü ben olayım püskülü ben olayım

Gözüm ağrıyo gözüm ağrıyo gözüne kurban olayım
 Sabah bazara varayım gözüne sürme alayım

Sürme gözüne rasdık kaşına fes başına püskülü ben olayım püskülü ben
 olayım

Burnum ağrıyo burnum ağrıyo burnuna kurban olayım
 Sabah bazara varayım burnuna hızma alayım

Hızma burnuna rasdık kaşına sürme gözüne fes başına püskülü ben olayım
 püskülü ben olayı

Dişim ağrıyo dişim ağrıyo dişine kurban olayım
Sabah bazara varayım dişine fısdık alayım

Fısdık dişine hızma burnuna sürme gözüne rasdık gaşına fes başına püskülü
ben olayım püskülü ben olayım

DAMDA DAVAR İZİ VAR

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Mert YAVUZ

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan: Adil ÇETE

Kafiye Seması: aa b aa b

Hece Ölçüsü:7

Damda davar izi var

Sütte kaymak izi var

Yalelli yalelli

Evliye varın kızlar

Bekarların nazı var

Yalelli yalelli

Damda davar izi var

Evlinin ne yüzü var

Yalelli yalelli

Kurban olam bekara

Türlü türlü nazı var

Yalelli yalelli

ÇEK DEVECİ DEVELERİ

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Şenel EKTİ

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan: Adil ÇETE

*Kafiye Seması: aa bbb ccc**Hece Ölçüsü: Serbest*

Çek deveci develerin engine aman yar yar aman

Şimdi rağbet aman güzel ilen zengine

Develi

Sordum aslın nereli

Dedi iskendereli

Bebek girmiş yaşına

Şapka ister başına

Öndile ister saçına

Çek deveci develerin engine aman yar yar aman

Şimdi rağbet aman güzel ilen zengine

Develer aynat

İşler yolunda

Heybe dalında

Çek deveci develeri yokuşa aman yar yar aman

Galmadı bakışa aman aman

CUMBULLU

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Mehmet Yaşar MAZIRIK – Halise EKTİ

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan:

Kafiye Seması: aaa nn bbb nn ccc nn

Hece Ölçüsü:11

Evlerinin önü dardır geçilmez
Soğuktur suları (anam) bir tas içilmez
Anadan geçilir senden geçilmez

Cumbullu cumbullu aslan cumbullu
Cumbulluya diktirişim her yanı pullu

Evlerinin önü gahve dibeği
Dibeğe vurdukça oynar yüreği
Ne sen gelin oldun ne ben güveyi

Bağlantı

Evlerinin önü üç ağaç mış mış
Yar beni bırakmış ellere düşmüş
Düşerse düşsün canı sağolsun (sanki gonduramdan bir çivi düşmüş)

2. FES BAŞINA

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Gaziantep Kültür Dergisi

Derleyen: Erol Güneyligil

Notalayan:

Kafiye Seması:abb cbbb

Hece Ölçüsü: Serbest 7

Fes başına fes başına
Püskülü ben olayım
Püskülü ben olayım

Başım ağrıyor başım ağrıyor

Başına kurban olayım
Sabah pazara varayım
Başına tülbent alayım

Bağlantı

Kaşım ağrıyor kaşım ağrıyor
Kaşına kurban olayım
Sabah pazara varayım
Kaşına hıdat alayım

Hıdat kaşına hıdat kaşına Fes başına
Püskülü ben olayım
Püskülü ben olayım

Gözüm ağrıyor gözüm ağrıyor
Gözüne kurban olayım
Sabah pazara varayım
Gözüne sürme alayım

Sürme gözüne hıdat kaşına Fes başına
Püskülü ben olayım
Püskülü ben olayım

Burnum ağrıyor burnum ağrıyor
Burnuna kurban olayım
Sabah pazara varayım
Burnuna hızma alayım

Hızma burnuna sürme gözüne Hıdat kaşına fes başına
Püskülü ben olayım
Püskülü ben olayım

Dişim ağrıyor dişim ağrıyor

Dişine kurban olayım

Sabah pazara varayım

Dişine fıstık alayım

Fıstık dişine hızma burnuna Sürme gözüne hıdat kaşına fes başına

Püskülü ben olayım

Püskülü ben olayım (Gaziantep Kültür Dergisi)

BAĞA GİDER

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Gaziantep Kültür Dergisi

Derleyen: Erol Güneyligil

Notalayan:

Kafiye Seması:

Hece Ölçüsü: 7

Bağa gider üzüm keser getirir

Salkımını anbarlara indirir

Tanesini uşaklara yedirir

Gözlerin kör ola Deli Emine

Eski gelin kötü idi yenisine ne

Hayada oturmuş darı kavurur

Halına bakmadan burun kıvrır

Gelinlere ken edip oğlan doğurur

Bağlantı

Tarhanayı getirir livana asar

Gelen gelin ondan ümidi keser

Salını salını hayatta gezer

Bağlantı
(Gaziantep Kültür Dergisi)

4.7.12. Arzu/İstek Türküleri

GÜZELHAN

Yöresi: Gaziantep
Kaynak Kişi: Mert YAVUZ
Derleyen: Özge MAZIRIK
Notalayan:

Kafiye Seması: abba ccde

Hece Ölçüsü: 7

Oy güzel güzel güzelhan
Güzel maya çoban et oy Amman
Allah beni çoban et çoban et
Vur vur vur vur güzelhan

Galada yılan öter güzelhan
Bağdat'ta hurma biter güzelhan
Ergen gızın goynunda güzelhan
Yapraksız hurma biter güzelhan

Bağlantı

Şu dere koyun kuzu güzelhan
Kıvrım kıvrım boynuzu güzelhan
Beni yaktı yandırdı güzelhan
Hasan'ın Fatma kızı güzelhan

YUVARLA DA GİTSİN BOŞ CEVİZİ

Yöresi: Gaziantep
Kaynak Kişi: İlhan URAL

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan: 7

Kafiye Seması: aaba xx ccde

Hece Ölçüsü: Serbest

Bir dalda iki kiraz

Biri al biri beyaz

Kurban olduğum Allah

Şu güzeli bana yaz

Yuvarla da getsin yuvarla da getsin boş cevizi

Ben saramadım eller sarsın gocaman polisi

Bir dalda iki elma

Birin al birin alma

Kurban olduğum Allah

Beni al yarım alma

Bağlantı

DERİK SAÇIN

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Gaziantep Kültür Dergisi

Derleyen: Erol Güneyligil

Notalayan:

Kafiye Seması: aaba cc ddee

Hece Ölçüsü: 7

Derik saçın örmezler

Seni bana vermezler

Gel seninle kaçalım

Ay karanlık görmezler

Deriko kaşlar kara
Deriko gözler ela

Derik saçın iki kat
Kes birini bana at
Git annenden izin al
Bir gececik bizde kal

Deriko kaşlar kara
Deriko gözler ela
(Gaziantep Kültür Dergisi)

PINAR SENİN SEVDALI BAŞIN

Yöresi: Gaziantep
Kaynak Kişi: Gaziantep Kültür Dergisi
Derleyen: Erol Güneyligil
Notalayan:

Kafiye Seması: aaab cccb

Hece Ölçüsü: 11

Pınar senin ne sevdalı başın var
Baş ucunda elvan elvan taşın var
Yarenin var yoldaşın var eşin var

Yandım kızlar bir su verin pınardan
Pınar senin ayağını kazarlar kazarlar
Kazarlarda inci mercan dizerler aman
dizerler aman

Top top olmuş geziyor güzeller güzeller
Yandım kızlar bir su verin pınardan aman
Pınardan aman

(Gaziantep Kültür Dergisi)

ŞU KARŞIKI

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Gaziantep Kültür Dergisi

Derleyen: Erol Güneyligil

Notlayan:

*Kafiye Seması: aaa bb ccc**Hece Ölçüsü: Serbest*

Şu karşıki yüce dağları delseler yar delseler
 Delseler de mor menevşeleri ekseler yar ekseler
 Herkesi sevdiğine verseler de verseler

Es ey rüzgar şarkı bülbül sen uyandır yarimi
 Ben gıyamam uyaramam sen uyandır yarimi

İndim yarin bahçesine gül açılmış gül güle
 Bir yadırgı gül açılmış haber edin bülbüle
 Bir can bir canı sevince halka düşer gül güle

Es ey rüzgar şakı.....
 Ben gıyamam uyaramam.....

İndim yarin bahçesine gülleri filcan gibi
 Gerdanında üç beni var her biri mercan gibi

Es ey rüzgar şakı.....
 Ben gıyamam uyaramam
 (Gaziantep Kültür Dergisi)

4.7.13. Meslek ve İşçi Türküleri

Gaziantep, ticaret ve esnafılık yapanların çoğunlukta olduğu bir kenttir. Bu meslekler onların türkülerinde de kendini göstermiştir. Tezgâh, mekik, çuha gibi kavramlara türkülerde de rastlamaktayız.

ÇULHA ÇUKURDA MISIN

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Mehmet Yaşar MAZIRIK

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan:

Çulha çukurda mısın

Be kele çulha

Gaydıda fikirde misin

Yandım kele çulha

İşin gücün rasgele

Çulha mekik sallıyor

Be kele çulha

Tezgah tın tın atıyor

Yandım kele çulha

İşin gücün rasgele

Acından garnı doyar

Be kele çulha

Bir parmak balı yalar

Yandım kele çulha

İşin gücün rasgele

Çulhanın tepesinde

Be kele çulha

Mis kokar nefesin de

İşin gücün rasgele

HELVACI

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi:

Derleyen:

Notalayan:

Kafiye Seması: aaba nnn bbbb ccbc nnn bbdb

Hece Ölçüsü:7

Çadır altı minare
El ettim nazlı yâre
Ana gurban ben gurban da
Setire pantolonlu yâre

Helvacı helva
Kendir tohumlu helva
Şeker lokumlu helva

Altunsun akçalarda
Çiçeksin bakçalarda
Tenin yerde çürüsün de
Urban da bohçalarda

Bağlantı

Söğütte ot bitmez mi
Çağırsalar gitmez mi
Ah o senin elinden de
Çektiklerim yetmez mi

Bağlantı

At gapıda gapıda
Yüreğim tıkırdıda
Yârin gelmiş deseler
Beş lira var gutuda (Öztelli,1972:514)

HAŞIL TÜRKÜSÜ

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Halil BİRECİKLİGİL

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan:

Kafiye Seması: aaa bb ccc bb ddd eee

Hece Ölçüsü: 11

Alatirik söndü kakın haşıla

Haşılı getirdim çökün başına

Çifte gurşun değsin nezzik daşına

Osandım Allah haşıl elinden

Doyup osanmadım datlı dilinden

Bir direzin çektim sarı sadirlik
 İçinde gırlı zavallı mekik
 Acerini almaya yoktur metelik

Osandım Allah haşıl elinden
 Doyup osanmadım datlı dilinden

Ustamın geydiği samanı sarı
 Ustam seni soksun al kızıl arı
 Ustam paran yoksa etme bu karı

Haşıl parasıynan bulgur gaynattım
 Mangal maşasıynan saçım gıvrattım
 Emmim oğlı düğününde göbek oynattım

DEVELİ TÜRKÜSÜ

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi:

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan:

Kafiye Seması: aa nnnnnn aa nnnnnn sorrr

Hece Ölçüsü: 11

Çek deveci develeri yokuşa aman
 Ak memeler birbirine tokuşa aman

Develiye
 Sordum aslın nereli
 Haydi elma yanaklı
 Haydi kiraz dudaklı
 Çok sallama göbeği
 Düşürsün bebeği

Çek deveci develeri engine aman
Şimdi rağbet güzelinen gencine aman

Kavuştak

Deven yüksek atamadım urganı aman
Üşüdükçe çek başına yorganı aman

Kavuştak

Çek deveci develeri sulansın aman
Su içtiği çeşmeleri bulansın aman

Kavuştak

Deve yüksek atamadım kilimi aman
Susadıkça ver ağzıma dilini aman

Kavuştak

Develi daylak severler aylak
Sen kimin yarisin her yerin oynak
(Öztelli,1972:606) K8 (Mükerrem Çelik)

4.7.14. Tören Türküleri

4.7.14.1. Nişan (Beklik Takma) Türküleri

GELİN ÖVMESİ

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Ferruh ARSUNAR(s14-15)

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan:

Kafiye Seması: aa bb cc bb

Hece Ölçüsü: Serbest

Gelir alını gider salını
Saray kadını sevdiğim

Nişanın kutlu olsun
Mübarek olsun

Giydiğim beyaz geceler ayaz
Bu da bir muraz sevdiğim

Nişanın kutlu olsun
Mübarek olsun

Giydiğin sarı saraydım yarı
Geceler yarı sevdiğim

Nazlım hoş geldin
Sen sefa geldin

Giderim yola bakarım aya
Bir ipek maya sevdiğim
Nişanın kutlu olsun
Mübarek olsun

Parmakta yüzük kolda bilezik
Her yanın nazik sevdiğim

Nişanın kutlu olsun
Mübarek olsun

Dağlar başın kalem kaşın
On beştir yaşın sevdiğim

Nişanın kutlu olsun
Mübarek olsun

Giydiğin yeşil eteğin deşir
Her şeyler yakışır sevdiğim

Sinin de kutlu olsun
Hem mübarek olsun

Dağlarda gazel ben sevdim ezel
Soyları güzel sevdiğim

Nişanın kutlu olsun
Mübarek olsun

Giydiğin aldir al dudak baldır
Sarılacak yardır sevdiğim

Sunam sen hoş geldin
Sen sefa geldin

NİŞAN EĞLENCESİ (SÜRÜTME OYUNU)

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Mehmet Yaşar MAZIRIK

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan:

Kafiye Seması: aaba ccbc ddbd

Hece ls: 7

Güveden sini gelmiş
İçinde neler gelmiş
İçinde bilezik var
Kolu yok ki takına

Aman bacım ya şu ne
Gadanı alam ya şu ne
Garamet gandan eşetmiş

Amanın bacım ya şu ne

Güveden sini gelmiş
İçinde neler gelmiş
İçinde küpeler var
Kulağı yok ki takına

Amanın bacım ya şu ne

Gadanı alam ya şu ne
Garamet gandan eşetmiş
Amanın bacım ya şu ne

(Vedat Kutlar, SAYI 7,1991:32)

4.7.14.2. Çeyiz Türküleri

BURUN HEYRİ

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Mehmet Yaşar MAZIRIK

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan:

Kafiye Seması: aaba nn ccbc nn ddbd

Hece Ölçüsü: 7

Çaldığım bağlama
Gara gözlüm ağlama
Ben buralı değilim
Bana gönül bağlama

Ben de yandım yandım eli zilliyeye
Ben de yandım yandım burun Heyri'ye (zili çalan)

Çaldığım keman
Hallerim yaman
On iki yar sevdim
Biri birinden yavan

Ben de yandım yandım eli zilliyeye
Ben de yandım yandım burun Heyri'ye (zili çalan)

Bağlantı

Çaldığım udtur
Gayet büyüktür
On iki yar sevdim
Biri birinden küçüktür

Bağlantı

4.7.14.3. Gelin Hamamı Türküleri

NANAY

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Necla MAZIRIK

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan: Adil ÇETE

Kafiye Seması: aaba cccc aaba

Hece Ölçüsü: 7

Of of

Antepli dedikleri
Lahmacun yedikleri
Çok hoşuma gidiyor
Â'm yorum dedikleri

Aman başım nanay
Ağrıdı dişim nanay
Çok içmişim nanay
Nanay gülüm nanay

Antepli dedikleri
Baklava yedikleri
Çok hoşuma gidiyor

Â'm yorum dedikleri

Bağlantı

YOĞURT KOYDUM DOLABA

Yöresi: Gaziantep-Kilis

Kaynak Kişi: TRT

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan:

Kafiye Seması: aab cc

Hece Ölçüsü: 7

Yoğurt koydum dolaba ellere vay

Bugün başım kalaba ellere vay

Ellere cicom cicom ellere vay

Geyin pembe şalvarı

Sürünsün saçakları yerlere vay

Kalaylı tas yoğurdu ellere vay

Seni kimler doğurdu Seni doğuran ana

Balınan mı yoğurdu

Seni doğuran ana Ellere vay

Olsun bana ganyana Ellere vay

GUNDURAMA GUM DOLDU

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Mehmet Yaşar MAZIRIK

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan:

Kafiye Seması: abcb dddd eefe gghg

Hece Ölçüsü: 7

Gundurama gum doldu
 Atmaya kürek gerek
 Nazlı yarin yanında
 Yatmaya yürek gerek

Aman başım nanay
 Ağrıdı dişim nanay
 Çok içmişim nanay
 Nanay gülüm nanay

Duvara mih çakarım
 Sen sallan ben bakarım
 Mendilin kirlendikçe
 Sen gönder ben yıkarım

Bağlantı

Duvar da elek mi olur
 El gızı melek mi olur
 Kör olası n ganyana
 Kapıda hanek mi olur

Bağlantı

GÜLLÜ KIZ

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Mehmet Yaşar MAZIRIK

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan:

Kafiye Seması: aaba ccde aaba ccde ffgf

Hece Ölçüsü: 7

Kavak önünde durdum
 Şapkamı yere vurdum

Ben Antep'in içinde
Güllü kıza vuruldum

Haydi güllü gel bana
Haydi zilli gel bana
Altın yüzük bilezik
Küpe alayım sana

Kapı önünden geçtim
Aşkın şarabın içtim
Ben Antep'in içinde (Ben Güllü kızı görünce)
Güllü kızını seçtim (Kendimden vazgeçtim)

Bağlantı

Yoğurt üstü gaymak
Olur mu yare doymak
Yare doydum diyenin
Caizdir boynun vurmak

Bağlantı

EY HAMAMCI

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Gaziantep Kültür Dergisi

Derleyen: Erol Güneyligil

Notalayan:

Kafiye Seması: aaa b ccc b

Hece Ölçüsü: 15

Ey hamamcı bu hamam güzellerden kim gelir
Ne bileyim bey efendi günde yüz bin can gelir
Önde halayıklar arkadan sultan gelir

Dört gaziler yaman di yaman gelen sunam kime ne

Hamamın kurna yerine soyunur saçlı melek
Ellerin suya batırmış fincana benzer göbek
Ne kadar yalvardımsa kabul olmadı dilek

Nak.

Yar sökmüş sırma saçını hamamda yanmak için
Hamam sana ne devlettir o güzel bastığı için

Nak.(Gaziantep Kültür Dergisi)

4.7.14.4. Kına Türküleri

İHTİYAR EDEM

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Sevim KÜÇÜKKINACI

Derleyen: Özge MAZIRIK Notalayan:

Kafiye Seması: aaa bb cc bb dd bb dd bb ee bb

Hece Ölçüsü: Serbest

İhtiyar edeme yatak açtım gül gibi
Öpmesi yok sevmesi yok el gibi

Ben güzel idim ben şirin idim ihtiyara verdiler
Verdiler de günahıma girdiler

İhtiyar edeme yatak açtım yatamaz
Akşam olur gel sarı lak diyemez

Bağlantı

İhtiyar edemin merdivenden inişi

Maymuna benzer ihtiyar edemin bakışı

Bağlantı

İhtiyar edemin merdivenden çıkışı

Baklava yerken yuvarlandı ön dişi

Ben güzel idim ben şirin idim ihtiyara verdiler

Verdiler de mabalıma girdiler

Anam beni güldürmedi gülmesin

Yedi sene verem olsun ölmesin

İhtiyar Edem türküsü kaynak kişimizden aldığımız bilgiye göre kına gecelerinde de belli bir oyunla oynanmış. Kadınlardan biri erkek kılığına girermiş, biri de gelin sonra tiyatral bir şekilde türküyü söylerlermiş.

KINA GECESİ

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi:

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan:

Kafiye Seması: aaa aa bbb aa ccc

Hece Ölçüsü:8

Gelinin yükü tutuldu

Oğlan evine yıkıldı

Kız, ananın beli büküldü

Kal evimiz kal kalındı

Şen odalar şen olundu

Ana hamama vardın mı

Yunduğum yeri gördün mü

Bencileyin kız buldun mu

Bağlantı

Atladı gitti eşiği
Sofrada kaldı kaşığı
Gitti evinin yıkışığı

Bağlantı (Öztelli,1972:347)

KADIN HALAYI

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Ayyuş Yeşildağ

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notlayan:

Kafiye Seması: aaaa xx bbab xx ccdc

Hece Ölçüsü:7

Mendilim deste deste
Derdinden oldum hasta
Annem beni vermezse
Mevlamdan beni iste

Gülüm n'olmuş n'olmuş n'olmuş
Yar saraya kâtip olmuş

Mendilim dalda kaldı
Gözlerim yolda kaldı
Yıkılası meyhane
Sarhoşum nerde kaldı

Aman n'olmuş n'olmuş n'olmuş
Yar saraya kâtip olmuş

Su akar harf uzununu

Keder tutmuş yüzünü
 Ölmeyeydim göreydim
 Nazlı yarin yüzünü

Güzel n'olmuş n'olmuş n'olmuş
 Yar saraya kâtip olmuş

Dövme döver dizine
 Kurban (olim) kara gözüne
 Diz be diz otururken
 Hasret oldum yüzüne

Yarım n'olmuş n'olmuş n'olmuş
 Yar saraya kâtip olmuş

KIZ BAHÇEYE GİRDİN Mİ

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi:

Derleyen:

Notalayan:

Kafiye Seması:

Hece Ölçüsü:

Kız bahçeye girdin mi de
 Sevdiğini gördün mü
 Sevdiğini görünce de
 Saçlarını ördün mü

Ver kınayı gidelim
 Hacıya selam edelim
 Hacının kızını kurt yemiş de
 Yolda bayram edelim

Su akar millendirir
Çayırı çimlendirir
O sendeki güzellik
Dilsizi dillendirir

KIZ BAHÇEYE

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Gaziantep Kültür Dergisi

Derleyen: Erol Güneyligil

Notalayan:

Kafiye Seması: aaba nn cc dc

Hece Ölçüsü: 7

Kız bahçeye girdin mi
Sevdiğini gördün mü
Sevdiğini görünce de
Saçlarını ördün mü

Yar yar yar yar yar yar
Yandım yar

Ey mismire mismire
Kınayı verdin bize
Kınayı vermezseniz
Biz de küseriz size

Bağlantı

Ver kınayı gidelim
Hacıya selam edelim
Hacının kızını kurt kapmış
Yolda bayram edelim

Bağlantı

Su akar çayırı lemlendirir
O sendeki güzellik
Herkesi şenlendirir

Bağlantı (Gaziantep Kültür Dergisi)

DAMA VURDUM BİR DEPİK

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Aslan SAZCI

Derleyen: Mazlum Nusret KILIÇKIRAN

Notalayan: Nihat KAYA

Kafiye Seması: aaba ccc

Hece Ölçüsü: 7

Dama vurdum bir depik
Damın direği kepik
Kız ben seni alırım ley
Korkarım çoban öpük

Hele meyrem meyrem meyrem
Eller kınalı meyrem de
Gözler sürmeli meyrem

Dam başında pıtırak
Gelin kızlar oturak
Oturaktan ne çıkar ley
Gelin olak kurtulak

KALK GİDELİM

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Gaziantep Kültür Dergisi

Derleyen: Erol Güneyligil

Notalayan:

Kafiye Seması: aaa b ccc b

Hece Ölçüsü: 15

Kına versiyonu

Kalk gidelim Acem kızı bizecek belalı yar

Kına yakaydım al topuktan dizecek

Gel sarılıp yatalım ilkbahardan güzecek

Dört gaziler yaman di yaman gelen sunam kime ne

Kaldırayım yorganının yanını belalı yar

Emeydim dudağının balını

Satın mı aldın bu uykunun kanını

Nak (Gaziantep Kültür Dergisi)

(Hanifi kolluş)

4.7.14.5. Düğün Türküleri

DÜĞÜN HAVASI

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi:

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan:

Kafiye Seması: aa bbcb dded eeefe

Hece Ölçüsü: 7

Elma tekerlendi yâr

Güzel şekerlendi yâr

Geline bak geline

Kına yakmış eline

Gelin küsmüş gidiyor

Babasının evine

Kebabı közde gördüm
Sürmeyi gözde gördüm
Şükür olsun Allah'a
Seni bu güz de gördüm

Bağlantı

Ceylanları sürmeli
Sevip zevkin sürmeli
Uygunsuzlar çıkarsa
Bu diyardan sürmeli

Bağlantı (Öztelli,1972:342)

MAYA

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Ferruh ARSUNAR

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan:

Kafiye Seması: aaa b ccc

Hece Ölçüsü:11

Ay karanlık göremedim yolumu
Soğuk vurmuş ayağımı kolumu
Yaşım küçük ben istemem ölümü

Dört gaziler gelen sunam kimindir

Suya gider bir incecik yolu var
Kemer sıkılmış bir incecik beli var
Şeker yemiş dudağında balı var

Bağlantı

Kaldıraydım yorganının yanını
Alayıldım dudağından balını
Satın mı aldın bu uykunun yanını

Bağlantı

İLAHİ (DÜĞÜNLERDE)

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Ferruh ARSUNAR(s23)

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan:

Kafiye Seması: aaa bbc ddd eec

Hece Ölçüsü:7

Mecnun sever Leyla'yı
Ben severim Mevlâyı
Kan ağlayı ağlayı
Dergâhına gelmişem
Bali hayran olmuşam

Ya Allah ya Mevlâ

Sürmelenmiş gözünü
Hakka vermiş özünü
Muhammed'in yüzünü
Göster Allah'im bana
Sensin cümleden âlâ

Ya Allah ya Mevlâ

(Güvey camiye giderken söylenir)

Sana lisan verdimse
 Yak da kebab et mi dedim
 Ayak altına al da misli turap mı et dedim

Aman aman aman

HALAY TÜRKÜSÜ

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Ferruh ARSUNAR(s21)

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan:

Kafiye Seması: aaba ccde eebe

Hece Ölçüsü:7

Süt içtim dilim yandı Amani amani

Bağçede kilim yandı “

Keşke kilim yanaydı “

Döküldü gülüm yandı “

Süt pişer ocağında “

Ocağın bucağında “

Allah canımı alsın “

O yarin kucağında “

Karpuz kestim suyumuş “

Yar dizimde uyumuş “

İşmar ettim almadı “

Kürt içinde büyümüş “

Badılcın oymadın mı “

Tadına doymadın mı “

Ana gözün kör olsun “

Sen cahal olmadın mı “

HALAY

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi:

Derleyen: Ferruh ARSUNAR

Notalayan:

Kafiye Seması: aa bb aa

Hece Ölçüsü: Serbest

Allı da yemenim şinanay vay

Pullu da yemenim nay gidi nay

Sen de mi hain çıktın

Boş yere yandığım yar

Allı da yemenim şinanay vay

Pullu da yemenim nay gidi nay

Fıstığı var bir avuç

Ayağında mest pabuç

Allı da yemenim şinanay vay

Pullu da yemenim nay gidi nay

Seni bende ayıran

Kan kusun avuç avuç

Entarisi ak yarım

Dön arkana bak yarım

Sen orda ben burada

Ölüm bize hak yarım

BAHÇEDE MİŞ MİŞ

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi:

Derleyen:

Notalayan:

Bahçede mişmiş
Sarıp yere dūřmūř
Sevdiğim Hattuç Hanım
Aklıma dūřmūř

Öyledir öyle
Derdini söyle
Arayıp da bulamazsan
Gel bana söyle

Arabi fellahi
Severem vallahi
Çekerim silahi
Vururum valahi

Bahçede havuz
Ortası yavuz
Elimizde bellur şişe
Mezemiz karpuz

bağlantı

BAHÇEDE MİŞMİŞ

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Gaziantep Kültür Dergisi

Derleyen: Erol Güneyligil

Notalayan:

Kafiye Seması: sor

Hece Ölçüsü: sor

Bahçede miş miş
Sarıp yere düşmüş
Sevdiğim komşu kızı
Arkama düşmüş

Ararım billahi
Severim vallahi
Arayıpta bulamzasam
Çekerim silahı

Bahçede iğde
Dalları hep yerde
Sevdiğim Hattuç bacı
Gel gönlüm eğle

Ararım billahi
Severim vallahi
Arayıpta bulamzasam
Çekerim silahı

Bahçede darı Habbesi
sarı

Ararım billahi
Severim vallahi
Arayıpta bulamzasam
Çekerim silahı

(Gaziantep Kültür Dergisi)

GELİN KARŞILAMA TÜRKÜSÜ

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Ferruh ARSUNAR

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan:

Kafîye Seması: aa b cc

Hece Ölçüsü:11

Giydiğin sarı

Saraydım bari

Gelin hoş geldin

Giydiğin beyaz

Geceler ayaz

Gelin hoş geldin

Parmakta yüzük

Kolda bilezik

Her yer nazik

Sen sefa geldin

Giydiğin yeşil

Eteğin döşür

Gelinim hoş geldin

Allıdır abası

Mordur libası

Gelinim hoş geldin

Giyer alını

Gelir salını

Sarayım malını

Sen sefa geldin

BAHÇEDEN HUDAR GELDİ

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Nail ASLANPAY

Derleyen: Muzaffer SARISÖZEN

Notalayan: Muzaffer SARISÖZEN

*Kafiye Seması: aaba ccbc**Hece Ölçüsü: 7*

Bahçeden hudar geldi

İçinde biber geldi

Biz bu gelini alana dek

Başımıza neler geldi

Bahçalarda pirpirim

Devşirdik birim birim

Ali oğlanı everdik

Mehmede Allah kerim

Bahçalarda var iğde

Dalları gezer yerde

Ağlama bizim gelin

Güveyimiz vardır evde

4.7.15. Meşk Türküleri

Her bölgenin kendine özgü bir eğlenme kültürü vardır. Gaziantep'te öteden beri var olan meşk gecelerini kaynak kişilerimiz, bunun eskisi kadar rağbet görmediğini hatta unutulmaya yüz tuttuğunu anlattı.

KARANFİL DESTE GİDER

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: TRT

Derleyen: TRT

Notalayan:

Kafiye Seması: aaba n ccde

Hece Ölçüsü:7

Karanfil deste gider (hah hah hanayınayı)
 Kokusu dosta gider (hah hah hanayınayı)
 Benim kalbimde sensin (hah hah hanayınayı)
 Senin kalbinde kimleri (hah hah hanayınayı)

Hah hah hanayınay nayı nayı nay n ana
 Yellerin malı
 Çürük bellerin bağı
 Gün olur devran döner
 Ben de sararım yâri (Nanay nanay nanay nanay)

Kuru kastel akmiyor
 Yâr yüzüme bakmıyor
 Üç deste gül kokladım
 Yârim gibi kokmuyor

KURU KASTEL AKMIYOR

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Mehmet Yaşar MAZIRIK

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan:

Kafiye Seması: aaba n ccde

Hece Ölçüsü:7

Karanfil deste gider (Hah hah ha nay nay)
 Kokusu dosta gider
 Benim kalbimde sensin
 Senin kalbinde kimler

Nay nay nay nay

Nanay ellerin malı
 Çürük bellerin bağı
 Gün olur devran döner
 Bende sararım yâri (Nanay nanay nanay nanay)

Kuru kastel akıyor
 Yâr yüzüme bakmıyor
 Üç deste gül kokladım
 Yârım gibi kokmuyor

Ne bakarsın delikten
 Cebim dolu erikten
 Ne bıktım ne usandım
 Senin gibi ferikten

KARANFİL DESTE GİDER

Yöresi: Gaziantep
 Kaynak Kişi: TRT
 Derleyen: TRT
 Notalayan:

Kafiye Seması: aaba n ccde
Hece Ölçüsü: 7

Karanfil deste gider (Hah hah ha nay nay)
 Kokusu dosta gider
 Benim kalbimde sensin
 Senin kalbinde kimler

Nay nay nay nay
 Nanay ellerin malı
 Çürük bellerin bağı
 Gün olur devran döner
 Bende sararım yâri (Nanay nanay nanay nanay)

Kuru kastel akıyor
 Yâr yüzüme bakmıyor
 Üç deste gül kokladım
 Yârim gibi kokmuyor

Ne bakarsın delikten
 Cebim dolu erikten
 Ne bıktım ne usandım
 Senin gibi ferikten

DEĞİRMENİN OLUĞU

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Mehmet Yaşar MAZIRIK

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notlayan:

Kafiye Seması: abab nnnn cc dc nnnn ee fe

Hece Ölçüsü: 7

Değirmenin oluğu
 Kavaktadır kavaktan
 Güzel kızın gerdanı (gerdanı gerdanı gerdanı)
 Çukulata kaymaktan (ah çukulata kaymaktan)

Dudak bal gibi
 Gerdan al gibi
 Hayriyem şaziye huriyem nuriyem
 Gıymatlım sultanım her derdine razıyem

Doldur doldur içelim
 Kendimizden geçelim
 Varsın çatlasın eller
 Oy paraları ezelim

Olagalmış olagalmış olagalmış olagalmış

Akşamdan sarhoş olagalmış

Ablası güzel bana galmış

Bana galmış bana galmış

Evlerinde sarımsak

Sarıl sarıl sarılsak

Masaların üstünde (gecelerin altında) stnde üstünde üstünde

İçip içip ayılsak (aman içip içip ayılsak)

Hİç Hİşİ HANÇER BOYNUMA

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Azmi KÖRÜKÇÜ

Derleyen: Muzaffer SARISÖZEN

Notalayan: Muzaffer SARISÖZEN

Kafiye Seması: aa bb cc

Hece lçs: 7

Hışhışı hançer boynuma lele

Küpeli kızlar yanıma

Ben halayın başıyam lele

İncili küpe kaşıyam

Çekin halay dizilsin lele

Mahmur gözler szlsn

BİZ ALLABEN' İN BERDUşUYUZ

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Hanifi KOLLUş

Derleyen:

Notalayan:

Kafiye Seması: aaa bb bbb

Hece Ölçüsü:8

Patlıcandan kadeh oyar
Pirpirimden karnı doyar
İspirtoya bol su koyar

Biz Alleben'in berduşuyuz
Suburcu'nun sarhoşuyuz

Değirmen boğazı yurdumuz
Kimseye yoktur borcumuz
Koska Musatafa kolcumuz

Biz Alleben'in demkeşiyiz
Suburcu'nun sarhoşuyuz

İspirtoya bol su kattık
Çalı diplerinde yattık
Malı mülkü toptan sattık

Biz Alleben'in berduşuyuz
Kavaklığın sarhoşuyuz

Kavaklık suyun kurusun
Üstünü duman bürüsün
Ağaçların kökten çürüsün

Biz Alleben'in berduşuyuz
Kavaklığın demkeşiyiz

PATLICAN

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Gaziantep Kültür Dergisi

Derleyen: Erol Güneyligil

Notalayan:

Kafiye Seması:aaa bb ccc

Hece Ölçüsü: 8

Palıçandan kadeh oyar

Pirpirimden karnı doyar

İspirtoya bol su koyar

Biz Allebenin berduşuyuz

Alleben'in demkeşiyiz

Değirmen boğazı yurdumuz

Kimseye yoktur borcumuz

Koska Mustafa kolcumuz

Bağlantı

İspirtoya bol su kattuk

Çalı diplerinde yattık

Malı mülkü toptan sattık

Bağlantı

Kavaklık suyun kurusun

Üstünü duman bürüsün

Ağaçların kökten çürüsün

Bağlantı sevük

(Gaziantep Kültür Dergisi)

SULTANIN GIYDIĞI

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Gaziantep Kültür Dergisi

Derleyen: Erol Güneyligil

Notalayan:

Kafiye Seması:aaa bb ccc

Hece Ölçüsü: 11

Sultanın giydiği kareli kumaş

Yandım ateşine Sultanım ulaş

Bir öpücük verde köşeyi dolaş

Hiçmi oturmadık yan yana Sultan

Hadide yavrum can sana kurban

Sultan sermiş seccadeyi köşeye

Rakı şarap doldurmuşlar şişeye

Saat beşten sonra gelir döşeğe

Hiçmi oturmadık yan yana Sultan

Hadide yavrum can sana kurban

(Gaziantep Kültür Dergisi)

4.7.16. Şikayet/Sitem Türküleri

Gaziantep türkülerinde şikayet, sitem, protesto içerikli türkülerin varlığını derleme çalışmalarımız ve kaynak taramalarımızda görmüş bulunmaktayız. Evlerinde Bir İpekten Halı Var türküsünün TRT'deki kaynağında üçüncü mısrasında “vefasız” olarak geçen sözcüğün yaptığımız derleme sırasında “münasip” olarak söylendiğine rastlamaktayız. Kaynak kişilerimizden dinlediğimiz türkünün hikayesi ise bize münasip kelimesinin daha doğru geldiğini gösterdi ki nitekim bu mevzuyu hikayesi olan türküler bölümde açıklamaktayız.

EVLERİNDE BİR İPEKTEN HALI VAR

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: TRT

Derleyen: TRT

Notalayan:

Kafiye Seması: aaa bb

Hece Ölçüsü: 11

Evlerinde bir ipekten halı var
Şeker yemiş dudağında balı var
Ben de bildim bir vefasız yarım var

Ayıp derler kendi düşen ağlamaz
Ak üstüne kar eller bağlamaz

Sepet aldım bağa girdim üzüme
Yollar ırak yar görünmez gözüme
Uyma dedim uydu eller sözüne

BAĞA GİRDİM ÜZÜME

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Cuma PAMUK

Derleyen: Nida TÜFEKÇİ

Notalayan: Nida TÜFEKÇİ

Kafiye Seması: aaba cccc

Hece Ölçüsü: 7

Bağa girdim üzüme (oy oy)
Çubuk da değdi gözüme (oy oy sanem oy)
Uyma dedim uydun (oy oy)
Sen ellerin sözüne (oy oy sanem oy)

Alacağım oy sanem oy oy
Hele canım oy sanem oy oy
Dünyada güzelim
Oy sanem oy oy sanem oy

Kara üzüm salkımı

Yar sen aldın aklımı
 Bu dünyada olmazsa
 Ahrette alırım hakkımı

Bağda üzüm olacak
 Sevdan benim olacak
 İkimizin sevdası
 Mahşere mi kalacak

DAMA ÇIKMA İZ OLUR

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: İrfan SEZGİN Zülküf ALTAN

Derleyen: Zülküf ALTAN

Notalayan: Erkan SÜRMEK

Kafiye Seması: aaba ccde

Hece Ölçüsü: 7

Dama çıkma iz olur emmoğlu emmoğlu emmoğlu
 Çuha şalvar toz olur emmoğlu emmoğlu emmoğlu
 Gündüz gelme gece gel emmoğlu emmoğlu emmoğlu
 Komşularda söz olur

Kalenin ardı bostan emmoğlu emmoğlu emmoğlu
 Yıkılsın o gülistan emmoğlu emmoğlu emmoğlu
 Benim sevdiğim güzel emmoğlu emmoğlu emmoğlu
 Giyinir gezer fistan

Dama çıkma üşürsün
 Güzelikte menşursun
 Ne de kötü huyun var
 Yadınan gonuşursun

DÖNEM ZÜLÜFLERİN

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Gaziantep Kültür Dergisi

Derleyen: Erol Güneyligil

Notalayan:

*Kafiye Seması: aaab cccb**Hece Ölçüsü: Serbest*

Dönem zülüflerin deste deste yar yar

Aman derdinden olmuşam hasta

Şeker şerbet altın tasta

Aman içmez misin gel ey Dönem oy oy

Dönem zülüflerin enli enli

Dönem ne bakarsın kenli kenli

Gelin mi oldun iki dinli

Aman dönmez misin gel ey Dönem oy oy

Dönem zülüflerin burma burma

Aman sallanıp karşımda durma

Ela göze siyah sürme

Aman çekmez misin gel ey Dönem oy oy

Pazarlıktan geldik şükür

Aman aklıma getirme fikir

Selvi boya kutnu diktir

Aman giyemez misin gel ey Dönem oy oy

Ekinler orağa geldi

Aman zülüfler tarağa geldi

Mahmut bey konağa geldi

Aman kalkmaz mısın gel ey Dönem oy oy

(Gaziantep Kültür Dergisi)

BAHÇALARDA MOR MENİ

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: TRT

Derleyen: Ahmet YAMACI

Notalayan: Ahmet YAMACI

Kafiye Seması: aaba ccdc

Hece Ölçüsü: 7

Bahçalarda mor meni

Verem ettin sen beni

Nasıl verem olmayım

Eller sarıyor seni

Ben sana yandım gelin

Yanağı allı gelin

Gaziantep yolunda

Öldürdün beni gelin

Bahçalarda meleme

Yar göğsün düğmeleme

Ölürsem kanlım sensin

Gözlerin sürmeleme

Bahçalarda saz olur

Gül açılır yaz olur

Ben yarime gül demem

Gülün ömrü az olur

BAHÇALARDA MOR MENİ

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: TRT

Derleyen: Ahmet YAMACI

Notalayan: Ahmet YAMACI

Kafiye Seması: aaba ccde

Hece Ölçüsü:7

Bahçalarda mor meni
Verem ettin sen beni
Nasıl verem olmayım
Eller sarıyor seni

Ben sana yandım gelin
Yanağı allı gelin
Gaziantep yolunda
Öldürdün beni gelin

Bahçalarda meleme
Yar göğsün düğmeleme
Ölürsem kanlım sensin
Gözlerin sürmeleme

Bağlantı

Bahçalarda saz olur
Gül açılır yaz olur
Ben yarime gül demem
Gülün ömrü az olur
Bağlantı (TRT)

DOSTUN BAHÇESİ

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Mükerrerem ÇELİK

Derleyen: Özge MAZIRIK

Notalayan:

Kafiye Seması: abab cccb

Hece Ölçüsü:11

Dostun bahçesini seyran eyledim
 Gördüm cemalini kendi görmedi
 Halini hatrını sorayım dedim
 Ben sual eyledim kendi sormadı

Yarin kaşlarını yaya benzettim
 Gördüm cemalini aya benzettim
 Duyunca methini şaha benzettim
 Şu fakir halimi bile sormadı

Ben sefil Aliyim sefiller ağlar
 Bozulmuş bahçeler açmıyor güller
 Dedim dosta giden çok uzak yollar
 Uçan turnalardan bile sormadı

NEYLEMİŞEM

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Gaziantep Kültür Dergisi

Derleyen: Erol Güneyligil

Notalayan:

Kafiye Seması: aaa b ccc b

Hece Ölçüsü: Serbest 15

Neylemişem ben şu Halep'in şahına
 Çifte tellal koşturmuş Halepin çarşısına
 Zalım cellat göz aldırılmış başımın poşusuna
 Ölürem ben...

Aslan dede kahvesinde çevirdiler yolumu
 Zalım cellat berk bağladı kolumu
 Helebin çarşısına dönderdiler beni
 Ölürem ben...

(Gaziantep Kültür Dergisi)

PINARA VARMADIN MI

Yöresi: Gaziantep

Kaynak Kişi: Gaziantep Kültür Dergisi

Derleyen: Erol Güneyligil

Notalayan:

*Kafiye Seması: aaaaaa bbcbb ddcdd**Hece Ölçüsü: 7*

Pınara varmadın mı

Gül koydum almadın mı

Seni zalimin kızı

Hiç beni anmadın mı

Ah hiç beni anmadın mı

Güle düştüm güle düştüm

Gül den güle düştüm

Felek muradın olsun

Ne yaman güle düştüm

Ah ne yaman güle düştüm

Pınarın ardı kuyu

Uyu sevdiğim uyu

Ne çabuk sarhoş oldun

Ah içtiğim üzüm suyu

Ah içtiğim üzüm suyu

Gökyüzünde yıldız sıra

Vasrik gitti Mısıra

Demir çarık yaptırayım

Bende gidem ardı sıra

Ah bende gidem ardı sıra

(Gaziantep Kültür Dergisi)

4.8. EZGİLERİNE GÖRE TÜRKÜLER

Gaziantep halkının söylediği türkülerde kullanılan sazlar çevresinde bulunan kırsal bölgelere oranla ince sazlar olması türkülerin söylenişi, ritmini ve tarzını farklı kılmıştır. Cümbüş, ud, keman, kanun, darbuka, klarnet vb. enstrümanlar kullanılarak çalınan türkülere klasik bir hava katmıştır. Gaziantep'te yaşayan insanların klasik müziğe olan ilgisi de oldukça fazladır. Derleme yaptığımız Gaziantepli kaynak kişilerin makam bilgisi ve musikiye olan ilgileri yadsınamaz bir gerçektir. Bunun yanında türkülerin bu sazlarla çalınması onların ezgisel olarak farklı bir boyuta gelmesini sağlamıştır. Türkülerini ezgilerine göre sınıflandırırken Ahmet Talât Onay, teganniye göre türküler adı altında

1. Kayabaşı: Çobanların, dağlarda dolaşanların söyledikleri türkülerdir ki mânâ itibari ile basit, lisan ciheti ile iptidai ve kabadır.

2. Ezgi: Köylülerin uğultulu bir lahn ile söyledikleri türkülerdir ki bozuk, bozlak, Kervankıran gibi nev'ileri vardır.

3. Varsağı: Çok eskiden Tarsus civarında oturan Varsak aşiretinin söyledikleri bir nev'i besteli kayabaşlardır (takliden söylenen nazımlardır). Varsağılar pek az on bir, en çok sekiz hecelidir. Şekli koşma, yahut türküler gibidir. Bunların en bariz vasfı beste ile sert ve dağlı diliyle söylenmiş olmalarıdır. Meşhur saz şairi Karacaoğlan'ın varsağıları meşhurdur.

4. Türkü: Türklere mahsus lahn ile söylenen şarkılardır. Şekilden ziyade lahne, besteye benzer.

5. Türkmanî: Türkmenlere mahsus ezgi ile söylenen şarkılardır ki türkülerden ancak ezgi ile ayrt edilebilirler.

6. Şarkı: Aruz ve hece vezinleri ile yazılıp musiki bilenler tarafından bestelenen parçalıdır. Şarkıların eski adı murabbadır ve menşei nihayet 16. Asra kadar varır. Aslında şarkı olması mümkündür.

Hülâsa: Her bendin mısraları, nakaratları, şekilleri ne olursa olsun türküler ancak nağmeleriyle tefrik, en bariz vasıflarına izafetle tevsim olunurlar.

Türkülerin nağmeleri muhitlerine göre tebeddül eder. Bununla beraber bir türkünün birçok parçaları başka türkülere karşı ve çok defa şekil değişir. Bazen bir muhite ait olan bir türkü bütün memlekete yayılır, kavmin müşterek malı halini alır ve her memleket halkı kısmen veya tamamen onu benimser. Bunlar için zaman ve mekân tayini imkânsızdır. Türkülerin hece adedi muayyen değildir. En az beş en çok on altı hecelidir. En ziyade kullanılan vezin 5, 7, 8, 11, 13, 14, 15, hecelilerdir.

Kıvrak nağmelerde, oyun havalarında 5, 7, 11, 13 yani tek heceliler üstün tutulur (Kurnaz,1996:63). Şeklinde bir sınıflandırma yapmıştır. Bu da türkülerin zamanla halka mâl olmuş bir kavram olduğunu gerek ezgi bakımından gerek söz bakımından Gaziantep türkülerinin varyantlarının Gaziantep'e has bir şekilde varlığını sürdürdüğünü göstermektedir. Türkülerimizi ezgileri bakımından sınıflandırırken ezgisine ulaştığımız türkülerin genellikle kırık havada olduğu görülmüştür. Buna kendi derlemelerimiz olan Alleben'in Daşları, Helvacı, Nanay, Güllü Kız, İnne Attım Tarlaya, Galanın Altı Tandır, Mangalım Var Maşam Var, İhtiyar Edem, Burun Heyri, Lamba da Şişesiz Yanmaz Mı, Maltıha, Cumbullu, Çek Deveci, Değirmenin Oluğu, Deli Şoför türkülerini örnek gösterilebilir.

4.9. GAZİANTEP TÜRKÜLERİNİN DİL VE ÜSLUP BAKIMINDAN İNCELENMESİ

Bu bölümde Gaziantep türkülerini dil ve üslup bakımından incelerken türkülerde geçen diyalog, atasözleri, deyimler, tasvir, alkış-kargışlar, edebi sanatları, tekrarları, klişe sözleri, yeminleri, yerel dille anlatımı açıklamaya çalıştık. Türkülerde geçen atasözü, deyim, yerel kullanımlar, klişeler ve söz sanatlarını açıklarken bunların hangi türküde geçtiğini de parantez içerisinde türkünün başlığını yazarak vermeyi amaçladık.

4.9.1.Deyimler

Gaziantep türkülerinde seksene yakın deyim olduğunu tespit ettik, yerel dille söylenen bu deyimleri sözlük kısmında açıklamış bulunmaktayız. Türkülerde yer alan toplam yetmiş beşe yakın deyim bulunup bunlar Gaziantep halkının espiri anlayışı, söz varlığı ve hayata bakışını bizlere sunmaktadır.

- Halt etmek (Alleben'in Daşları)
- Göynü olmak (Alleben'in Daşları)
- Çıkmaz ayın başı (Alleben'in Daşları)
- Boyun vurmak (Güllü Kız)
- Peşine düşmek (Mangalım Var Maşam Var)
- Hakkından gelmek (Gala'nın Altı Tandır)
- Dalga geçmek (Çay Benim Çeşme Benim)
- Yüreği sızlamak (Çay Benim Çeşme Benim)
- Yârdan geçmek (İnne Attım Tarlaya)
- Kına yakmak (Bağlamamın Düğümü)
- Gönlü bulanmak (Karpuz Kestim Sulandı)
- Aklını başına devşirmek (Zeytin Yaprığı Yeşil)
- El âlem (Ufacık Taşınan Kale Yapılmaz)

Yalvarıp yakarmak (Ufacık Taşınan Kale Yapılmaz)

Sürme çekmek (Evlerinin Önü)

Kadir kıymet bilmek (Evlerinin Önü)

Eli koynunda kalmak, mahrum kalmak, selam kesmek (Bir Hamam Yaptırdım)

Ömrü çürümek (Dağlar Dağladı)

Feryâd etmek (Ben Yâre Yaptırdım Anam Bir Gümüş Sini)

Zevk sefa sürmek (Lamba Da Şişesiz Yanmaz Mı)

Şafak atmak (Sürmeli Goyun)

Kıymet vermek (Başındaki Poşu Mudur)

Baş etmek (Hoş Bilezik)

Yalvarıp yakarmak (Hoş Bilezik)

Meyil vermek (Gönül Gurbet Ele Varma)

Dem sürmek (Gönül Gurbet Ele Varma)

Kâr eylemek (Evlerinin Önü Tahda Daraba)

Gurbete düşmek (Allı Da Yemenim)

Haber salmak, hâl bilmek, merhamet eylemek (Yâr Elinden)

Çalıp çırpamak, zapta geçirmek (Gafil Gezme Şaşkın)

Karun kadar malın olmak (Gafil Gezme Şaşkın)

Ayrı düşmek, hasret kalmak (Telli Durnam)

Sineye Yazmak, burnunda tütme (Karanfilem Ez Beni)

Beli bükülmek (Bize Derler Düztepe'nin Uşağı)

Kıran girmek (Ofo)

Iflah etmek (Oduncular Dağdan Odun)

Yüreğinden çıkmak (Antep Savunması)

Harbe oturmak, kelle getirmek, düşman batırmak (Karayılan)

Pusuya düşmek, kurşun yemek, toruna düşmek (Yemin Ettim)

Gözü yollarda olmak (Ördek Suya Dal Da Gel)

Önüne katmak, yola dökülmek (Depoya Vardım)

Dili yanmak (Süt İçtim Dilim Yandı)

Boyun bükme (Got Pantolon)

Başına çökmek (Haşıl)

Akıl dağıtmak, kolları sıvamak (Şu Karşıdan Aşan Da)

Canı sağolmak (Cumbullu)

El etmek, elinden çekmek (Helvacı)

Başına çökmek, doyup osanmak, göbek oynatmak (Haşıl Türküsü)

Kına yakmak (Düğün Havası)
 Soğuk vurmak (Maya) Kan ağlamak (İlahi)
 Ardına düşmüş, gönül eylemek (Bahçede Mişmiş)
 Beli bükülmek (Kına Gecesi)
 Gözü yollarda kalmak (Kadın Halayı)
 Para ezmek (Değirmenin Oluğu)
 Göz süzmek (Hışhışı Hañçer)
 Suyu kurumak (Biz Alleben'in Berduşuyuz)
 Söz olmak (Dama Çıkma İz Olur)

4.9.2. Alkış-Kargış

Türkülerimizi tematik olarak incelerken de beddualı türkülere değinmiş bulunmaktayız. Türkülerimizin bir kısmında dua ve beddualar yer almaktadır. Düşünüldüğünde protesto işlevinin ağır bastığı bu türküler bazen ustaya, bazen kayınvalideye, bazen geline edilen beddualardır. Kişilerin sevdikleri için söylenen dualar da yer almaktadır. Türkülerde geçen dua ve beddualar alınıp yanlarına hangi türküde geçtiği parantez içinde verilmiştir.

Kör olasın gaynana (Gundurama Gum Doldu)
 Biz kavuşuruz inşallah (Mangalım Var Maşam Var)
 Kurban olam deriko (Mangalım Var Maşam Var)
 Yandır Allah'im yandır (Gala'nın Altı Tandır)
 Can kurban şivekare (Kavak)
 Yıkılası Halep (Ayıntap'ın Ellere)
 Hayran olsun, kurban olsun (Başındaki Poşu Mudur)
 Yemenim yele gele (Allı Da Yemenim)
 İnşallah kavuşuruz (Han Esme)
 Allah Nuruya bes seni garşımızdan galdıra (Nuruya Türküsü)
 Allah belanı versin (Got Pantolan)
 Çifte gurşun değsin nezzik daşına, gözlerin kör ola, ölesin usta, ölmeden
 mezara giresin usta (Haşıl)
 Felek gözün kör olsun (Kaleden İniş Molur)
 Seni benden ayıranlar cennet yüzü görmesin, seni benden ayıranlar da
 Mevla'dan bula (Şu Karşıdan Aşan Da)
 Anam beni güldürmedi gülmesin, yedi sene verem olsun ölmesin (İhtiyar
 Edem)

Gün olur Mevlam döner, kör olası herif, beni bir çift kuş eyle yârin göğsüne
kondur (Dut Ağacı Değilim)

İbo gözün kör ola (Neriman)

Başına, kaşına, gözüne, burnuna, dişine kurban olayım (Fes Başıma)

Kurban olam (Damda Davar İzi Var)

Canı sağolsun (Cumbullu)

Allah beni çoban et (Güzelhan)

Ben saramadım eller sarsın gacaman polisi, kurban olduğum Allah beni al
yârimi alma (Yuvarla da Gitsin Boş Cevizi)

Ana gurban, ben gurban (Helvacı)

Osandım Allah haşıl elinden, doyup osanmadım datlı dilinden, çifte gurşun
değsin nezzik daşına (Helvacı)

Nişanın kutlu olsun, mübarek olsun (Gelin Övmesi)

Gadan alam (Nişan Eğlencesi)

Şükür olsun Allah'a (Düğün Havası)

Göster Allah'ım bana (İlahi)

Allah canımı alsın, ana gözün kör olsun (Halay Türküsü)

Seni bende ayıran kan kussun avuç avuç (Halay)

Ararım billahi, severim vallahi (Bahçede Mişmiş)

Mevladan beni iste, yıkılası meyhâne, ölmeden göreydim nazlı yârin
yüzünü, kurban olim yüzüne (Kadın Halayı)

Kabul olmadı dilek (Ey Hamamcı)

Varsın çatlasın eller (Değirmenin Oluğu)

Incili küpe kaşıyam, mahmur gözler (Hışhışı Hançer)

Kavaklık suyun kurusun, üstünü duman bürüsün, ağaçların kökten çürüsün
(Biz Alleben'in Berduşuyuz) (Patlıcan)

Can sana kurban (Sultanın Giydiği)

Ahrette alırım hakkımı (Bağa Girdim Üzüme)

Pazarlıktan geldik şükür (Dönem Zülüflerin)

Felek muradın olsun (Pınara Vardın Mı)

4.9.3.Edebi Sanatlar

Gaziantep türkülerinde edebi sanatlardan teşbih, teşhis, istifham, telmih,
nida, tenasüp, mecaz, tezat ve mübalağaya yer verilmiştir.

4.9.3.1. Teşbih

Anlama güç katmak için, aralarında gerçek ya da mecaz, çeşitli yönlerden ilgi, benzerlik bulunan en az iki varlıktan zayıf olanın nitelik bakımından güçlü olana benzetme sanatıdır(Macit-Soldan,2004:52). Türkülerimizde otuz sekiz yerde benzetme yapılmıştır.

Gözleri ferfecir benzer ummana (Ne Kadar Metedem)
 Çiğ düşmüş çimene benzer yüzlerin (Ne Kadar Metedem)
 Kekliğe benzer sekişi (Şingır Mıngır Çul Dokudum)
 Güvey paşaya benzer (Mangalım Var Maşam Var)
 Ayva gibi sarardım (Yürüdüm Yola Yavaş)
 Yar benim iki gözümdür (Kavak Kavaktan Uzundur)
 Güzelleri oğlu balı da kaymak (Sof'un Eteği)
 Ayrılık gömleği (Şirin Nar Dane Dane)
 Ayva gibi sarardım (Şirin Nar)
 Güzel sevmek bir sarp kale (Gönül Gurbet Ele Varma)
 Kömür gözlerin (Evlerinin Önü Tahda Daraba)
 Kiraz gibi dudakları, yanağı güllü yârim (Bahçalarda Zerdali)
 Gökteki yıldızın da üçü terazi, mahşer günü de nizâm terazi (Ne Güzel Yapılmış)

Bülbül gibi dilin olsa (Gafil Gezme Şaşkın)
 Sen divit ol ben kalem (Karanfilem Ez Beni)
 Gözleri ceren Esmе, Esmе kızın gözleri kavrulmuş badem içi (Han Esmе)
 Sevda çekmek zordur, bu incecik bir yoldur (Han Esmе)
 Aslan gibi bağırır, yılan sağılır (Deli Şoför)
 Anteb'in kızları da hem dondurma hem gaymak (Got Pantolon)
 Maymuna benzer İhtiyar Edemin bakışı (İhtiyar Edem)
 İndim yârin bahçesine gülleri fincan gibi, gerdanında üç beni var her biri mercan gibi (Şu Karşığı)

Dağlar başın kalem kaşın (Gelin Övmesi)
 Saçlı melek, fincana benzer göbek (Ey Hamamcı)
 Sırma saçın (Ey Hamamcı)
 Güzel kızın gerdanı çukulata kaymaktan, dudak bal gibi, gerdan al gibi (Değirmenin Oluğu)

Yârin kaşlarını yaya, cemâlini aya, methini şaha benzettim (Dostun Bahçesi)

4.9.3.2. Teşhis

Teşhis, insane ait özellikleri başka varlıklara verme sanatıdır (Macit-Soldan,2004:59). Türkülerimizde sekiz dizede kişileştirme yapılmıştır.

Bahçeye indim ki fidanlar ağlar (Bahçeye İndim Ki)

Yârimi gördünüz mü yıldızlar aylar (Bahçeye İndim Ki)

Ördek gelir güle güle (Gönül Gurbet Ele Varma)

Zavallı mekik (Haşıl)

Pınar senin senin ne sevdalı başın var (Pınar Senin Ne Sevdalı Başın Var)

Dalları gezer yerde (Bahçeden Hudar Geldi)

Turnalardan bile sormadı (Dostun Bahçesi)

Vasrik (Pınara Vardın Mı)

4.9.3.3. İstifham

Anlatım daha etkili olsun diye sözü soru şeklinde düzenlemeye istifham denir. Sorunun cevabı yine kendisidir (Macit-Soldan,2004:64). Türkülerimizde yüz dört yerde istifham sanatı bulunmaktadır.

Daha ne istersin (Bağa Girdim Üzüme)

Duvar da elek mi olur (Gundurama Gum Doldu)

El gızı melek mi olur (Gundurama Gum Doldu)

Kapıda hanek mi olur (Gundurama Gum Doldu)

Irbik susuz olur mu (Mangalım Var Maşam Var)

Dibi kumsuz olur mu (Mangalım Var Maşam Var)

Güzel yarsız olur mu (Mangalım Var Maşam Var)

Yarım ne dedi geçti (Mangalım Var Maşam Var)

Seni kimler doğurdu (Yoğurt Koydum Dolaba)

Hiç insaf yok mu sende (Yürüdüm Yola Yavaş)

Oy nerelere gidem elinden (Zeytin Yaprağı Yeşil)

Yar bahçeye girdin mi, sevdiğini gördün mü, saçlarını ördün mü (Zeytin Yaprağı Yeşil)

Altın diş değil mi (Git Galadan Kar Getir)

Evlerinin önü yüce değil mi (Evlerinin Önü)

Seni okutanlar hoca değil mi (Evlerinin Önü)

Elmayı verdiği gece değil mi (Evlerinin Önü)

Bilmez misin benim sana yandığım (Bir Hamam Yaptırdım)

Yine mi oldu düşmanların dediği (Bir Hamam Yaptırdım)

Giden ay tutulur mu, bala tuz katılır mı, yalnız yatılır mı (Şirin Nar)

Din imân yok mu sende (Şirin Nar)

Bana gelsen ölür müydün acından (Şarvalı Gelin)

Kaynar kazan çaşmaz mı, ay gediği aşmaz mı, ayrılan kavuşmaz mı (Dağlar Dağladı)

Yârimi gördünüz mü yıldızlar aylar (Bahçeye İndim Ki)

Lamba da şişesiz yanmaz mı, cicim bana yâr olunmaz mı, bana da acıyan olmaz mı (Lamba Da Şişesiz Yanmaz Mı)

Başındaki poşu mudur, bu da Antep işi midir, bu da Hakkın işi midir, (Başındaki Poşu Mudur)

Nasıl verem olmayım (Bahçalarda Gör Beni) (Bahçalarda Mor Meni)

Kar yiyeyim mi, eriyeyim mi, gariyeyim mi (Evlerinin Önü Tahda Daraba)

Ben sana git mi dedim, ellerde yat mı dedim (Bahçalarda Zerdali)

Seni kimler doğurdu, balınan mı yoğurdu (Yoğurt Koydum Dolaba)

Han Esmeye kimin kızı (Han Esmeye)

Söyle doktor söyle ölecek miyim, ölmeden yârimi görecek miyim (Yester)

Söyle babam söyle yol nerden gider (Ağıt)

Sen Ofo'sun seni nerden bulalım, noldun Ofo'm sana ne oldu, bizim feleğe de kıran mı girdi (Ofo)

Nerde benim sarı güllü bağlarım (Gaziantep)

Kaç kuzulu ceylan yad avcı geldi (Kova Kova Endirdiler Yazıyı)

Kader böyleymiş kime ne deyim, bilmem ne eyledim anam zalım feleğe (Yemin Ettim)

Cey ne goysun gazana (Goca Cey)

Böyle zulüm mü olur taze galfaya (Haşıl)

Kaleden iniş molur, ham demir gümüş molur, sabaha dönüş molur, ben çirkin harcı mıyam (Kaleden İniş Molur)

Sordum aslı nereli (Çek Deveci Develeri)

Pınar senin ne sevdalı basın var (Pınar Senin Ne Sevdalı Başın Var)

Kim ısırdı al yanaklar kanadı, böyle mi idi şu feleğin muradı, ben çekerim bu dert benim kime ne (Aya Bakar)

Söğütte ot bitmez mi, çağırırsalar gitmez mi, çektiklerim yetmez mi (Helvacı)

Sordum aslı nereli (Develi Türküsü)

İçinde neler gelmiş, aman bacım ya şu ne, gadan alam ya şu ne (Nişan Eğlencesi)

Dört gaziler gelen sunam kimindir, satın mı aldın bu uykunun yanını (Maya)
Sana lisan verdimse yak da kebab et mi, ayak altına al da misli turap mı et (İlahi)

Badılcan oymadın mı, tadına doymadın mı, sen cahal olmadın mı (Halay Türküsü)

Sen de mi hain çıktın (Halay)

Başımıza neler geldi (Bahçeden Hudar Geldi)

Ana hamama vardın mı, yunduğum yeri gördün mü, bencileyin kız buldun mu (Kına Gecesi)

Gülüm n'olmuş, n'olmuş, n'olmuş (Kadın Halayı)

Kız bahçeye girdin mi, sevdiğini gördün mü, saçlarını ördün mü (Kız Bahçeye Girdin Mi) (Kız Bahçeye)

Otmaktan ne çıkar (Dama Vurdum Bir Depik)

Gelin sunam kime ne, satın mı aldın (Kalk Gidelim)

Ey hamamcı bu hamama güzellerden kim gelir, ne bileyim efendim, sunam kime ne (Ey Hamamcı)

Hiç mi oturmadık yan yana sultan (Sultanın Giydiği)

Maşşere mi kalacak (Bağa Girdim Üzüme)

İçmez misin, dönmez misin, çekmez misin, giymez misin, kalkmaz mısın (Dönem Zülüflerin)

Neylemişem ben şu Halep şahına (Neylemişem)

Pınara vardın mı, gül koydum almadın mı, hiç beni anmadın mı (Pınara Vardın Mı)

4.9.3.4. Telmih

Telmih, söz arasında, herkes tarafından bilinen geçmişteki bir olaya, ünlü bir kişiye işaret ederek hatırlatma yapmadır (Macit-Soldan,2004:66). Türkülerimizde dokuz yerde bu sanata rastlamaktayız.

Yusuf'u Kenan'dan güzelsin güzel (Ne Kadar Metedem)

Kul Himmet (Gafil Gezme Şaşkın)

Muhammet Ali (Telli Durnam)

Âşık Kerem (Kova Kova Endirdiler Yazıyı)

Mecnun sever Leyla'yı, Muhammed'in yüzünü (İlahi)

Koska Mustafa (Biz Alleben'in Berduşuyuz)

Sefil Ali (Dostun Bahçesi)

Karayılan (Karayılan)

Şahinbey (Şahinbey)

4.9.3.5. Nida

Seslenme olarak bilinen bu sanat türkülerimizde yirmi iki yerde geçmektedir.

Amanın (Alleben'in Daşları)

Oh (Mangalım Var Maşam Var)

Aman Allah (Gala'nın Altı Tandır)

Amanın yalel yalel (Çay Benim Çeşme Benim)

Vay benim emeklerim (Çay Benim Çeşme Benim)

Ah dedikçe (İnne Attım Tarlaya)

Aman aman (Bağlamamın Düğümü)

Aman da bir yare linden (Zeytin Yaprağı Yeşil)

Aman yar öldürdün beni (Pınara Vurdum Kazmayı)

Deriko kaşlar kara Deriko gözler ela hey (Derik Saçın Örmeler)

Ah (Bahçeye İndim Ki)

Aman (Ben Yâre Yaptırdım Bir Gümüş Sini)

Aman (El Ediy)

Vay bana yazık (Hoş Bilezik)

Hu (İlahi)

Yandım anam (Bize Derler Düztepe'nin Uşağı) (Bize Derler Saçaklının Uşağı)

Es ey rüzgar (Şu Karşiki)

Aman (Develi Türküsü)

Ey hamamcı (Ey Hamamcı)

Aman (Dönem Zülüflerin)

Ah (Pınara Vardın Mı)

4.9.3.6. Tenasüp

Bir konu üzerinde, aralarında türlü ilgiler bulunan en az iki kelime, terim ya da deyim bir mısra ya da beyit içinde arada kullanma sanatıdır (Macit-Soldan,2004:65).

Daş, yol, ağaç (Alleben'in Daşları)

Sen gül topla ben nergisi (Arap Kızı)
 Kebaba köz istersin (Bağa Girdim Üzüme)
 Altın yüzük, bilezik, küpe (Güllü Kız)
 Mangalım var maşam var (Mangalım Var Maşam Var)
 Gülüm var menekşem var (Mangalım Var Maşam Var)
 Lale sümbül gülizare (Kavak)
 Lale sümbül gül reyhan (Sof'un Eteği)
 Gonca gül (Bahçalarda Gör Beni)
 Bahça, zerdali, gül, kiraz (Bahçalarda Zerdali)
 Cennet, cehennem, sırat köprüsü, nizam terazisi, mahşer günü (Ne Güzel

Yapılmış)

Hu, nur, eren, nutuk, nefes (İlahi)
 Lale, sümbül, gül (Oduncular Dağdan Odun)
 Ana, bacı, kardeş (Gaziantep)
 Kuzu, ceylan, avcı (Kova Kova Endirdiler Yazıyı)
 İzin, bölük, çavuş, cenderme (Süt İçtim Dilim Yandı)
 Gazan, yağ, bulgur (Maltıha)
 Nohud, tandır, yahni (Nuruya Türküsü)
 Helva, şeker, lokum (Helvacı)
 Parmak, yüzük, kol, bilezik (Gelin Övmesi)
 Bilezik, kol, kulak, küpe (Nişan Eğlencesi)
 Kebap, köz, sürme, göz (Düğün Havası)
 Yüzük, bilezi, kollar, parmak, nazik (Gelin Karşılama Türküsü)

4.9.3.7. Mecaz

Sana yandım Arap kızı (Arap Kızı)
 Sevdikçe ballanıyor (Oy Mendil)
 Cahil ömrüm çürüdü (Dağlar Dağladı)
 Derde bağladı beni (Dağlar Dağladı)
 Feryâd ederim (Ben Yâre Yaptırdım Anam Bir Gümüş Sini)
 Her işini Hakka bağlar (Gönül Gurbet Ele Varma)
 Ben sana yandım gelin (Bahçalarda Gör Beni)
 Ben sana yandım Esmem (Han Esmem)
 Yaktı yandırdı bütün âlemin nası (Antep Savunması)
 Kakülüm dolaştı dar ağacına (Bir Arap Geliyor)

Top sesinden çocuklar da öldüler (Gaziantep)
 Yandım Naime Gelin (Naime Gelin)
 Yandım kızlar (Pınar Senin Ne Sevdalı Başın Var)
 Elma tekerlendi, güzel şekerlendi (Düğün Havası)
 Yandım yârim (Halay)
 Yanmak için (Ey Hamamcı)
 Çürük bellerin bağı (Karanfil Deste Gider)
 Ateşine yandım (Sultanın Giydiği)

4.9.3.8. Tezat

Bir beyit veya mısradaki anlamca zıt kelimelerin kullanılmasına tezat denir (Macit-Soldan,2004:63). Türkülerimizde bu sanat on üç yerde geçmektedir.

Âşıkta tatlıdır acı sözlerin (Ne Kadar Metedem)
 Biri sağ biri soldur (Oy Mendil)
 Sağ yanım yastık ister sol yanım sevdiğimi (Bağlamamın Düğümü)
 Yayla kızı derdim derman imiş (Sof'un Eteği)
 Kimi tatlı kimi acı (Gönül Gurbet Ele Varma)
 Sefasından artık imiş cefası (İlahi)
 Mezarımı geniş kazın dar olsun (Oduncular Dağdan Odun)
 Anteb'in taşları ağı karalı (Anteb'in Taşları)
 Sağına soluna (Otelden İnerken)
 Dost düşman, avrat herif, oğlan kız (Dut Ağacı Değilim)
 Evil bekar (Damda Davar İzi Var)
 Sen ben, gelin güvey (Cumbullu)
 Gündüz gece (Dama Çıkma İz Olur)

4.9.3.9. Mübalağa

Sözün etkisini arttırmak amacıyla ve çoğu kez heyecan sebebiyle bir durumun, olayın ya da varlığın olduğundan büyük ya da küçük gösterilmesi, abartılmasıdır (Macit-Soldan,2004:61). Bu sanat türkülerimizde yirmi yedi yerde geçmektedir.

Yanakların ziya vermiş cihan (Ne Kadar Metedem)
 Mısırın hazinesine değer gözlerin (Ne Kadar Metedem)
 Göğsüne kurulmuş bahçeyi vahdet (Ne Kadar Metedem)
 Hatmolmuş katığa süvayi hikmet (Ne Kadar Metedem)
 Seni seven aşık istemez cennet (Ne Kadar Metedem)

Sen huri gılmandan güzelsin güzel (Ne Kadar Metedem)
 Yaktı beni kül eyledi (Şingır Mıngır Çul Dokudum)
 Yar beni bulbul eyledi (Şingır Mıngır Çul Dokudum)
 Gundurama gum doldu atmaya kürek gerek (Gundurama Gum Doldu)
 İki kaşın arası yare gidecek yoldur (Oy Mendil)
 Öldürdün beni (Şarvalli Gelin)
 Cahil ömrüm çürüdü (Dağlar Dağladı)
 Bir oda yaptırdım yüceden yüce (Hoş Bilezik)
 Vefasız yâr sevenler yanar yanar kül olur (Bahçalarda Gör Beni)
 Yedi mendil çürüttü gözyaşım sile sile (Allı Da Yemenim)
 Görünmez dağları aştım (Yâr Elinden)
 Dünya kadar malın olsa (Gafil Gezme Şaşkın)
 Attı felek beni dağlar ardına (Telli Durnam)
 Çeşmim de yaşı belalım aman değirmenler döndürür (Oduncular Dağdan
 Odun)
 Yağ kalmadı yürekler eridi (Antep Savunması)
 Kundurama kum doldu, kum doldu (Dut Ağacı Değilim)
 O sendeki güzellik dilsizi dillendirir (Kız Bahçeye Girdin Mi)
 Hamam sana ne devlettir o güzel bastığı için (Ey Hamamcı)
 Üç deste gül kokladım, yârim gibi kokmuyor (Karanfil Deste Gider)
 Yârin kaşlarını yaya, cemâlini aya, methini şaha benzettim (Dostun Bahçesi)

4.9.4. Tekrarlar

Gaziantep türküleri tekrarlar açısından bakıldığında zengin bir türdür. Hemen hemen birçok türkünün bağlantı kısmında tekrarlar yer almaktadır. Aşağıda tekrarları olan türkülere yer vermekteyiz.

Amanın başım başım, ağrıdı dişim dişim, amanın göbek göbek, düştü de bebek bebek (Alleben'in Daşları)

Ben de yandım yandım (Burun Heyri)
 Arap kızı Arap kızı (Arap Kızı)
 Şingır mıngır (Şingır Mıngır Çul Dokudum)
 Uğrun uğrun (Şingır Mıngır Çul Dokudum)
 Diley diley (Şingır Mıngır Çul Dokudum)
 Dolana ay dolana (Bağa Girdim Üzüme)
 Aman başım başım, nanay nanay (Gundurama Gum Doldu)

Haydi Güllü gel bana, haydi zilli gel bana (Güllü Kız)
 Ellere vay, cicom cicom (Yoğurt Koydum Dolaba)
 Vay le vay le vay le (Yürüdüm Yola Yavaş)
 Giderim ben de ben de (Yürüdüm Yola Yavaş)
 Yakından yakından (Gala'nın Altı Tandır)
 Oy mendil oyalı mendil (Oy Mendil)
 Çay benim çeşme benim (Çay Benim Çeşme Benim)
 Amanın yalel yalel (Çay Benim Çeşme Benim)
 Vay vay zalım zalım (İnne Attım Tarlaya)
 Parıl parıl parlaya (İnne Attım Tarlaya)
 Aman aman (Bağlamamın Düğümü)
 Ağam Levaki, Paşam Levaki (Karpuz Kestim Sulandı)
 Aman da bir yar elinden (Zeytin Yaprağı Yeşil)
 Gülüm aman (Pınara Vurdum Kazmayı)
 Deriko kaşlar kara Deriko gözler ela hey (Derik Saçın Örmeler)
 Şinanay nay nay, hele yar yar yar (Git Galadan Kar Getir)
 Değil mi, dedi, yok yok (Evlerinin Önü)
 Oy oy (Gara Dut)
 Şirin nar dane dane, gel güzel döne done (Şirin Nar Dane Dane)
 Hele hele (Bugün Bayram Günüdür)
 Ben de, yok yok (Şirin Nar)
 Yallah (Şarvalli Gelin)
 El ediy el ediy (El Ediy)
 Lo lo sana hayran olsun, loy loy (Başındaki Poşu Mudur)
 Hoş bilezik (Hoş Bilezik)
 Gel ey gel ey ey (Gönül Gurbet Ele Varma)
 Zello zello (Evlerinin Önü Tahda Daraba)
 Şina şina nay nay nini nay (Allı Da Yemenim)
 Aman aman, oy oy, of of (Ne Güzel Yapılmış)
 Durnam (Telli Durnam)
 Fındık, oylum (Karanfilem Ez Beni)
 Of of, nanay, a'm yorum dedikleri (Nanay)
 Ellere vay, cicom (Yoğurt Koydum Dolaba)
 Kaldım ellerde yalnız yalnız (Menteşeli)

Derdine (Ağıt)

Neneyle neneyle Iraz neneyle (Ofo)

Aman aman, belalım aman (Oduncular Dağadan Odun)

Uy uy (Anteb'in Çevresi)

Bir uşak, verdiler oy, girdiler oy (Eleyvana Yatak Serdim)

Yata yata, bata bata, tuta tuta, aman Ayşe'm yaman Ayşe'm (Koyun Gelir

Yata Yata)

Gel, aman, vay (Ördek Suyu Dal Da Gel)

Amanın ammanın (Süt İçtim Dilim Yandı)

Gel gel, yeri gel, hele gel (Deli Şoför)

Hıttır hıttır, nazik nazik, aman Naime Gelin, yandım Naine Gelin (Naime

Gelin)

Saline saline sallan gel (Kaleden İniş Molur)

Dolan gel, fırlan gel, çantaylan gel (Neriman)

Fes başıma (Fes Başıma)

Yalelli yalelli (Damda Davar İzi Var)

Develi, aman yâr (Çek Deveci Develeri)

Güzelhan, oy oy, vur vur (Güzelhan)

Helvacı, helva, şeker lokumlu, kendir tohumlu (Helva)

Aman (Develi Türküsü)

Aman aman aman, ya Allah ya Mevla (İlahi)

Amani amani (Halay Türküsü)

Şinanay nay, naygidi nay (Halay)

Mendilim deste deste, n'olmuş (Kadın Halayı)

Yâr yâr, mismire mismire (Kız Bahçeye)

Ley, meyrem meyrem (Dama Vurdum Bir Depik)

Ha ha hanayı, nanay, hahahananay (Karanfil Deste Gider)

Oy sanem oy oy oy (Bağa Girdim Üzüme)

Emmoğlu (Dama Çıkma İz Olur)

Deste deste yâr yâr, enli enli, gel ey Dönem (Dönem Zülüflerin)

4.9.5. Klişe Sözcükler

Gaziantep ağızında klişelerin yoğun olduğunu yaptığımız derleme çalışmaları sırasında tespit ettik. Kaynak kişilerimiz, yerel ağız özelliklerini

kullandıkları için onlarla sohbet ederken de bu sözleri fazlasıyla kullandıklarını görmü bulunmaktayız. Türkülerimizde toplam otuz iki tane klişe söz bulunmaktadır.

- Düşmana gardaş demek (Alleben'in Daşları)
 Aşkın şarabın içtim (Güllü Kız)
 Haraba (Yoğurt Koydum Dolaba)
 Tandır (Gala'nın Altı Tandır)
 Sevdikçe ballanıyor (Oy Mendil)
 Ben sana yandım (Çay Benim Çeşme Benim)
 Su bulanık içilmez, yar şirindir geçişlmez (İnne Attım Tarlaya)
 Mahmur gözlü (Karpuz Kestim Sulandı)
 Yalınız (Pınara Vurdum Kazmayı)
 Derik (Derik Saçın Örmezler)
 Ayırdı zalim felek (Dağlar Dağladı)
 Zevk ile sefa, fistan (Lamba da Şişesiz Yanmaz Mı)
 Kahpe felek (Hoş Bilezik)
 Zalım gurbet (Gönül Gurbet Ele Varma)
 Telli durnam (Telli Durnam)
 Hasretlik çekmek (Ağıt)
 Kara imiş Antep'in yazısı (Antep Savunması)
 Zalım felek (Yemin Ettim)
 Dağlar başı duman (Koyun Gelir Yata Yata)
 Dini pir (Depoya Vardım)
 Man, Vabis (Deli Şoför)
 Ekmek parası (Maltıha)
 Felek, murat, sinem (Aya Bakar)
 Elma yanaklı, kiraz dudaklı (Develi Türküsü)
 Sefa geldin, hoş geldin, nişanın kutlu olsun (Gelin Övmesi)
 Ölüm bize hak yârim (Halay)
 Sefa geldin, hoş geldin (Gelin Karşılama Türküsü)
 Kal kalındı (Kına Gecesi)
 Diz be diz oturmak (Kadın Halayı)
 Gün olur devran döner (Karanfil Deste Gider)
 Ayıp derler kendi düşen ağlamaz, ak üstüne kar eller bağlanmaz (Evlerinde Bir İpekten Halı Var)

Felek muradın olsun (Pınara Vardın Mı)

4.9.6.Yerel Dille Anlatım

Gaziantep ağzı kendi içerisinde bir dil misalidir. Çalışmamızda Ömer Asım Aksoy'un "Gaziantep Ağzı" adlı sözlüğü bize ışık tutmuştur. Bunun yanında kaynak kişilerimiz de anlamını bilmediğimiz ve sorduğumuz kelimeleri de bizlere açıklamıştır. Bunların ışığında yerel dille anlatım diye açtığımız bu başlıkta Gaziantep ağzına özgü anlatımı açıklamaya çalıştık. Kelimelerin anlamını parantez içerisinde verip sözcük hangi türküde geçmişse türkünün başlığı ile vermeyi uygun bulduk.

Gondura (kundura), göynü (gönlü), daş (taş) Alleben'in Daşları

Metedem (methetmek) Ne Kadar Metedem türküsünde

Âşika (âşığa)

Heyri (Hayri adının Gaziantep ağzındaki karşılığı) Burun Heyri adlı türküde

Çıbık değdi gözüme (Çubuk) Bağa Girdim Üzüme türküsünde

Hanek (söz) Gundurama Gum Doldu

Gaymak (kaymak) Güllü Kız

Irbık (su koyulan kap) Mangalım Var Maşam Var

Yumak (yıkamak) Mangalım Var Maşam Var

Kalaba (Kalabalık) Yoğurt Koydum Dolaba

Gundura (kundura) Gundurama Gum Doldu, Yürüdüm Yola Yavaş

İnne (iğne), gız (kız), arık (su akan yer), goynunda (koynunda) İnne Attım

Tarlaya

Dolak dolanmak (baş örtmek) Karpuz Kestim Sulandı

Tiyek (asma) Kavak

Gara (kara), gaymak (kaymak), yüssük (yüzük), gollar (kollar), kimi (gibi)

Gara Dut

Edik (ayakkabı) Bir Hamam Yaptırdım

Menşur (meşhur) Şirin Nar Dane Dane

Şarval (şalvar) Şarvalli Gelin

Kalaba (kalabalık) Ayıntab'ın Ellere Türküsü

Gedik (gitmiş) Dağlar Dağladı

Yallah (git), cicim (canım) Lamba Da Şişesiz Yanmaz Mı

Goyun (koyun) Sürmeli Goyun

Dam (evlerin üst kısmı), del etmek (deli etmek), bakraç (bakır su kabı), galaylı (kalaylı), el ediy (el ediyor) El Ediy

Gara (kara), kaçamadım (kaçamadım) Başındaki Poşu Mudur

Bahçalarda (bahçelerde) Bahçalarda Gör Beni

Meleme (koyun ya da keçi sesi) Bahçalarda Gör Beni

Tahda daraba (tahta tentene) Evlerinin Önü Tahda Daraba

Zello zello (Zeliha ismi), gönlüm haraba (gönlü yıkık), garimek (yaşlanmak)

Evlerinin Önü Tahda Daraba

Yemeni (deri ayakkabı) Allı Da Yemenim

Altun tas (altın kap) Karanfilem Ez Beni

Şimdik (şimdi) Karanfilem Ez Beni

A'm yorum (kardeşim yavrum) Nanay

Geyin (giyin), balıman (bal ile), cicom (canım), gaynana (kaynana) Yoğurt

Koydum Dolaba

Balcan (patlıcan), arakı (rakı), serhoş (sarhoş), küfte (köfte) Nanay

Börgü (böğrü), yimiş (yemiş), süd (süt), bişdi (pişti) Bize Derler

Düztepe'nin Uşağı

Delolmak (deli olmak) Mentешeli

Bilemçe (bir isim), gardaş (kardeş), guşak (kuşak), çif (çift), Düzdepe (Düztepe bir semt adı), bişdi (pişti), garabiber (karabiber) Bize Derler Bilemçe'nin Uşağı

Yester (Ester bir Ermeni ismi), gidek (gidelim), manocu (kumar oynayan), nalet (lanet), hareli kumaş (dalga desenli kumaş) Yester

Hastaniye (hastane), irahan (reyhan), bilbil (bülbul) Ağıt

Han Esmе (Esmа) Han Esmе

Kıran girmek (yok olmak) Ofo

Oturakh (oturalım), getirekh (getirelim), kaldırakh (kaldıralım), neylemeli (neye yarar), leylege (leyleğe), gavur (yabancı), güççük (küçük), uçkur (bel bağı), çuha şalvar (kalın kumaştan şalvar), emlik kuzu (süt kuzusu), mulla (molla) Karayılan

Üleş (leş), sakçalar (kuş), Nahsen (bir isim) Anteb'in Çevresi

Endirdiler (indirdiler), tütetmek (bir işi yapmak) Kova Kova Endirdiler

Yazıyı

Halfe (kalfa), kama (bıçak) Otelden İnerken

Eleyvan (), emmimoğlu (amca oğlu), benam (anam), uşak (çocuk),
mabalıma (günahıma), konuşak (konuşalım) Eleyvana Yatak Serdim
Yozuyunan, tozuyunan, kuzuyunan (Koyun Gelir Yata Yata)
Tanburam, rebab, halım (Ördek Suyu Dal Da Gel)
Anbar (ambar) Depoya Vardım
Cenderme (jandarma), döderme (döndürme), savuşuyam (savuşayım),
başkanıyam (başkanıyım) Süt İçtim Dilim Yandı
Geder (gider), tene (tane), hayat (bahçe), gudurur (kudurur), livan (eyvan),
tarhana (pekmezle yapılan tatlı) Ağyollu Deli Emine, Bağa Gider
Maltıha (kırmızı mercimek), varman (varmayın), kızlar (kızlar) Maltıha
Gazana (kazana), yağnan (yağ ile), goysun (koysun), goca (koca), cey (bir
lakap) Goca Cey
Nohud (nohut), tandır (bir tür soba), bes (sedece), garşı (karşı), galdıra
(kaldıra) Nuruya Türküsü
Got (kot), geyersin (giyersin), eversin (evlendirsin), kızları (kızları), gaymak
(kaymak) Got Pantolan
Haşıl, alatirik, kalhın, nezzik daşı, galfaya, geydiği, gızıl, gaynattık,
gıvrattık, direzin, sadirlik, gırıldı, acer, metelik, almıya, samanı sarı (Haşıl)
Ede (ağabey), sarılak (sarılalım), mabalıma girmek (günahına girmek)
İhtiyar Edem
Kötek (dayak), eğilem (eğileyim), tandır (ısınmak için kullanılan soba),
alıca (bir çeşit meyve) , kıran girmek (yok olmak), avrat (kadın, eş), herif (erkek,
koca, eş) Dut Ağacı Değilim
Bazara (pazara), ağrıyo (ağrıyor), rasdık (kaşa sürülen boya), fisdık (fıstık),
hıdat (kaşa sürülen boya) Fes Başıma
Gızlar (kızlar), davar (koyun) Damda Davar İzi Var
Öndile (saçın maşalanması), aynat (inat), heybe (eşya koymaya yarayan
torba), galmadı (kalmadı) Çek Deveci Develeri
Cumbullu (bir lakap), mış mış (zerdali), gahve dibeği (kahve dövmeye
yarayan kap), gondura (kundura) Cumbullu
Gala (kale), gız (kız), goynunda (koynunda) Güzelhan
Getsin (gitsin), gocaman (kocaman), birin (birini) Yuvarla da Gitsin Boş
Cevizi

Menevşe (menekşe), gıyamam (kıyamam), uyaramam (uyandırmam) Şu Karşiki

Ana (anne), gurban (kurban), setire (setre), altun (altın), urba, gapı, gutu (Helvacı)

Haşıl (dokumacılık terimi), alatirik (elektrik), kakın (kalkın), gurşun (kurşun), nezzik daşı (dokumacılık terimi), direzin (ip sarılan yer), sadirlik (), gırıldı (kırıldı), mekik, acer (yeni), metelik (para), geydiği (giydiği), samanı sarı (sarı rengin bir türü), gızıl (kızıl), parasıynan (parası ile), gaynattım (kaynattım), maşasıynan (maşasıyla), saçım (saçımı), gıvrattım (kıvırdım) Haşıl Türküsü

Güzelinen (güzel ile), daylak (taylak) Develi Türküsü

Muraz (murat) (Gelin Övmesi)

Sini (tepsi), garamet (iftira), gandan (kandan), bacım (kardeşim) Nişan Eğlencesi

Gelmişem (gelmişim), olmuşam (olmuşum), turap (toprak) İlahi

Bağçe (bahçe), suyumuş (suyuş), işmar ettim (ısmarlamak), badılcın (patlıcın), cahal (cahil) Halay Türküsü

Mest (ayağa giyilen deri çorap), pabuç (ayakkabı) Halay

Habbe (tane), Hattuç Bacı (Hatice ismi) Bahçede Mişmiş

Döşür (topla), libas (giysi) Gelin Karşılama Türküsü

Hudar (zerzevat), pirpirim (semizotu), everdik (evlendirdik), bahçalarda (bahçelerde), birim birim (tane tane) Bahçeden Hudar Geldi

Yıkışığı (yıkılmış olan), yakışığı (yakışmış olan), yunduğum (yıkandığım), bencileyin (benim gibi) Kına Gecesi

Millendirir (yol açmak) Kız Bahçeye Girdin Mi

Lemlendirir (nemlendirir) Kız Bahçeye

Depik (tekme), kepik (çökmüş), öpük (öpmüş), pıtırak (diken), oturak (oturalım), olak (olalım), kurtulak (kurtulalım) Dama Vurdum Bir Depik

Yaman di yaman (yamandır yaman), bizecek (bize kadar), dizecek (dize kadar), güzecek (güze kadar) Kalk Gidelim

Kurna (hamamlarda suyun doldurulduğu yer) Ey Hamamcı

Kuru kastel (kuru çeşme) Karanfil Deste Gider

Ferikten (genç, taze) Karanfil Deste Gider

Çukulata (çikolata), gıymatlım (kımetlim), olagalmış (olakalmış), galmış (kalmış) Değirmenin Oluğu

Pirpirim (semizotu), demkeşeyiz (sarhoş) Biz Alleben'in Berduşuyuz,
Patlıcan

Çuha (kalın kumaş), fistan (elbise), yadınan (yabancıyla), gonusursun
(konuşursun) Dama Çıkma İz Olur

Kutnu (Gaziantep'e özgü bir kumaş), kenli kenli (kinli kinli) Dönem
Zülüflerin

Zalim (zalim), ölürem (ölürüm), poşu (baş örtüsü), berk (sağlam)
Neylemişem

Çarık (açık ayakkabı), gidem (gideyim) Pınara Vardın Mı

4.10. GAZİANTEP TÜRKÜLERİNİ COĞRAFYA MERKEZLİ OKUMA

Her eser meydana geldiği coğrafyadan izler taşımaktadır. Coğrafya insanı, insan da eseri şekillendirir. Gaziantep türkülerinde yer adları çalışmamız esnasında dikkatimizi fazlaca çekmiştir.

Her edebi metin insan hayatındaki iletişim biçimlerinden biridir. Aktif/yaratıcı okur karşılaştığı metni farklı açılardan irdeleyerek anlamlandırır. Coğrafya merkezli okuma ya da geo-litteraire yaklaşım, metindeki mekânı 'coğrafya' olarak ele alır. Edebiyat coğrafyası, yazarın hayat coğrafyası gibi kavramları one çıkararak metnin üretim sürecini farklı bir kanaldan irdeleyen okuma türüdür (Kefeli,2009:1). Gaziantep'teki mahallelere, mekânlara, halk için önemli varsayılan yerlere türkülerde yer verilmiştir.

Gaziantep denilince akla Alleben Deresi, Kavaklık, Antep Kalesi, Hanlar, Gavur Dağı, Sof Dağı, Başpınar, Humanız, Şih'in Dağı gibi birçok yer adı gelmektedir. İşte bu yer adları da tıpkı Antep halkının yaşayışını yansıtan türküler içinde yer almaktadır. Türkülerde geçen yer adlarını tespit ettikten sonra türkü başlıklarını vererek hangi adın hangi türküde geçtiğini vermeyi uygun bulduk. Çalışmamız içerisinde on üç tane türküde Antep adı geçmektedir.

1. Antep adının geçtiği türküler

Güllü Kız

Gala'nın Altı Tandır

Bağlamamın Düğümü

El Ediy

Başındaki Poşu Mudur

Bahçalarda Gör Beni

Yester

Antep Savunması
 Karayılan
 Antep'in Çevresi
 Gaziantep
 Got Pantolan
 Biz Alleben'in Berduşuyuz

2.Kilis adının geçtiği türküler

Karayılan

3.Alleben adının geçtiği türküler

Alleben'in Daşları

Nanay

Biz Alleben'in Berduşuyuz

4.Keçe Han adının geçtiği türküler

Şıngır Mıngır Çul Dokudum)

5.Gala adının geçtiği türküler

Galanın Altı Tandır

Git Galadan Kar Getir

6.Arabistan adının geçtiği türküler

Gala'nın Altı Tandır

7.Sof Dağı adının geçtiği türküler

Sofun Eteği

8.Halep adının geçtiği türküler

Ayıntap'ın Ellere Türküsü

Yemin Ettim

Neylemişem

9.Şam adının geçtiği türküler

Menteşeli

10.Acem adının geçtiği türküler

Hoş Bilezik

11.Düztepe adının geçtiği türküler

Bize Derler Düztepe'nin Uşağı

Bize Derler Bilemçe'nin Uşağı

Bize Derler Saçaklının Uşağı

12.Humanız adının geçtiği türküler

- Antep Savunması
- 13.Kavaklık adının geçtiği türküler
Antep Savunması
Deli Şoför
Biz Alleben'in Berduşuyuz
- 14.Şahın Dağı adının geçtiği türküler
Karayılan
- 15.Nurgana adının geçtiği türküler
Anteb'in Çevresi
- 16.Yemen adının geçtiği türküler
Bir Arap Geliyor
- 17.Saçaklı adının geçtiği türküler
Bize Derler Saçaklının Uşağı
- 18.Gavurdağ adının geçtiği türküler
Deli Şoför
- 19.Başpınar adının geçtiği türküler
Deli Şoför
- 20.Ağyol adının geçtiği türküler
Ağyollu Deli Emine
- 21.Mısır adının geçtiği türküler
Pınara Vardın Mı

4.11.İŞLEVSEL BAĞLAMDA GAZİANTEP TÜRKÜLERİ

Türküler çalışmamızda dış yapı, dil, bağlam bakımından ve tematik bakımdan incelenmiştir. Folklor incelemelerinde Gaziantep türkülerini işlevsel açıdan incelerken William Bascom'un dört işlev makalesinden faydalandık.

William Bascom'a göre folklorun dört işlevi mevcuttur. Bu da şu şekildedir:

1.Eğlence folklorun en önemli işlevlerinden biridir, ancak bugün bu durum tam bir cevap olarak kabul edilmez. Şurası açıktır ki çoğu gülme unsurunun altında daha derin anlamlar bulunmaktadır. Aynı durum hayal ve fantezi görüşleri için de geçerlidir. Bazı toplumlardaki hikâye anlatıcılarının bildik bir hikâyeye yeni unsurlar katarak ya da folklorun estetik yönlerini tanıtarak ve çalışma dinamiklerinin temel önemini değiştirerek verdiklerini biliyoruz. Fakat burada biri anlatıcının neden spesifik unsurları tanıttığı ve değiştirdiğini sorabilir (Bascom,2005:138).

2.Kültürün onaylanması ve ritüelleri gözlemleyen ve icra edenlerin ritüellerinin ve kurumlarının doğrulanmasıdır. Mit, Malinowski'nin vurguladığı gibi açıklayıcı değildir; ancak büyü, tören, ritüel ve sosyal yapıya “yetki, izin ve sıklıkla pratik bir rehber” gibi hizmet eder (Bascom,2005:140).

3.Folklorun üçüncü işlevi özellikle – fakat yalnızca değil – okuma yazması olmayan kültürlerdeki eğitim işleridir. Doğu Afrikadaki Chagalar arasında Raum'un yaptığı eğitim çalışması belki de en etraflı çalışma olmasına rağmen, pedagojik bir araç olarak folklorun birçok şeklinin önemi birçok bölümünde belgelendi. Burada dev masalları bizim karabasan masallarımız gibi çocukları disipline etmek için kullanılır ve onların iyi bir kişiliğe sahip olmaları için ninniler söylenir. Her nasılsa bir bakıma ahlaki öğeleri içeren fabllar ve masallar “çalışkanlık, dindarlık ve evlatlıkla ilgili prensipleri ve kabul edilen davranışları telkin etmek” ve “asillik, tembellik ve züppelikle alay etmek” için ortaya konur (Bascom,2005:140 – 141).

4.Dördüncü sırada folklor önemli, fakat sıklıkla gözden kaçmış olan kabul edilmiş davranış örüntülerini sürdürme işlemini yerine getirir. Son iki işlev birbiriyle ilişkili olmasına rağmen, ayrılmayı hak ediyor. Davranışları, inançları, kurumları geçerli kılmak ya da doğrulamanın ötesinde, folklorun bazı şekilleri sosyal baskı uygulanması ve sosyal kontrol çalışması açısından önemlidir (Bascom,2005:142).

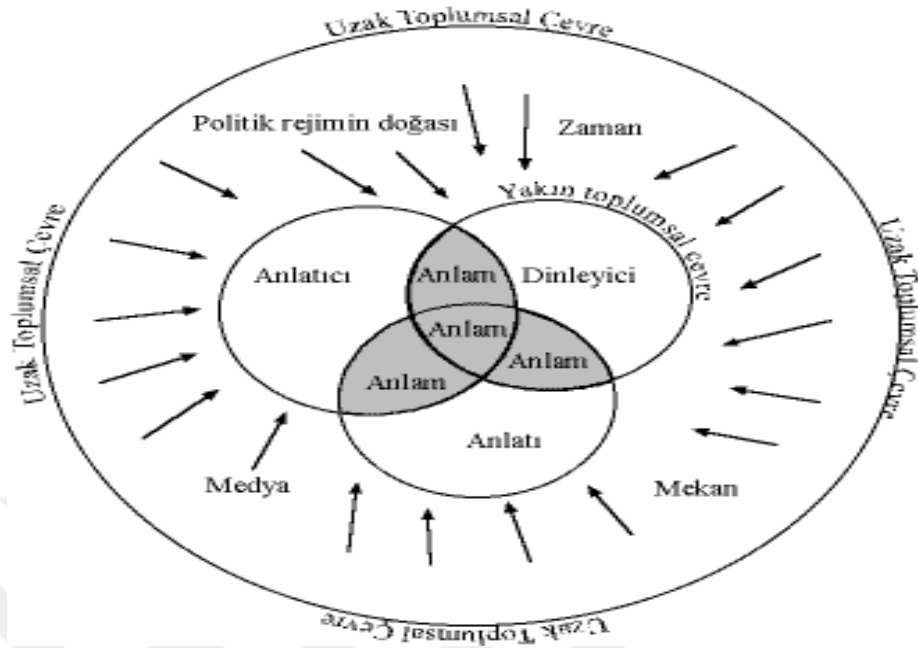
Bascom'un folklordeki bu bakış açısına İlhan Başgöz'ün beşinci işlev olarak eklediği maddeyi de eklemek mümkündür.

5.“Protesto: Folklorun Beşinci İşlevi” başlıklı makalesinde, folklorun beşinci bir işlevi olarak kurulu düzeni eleştirme bağlamında protesto işlevinden söz eder. Başgöz'e göre, folklor çatışmaları büyütme, başkaldırmalara destek olmak, kurulu düzene ve değerlere direnmeleri aralamak, onları yıkmaya kalkışanlara güç vermek gibi bir işlev de görmektedir. Başgöz, aynı makalesinde Köroğlu ve Pir Sultan Abdal gibi kimlikler üzerine kurulu hikâye, söylenti ve türkülerini var olan düzeni değiştirme yönünde bir söylem içermeleri ve toplumsal eleştiride bulunmalarından dolayı protesto fonksiyonuna örnek olarak ele almaktadır (Başgöz, 1996:2).

Bütün sözlü kültür yaratımları için geçerli olduğu gibi, her halkın her türküsü, ancak ait olduğu kültür içinde bir anlama ve işleve sahiptir. Halk müziği veya türküsü üzerine yapılan “bağlam” esaslı çalışmaların en dikkat çekici yönlerinden biri, türkülerin söz ve ezgi metninin, icrâ ortamının durumu yanında, türkülerin seslendiriliş stilidir. Gerçekleşen icrâda söylenen türkünün kendisine ait özelliklerin yanı sıra, onun nasıl söylendiği, icrâcının duruşu, oturuşu, icrânın koro veya solo oluşu, kadın, erkek veya karma söylenişi, ezgiye dans eşliğinin olup

olmaması gibi hususlar stili oluşturur (Mirzaoğlu,2001:77). Bu bağlamda düşünöldüğünde Gaziantep türkülerindeki sözün yöre halkının eğlenmeyi ve eğlendirmeyi sevmesi hasebiyle kıvrak bir ezgiyle söylenmesi, icracılarının halkın sözcüsü olması, kadınlara özel icra ortamlarında dertlerinin dile getirilmesi ve diğer türkülerde işlevsel anlamdaki bu farklılaşmayı görebilmekteyiz.

Bulunduğu toplumun sözcüsü olan âşıklar, toplumsal ya da bireysel kusurları, adaletsizlikleri, düzensizlikleri, yanlış uygulama ve kararları doğrudan ya da dolaylı olarak şiirlerinde eleştirirler. Böylece halkın bir nevi sesi soluğu haline gelen âşıklar yaşadıkları bölgenin halkı tarafından sevilir, yaşadıkları toplumun derdine, inancına, istek ve arzularına, şikâyet ve eleştirilerine tercüman olurlar (Cerrahoğlu,2012:289).

Şekil 1- İlhan Başgöz'ün Bir İletişim Olayı Olarak “Sosyal Gösterim” Anlayışının Modelleştirilmiş Hali (Folklor/Edebiyat, cilt: 12, Sayı. 48, 45-59.)

Birinci işlev olan eğlenme ve eğlence işlevi Gaziantep türkülerinin büyük bir kısmını kapsamaktadır. Gerek hayata bakış gerek yaşayış olarak Gaziantep insanı eğlenmeye önem vermektedir. Eğlenme kültürü Gaziantep'te bir hayli gelişmiştir. Gaziantep halkının sahre (piknik), hamam, mutfak, oyun, müzik gibi folklorun kaynağı olan gelenekleri gelişmiştir. Bütün bunlar varlığını sürdürürken Gaziantep halkı eğlenmeyi bırakmamış; bu geleneği eğlenceli olarak sürdürmüştür. Hatta şen ortamlara önem veren Gaziantep'li her ortamda türkülerini dillerinden düşürmemiştir. Özellikle tören türkülerini bu çerçevede incelendiği zaman birçok türkü hem sözleri hem de ezgisi bakımından eğlenme işlevi içerisinde yer alabilmektedir.

Değirmenin oluşu

Kavaktadır kavaktan

Güzel kızın gerdanı (gerdanı gerdanı gerdanı)

Çukulata kaymaktan (ah çukulata kaymaktan)

Dudak bal gibi

Gerdan al gibi

Hayriyem şaziyem huriyem nuriyem

Gıymatlım sultanım her derdine razıyem

İkinci işlev olan değerleri, inanışları ve sosyal kurumları kutsama işlevidir. Hemen hemen her toplum sahip olduğu değeri devam ettirmeye çalışmaktadır ya da bu toplum tarafından insana öğretilen bir kural görevindedir. Gaziantep çok eskilerden beri yaşadığı merhaleleri göz önünde bulundurarak özüne bağlı yaayan bir kenttir. İnsanları babadan, dededen kalma meslekleri icra eder; aileler büyüklerine yakın evlerde oturur, yemekler bir evde pişer ve ailenin küçükleri ile birlikte yenir. Gaziantep türkülerine bakıldığında da bu işlevde olan türkülerini bulmak mümkün

Çadır altı minare

El ettim nazlı yâre

Ana gurban ben gurban da

Setire pantolonlu yâre

Helvacı helva

Kendir tohumlu helva

Şeker lokumlu helva

Altunsun akçalarda

Çiçeksın bakçalarda

Tenin yerde çürüsün de

Urban da bohçalarda

Üçüncü işlev olan eğitmek ve kültürü gelecek nesillere aktarma işlevi denildiğinde ise karşımıza çok eskiden beri var olan geleneklerin neler olduğu ve sonraki kuşakların neler yapması gerektiğini anlatan türküler çıkmaktadır. Gaziantep halkının kültürlerine bağlı insanlar oldukları gözlenmiştir. Özellikle evlenme geçişi ve tören türkülerini kapsamında yer alan türküler bu işleve hizmet etmektedir. Meşk gecesi diye adlandırılan akşam sohbetlerinin ve eğlencelerin yapıldığı gecelerde, nişan merasimlerinde, çeyizlerde, düğünlerde söylenen türkülerde bu işlev karşımıza çıkmaktadır.

Güveden sini gelmiş

İçinde neler gelmiş

İçinde bilezik var

Kolu yok ki takına

Aman bacım ya şu ne
 Gadanı alam ya şu ne
 Garamet gandan eşetmiş
 Amanın bacım ya şu ne

Güveden sini gelmiş
 İçinde neler gelmiş
 İçinde küpeler var
 Kulağı yok ki takına

Amanın bacım ya şu ne
 Gadanı alam ya şu ne
 Garamet gandan eşetmiş
 Amanın bacım ya şu ne

Dördüncü işlev baskılardan kurtulmak için kaçma işlevidir. İnsanlar yaşadıkları toplumda ayıplanan, hoş gitmeyen davranışlar sergileyebilir. Bunun sonucunda insanlar tarafından dışlanabilir, hatta kendilerini toplumdan soyutlayan tavırlar sergileyebilir. Düzeni değiştiremeyeceğini kabullenen insan kendini bu baskılardan kurtarmaya çalışır. İşte bu amaca hizmet eden türküler Gaziantep'te meslek için söylenmiş türküler, âşk ve oturak türküleri toplumsal olarak ayıplanan durumlardan kaçma adına bu işlevde alınabilir.

Oy güzel güzel güzel han
 Güzel maya çoban et oy Amman
 Allah beni çoban et çoban et
 Vur vur vur vur vur güzelhan

Galada yılan öter güzel han
 Bağdat'ta hurma biter güzel han
 Ergen gızın goynunda güzel han
 Yapraksız hurma biter güzel han

Beşinci işlev ise var olan durumu protesto işlevi: Gaziantep türkülerini işlevsel açıdan değerlendirdiğimizde Boscom'un sınıflandırmasına ek olarak Başgöz'ün beşinci işlevini de ekleyebiliriz. Nitekim Gaziantep türkülerinde protesto işlevi ağırlıklı olarak söz konusudur. Gaziantep halkı ataerkil gibi görünse de

kadınların söz geçme oranı ağırlıktadır. Yaptığımız derleme sırasında hem beylerin hem de bayanların yakındığı durumlar kadınlardır. Erkek eşinden, kayınvalidesinden ya da annesinden; kadın kayınvalidesi ya da görümcesinden yakınmıştır. Bunlar üzerine söylenen türküler de çoğunluktadır. Gelinlerin kaynanalarına, kaynanaların gelinlere, işçilerin ustalarına, yiğitlerin sevdiklerine söyledikleri türküler de buna örnek olabilir.

Bağa geder üzüm keser getirir

Salkımını ambarlara indirir

Tenesini uşaklara yedirir

Gözlerin kör ola deli emine

Hayada oturmuş hamur yoğurur

Halına bakmadan oğlan doğurur

Gelen gelin ekmek diye gudurur

Gözlerin kör ola deli emine (Ağyolda bostancı Deli Emine)

4.12. GAZİANTEP TÜRKÜLERİNİN VARYANTLAŞMASI

Gaziantep türkülerini kaynaklardan alırken ve derleme yaparken türkülerin hikâyesi, bağlamı ve işlevi hakkında ortaya çıkan farklılıkları göz ardı etmemek gerekmektedir. İnsanlar var oldukça ve yaşadıkça onlarla beraber edebi ürünler de yaşayıp farklılaşmakta, çeşitlenmektedir. Burada varyant, versiyon, çeşitleme olgusu ortaya çıkmaktadır. Türkülerdeki bu çeşitlenme derlemeciler tarafından önemsendiği müddetçe türküler daha sağlam bir yer edinecektir.

Edebiyat alanında “varyant” ile “version” terimleri bazı tanımlama farklılıkları içermekte ve bu da halk bilimciler tarafından çeşitli şekillerde ifade edilmektedir. Metin Ekici, Batılı araştırmacıların görüşlerini değerlendirdiği makalesinde şöyle demektedir: “Stith Thompson, varyant ve version terimleri için şunları söylüyor: “Bir kişinin aklına ilk gelen hangisi olursa onu kullanmayı tercih etmektedir. Diğer türlü bu ikisi arasında bir fark yoktur. Alan Dundes buna karşılık bu konuda şu açılımı sergiliyor: “... Thompson’un söylediklerinin tersine, bir metnin herhangi bir tekrarı versiondur. Buna göre, bir kişi bir atasözünün on tane metnini elde etse, o kişi o atasözünün on tane versionunu elde etmiş olur. Yani her metin bir

versiondur. Daha tipik formlardan az veya çok uzaklaşan versionlar, varyantlar olarak değerlendirilebilir” (Ekici,2000: 32-33).

Öcal Oğuz ise “Varyant ile version terimleri birbirinin aynısı değildir.” demektedir. Ayrıca “varyant”ı “eş metin”; “version”u ise “benzer metin” diye nitelendirmektedir (Oğuz,2000:25).

Merdan Güven türkülerin kaynaklara alınması ve varyantlaşması hakkında şunları söylemektedir: “Kendi ülkelerinin halk müziği eserlerini derleyip düzenleyen ve değerlendiren Batılı ülkeler, hiçbir halk müziği eserini varyanttır veya bir benzeri vardır, diye kayda geçirmezlik etmemişlerdir. Her bir eseri kendi formu içinde değerli bularak derleyip müzik diline aktararak (notaya alarak) saklamışlardır. Türkiye’de ise “Bu türkü, şu yörenin türküsüne çok benziyor, bu şehir şu şehrin türküsünü sahiplenmeye çalışıyor” gibi anlamsız çekişmelerle ya da “Bu eserin bir benzeri repertuvarlarımızda zaten var, kayda geçirmeye gerek yoktur.” gibi düşüncelerle birbirine benzeyen türkülerin derlenmesine, halk müziği dağarcığına kazandırılmasına engel olunmuştur.” (Merdan,2013:148).

Derlememiz sırasında bu bilgilerden yola çıkarak derlenmiş ya da kaynaklarda olan türkülerini de dinleyip aralarındaki söz veya ezgi farklılıklarını dikkate almış bulunmaktayız. Çünkü Gaziantep türkülerinin birçok varyantı karşımıza çıkmıştır. Örneğin Urfa türküsü olarak söylenen “Ördek Suyu Dal da Gel” türküsünün Gaziantep varyantında bir dörtlük daha vardır. Buradaki varyantlaşmanın sebebinin kolay söylenen veya kolay aktarılan türkünün coğrafi yakınlık sebebiyle taşınıp çeşitlenmesi ile alakalı olduğu kanısına varırdk. Dörtlük şöyledir:

Ördek göllerde olur

Şahin çöllerde olur

Yarı asker olanın

Gözü yollarda olur (K1)

Gaziantep’te söylenen bu türküyü konu bakımından sınıflandırırken asker uğurlama türküsü olarak almaktayız.

Maltıha türküsü ile Helvacı türküsünün ezgi olarak aynı olduğunu ancak sözlerin tamamen farklı olduğunu tespit ettik.

Maltıhanın edası

Cebinde yok parası

Varman kızlar maltıhaya

Bulamadı ekmek parası

Burada sağlam bir ezgiden söz etmek mümkündür. Yaptığımız okumalarla bir türkünün varyantlaşması için çok güçlü ezgi ya da söze sahip olmasıyla alakalı olduğunu fark ettik. Bu türkü de sağlam bir ezgiye sahip olduğundan sözsel olarak farklılaşmıştır.

Bir başka türkü olan “Oduncular Dağdan Odun Getirir” türküsü diğer kaynaklarda Rumeli türküsü olarak da alınmıştır. Ancak Gaziantep’te söylenen bu türkünün bir başka bendini de yaptığımız derleme çalışmalarında tespit ettik. Bu türkü “Oturak” alemlerinde söylenen türkülerdendir.

Mani tarzı türkülerin yoğunlukta olduğu bölgede kadınların zılgıt çalmadan önce söylediği maniler türküleştirilmiştir. “Gundurama Gum Doldu” türküsünün ezgisi üzerine diğer maniler söyleyip türküleştirilmiştir. Hatta kadınlar, içerisinde amiyane sözlerin geçtiği bu türküleri genellikle gelin hamamlarında söyleyip hem eğlenmiş hem de çektiği sıkıntıları protesto etmiştir. Türkünün ezgisi aynı ama sözler mani sözleriyle söylenip varyantlaşmıştır. Örnek şöyledir:

Dolabı açtın gelin
Küfteyi saçtın gelin
On beş günün içinde
Ağzıma .. gelin

Ya da aynı türkü için şu sözler söylenmiş Gaziantep halkının özellikleri vurgulanmıştır:

Antepli dedikleri
Baklava yedikleri
Çok hoşuma gidiyor
Ağam yorum dedikleri

Türkü insanla ve sosyal çevreyle değişmeler yolu ile uyum sağlıyor. Türkünün uzun yaşamasına yol açan canlılık buradan geliyor. Bu nedenlerle halk türkülerine köken olarak gösterilen yer ve kişi isimlerinden kuşku duymak gerekir. Görülüyor ki bir bölgede çıkmış, oranın ortak malı gibi gösterilen bir türküyü başka bir bölge kendi türküsü gibi söyleyebiliyor. Bu, türkülerin doğuşlarına neden olarak gösterilen olaylarda da böyledir. Filan yerde falan olay üzerine söylenmiş kabul edilen bir türkü, başka bir bölgede başka bir olay üzerine söylenmiş olarak da karşımıza çıkabilir. Halk türküsünün yeni kişiler ve çevreler tarafından kabul edilebilirliği mekanik bir olay değil. Bu, deyim yerindeyse bir çeşit pazarlık işi. Yeni insan ve yeni çevre türkü ile iyice çekişiyor, onu şurasından burasından değiştirerek

kendileştiriyor, ondan sonra kabul ediyor. Öyle görünüyor ki türkü kültürümüzde yerelle genel; ulusalla kişisel arasında büyük, uzlaşmaya gelmez çatışmalar yok. Türküler insandan insana, bölgeden bölgeye geçerken değişiyor. Ancak türkünün özünde ve dokusunda bulunan yalın insan sesi susmuyor. Bu ses, yalnız türkülerin değil tüm insanların ortak duyguları olmakta devam ediyor (Başgöz,2008:32)

Çalışmamızda türkülere bir pasaport bulmanın, onları coğrafik olarak kategorize etmenin neredeyse olanaksız olduğunu fark ettik. Çünkü türküler halka mal olmuş, halkın ortak ürünü olmuş yaratmalardır. Onları belli bir bölgeye özgüleştiresek bile bir diğer bölgede farklı bir ezgi farklı bir yorum olarak; o bölgenin halkının kimliğine bürünmüş şekilde karşımıza çıkarken görmekteyiz. Yani halk türküyü söylerken onun ağız özelliklerinden tutun da ezgisine kadar kendi kimliğiyle harmanlayıp öyle içselleştiriyor.

SONUÇ

Gaziantep temeli çok eskilere dayanan bir kenttir. Tarihi zaman içerisinde yaşadığı her olayı kendine katmış, özümsemiş olan halk; kendine özgü gelenekleri ile yaşadığı müddet içerisinde varlığını sürdürmeyi başarmıştır. Tarihi, dili, mutfağı, sosyal hayatı ve diğer sayamadığımız bütün özellikleri Gaziantep'e ve halkına ayrı bir değer katmıştır.

Meydana çıkardığı ürünlerle Gaziantep kendini bulmuş, yenilemiş ve yenilenmeye de devam etmiştir. İşte bu ürünlerden sadece bir tanesi olan türküleri yaşatan halk bizlere bu konuda ışık tutmuştur. Sevinçleri, üzüntüleri, ölümleri, savaşları, eğlenceleri, yiyecekleri, kendi has söyleyişi ile Gaziantep türküleri halkın hayatında önemli bir yer etmiştir. Türküleri derlerken Gaziantep'in fiziki çevresini, sosyo-kültürel hayatını, ekonomik yapısını, tarihini; Antep savunmasını, yakın çevrede bulunan kültürleri özellikle musiki ile yakından ilgilenen Gaziantep halkını tanıma fırsatı bulduk.

Bütün bunların harmanlandığı her noktada söylenmiş türkülerin varlığı çalışmamıza kaynaklık etti. Gaziantep türkülerini bir çatı altında toplayarak edebi anlamda incelemesini yaparken böyle akademik çalışmanın ilk kez olacağını bilmek bizleri heyecanlandırdı. Ayrıca Gaziantep'e özgü kent kültürünün çevresinde bulunan Adıyaman, Urfa ve Kilis gibi şehirlerin kültürü ile alışverişlerde bulunsa da bunları kendine has bir şekilde şekillendirdiğine tanık olunmuştur. Bununla beraber Gaziantep'te varlığını sürdüren Barak Türkmenleri ile Gaziantep'in kültürel özellikleri arasındaki farklılıklara dikkat çekilmiştir. Bu farklılıklar türkülerde de kendini göstermişse de sözlü olan bu eserler coğrafik yakınlıktan kaynaklı kültür alışverişi sayesinde her iki kültürde de yaşamaya devam etmiştir. Bu durum bu türe bir pasaport belirlemenin zor olduğunu göstermiştir. Nitekim başka yörelerde söylenen türkülerin bir kısmına Gaziantep'te de rastlanılmıştır ve bu durum türkülerin varyantlaşması kısmında açıklanmıştır. Çalışmamızda toplam yüz kırk türküye yer verildi. Bunlardan elli üç tanesi kaynaklarda olmayan türkülerdir. Kaynakta olmayan bu türkülerden on üç tanesi notaya alınmıştır. Türküler tematik ve

dış yapısal olarak; bağlamsal, işlevsel, dil ve üslup bakımından incelenmiştir. Notaya geçmemiş olan Gaziantep türkülerini notaya almak için Gaziantep Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuarı bünyesinden istifade edilmiştir. Notaya alınan butürküler ekler bölümünde verilmiştir.

Türküler sözün ezgiyle bütünleştiği canlı yaratmalardır. İnsanoğlu var olduğu müddetçe yaşamaya, değişmeye ve çeşitlenmeye devam edecektir. Çalışmamızın ileriki zamanlarda yapılacak Gaziantep türkeleri ile ilgili olan diğer çalışmalara ışık tutmasını ummaktayız.

KAYNAKLAR

- Aksoy, Ö.A. (1946). *Gaziantep Ağzı*, TDK Yayınları, İstanbul.
- Ali, H. (1932). *Türk Edebiyatına Toplu Bir Bakış*. Remzi Kitaphanesi, İstanbul, ss.26-28.
- Arsunar, F. (1962). *Gaziantep Folkloru*. MEB Yayınları, İstanbul, ss.1-41.
- Atalay, B. (1994). *Divanü Lügati't-Türk*. C.III, TDK Yayınları, Ankara, ss.3-4.
- Bascom, R.W. (2010). Folklorun Dört İşlevi. Çalış, F. (Çev.), Halk Biliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 2. Geleneksel Yayınları, Ankara, ss. 138-142.
- Başgöz, İ. (2008). *Türkü*. Pan Yayıncılık, İstanbul, ss.2-32.
- Bekki, S. (2004). *Baş Yastıkta Göz Yolda - Sivas Türküleri*. Kitabevi Yayınları, İstanbul, ss.26-117.
- Boratav, P.N. (1982). *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*. Gerçek Yayınevi, Ankara, ss.150-151.
- Bozgeyik, B. (1996). *Her Yönüyle Gaziantep*. Şehitkamil Belediyesi Yayınları, Gaziantep, ss.31-33.
- Çetin, N. (2008) *Şiir Çözümüleme Yöntemi*. Öncü Kitap, Ankara.
- Dilçin, C. (2004). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*. TDK Yayınları, Ankara.
- Dizdaroğlu, H. (1969). *Halk Şiirinde Türler*. Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara, ss.106-107.
- Duygulu M. (1995). *Gaziantep Türküleri*. İstanbul.
- Ekici, M. (1998). Halk Bilimi Çalışmalarında Metin (text), Doku (texture), ve Sosyal Çevre ve Şartlar (kontekst) İlişkisinin Önemi. *Milli Folklor*, ss.32-33.
- Ekici, M. (2000). *Derleme Yöntemleri*. Geleneksel Yayıncılık, Ankara, ss.32-33.
- Ekici, S. (2013). *Gaziantep Barak Müzik Kültürü*. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, Gaziantep.
- Elçin, Ş. (1986). *Halk Edebiyatına Giriş*. Ankara, s.195.
- Fıkıh-Gelenek. Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi: Ankara : TDV, 1996. 13. c. (16, 555 s.)
- Gaziantep İl Yıllığı. (2002). Repromert Ltd. Şti. Başbakanlık Basımevi, Ankara, ss.1/2/43/269-278.
- Gaziantep Kültür Dergisi
- Gaziantep Yöre Dergisi
- Gözaydın, N. (1989). Türk Dili Dergisi Türk Şiiri Özel Sayısı III. *Türk Dili Dergisi*. Ankara, s.25.
- Güven, M. (2013). Türkülerin Varyantlaşması. *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [TAED] 50*, Erzurum, ss.145-156.
- <http://www.gaziantep.gov.tr/cografi-yapi>
- <https://sezgindogan.files.wordpress.com/2015/03/turkcenin-odrenilmesinde-ninniler-ve-turkuler3909.pdf>
- <http://www.tuik.gov.tr/Start.do>
- http://turkoloji.cu.edu.tr/makale_sistem/tum_list.php?psearch=Behiye%20K%F6ksel
- <https://tr.wikipedia.org/wiki/Gaziantep>

- İlimiz Gaziantep. Özgül Yayınları, Gaziantep, ss.65.
- Karaalioglu, S.K. (1975) *Edebiyat Terimleri Sözlüğü*. İnkılap ve Aka Kitabevi, İstanbul, ss.395.
- Karadeniz, B. (1999). *Kömür Gözlüm – Türküler*. Özgür Yayınları, İstanbul, ss.18.
- Karataş, T. (2001). *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*. Perşembe Kitapları, İstanbul, ss.440.
- Kaya, D. (1999). *Anonim Halk Şiiri*. Akçağ, Ankara, ss.148-196.
- Kefeli, E. (2009). Coğrafya Merkezli Okuma. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 4 /1-1 Winter*, ss.1.
- Köksal, H. (1978). *Türk Halk Edebiyatı*, Toker Yayınları, İstanbul, ss.195.
- Köprülü, F. (2004). *Edebiyat Araştırmaları- I*. Akçağ, Ankara, ss.70-116.
- Kurnaz, C. (1996). *Türk Halk Şiirlerinin Şekil ve Nev'i*. Akçağ, Ankara, ss.63.
- Macit, M., Soldan, U. (2004) *Edebiyat Bilgi ve Teorileri*. Grafiker Yay. Ankara, ss.52-69.
- Mirzaoglu, G. (2001). Türkülerin İşlevleri ve Zeybek Türküleri. *Türkbilig Türkoloji Araştırmaları Dergisi 2*, Ankara, ss.76-77.
- Oğuz, Ö. (2000). *Türk Dünyası Halk Biliminde Yöntem Sorunları*. Akçağ, Ankara, ss.25.
- Özbek, M. (1975). *Folklor ve Türkülerimiz*, Ötüken, Ankara.
- Özbek, M. (2005). *Işığın Yükseldiği Yer GAP*. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, ss.141-142.
- Özdemir, E. (1993). *Edebiyat Bilgileri Sözlüğü*. Remzi Kiabevi, İstanbul, ss.286.
- Özön, M.E. (1954). *Edebiyat ve Tenkid Sözlüğü*. İnkılâp, İstanbul, ss.281.
- Öztelli, C. (1972). *Evlerin Önü*. İstanbul, ss.10-654.
- Sakaoglu, S., Alptekin, A.B. (2005). *Halk Şiirinden Seçmeler*. Akçağ, Ankara, ss.40.
- Şenocak, C. (2010). *Gaziantep Yöresi Halk Türküleri*. Zemge, Gaziantep.
- Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi: Fıkıh-Gelenek Ankara: TDV, 2012
- Yakıcı, A. (2007). *Halk Şiirinde Türkü*. Akçağ, Ankara, ss.176-243.
- Yardımcı, M. (1999). *Başlangıçtan Günümüze Halk Şiiri Âşık Şiiri Tekke Şiiri*. Ürün Yayınları, Ankara, ss.91-101.
- Yıldırım, M., ve Yıldırım, N. (2011) *Gaziantep Yöresinde Barak Boyu*. Damla Matbaası, Gaziantep, ss.1.

EKLER**EK A. Sözlük**

- Aba:**
Acer: Yeni
Alatirik: Elektrik
Anbar: ambar
Apla: Abla, kız kardeş
Arakı: Rakı
Arhaz: Dilsiz olan, konuşamayan
Arık: Üstü açık temiz veya kirli su yolu, su cetveli.
Aş: Pilav
Avrat: Kadın
Aynat: inat
Bacı: Kız kardeşim
Badılcın: Patlıcan
Balcın: Patlıcan
Barmak: Parmak
Bellûr: Cam
Berakat: Bereket
Berk: Sağlam
Bes: Yalnız, ancak
Beyle: Böyle
Bilbil: Bülbül
Cahal: Cahil
Cenderme: Jandarma
Çıbık: Çubuk
Çıbık çalmak: Alkış tutmak
Çuha: Kalın kumaş
Çukulata: Çikolata
Cuvara: Sigara
Daraba: Tahta kepenk
Daş: Taş
Davar: Koyun
Daylak: Taylak

Deel: Değil

Demkeş: Sarhoş

Densiz: Yerinde olmayan işler yapan, münasebetsiz.

Depik: Tekme

Direzin: Dokuma tezgâhına uzunlamasına gerilmiş olan temel iplikler ki bunun üzerine mekikle “atkı” denilen iplik atılır.

Dolak: Baş örtüsü

Döşür: Devşir

Ede: Ağabey

Edik: Yerli sahtiyen ve köseleden yapılan, koncu pek uzun olmamakla beraber, kısa da olmayan kaba çizme.

Fistan: Elbise

Ganne: Şişe

Gara: Kara

Garamet: İftira

Gavur: Yabancı

Gavurğa patlatmak: Mısır patlatmak

Gayınboba: Kayınbaba

Gaymak: Kaymak

Goruk: Üzümün ham hali

Gözel: Güzel

Güççük: Küçük

Gundura: Kundura

Güvey: Damat

Habbe: Tane

Halfe: Kalfa

Hanek: Söz

Haşıl: Kepekli unu sıcak suda haşlamakla yapılan kola gibi bulamaç ki tezgâhta dokunacak iplikler düzgün olsun diye buna batırılır.

Hattuç: Hatice (Gaziantep ağzında)

Hayat: Bahçe

Hayce: Hatice

Herif: (erkek, koca, eş)

Hönüsü: İri siyah üzüm çeşidi

- Hudar:** Zerzevat
- İnne:** İğne
- Iraf:** Raf
- İrahan:** Reyhan
- Irbık:** Su koyulan plastik kap
- Kalaba:** Kalabalık
- Kama:** Bıçak
- Kef:** Eti kaynatınca meydana gelen köpük.
- Kıssa:** Kısa
- Koska:** Zenginsi, havalı
- Kötek:** Dayak
- Küfte:** Köfte
- Kutnu:** Gaziantep'e özgü bir kumaş
- Libas:** Giysi
- Livan:** Eyvan
- Mabal:** Günahıma
- Maltıha:** Kırmızı mercimek
- Manocu:** Kumar oynayan
- Menevşe:** Menekşe
- Menşur:** Meşhur
- Mest:** Deriden yapılmış çorap
- Metelik:** Para
- Mıraz:** Murat
- Miş miş:** Zerdali
- Mulla:** Molla
- Muraz:** Murat
- Nahış:** Nakış
- Nalet:** Lanet
- Neylemeli:** Neye yarar
- Öndile:** Saçın maşalanması, kıvırcık hale getirilmesi
- Pekat:** Paket
- Pirpirim:** Semiz otu
- Pıtırak:** Tarlalardaki diken
- Şarval:** Şalvar

Şendik: Ahali

Serhoş: Sarhoş

Sini: Tepsi

Söbe: Yuvarlak, oval

Söhür: Sahur

Tabahana: Tabakhâne (Gaziantep'te bir semt.)

Tandır: Kışın evlerde kullanılan bir tür ısınma aracı, bir tür soba

Tarhana: Pekmezle yapılan tatlı

Tiyek: Asma

Töbe: Tövbe

Turap: Toprak

Uçkur: Bel bağı

Üleş: Leş

Uşak: Çocuk

Yağlık: Eşarp

Yeen: Çok.

Yumak: Yıkamak

Yüssük: Yüzük

EK B. Kaynak Kişiler**K1****AD:** MEHMET YAŞAR**SOYAD:** MAZIRIK**DOĞUM TARİHİ:** 1951**DOĞUM YERİ:** GAZİANTEP**MESLEK:** DOKUMACI**BİLGİLERİ KİMDEN ÖĞRENDİĞİ:** HASAN MAZIRIK.**KAYNAK KİŞİNİN İKÂMET ETTİĞİ YER:** GAZİANTEP**DERLEMENİN YAPILDIĞI YER:** GAZİANTEP**DERLEMENİN YAPILDIĞI TARİH:** 2016**DERLEMİYİ YAPAN KİŞİNİN ADI – SOYADI:** ÖZGE MAZIRIK**K2****AD:** HALİSE**SOYAD:** EKTİ**DOĞUM TARİHİ:** 1948**DOĞUM YERİ:** GAZİANTEP**MESLEK:** TERZİ**BİLGİLERİ KİMDEN ÖĞRENDİĞİ:** ZENNUP EKTİ**KAYNAK KİŞİNİN İKÂMET ETTİĞİ YER:** ANTALYA**DERLEMENİN YAPILDIĞI YER:** ANTALYA**DERLEMENİN YAPILDIĞI TARİH:** 01.06.2016**DERLEMİYİ YAPAN KİŞİNİN ADI – SOYADI:** ÖZGE MAZIRIK**K3****AD:** AYŞE**SOYAD:** GAZİ**DOĞUM TARİHİ:** 1938**DOĞUM YERİ:** GAZİANTEP**MESLEK:** EV HANIMI**BİLGİLERİ KİMDEN ÖĞRENDİĞİ:** NURİYE URGUN**KAYNAK KİŞİNİN İKÂMET ETTİĞİ YER:** GAZİANTEP**DERLEMENİN YAPILDIĞI YER:** GAZİANTEP

DERLEMENİN YAPILDIĞI TARİH: 2013

DERLEMİYİ YAPAN KİŞİNİN ADI – SOYADI: ÖZGE MAZIRIK

K4

AD: ŞENEL

SOYAD: EKTİ

DOĞUM TARİHİ: 65

DOĞUM YERİ: GAZİANTEP

MESLEK: EV HANIMI

BİLGİLERİ KİMDEN ÖĞRENDİĞİ: ÖMER URGUN, NURİYE URGUN, ZENNUP EKTİ

KAYNAK KİŞİNİN İKÂMET ETTİĞİ YER: GAZİANTEP

DERLEMENİN YAPILDIĞI YER: GAZİANTEP

DERLEMENİN YAPILDIĞI TARİH: 2016

DERLEMİYİ YAPAN KİŞİNİN ADI – SOYADI: ÖZGE MAZIRIK

K5

AD: NECLA

SOYAD: MAZIRIK

DOĞUM TARİHİ: 1955

DOĞUM YERİ: GAZİANTEP

MESLEK: ÖĞRETMEN

BİLGİLERİ KİMDEN ÖĞRENDİĞİ: OSMAN URGUN, AYŞE GAZİ, MEHMET URGUN

KAYNAK KİŞİNİN İKÂMET ETTİĞİ YER: GAZİANTEP

DERLEMENİN YAPILDIĞI YER: TEKİRDAĞ

DERLEMENİN YAPILDIĞI TARİH: 18.07.2016

DERLEMİYİ YAPAN KİŞİNİN ADI – SOYADI: ÖZGE MAZIRIK

K6

AD: MÜKERREM

SOYAD: ÇELİK

DOĞUM TARİHİ: 1935

DOĞUM YERİ: GAZİANTEP

MESLEK: BELEDİYE İŞÇİSİ (RADYODA BAĞLAMA SANATÇISI)

BİLGİLERİ KİMDEN ÖĞRENDİĞİ: ALAYLI

KAYNAK KİŞİNİN İKÂMET ETTİĞİ YER: GAZİANTEP

DERLEMENİN YAPILDIĞI YER: GAZİANTEP

DERLEMENİN YAPILDIĞI TARİH: 13.08.2016

DERLEMİYİ YAPAN KİŞİNİN ADI – SOYADI: ÖZGE MAZIRIK

K7

AD: SEVİM

SOYAD: KÜÇÜKKINACI

DOĞUM TARİHİ: 1946

DOĞUM YERİ: GAZİANTEP

MESLEK: EV HANIMI

BİLGİLERİ KİMDEN ÖĞRENDİĞİ: HAMİDE KÜÇÜKKINACI,
LÜTFİYE ŞAVAŞMAN

KAYNAK KİŞİNİN İKÂMET ETTİĞİ YER: GAZİANTEP

DERLEMENİN YAPILDIĞI YER: GAZİANTEP

DERLEMENİN YAPILDIĞI TARİH: 20.08.2016

DERLEMİYİ YAPAN KİŞİNİN ADI – SOYADI: ÖZGE MAZIRIK

K8

AD: MEHMET GALİP

SOYAD: ŞERBETÇİ

DOĞUM TARİHİ: 88

DOĞUM YERİ: GAZİANTEP

MESLEK: DOKUMACI

BİLGİLERİ KİMDEN ÖĞRENDİĞİ:

KAYNAK KİŞİNİN İKÂMET ETTİĞİ YER: GAZİANTEP

DERLEMENİN YAPILDIĞI YER: GAZİANTEP

DERLEMENİN YAPILDIĞI TARİH: 2016

DERLEMİYİ YAPAN KİŞİNİN ADI – SOYADI: ÖZGE MAZIRIK

K9

AD: MERT

SOYAD: YAVUZ

DOĞUM TARİHİ: 1995

DOĞUM YERİ: GAZİANTEP

MESLEK: ÖĞRENCİ

BİLGİLERİ KİMDEN ÖĞRENDİĞİ:

KAYNAK KİŞİNİN İKÂMET ETTİĞİ YER: GAZİANTEP

DERLEMENİN YAPILDIĞI YER: GAZİANTEP

DERLEMENİN YAPILDIĞI TARİH: 2016

DERLEMİYİ YAPAN KİŞİNİN ADI – SOYADI: ÖZGE MAZIRIK

K10

AD: ÖKKEŞ

SOYAD: KOLDAR

DOĞUM TARİHİ: 1948

DOĞUM YERİ: GAZİANTEP

MESLEK: MÜZİSYEN

BİLGİLERİ KİMDEN ÖĞRENDİĞİ:

KAYNAK KİŞİNİN İKÂMET ETTİĞİ YER: GAZİANTEP

DERLEMENİN YAPILDIĞI YER: GAZİANTEP

DERLEMENİN YAPILDIĞI TARİH: 03.09.2016

DERLEMİYİ YAPAN KİŞİNİN ADI – SOYADI: ÖZGE MAZIRIK

K11

AD: MUSTAFA

SOYAD: EKTİ

DOĞUM TARİHİ: 1945

DOĞUM YERİ: GAZİANTEP

MESLEK: AŞÇI

BİLGİLERİ KİMDEN ÖĞRENDİĞİ: ZENNUP EKTİ

KAYNAK KİŞİNİN İKÂMET ETTİĞİ YER: GAZİANTEP

DERLEMENİN YAPILDIĞI YER: GAZİANTEP

DERLEMENİN YAPILDIĞI TARİH: 2016

DERLEMİYİ YAPAN KİŞİNİN ADI – SOYADI: ÖZGE MAZIRIK

K12**AD:** İLHAN**SOYAD:** URAL**DOĞUM TARİHİ:** 1958**DOĞUM YERİ:** GAZİANTEP**MESLEK:** EV HANIMI**BİLGİLERİ KİMDEN ÖĞRENDİĞİ:** MEŞHUR MISIRCI
ZENGİN'DEN (TORUNU)**KAYNAK KİŞİNİN İKÂMET ETTİĞİ YER:** GAZİANTEP**DERLEMENİN YAPILDIĞI YER:** GAZİANTEP**DERLEMENİN YAPILDIĞI TARİH:**2016**DERLEMİYİ YAPAN KİŞİNİN ADI – SOYADI:** ÖZGE MAZIRIK**K13****AD:** HALİL**SOYAD:** BİRECİKLİGİL**DOĞUM TARİHİ:**1944**DOĞUM YERİ:** GAZİANTEP**MESLEK:****BİLGİLERİ KİMDEN ÖĞRENDİĞİ:****KAYNAK KİŞİNİN İKÂMET ETTİĞİ YER:** MUĞLA**DERLEMENİN YAPILDIĞI YER:** GAZİANTEP**DERLEMENİN YAPILDIĞI TARİH:** 2016**DERLEMİYİ YAPAN KİŞİNİN ADI – SOYADI:** ÖZGE MAZIRIK**K14****AD:** FARUK**SOYAD:** LÖK**DOĞUM TARİHİ:** 19**DOĞUM YERİ:** GAZİANTEP**MESLEK:** İŞLETMECİ**BİLGİLERİ KİMDEN ÖĞRENDİĞİ:** ÖMER LÖK**KAYNAK KİŞİNİN İKÂMET ETTİĞİ YER:** GAZİANTEP**DERLEMENİN YAPILDIĞI YER:** GAZİANTEP

DERLEMENİN YAPILDIĞI TARİH: 2016

DERLEMİYİ YAPAN KİŞİNİN ADI – SOYADI: ÖZGE MAZIRIK

K15

AD: AHMET

SOYAD: ÖZOĞLU

DOĞUM TARİHİ: 1941 **DOĞUM**

YERİ: GAZİANTEP **MESLEK:**

İNŞAAT BOYACILIĞI

BİLGİLERİ KİMDEN ÖĞRENDİĞİ: AMCASI, RADYO

KAYNAK KİŞİNİN İKÂMET ETTİĞİ YER: GAZİANTEP

DERLEMENİN YAPILDIĞI YER: GAZİANTEP

DERLEMENİN YAPILDIĞI TARİH: 02.09.2016

DERLEMİYİ YAPAN KİŞİNİN ADI – SOYADI: ÖZGE MAZIRIK

K16

AD: MUSTAFA NAZMİ

SOYAD: BOZHÜYÜK

DOĞUM TARİHİ: 60

DOĞUM YERİ: GAZİANTEP

MESLEK: TÛCCAR

BİLGİLERİ KİMDEN ÖĞRENDİĞİ: ARAŞTIRMALARINDAN

KAYNAK KİŞİNİN İKÂMET ETTİĞİ YER: GAZİANTEP

DERLEMENİN YAPILDIĞI YER: GAZİANTEP

DERLEMENİN YAPILDIĞI TARİH: 20.11.2016

DERLEMİYİ YAPAN KİŞİNİN ADI – SOYADI: ÖZGE MAZIRIK

EK C. Fotoğraflar

Resim 1: Adil Çete (Öğretim Üyesi)

Resim 2: Mustafa Nazmi BOZHÜYÜK
(Araştırmacı yazar)

Resim 3: Ahmet ÖZOĞLU (Mahalli türkü icracısı)

Resim 4: Cemil Cahit GÜZELBEY'in Annesi

Resim 5: Ragıp GÜZELBEY (Cemil Cahit Güzelbey'in oğlu)

Resim 6: Mükerrerem ÇELİK (Bağlama icracısı)

EK D. Kendi Derlediğimiz Türkülerin Notaları

DAMDA DAVAR İZİ VAR

KAYNAK KİŞİ :
MEHMET YAŞAR MAZIRIK

NOTAYA ALAN:
EMRAH TUNCEL

DAM DA DA VAR İ Zİ VAR SÜT TE KAY MAK
EV Lİ YE VA RIN KIZ LAR BE KAR LA RIN

İ Zİ VAR LE YA LEL Lİ YA LEL Lİ
NA Zİ VAR LE YA LEL Lİ YA LEL Lİ

DELI SOFÖR

KAYNAK KİŞİ :
MEHMET YAŞAR MAZIRIK

NOTAYA ALAN :
ADİL ÇETE
AHMET BAŞ

He le ba kin de li so för ha na bin mis
ge li yor ara ba si tak vi ye li
va bis ten yol ali yor he le gel
de li so för sen de gel bas pi nar da
eg len ce var ara ba ni al da gel

Garsonların eli çabuk masaları
dolasır.
Nerde duysa tabak sesi beyim diye

GÜZEL HAN

KAYNAK KiŞİ :
MEHMET YAŞAR MAZIRIK

NOTAYA ALAN :
RAHİME GÜLER

OY GÜ ZEL GÜ ZEL GÜZEL GÜ ZEL HAN GÜ ZEL MA YA ÇO BAN ET GÜ ZEL HAN

AL LAH BE Nİ ÇO BAN ET ÇO BAN ET VUR/VUR/UR/UR GÜ ZEL HAN

OY GÜ ZEL GÜ ZEL GÜ ZEL GÜ ZEL HAN GÜ ZEL MA YA ÇOBAN ET GÜ ZEL HAN

BAĞLANTI
OY GÜZEL GÜZEL GÜZEL GÜZEL HAN
GÜZEL MAYA ÇOBAN ET GÜZEL HAN
ALLAH BENİ ÇOBAN ET ÇOBAN ET
VUR VUR VUR VUR.....GÜZEL HAN

BAĞLANTI

DELİ EMİNE

KAYNAK KİŞİ :HALİSE
EKTİ

NOTAYA ALAN :
ADİL ÇETE

BA ĞA Gİ DER Ü ZÜM KE SER GE Tİ RİR

SAL KI MI NI AM BAR LA RA İN Dİ RİR

HAYDI GÜLLÜ GEL BANA

KAYNAK KİŞİ :
MEHMET YAŞAR MAZIRIK

NOTAYA ALAN :
ADİL ÇETE
KAGAN DOĞAN

KA PI Ö NÜN DE DURDUM SAP KA MI YE RE VURDUM

GÜL YÜ ZÜ NE VU RULDUM GÜL YÜ ZÜ NE VU RULDUM

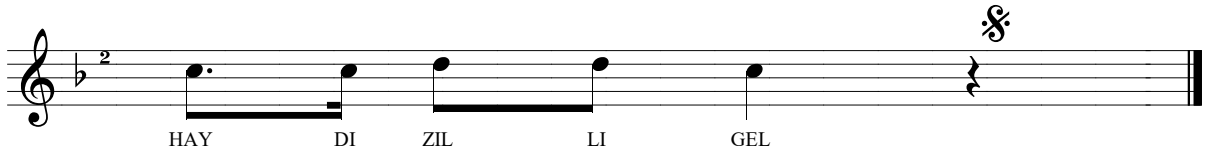

HAY DZİL LI GEL BA NA AL TIN YÜZÜK BI LE ZİK KU PE A LA YIMSA NA

SON

AL TIN YUZUK BI LE ZİK KU PE A LA YIM SA NA HAY DI ZİL LI GEL

HAY DI ZİL LI GEL

KAPI ÖNÜNDEN GEÇTİM
ASKIN SARABIN İÇTİM
BU ANTEIN İÇİNDE GÜLLÜ
BEN KENDİMDEN VAZGEÇTİM

YOGURT USTU KAYMAK
OLUR MU YARE DOYMAK
YARE DOYDUM DİYENİN
CAIZDIR BOYNUN VURMAK

-BAGLANTI-
HAYDI GULLU GEL
HAYDI ZILLI GEL
HAYDI GUL BANA(2)
ALTIN YUZUK BILEZİK KUPE ALAYIM SANA(2)

KOT PANTOLON

KAYNAK Kişi :
MEHMET YAŞAR MAZIRIK

NOTAYA ALAN :
ADİL ÇETE

KOT PAN TO LON Gİ YE SİN AL LAH BE LA Nİ VER SİN

NE BOY NU NU BÜ KÜ YON A NAN SE Nİ E VER SİN

KUNDURAMA KUM DOLDU

KAYNAK KİŞİ:
MEHMET YAŞAR MAZIRIK

NOTAYA ALAN :
ADİL ÇETE
MEHMET GÜLEÇ

OF OF KUN DU RA MA KUM DOL DU

AT MA YA KÜ REK GE REK NAZ LI YA RIN YA NIN DA

YAT MA YA YÜ REK GE REK A MAN BA SIM NA NAY

AG RI DI Di Sim NA NAY ÇOK İÇ Mİ SIM NA NAY

NA NAY CA NİM NA NAY NA NAY MA LIM NA NAY

BAĞLANTI

OF OF DUVARDA ELEK MOLUR
EL KIZI MELEK MOLUR
KÖR OLASI KAYNANA
KAPIDA ELEK MOLUR

AMAN BASIM NANAY
AGRIDI DİSİM NANAY
ÇOK İÇMİSİM NANAY
NANAY CANIM NANAY
NANAY MALIM NANAY

OF OF ANTEPLİ DEDİKLERİ
LAHMACUN YEDİKLERİ
(2)
ÇOK HOSUMA GİDİYOR
AH YORUM DEDİKLERİ
(2)

OF OF DOLABI ACTIM GELİN
KOFTEYİ SACTIN GELİN
(2)
ON BEŞ GÜNÜN İCİNDE AGZIMA
SİCTİN GELİN

OF OF BALCANDAN BARDAK YAPTIM
CALI DIPLERİNDE YATTIM (2)
ARABAYI BOZULANDA BEN ALLEBEN
BERDOSUYUM SU BURCUNUN SARHOSUYUM

MALTIHANIN EDASI

KAYNAK KİŞİ :
MEHMET YAŞAR MAZIRIK

NOTAYA ALAN :
ADİL ÇETE

MAL TI HA NIN E DA SI CE BİN DE YOK PA RA SI

VAR MI GİZ LAR MAL LI HA YA BU LA MA DI EK MEK PA RA SI

MANGALIM VAR MAŞAM VAR

KAYNAK KİŞİ :
MEHMET YAŞAR MAZIRIK

NOTAYA ALAN :
ADİL ÇETE

MANGA LIM VAR MASAM VAR GÜ LÜM VAR ME NAK ŞAM VAR

A LA CAKSAN AL BE Nİ ÇOK PE ŞİM DEN KOŞAN VAR

OF AMAN AL LAH MASAL LAN BİZ KAVU ŞU RUZ İNŞAL LAH

ALLEBENİN DAŞLARI

KAYNAK KİŞİ :
MEHMET YAŞAR MAZIRIK

NOTAYA ALAN :
ADİL ÇETE

BEBEK GİRMİŞ YAŞINA
ŞAPKA İSTER BAŞINA
İSMARLADIM GELİYOR
ÇIKMAZ AYIN BAŞINA

AĞRIR BAŞIM BAŞIM
AĞRIDİ DİŞİM DİŞİM
AMANIN GÖBEK GÖBEK
DÜŞTÜDE BEBEK
BEBEK

ALLEBENİN DAŞLARI
SALLANIR AĞAÇLARI
GİZİN GÖYNÜ OLURSA
BOK YİMİŞ GARDAŞLARI

AĞRIR BAŞIM BAŞIM
AĞRIDİ DİŞİM DİŞİM
AMANIN GÖBEK GÖBEK
DÜŞTÜDE BEBEK
BEBEK

ÖZGEÇMİŞ

Özge Mazırık 1986 yılında Gaziantep’de doğdu. İlk ve ortaöğrenimini Gaziantep’te tamamladı. 2005 yılında Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümünü kazandı. Hazırlık sınıfını geçtikten sonra tekrar üniversite sınavına hazırlanarak 2007’de Gaziantep Üniversitesi Türkçe Eğitimi Bölümünü kazandı. Üniversite öğrenimi sırasında bağlama dersleri verdi. 2011 yılında Türkçe Eğitimi Bölümünden mezun oldu. 2012 yılında Gaziantep Üniversitesi Halk Edebiyatı Bölümünde yüksek lisansa başladı. 2013 yılında Gaziantep’e Türkçe öğretmeni olarak atandı. Şu anda Sarısalkım köyünde mesleğini sürdürmektedir. Özge Mazırık, iyi derecede İngilizce bilmektedir.

VITAE

Özge Mazırık was born in Gaziantep in 1986. She completed her primary and secondary education in Gaziantep. In 2005, she passed the University Entrance Exam and enrolled in the Department of Information and Document Management at Hacettepe University. After passing the preparation class, she took the University Entrance Exam again and went to Gaziantep University to study at the Department of Turkish Education. She delivered private bağlama courses alongside her studies. She graduated from the Department of Turkish Education in 2011. In 2012, she started her MA at Gaziantep University, Department of Folk Literature. She was appointed as a teacher of Turkish in Gaziantep in 2013. Currently, she is working as a teacher in Sarısalkım village. Özge Mazırık has a good command of English.